

Міністерство освіти і науки України

Державна установа «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів
«Агроосвіта»

Уманський національний університет садівництва

**Тези виступів учасників
XX зльоту студентських лідерів
аграрної освіти**

6-8 червня 2018 року

м. Умань -2018

Редакційна колегія:

Паєвський П.Б. – завідувач Центром культури та виховання студентів Уманського національного університету садівництва;

Пітель Н.Я. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, відповідальна за наукову роботу студентів Уманського національного університету садівництва;

Новак І.М. – д.е.н., доцент кафедри менеджменту, заступник декана факультету менеджменту із наукової роботи;

Прокопчук О.Т. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, заступник декана факультету економіки і підприємництва із наукової роботи;

Стасіневич О.Ю. – к.с.-г.н., доцент кафедри агрохімії і ґрунтознавства, заступник декана факультету агрономії із наукової роботи;

Крикунов І.В. – к.с.-г.н., доцент кафедри захисту і карантину рослин, заступник декана факультету плодовоовочівництва, екології та захисту рослин із наукової роботи;

Баюра О.М. – к.с.-г.н., доцент кафедри лісового господарства, заступник декана факультету лісового і садово-паркового господарства із наукової роботи;

Новіков В.В. – к.с.-г.н., старший викладач кафедри технології зберігання і переробки зерна, заступник декана інженерно-технологічного факультету з наукової роботи.

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори.

T299 Тези виступів учасників XX зльоту студентських лідерів аграрної освіти, м. Умань, 6-8 червня 2018 р. / Редкол.: Паєвський П.Б. (відп. ред.) та ін. – Умань: Уманський НУС, 2018. – 214 с.

Збірник містить тези виступів учасників дискусійних клубів XX зльоту студентських лідерів аграрної освіти, що відбувся 6-8 червня 2018 року в Уманському національному університеті садівництва. У наукових матеріалах висвітлюються питання розвитку студентського самоврядування та актуальні проблеми аграрного виробництва в Україні.

Розраховано на здобувачів вищої освіти, студентів, магістрантів та фахівців, які займаються проблемами сучасної молоді, студентства та аграрного виробництва.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ. ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ?	9
Бойко А.Г. РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА	9
Бунчук О.В. ПОШУКИ СТУДЕНТСЬКИМ САМОВРЯДУВАННЯМ КОЛЕДЖУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	10
Волошиновська А. В. РОЗВИТОК ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	13
Дювенжи К.І. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	16
Костенко А.А. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ	18
Костюк М. В. РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА	21
Мацак Д.Р. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПЕРШИЙ КРОК ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	23
Нечипоренко М. Ю. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ	24
Островський Д.І. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	27
Пірус А.Ю. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УНУС: РОЛЬ ТА МІСЦЕ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ ЖИТТІ	29
Приходько С.М. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ. ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ?	30
Ситник О., Дем'янишен О. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ І ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В МАЙБУТНЬОМУ	32
Солов'ян В.А. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	33

Сухоставець К.М. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	35
Ткачук І.М. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ РАДИ БНАУ	38
Чоломбитько А.В. СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ КОЛЕДЖУ ТА УНІВЕРСИТЕТУ	41
Шарата М.В. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗІ СТВОРЕННЯ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	44
Швидковська І.І. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	46
Шнайдерський А.В., Кривий В.В. СТУДЕНТСЬКИЙ ЛІДЕР – МАЙБУТНЄ КРАЇНИ	48
Яцула О.М. ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗІ СТВОРЕННЯ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	50

СЕКЦІЯ 2. ПЕРСПЕКТИВИ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Антоненко А.Ю. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	51
Власюк К.А. АГРОМАРКЕТИНГ ЯК ОСНОВА РИНКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	54
Кривуля Д.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	57
Мелінтьє М.М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	59
Миколаїв С.Я. ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	62
Мусій А. Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	65
Резнік А.А. СТАН І ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В СФЕРІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ	68

Тельпіс Є.І. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО- ВІДПОВІДАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ	70
СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?	74
Бартиш Д. І. КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОЇ НАУКИ: СУЧАСНИЙ СТАН	74
Варич А.К. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ	75
Герасимчук Є. Р. СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?	78
Деменкова Н. В. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ	82
Котюк Л. В. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	86
Насибова Р. Л. РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ: ВІД ФОРДИЗМУ ДО ТОЙОТИЗМУ	89
Отюська В.О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ	91
Смертенюк Н.Ю. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИКОЮ	93
Тітова М. І. МОЖЛИВОСТІ УЧАСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ	96
Тутова Т.Ю. ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА	99
Фарафонов А.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА	102
Христюк В.В. ТВОЇ МОЖЛИВОСТІ УЧАСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ	104
Шляхова В.С. СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?	107
Щербина М.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	110
Якименко А.О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ	112

СЕКЦІЯ 4. ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО УКРАЇНИ	114
Буднік Т.С. ЗАСТОСУВАННЯ ТКАНИННОЇ ТЕРАПІЇ – ЯК ОДИН З МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З СИМПТОМАТИЧНОЮ НЕПЛІДНІСТЮ КОРІВ В КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ЖИТОМИРЩИНИ	114
Головіна А.О. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ ҐРУНТОВИХ РЕСУРСІВ ТА УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ	117
Гречанюк М.О. ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	120
Заславська А. С. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАБІЛІЗАЦІЇ УРОЖАЙНОСТІ СОНЯШНИКУ В ПІВНІЧНО-СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ ТА ПОЛІССІ	121
Дюрдієва І. П., Кириленко В. О., Кравченко М. А. ВМІСТ КЛЕЙКОВИНИ В ЗЕРНІ СОРТОЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ СТВОРЕНИХ МЕТОДОМ ВІДДАЛЕНОЇ ГІБРИДИЗАЦІЇ	124
Коцан Б.В. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ЯК СПОСІБ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В АГРОВИРОБНИЦТВІ	126
Лакус Г.Ю. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ	128
Мостовенко Н.В. АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ВИРОЩУВАННЯ САФЛОРУ КРАСИЛЬНОГО В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	131
Мошківський В.І. ЛИМОННИК КИТАЙСЬКИЙ У ПРОФІЛАКТИЦІ ХВОРОБ МОЛОДНЯКУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ЖИТОМИРЩИНИ	133
Попінко М. ВПЛИВ МУЛЬЧУВАННЯ ҐРУНТУ НА КІЛЬКІСТЬ І ЯКІСТЬ ПОМІДОРІВ	136
Солодова І.С. ЕКОЛОГІЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	139
СЕКЦІЯ 5. АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕР. ХТО ВІН СЬОГОДНІ? ЯКІ ЗНАННЯ ЙОМУ ПОТРІБНІ?	141
Будакова А. Ю. ЯКИМ МАЄ БУТИ СУЧАСНИЙ ІНЖЕНЕР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	141

Дмитренко В.В. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ГОТОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ	142
Кирик Р.С. ДОСЛІДЕННЯ КОЛИВАННЯ ТЕМПЕРАТУРИ ПО ДОВЖИНІ АРМАТУРИ ПІД ЧАС ТЕРМІЧНОГО ЗМІЩЕННЯ	144
Кічка С.С. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА АГРАРНУ ІНЖЕНЕРІЮ В УКРАЇНІ	147
Ковтун В.М. АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕРІНГ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	149
Колесник Е.С. ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННИХ ЖИРІВ ТА МЕТОДИ ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ	152
Павелко О.О. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ГОТОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ	155
Хватов А.О. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЗНОСОСТІЙКОСТІ РОБОЧИХ ОРГАНІВ ҐРУНТООБРОБНИХ ТА ПОСІВНИХ МАШИН	157
Шишлов І.А. АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕР. ХТО ВІН СЬОГОДНІ? ЯКІ ЗНАННЯ ЙОМУ ПОТРІБНІ?	158
СЕКЦІЯ 6. САДІВНИЦТВО І ОВОЧІВНИЦТВО. НОВИЙ ПОГЛЯД	161
Бабій Я. М. ЕФЕКТИВНЕ ВИРОЩУВАННЯ ПЛОДІВ В УМОВА ЗМІНИ КЛІМАТУ	161
Волошин М.М., Волошина В.М. ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ МОНІТОРИНГУ	162
Гребенюк М.С. «ОРИГІНАЛЬНІ ПРЕПАРАТИ» ЧИ «ГЕНЕРИКИ», ЩО ВИБРАТИ ДЛЯ ЗАХИСТУ РОСЛИН	165
Іванова Є.Л. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНОЇ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ	168
Омаїдзе О.Г. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АДСОРБЕНТІВ ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ПОСУХИ ПРИ ЗАКЛАДАННІ ВИНОГРАДНИХ НАСАДЖЕНЬ	170
Ходій Д.С. ГЕННО-МОДИФІКОВАНІ ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ: ЗА І ПРОТИ	173

СЕКЦІЯ 7. ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА НА ЗАСАДАХ НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДИ ЛІСІВНИЦТВА	177
Зінкевич Р.А. ЛІСОВІДНОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОСНЯКІВ У СВІЖИХ СУБОРАХ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ В УМОВАХ ЕКОЛОГО-КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН	177
СЕКЦІЯ 8. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА. РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ.	181
Гусак М.М., Шестак В.Г. ТВЕРДІСТЬ ҐРУНТУ ЗА БЕЗЗМІННОГО ВИРОЩУВАННЯ КУЛЬТУР ТА У СІВОЗМІНІ	181
Карпик Ю.А. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЛІ	182
Комарницька Б.О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	185
Лідовська Я.Ю. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА: РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ	188
Мурга В.О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	191
Паєвська Є.Є., Ступак О.В., Стасюк С.О. ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ЯК ВЕКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ	193
Рисенко М. М. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА. РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ	197
Сиротюк Р.В. ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА: РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ	200
СЕКЦІЯ 9. ВИЗНАЧНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ СІЛ В РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	204
Журба Л.В. ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	204
Сиволап Я.В. ВИЗНАЧНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ СЕЛА МИРОГОЩА	207
Шарафанова І. М. ТУРИЗМ В ОЗЕЛЕНЕННІ СІЛ УКРАЇНИ	210
Гармаш С.П. ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ СІЛ В РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ (ПІВДЕНЬ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	212

СЕКЦІЯ 1
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ. ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ?

**РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Бойко А.Г., здобувач вищої освіти 4 курсу
*Технологічно-економічного коледжу
Миколаївський національний аграрний університет*

Студентське самоврядування має дуже важливу роль в організації навчального та позанавчального процесу. Колектив студентського самоврядування повинен відстоювати інтереси та права усіх здобувачів вищої освіти, мати власні пропозиції та ідеї щодо вдосконалення та розвитку діяльності культурного та навчального процесу в закладі вищої освіти.

Також, не менш важливою є тема патріотичного виховання здобувачів вищої освіти. Актуальність теми патріотичного виховання полягає не тільки в тій ситуації, яка є найбільш турбує кожного українця, ця тема була актуальною у всі визначні події, які відбувалися в Україні. Студентство завжди знаходилося «на передовій» історичних подій.

Ми усі повинні пам'ятати, що патріотичне виховання та патріотизм це не тільки гучні промови, а ще й ставлення з повагою до наших традицій, символів, мови, збереженню матеріальних та духовних цінностей, які ми повинні передавати з покоління в покоління. Саме тому у Миколаївському національному аграрному університеті та Технологічно-економічному коледжі, як і в багатьох інших, приділяється особлива увага різним методам виховання патріотичної та вихованої молоді. За ініціативою органів студентського самоврядування та силами адміністрації закладу вищої освіти проводяться заходи, відкриті заняття, лекції на теми патріотичного виховання молоді, та заходи на рівні міста. Благодійні акції та вітання бійців 79-ої окремої аеромобільної бригади, організовані щорічні концерти читців поезії Тараса Григоровича Шевченка, участь у ході до пам'ятника Героям Небесної сотні для вшанування пам'яті загиблих, проведено лекції у всіх групах щодо патріотизму.

Найбільш поширеною та найболючішою проблемою, яка стосується патріотичного виховання молоді та суспільства є проблема еміграції громадян України, у тому числі і здобувачів вищої освіти, за кордон. Люди, які виїжджають за кордон мотивуються різними ідеями: економічними(поліпшити рівень свого життя, забезпечити особистий добробут себе та своєї родини), або ідеологічні чи духовні(коли особа не погоджується із політичними, соціальними та іншими законами держави).

І ця проблема є актуальною у різні часи. Виїжджати за кордон у пошуках кращої долі у різні періоди української історії були змушені науковці, митці, підприємці, культурні та історичні діячі – люди не згодні з політичним режимом України, а тому переслідувані й гнані.

У нашому закладі вищої освіти надається перевага працевлаштуванню студентства, ознайомлення молоді з провідними підприємствами України, надається знання та змога для створення власного бізнесу. А щодо ідеологічної мотивації покинути країну, то людина повинна розуміти, що якщо вона буде здобувати якісну освіту, вивчати історичні події, шанувати та поважати свою державу, то вона зможе зробити свій внесок у поліпшення своєї Батьківщини. Адже суспільство у всі часи слідувало за думкою та діями освічених, вірних своїй державі та його традиціям людей.

Отже, патріотичне виховання молоді в закладі вищої освіти має вирішальну роль у зародженні патріотизму, адже саме під час навчання у людині з'являється свій світогляд, своє ставлення до оточуючих, формується цінність до своєї країни, її майбутнього. Тож, ми повинні замислюватися над тим, як згуртувати суспільство та виплекати в ньому почуття гідності, що ти громадянином своєї країни та її невід'ємним цілим.

Список використаних джерел:

1. Патріотичне виховання студентів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vspu.edu.ua/science/dis/db.pdf>
2. Проблеми еміграції в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrtvory.com.ua/rozd3.html>

ПОШУКИ СТУДЕНТСЬКИМ САМОВРЯДУВАННЯ КОЛЕДЖУ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Бунчук О.В., студент 2 курсу,
спеціальності «Агроінженерія»,
ВСП «Ногайський коледж ТДАТУ», м. Приморськ.*

Молодь є основою майбутнього процвітання держави. Держава, визначаючи шляхи становлення і розвитку суспільства, повинна орієнтуватись на молодь. Виховання нового покоління громадян України, становлення молоді як активної сили суспільства неможливе без її самодіяльності, самостійності та самоуправління. Студентське самоврядування в Ногайському коледжі ТДАТУ створює широке поле можливостей для самореалізації студентства у конкретних справах, виховує почуття власної гідності, вчить досягти індивідуальності та суспільної мети.

Вивчаючи та обговорюючи Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді члени Студентської ради самоврядування коледжу звернули увагу на те, що ідея патріотизму може і повинна стати тим стержнем, навколо якого буде формуватись свідомо, активна, патріотична позиція громадян, яка буде забезпечувати і визначати їх готовність до активних дій на користь Батьківщини.

Під час анкетування студентської молоді коледжу та години відвертої розмови організованих Студрадою коледжу та відділом у справах молоді та спорту Приморської райдержадміністрації на тему: «Що означає бути патріотом своєї держави сьогодні?», були висловлені різні міркування та погляди на це питання. Більшість студентів переконані: бути патріотом – це мати активну життєву позицію.

На базі навчального закладу діє історичний гурток «Відродження», керівник якого вважає, комунікативний підхід одним з перспективних в технології національно-патріотичного виховання. «Куц асоціацій»: «Патріот», «Громадянин України», «Громадянин Європи», дискусія «Ми громадяни Європи. Якими маємо бути?», он-лайн вікторина «ЄС: вибір студентської молоді» стимулюють гуртківців до роздумів про своє місце в суспільному житті, про активну позицію свідомого громадянина, патріота України.

На розширеному засіданні гуртка «Берегиня», під час особистісно-орієнтованої віртуальної мандрівки «Зимові народні свята. Традиції, вірування і обряди українців Півдня України», натхненно і завзято студенти виконували щедрівки, колядки. А театралізовані дійства Андріївських вечорниць з веселим кусанням калити розширили кругозір студентів про традиції, вірування та звичаї українського народу.

Протягом багатьох років членами Студради коледжу проводиться ярмарок з продажу солодоців, тістечок та фруктів. Зібрані кошти перераховуються у фонд на реставрацію Свято-Троїцького храму м. Приморська – історико-архітектурної пам'ятки 19 ст., державного значення згідно з акцією «Збережемо пам'ятки рідного краю».

Студентська рада самоврядування коледжу велику роботу проводить по залученню студентства до участі в гуртках художньої самодіяльності. Результат роботи гуртків аматорського мистецтва коледжу – це участь фольклорного хореографічного колективу «Джерело» у фестивалі українського фольклору в Польщі: «7 зустрічей з українським фольклором» у Добромі місті та «6 післяобіддя з українською культурою» у місті Ілава з метою популяризації української культури та виховання високої духовності учасників фестивалю.

Учасники художньої самодіяльності коледжу та художні колективи - дипломанти обласного конкурсу патріотичного спрямування «Спадщина», естрадного мистецтва «Зорепад», регіонального фестивалю «Слов'янський родовід», переможці обласного та регіонального етапу Всеукраїнського фестивалю художньої творчості «Софіївські зорі».

Вибороли I місце в обласному конкурсі пошуково-дослідницьких робіт «Патріотизм в долі Запоріжжя» в номінаціях: «Патріотизм в роки Великої Вітчизняної війни», «Патріотизм періоду відстоювання гідності та незалежності у 2013-2015 роках». Студентська Рада залучила студентів до участі в обласній науково-практичній конференції «Будь славен, краю наш Запорізький», обласному фестивалі патріотичного слова та пісні «Україна – це я! Україна – це ти! Україна – це ми, Україна!», обласному конкурсі «Збережемо Україну разом», літературному конкурсі «Дума про патріота», конкурсі патріотичної пісні та поезії «Україна – це ми!» в номінації «Авторська поезія».

В Ногайському коледжі проводиться велика кількість виховних заходів, різних за змістом, формою та методикою проведення, присвячених великому синові українського народу – Тарасу Шевченку. За участь в обласному фестивалі Слова і Пісні «Тарасова криниця» нагородженні дипломом.

У великому арсеналі воєнно-патріотичного виховання одне з провідних місць займає тема козацтва. Свято «Козаччина – синонім свободи», спортивно-розважальний вечір «Козацькі розваги», з участю козаків спілки Південно-Східної України «Військо Запорізьке», які пригощали студентів та викладачів коледжу кулішем. В організації цієї зустрічі активну участь брала Студрада коледжу.

Студентська Рада є ініціатором проведення різних тематичних заходів спрямованих на стимулювання глибокого вивчення української мови та виховання любові, поваги, шанобливого ставлення студентської молоді до неї.

Напередодні Дня Збройних Сил України та Дня захисника України голови студентських Рад груп допомагали класним керівникам організовувати зустрічі бесіди з воїнами афганцями, воїнами-випускниками, що проходять військову службу в рядах Української армії та воюють в зоні АТО з метою більше дізнатись про Збройні Сили України, міцніше любити їх, як армію народу.

Студрада коледж була активним учасником в організації до державних свят виховних заходів: літературно-музичної композиції «Україно, моя Україно! Я для тебе на світі живу», присвяченої Дню Гідності і Свободи; патріотичної акції «Я люблю Україну!» до Дня Соборності України; міського Параду вишиванок, зустрічі-бесіди з викладачем коледжу – учасником Майдану. Під час проведення вечора-пам'яті вшанування Героїв Небесної Сотні «Майдан – це храм. Майдан – це відродження» вшанували пам'ять і нашого земляка Синенка Сергія. В навчальному закладі відкрито меморіальну дошку пам'яті Сергія Шилова, випускника нашого коледжу 2014 року, який загинув в Донецькому аеропорту.

Війна на сході країни пробудила патріотичний дух, виявила потребу в допомозі бійцям у зоні АТО. Згідно з акцією «Мирного неба тобі, Україно!» зібрані кошти передано волонтерам громадської організації «Азов-Надія» на придбання бронжилета воїну-земляку, що воює в зоні АТО на Донбасі. Студентська рада була ініціатором участі студентства в обласній акції «Голуб миру». З метою моральної підтримки, передали воїнам листи, стрічки-обереги, синьо-жовті стяги, маскувальні сітки, подушки-талісмани, а до дня закоханих – привітали їх «валентинками» із побажаннями перемоги та живими повертатись до рідних домівок. «Зірки коледжу – учасникам АТО» - під такою назвою пройшла концертна програма-подарунок військовим до дня Масляної. Студенти пригощали бійців млинцями та іншими смаколиками.

Члени літературно-мистецького об'єднання «Пролісок», студенти та їх керівник, долучилися до обласного проекту «Вірш солдату». Їх авторські вірші надруковані в збірці поезій «Вірш солдату», яку кожен солдат зможе носити з собою в кишені біля серця. Віримо, теплі слова, що йдуть від серця поетів – початківців, підтримають бойовий дух наших хлопців та приведуть їх до перемоги.

Активна участь педагогічного та студентських колективів в обласній акції «Марш миру» засвідчує нашу любов до України, до України єдиної, неподільної, вічної. Під час зустрічі-бесіди з військовими, що прибули з зони АТО і перебували на ротації в місті Приморську студенти сфотографувалися на згадку та в небо запустили 24 синьо-жовтих кульки, як символ єдності 24 областей України.

Я впевнений, що студентська молодь мого рідного коледжу твердо переконана: сьогодні дуже важливо в цей непростий для нашої Батьківщини час не тільки називатися українцями, а відчуті цю приналежність усім серцем, знати і любити історію України, її мову, культуру, звичаї, традиції, шанувати найкращі та найвеличніші надбання наших поколінь, йти по життю справжньою людиною, несучи в світ Добро, Надію, Віру і Любов. Адже, це нам, молодим, належить майбутнє нашої рідної України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту», Відомості Верховної Ради, 2014, № 37.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Наказ МОН № 641 від 16.06.15 року
3. Ноздрачова Т. Формування національних світоглядних позицій у душах наших студентів. // – К.: НМЦ «Агроосвіта», Виховна робота в навчальних закладах. - № 13. – 2009.

РОЗВИТОК ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Волошиновська А. В., здобувач вищої освіти
обліково-фінансового факультету

Науковий керівник – Вишневська О. М., *д.е.н., професор*
Миколаївський національний аграрний університет

На сучасному етапі державності нашої країни все більшої уваги варто приділити питанню про формування засад інформаційного суспільства, нарощування його інтелектуального потенціалу та створення сучасного українського інтелектуально-духовного середовища [1].

Освіта – це основа розвитку будь-якого суспільства, пріоритетна галузь внутрішньої політики держави.

Наше суспільство має вирішити питання щодо формування в молодих українцях нових якостей: прагнення до навчання впродовж усього життя; постійний пошук найкращих шляхів розв'язання життєвих проблем; готовність своєю навчальною, а потім і фаховою працею закласти основи власного соціального успіху і зробити внесок у громадську державну справу.

Україна останні роки впевнено крокує шляхом незалежності, цивілізаційного поступу. Національна система освіти функціонує у правовому

полі, що ґрунтується на Конституції України, законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про вищу освіту”, “Про охорону дитинства” і складається з систем загальної середньої, дошкільної, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти.

Варто виокремити значення вищої освіти, яка формує інтелектуальну еліту суспільства. З іншого боку, освіта підпадає під впливи процесів, що відбуваються в суспільстві: саме вони формують її специфіку і, зрештою, ведуть до її реформування. Разом з тим, як наголошує Н. Наливайко, освіта – система високо інерційна, з тривалим циклом відтворення і, як наслідок, консервативна. [2].

Важливим завданням що постає перед вищою освітою в Україні є необхідність пошуку та застосування новітніх дієвих форм і методів навчання з метою забезпечення високої якості знань сучасного фахівця. оновлення змісту освіти та якості викладання, актуалізація та підвищення рівня докторської підготовки, зростання ролі університетів у зміцненні демократичних суспільств і посиленні суспільної єдності. Очевидно, що процес інтеграції повинен відбуватись з урахуванням особливостей національної освітньої і культурної ідентичності, не повинен супроводжуватись нівелюванням власне національної освітньої системи, яка акумулювала вагомі досягнення вітчизняної та зарубіжної науки.

Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті і науці, розширенні власних культурних і наукових досягнень в ЄС. Саме інтеграційний процес виступає важливим інструментом у зміцненні європейської культурної ідентичності і посилення інтеграції в загальноєвропейське інтелектуально-освітнє середовище. Особливо важливим є виконання сумісних культурних, наукових і освітніх проєктів, залучення українських педагогів, учених і фахівців до загальноєвропейських програм наукових і освітніх досліджень.

Для покращення якості освіти нашої держави варто розглянути Болонський процес який є могутнім стимулом підвищення контролю якості освіти за міжнародними стандартами, що дозволяє привернути іноземних експертів і позитивно впливає на якість підготовки студентів українських вузів.

Розвиток Болонського процесу бере свій початок в 1999 році в італійському місті Болонья. Міністри утворення європейських країн від імені своїх урядів підписали документ, що одержав назву Болонська декларація. Саме завдяки цьому акту більшість європейських країн-учасниць Болонського процесу проголосили створення єдиного європейського освітнього і наукового простору. Метою Болонської декларації повинні були діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування і мобільність громадян.

Інтеграція в Болонський процес покликана сприяти європейській співпраці університетів і усуненню перешкод на шляху мобільності студентів і викладачів у межах країн Болонського процесу. Болонський процес у ході свого розвитку пройшов ряд етапів, на кожному з яких розширювалося коло країн-учасниць процесу і декларувалися нові цілі.

Основними документами Болонського процесу є Велика Хартія університетів, Лісабонська конвенція, Сорбонська декларація і, що була підписана незабаром за нею, Болонська декларація. Вивчення документів Болонського процесу дає можливість не тільки зрозуміти сенс ентузіазму європейських країн, але і припустити, навіщо потрібні реформи, які упроваджуються в освітній системі України [3].

Для впровадження принципів Болонського процесу в українські вищі навчальні заклади було введено три рівні навчання: бакалавр, магістр і аспірантура. Впровадження рівня бакалавра стало одним з головних експериментів Болонського процесу. Далі йде рівень магістра. У Лісабонській конвенції і Болонській декларації підкреслюється, що для навчання на цьому рівні студент повинен володіти кваліфікацією бакалавра. У колі діяльності Болонського процесу знаходиться і третій ступінь – аспірантура. Випускники аспірантури, що захистили дисертацію, іменуються докторами наук, проте у ряді країн, таких як Франція і Німеччина, є ступінь, що є аналогом доктора наук у радянській системі.

У ході проведених нарад, зустрічей і конференцій в рамках Болонського процесу було сформульовано шість ключових принципів його роботи: введення двох циклів навчання, впровадження кредитної системи, контроль над якістю освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників і привабливості європейської системи освіти [4].

Українська вища освіта відрізняється від європейської освіти. Сьогодні вищі навчальні заклади України приймають до навчання до 70 відсотків випускників шкіл, тобто в 7 разів більше, ніж дозволяє нормальний розподіл інтелекту, тоді як в європейських країнах вищу освіту здатний здобути ледве один з десяти тих, хто вчився в школі. Сьогодні наш диплом не визнається в Європі, наші фахівці без додаткового перенавчання не можуть влаштуватися на роботу за фахом. Більше всього не влаштовує закордонних працедавців у підготовці наших фахівців – низька дієвість знань. За європейським стандартом дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки. Диплом гарантує високий рівень підготовки. Якщо фахівець не буде підготовлений належним чином, імідж університету, який він закінчив, може бути втрачений, його рейтинг відразу знижується [5].

Впровадження кредитної системи в наших вузах обумовлює кредитно-модульну організацію навчального процесу. За основу прийнята Європейська система перенарахування кредитів (ECTS). Система організації навчального процесу базується на поєднанні модульних технологій навчання і залікових освітніх одиниць.

Впровадження кредитно-модульної організації навчального процесу в Україні набуло важливого значення у формуванні іміджу сучасного університету.

Отже, Болонський процес дозволив переглянути принципи і методологію контролю якості освіти за міжнародними стандартами і позитивно вплинув на якість підготовки студентів в українських вузах.

Створення високоефективної і рентабельної освіти в Україні є, перш за все, вимогою сучасного часу і реальною потребою нашого суспільства. На сучасному етапі Україна досягла розширення доступу до отримання вищої освіти і досягнення рівня, відповідного світовим стандартам, що сприятиме найбільш повному задоволенню освітніх потреб наших громадян.

Список використаних джерел:

1. Кульчицький С. / Трансформаційні процеси в українському суспільстві: стан та перспективи // Україна і Росія в історичній ретроспективі: Новітній український державотворчий процес / С. Кульчицький, Б. Парахонський / за ред. В. М. Литвина. – К. : Наук. думка, 2004. – Т. 3. – 327 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pulib.if.ua/part/11442>.
2. Наливайко Н. К вопросу о специфике управления современным образованием // Н. Наливайко // Матеріали міжнародної наукової конференції «Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення» (10 – 12 травня 2007) – Суми, 2007 р. – Ч. II. – С. 6 – 13.
3. Журавський В. Основні завдання вищої школи щодо реалізації в Україні принципів і завдань Болонського процесу / Віталій Журавський // Вища шк. – 2004. – № 1. – С. 42-44.
4. Журавльова О.І. Вища освіта і Болонський процес / О.І. Журавльова // Теорія і практика. – Донецьк : ДонДУУ, 2006.
5. Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу : матеріали Першої Всеукр.наук.-практ. конф., м. Київ, 20-21 лютого 2004 р. / [Редкол.: І.І. Тимошенко та інші]. – К. : Вид-во Європи. ін-ту, 2004. – 197 с.

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

*Дювенжи К.І., студентка 4 курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Кожен учень вступаючи до університету переступає поріг самостійності. Адже саме в студентські роки, коли пильність батьків і шкільних вчителів лишається позаду студент набуває якості самостійності, саморозвитку і особистісного росту.

Що можна вважати особистісним ростом? Бодай усе нове, чому вчиться людина, і мова не лише про теоретичні знання з певних дисциплін, а й вміння знаходити спільну мову з новими людьми, будувати себе як особистість в команді і за її межами, шукати себе. Отож, кажучи про всебічний розвиток і особисте зростання молодої людини ми підходимо до мети існування Студентських організацій університетів.

Студентська організація, що це таке і чи є потреба в даній структурі у наш прогресивний вік? Безперечно є! Студентська організація - сама назва несе в собі сенс організації, організованості, яка заповнює ту частину життя студентства, яка проходить за межами аудиторій. Метою організації, в першу чергу, є захист прав студентів, організація їх дозвілля і забезпечення умов самореалізації кожного студента.

Молодь завжди була і є готовою, відкритою до нового, більшість молодих людей прагнуть розвиватись, але комусь не вистачає мотивації, хтось не знає в якому саме напрямку хоче рухатись, а хтось не знає де шукати ту компанію, яка б мала спільні із ним інтереси. Саме тут вагомий внесок робить студентська організація. Зацікавлення молоді їх згрупування і створення всіх умов для активних і амбіційних – це вже пів шляху до задоволення інтересів студентства. Культурні і мистецькі заходи, які розвивають, а в багатьох випадках навіть розкривають творчий потенціал людини, а як відомо, творчість – це також інтелектуальний розвиток, завжди матимуть попит серед студентства. Яке прагне наповнити життя яскравими подіями, емоціями і моментами. Спорт, наукові гуртки, клуби за інтересами, соціальні і благодійні центри студентських самоврядувань дають можливість кожному прийняти участь не лише в розвитку себе, а й своїх колег, а іноді навіть незнайомих людей. Дати можливість займатись улюбленою справою – завдання студентських організацій.

А що навзаєм дає студентському самоврядуванню виконання цього завдання? Звичайно ж суттєвий розвиток себе як лідера і організатора, виховання якостей відповідальності і зібраності, творення себе як людини готової до змін, до власних звершень. Це є тим самим кроком вгору кожної людини, яка за студентські роки отримує не лише знання і навички спеціаліста своєї галузі, а й людини яка здатна приймати рішення, зважено і об'єктивно підходити до вирішення тих чи інших питань. Студентська організація не лише місток, який пов'язує студентів вузу із керівництвом, з іншими студентами, утворює клуби за інтересами, згуртовує і залучає до активного життя і всебічного розвитку, а й неймовірна школа і колосальний досвід для своїх членів. Адже на фінішній прямій ми вже бачимо не просто кваліфікованого спеціаліста, освіченого випускника і дорослу людину, а й лідера, який поведе за собою, організує роботу, матиме встановлену позицію відповідального громадянина, який будуватиме майбутнє світу.

З якого боку не глянь суцільні переваги на користь розвитку студентства. Розвиваючись самі ми можемо розвивати й інших, а розвиваючи інших ми розвиваємось і самі. Тож коли як не зараз, і кому як не нам?!

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ

*Костенко А.А., студентка 2 курсу
факультету ветеринарної медицини
Полтавська державна аграрна академія*

Роки студентства більшість з нас вважає чи не найкращим часом у своєму житті. Саме за студентства кожний стає по-справжньому дорослою людиною, сам приймає рішення, вирішує власні проблеми, і значна частина цих проблем - суто студентські проблеми, внутрішні проблеми у ЗВО. Чекати на те, що проблеми хтось вирішить замість нас - доволі наївна думка. Проблеми слід вирішувати самотужки. Будьмо реалістами, допомагати ніхто не стане. Проте, самому вирішувати всі проблеми важко. Саме тому необхідно об'єднуватися та вирішувати свої студентські проблеми разом. А це і є студентське самоврядування, коли студенти спільно вирішують свої проблеми. Тобто студентське самоврядування - це форма самоорганізації студентів, механізм представництва й відстоювання своїх прав, можливість самореалізації [1]. Саме студентське самоврядування покликане захищати права студентів і бути їхнім представником в адміністраціях закладів.

Питання функціонування органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти України привертають сьогодні особливу увагу. Адже активне утвердження демократичних засад в усіх секторах життєдіяльності українського суспільства, інтеграція України в Європейське співтовариство та перехід до ринкової економіки, приєднання до Болонської угоди, в якій студентство розглядається як партнер, потребує подальшого розвитку та збагачення новітніми демократичними ідеями молоді спільноти. Успішна розбудова нашої держави залежить від самосвідомості, самодостатності, ініціативності, активної життєвої позиції, наполегливої праці кожного молодого громадянина України. Студентство у всі часи виступало своєрідним "барометром" соціально-економічного та політичного стану суспільства. Молодь є тією верствою населення, яка найбільш чутливо реагує на соціальні зміни, якій притаманне негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів, моральних принципів. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку та модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської й організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації [2].

Незважаючи на те, що студентське самоврядування в українському варіанті має досить недовгу історію, за час його становлення вже встигли окреслитися певні спільні тенденції і, що найсуттєвіше, спільні проблеми, які потребують детальнішого вивчення і аналізу, а основне – напрацювання механізмів вирішення цих проблем на різних рівнях, починаючи від загальнодержавного і закінчуючи закладами вищої освіти.

Не дивлячись на безперечну позитивну оцінку ролі студентського самоврядування у формуванні фахового та особистісного аспектів виховного процесу в освітньому закладі істотною проблемою залишається пасивність, інертність, індиферентність студентської спільноти у ставленні до багатьох

актуальних проблем студентського самоврядування. Частково це може пояснюватися недостатньою поінформованістю студентів щодо можливостей студентського самоврядування. Зараз далеко не всі студенти усвідомлюють, яким чином студентське самоврядування може покращити їхнє становище чи вирішити конкретні проблеми.

Аналізуючи аспекти українського студентського самоврядування можна відмітити основні напрями в яких на сьогоднішній день виникає найбільше проблем при діяльності органів студентського самоврядування, а саме:

- взаємодія студентського самоврядування та адміністрації закладу освіти;
- фінансування діяльності студентського самоврядування;
- юридичний статус студентського самоврядування;
- мотивація студентів у роботі студентського самоврядування;
- швидка зміна складу студентського самоврядування;
- участь студентського самоврядування у не офіційних студентських організаціях, які начебто стоять на захисті студентства;
- проблема неофіційних студентських організацій - ігри в політику;
- проблема інформаційного простору;
- співпраця студентських організацій із органами влади;
- представлення України в міжнародних студентських організаціях.

Тобто правовий нігілізм і слабка соціальна активність студентства, зумовлена жорсткою регламентацією та високим ступенем заформалізованості організаційно-правових засад студентського самоврядування, наявністю латентних форм контролю за його функціонуванням з боку адміністрації вищих навчальних закладів, штучне звуження нею рівня прав і свобод студентської громади щодо вирішення нагальних проблем її життєдіяльності спонукає до того, що самоврядування студентів, на жаль, більшою частиною залишається лише на папері. Студент ще не став повністю партнером викладача в отриманні власної освіти, він не бере участі у плануванні освітнього процесу, не має реальної можливості обирати дійсно цікаві та корисні йому курси за вибором, обирати викладачів тощо [3].

Лише комплексний і системний підхід до спільних проблем функціонування студентського самоврядування зможе сприяти об'єднанню студентів у громаду, здатну ефективно управляти своїм життям, захищати свої права й інтереси, брати участь у процесі прийняття рішень.

З метою покращення функціонування інституту студентського самоврядування у закладах вищої освіти України пропоную відповідні заходи, які покращать та оптимізують роботу відповідних студентських спільнот:

- привертати увагу влади та громадськості до студентського самоврядування, як одного з найважливіших чинників формування громадянина України та виховання еліти нації;
- створити можливості для аналізу процесів розвитку студентського самоврядування в Україні, зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень з організації самоврядування у закладах освіти;
- скоординувати роботу фахівців по вивченню та узагальненню історичного досвіду студентського самоврядування в країнах Європи. Звернути

увагу на проблеми (у порівнянні з досвідом європейських країн), які гальмують удосконалення процесів студентського самоврядування в освітніх закладах;

- ініціювати надання студентському самоврядуванню належної правової, економічної, організаційної та інформаційної підтримки з боку держави, громадських організацій, суспільства;

- підвищувати рівень зацікавленості студентів суспільним життям власного вищого навчального закладу за допомогою видання регулярних студентських видань, листівок, брошур, створення відповідних веб-сайтів тощо;

- спонукати адміністрацію вищих навчальних закладів України до створення сприятливого соціально-психологічного мікроклімату в колективах, атмосфери довіри студентів до викладачів і керівництва, належних матеріально-технічних умов для вільного самовиявлення студентів;

- передбачити кадрову підтримку студентського самоврядування в особах проректора з виховної роботи, заступників декана з виховної роботи;

- дотримуватися демократичних виборів органів студентського самоврядування з усуненням будь-якого тиску на студентів вищих навчальних закладів під час виборів;

- нормативно впорядкувати дуалізм самоврядних органів та студентських профспілок.

Запропоновані заходи, на мою думку, створять додаткові умови для подальшої інтеграції національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору, до зростання якості підготовки фахівців і соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. У цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій.

Отже, досвід самоврядування для українського студентства є не звичним і новим, відтак найпершим завданням, що постало перед усіма без винятку першопрохідниками українського студентського самоврядування, є осягнення й усвідомлення природи самоврядування, усвідомлення того, що криється за гаслом "Університет для студентів" на противагу - "Студенти для університету".

Список використаних джерел:

1. Студентське самоврядування для "чайників"//За редакцією Артема Михайлюка Всеукраїнська молодіжна громадська організація "Молодий рух", Всеукраїнська мережа студентських громад, 2005. - 60стр.

2. Ірина Гончар. Сучасний етап розвитку студентського руху в Україні // Молодіжні неурядові організації в Україні та світі //[http://www.ya.org.ua / org/brochure/2005/01.html](http://www.ya.org.ua/org/brochure/2005/01.html)

3. Коваленко І.П., Коваленко А. С. Студентське самоврядування як важливий чинник формування правової культури студентів. //Вісник ХДАДМ . – 2011. – №1. – С.171-175.

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

*Костюк М. В., студентка групи В-43
Новочорторийський державний аграрний технікум*

Сьогодні в українській державі створюються реальні можливості для духовного відродження і розвитку особистості. І нам потрібно відроджувати, розвивати кращі риси українського народу, які склалися віками і допомагали народу вижити у важкі часи. Безумовно, патріотичне виховання підростаючого покоління – основа стабільного розвитку країни в майбутньому. Цей процес тривалий за часом, складний за змістом і достатньо розбалансований з погляду методичного здійснення. Формування патріотичних відчуттів багато в чому залежить від розвитку емоційної сфери підлітків.

Патріотичне виховання підростаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань сучасного технікуму, адже дитинство і юність - найблагодатніша пора для виховання відчуття любові до Батьківщини.

Патріотизм - одна з найважливіших рис всебічно розвиненої особи. У школярів повинне вироблятися відчуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, пошану до його великих звершень і гідних сторінок минулого. Багато що залежить від викладачів технікуму: їх роль в цьому плані неможливо переоцінити. І удосконалення сучасної системи освіти й виховання ставить перед педагогами завдання: демократизація стосунків, орієнтація на особистість студента, на їх творчі здібності, а навчальний заклад, які готує спеціалістів для сільського господарства, в умовах демократії не може існувати без розгорнутої системи студентського самоврядування.

Самоврядування – це дієвий метод досягнення широкого спектру виховних завдань – громадської активності, соціальної відповідальності, набуття всебічного морального досвіду та патріотичної свідомості. Тому принципи патріотичного виховання у Новочорторийському ДАТ реалізуються через діяльність студентського самоврядування.

Діяльність студентської ради у патріотичному вихованні займає неабияке місце: відроджується інтелектуальний потенціал, формується і розвивається творча особистість, важливими рисами якої є самостійність в інтелектуально-творчій діяльності, здатній до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самооцінки. Тож організація студентського самоврядування набуває усе більшої актуальності. Така форма роботи дозволяє адаптуватися студентам.

Серед завдань студентської ради, органу студентського самоврядування, у відповідності до Положення про студентське самоврядування є такі:

- проведення організаційних, наукових, мистецьких, творчих, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів;
- сприяння створенню та діяльності різноманітних студентських гуртків, товариств, клубів за інтересами;
- сприяння навчальній, науковій і творчій діяльності студентів;

- сприяння моральному, культурному, духовному, патріотичному та естетичному розвитку студентів.

Крім того, аналіз проведених заходів органами студентського самоврядування відділень Новочорторийського державного аграрного технікуму показав, що патріотичне виховання молоді здійснюється за такими напрямками:

- державний – базується на забезпеченні державою системи героїко-патріотичного та патріотичного виховання;
- соціальний – ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні та орієнтований на усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей й інтересів, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;
- військовий – передбачає вивчення військової історії України, підвищення фізичної загартованості молоді в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;
- психолого-педагогічний – ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, урахуванні їх у процесі підготовки юнаків до військової служби, проведенні методичної роботи з узагальнення та поширення передового досвіду героїко-патріотичного виховання, вдосконаленні форм і напрямів цієї діяльності;
- правовий – передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури.

Головною метою розвитку патріотичного виховання студентів педагогічний колектив технікуму вбачає у забезпеченні єдності навчання, виховання, розвитку особистості та підготовці студентів до захисту Вітчизни; виробленні єдиних поглядів і вимог до проблеми виховання патріота та громадянина; використанні інноваційних форм і методів патріотичного виховання; формуванні у молоді високої патріотичної свідомості, національної гідності.

Всі ці заходи допомагають сформувати у студентської молоді ідеал людини – патріота, гуманної, порядної, всебічно розвиненої особистості, психологічно підготувати студентів до активної діяльності в колективі, в технікумі, а в подальшому – в державі.

В умовах реального життя, сформувати свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними рисами характеру, світоглядом і способом мислення, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Організуючи виховну роботу з патріотичного виховання, потрібно враховувати, що в Україні історично склався широкий спектр регіонально-політичних та регіонально-культурних відмінностей, існує неоднозначне ставлення населення до багатьох подій минулого та сучасності. Саме патріотизм, громадянськість повинні об'єднувати українців, зберегти те, що протягом століть було нашою метою, – незалежну державу.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПЕРШИЙ КРОК ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

*Мацак Д.Р., студентка 3 курсу
обліково-фінансового відділення
Коледж Сумського національного
аграрного університету*

Студентство - один з важливих етапів життя кожної людини. Вступивши до закладу вищої освіти, студент отримує пропозицію долучитись до студентського самоврядування і зробити свій внесок в розвиток навчального закладу та міста, в якому він навчається. Це дійсно важливий крок, адже окрім можливостей, студентське самоврядування передбачає виконання певних обов'язків.

В кожному закладі вищої освіти студентське самоврядування має свою структуру. Не зважаючи на це, загальний принцип управління ним один. В організації управління важливо правильно розподілити обов'язки, які необхідно виконати для реалізації поставлених завдань. Для цього краще за все сформулювати так звані сектори, таким чином частина студентів, які мають відповідні здібності, об'єднавшись, утворять культурно-масовий, спортивно-масовий, інформаційний, навчальний та інші сектори.

Для того, щоб увійти в студентське самоврядування, а тим паче зайняти якусь посаду в ньому необхідно мати: по-перше, бажання, по друге, знання та певні організаційні вміння. Дещо складніше студентам, які очолюють сектори відділення чи загалом студентську раду. Вони мають реалізувати поставлені завдання не тільки відповідно до власних бажань, але й приймати ініціативу інших. Саме вони несуть відповідальність за виконану роботу всієї команди.

Перш за все, студентське самоврядування формується для захисту прав і інтересів осіб, які навчаються у закладі вищої освіти. Це і є його головним завданням. Окрім цього, воно:

- бере участь в управлінні навчальним закладом;
- забезпечує виконання студентами своїх обов'язків;
- сприяє навчальній, науковій та творчій діяльності студентів, створенню відповідних умов для проживання і відпочинку студентів, діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами.

Студенти – це молоде покоління, а, отже, - майбутнє нашої країни. Студентське самоврядування відіграє важливу роль в організації патріотичного виховання молоді. На нього покладені наступні завдання:

- формування національної свідомості, гідності громадянина, виховання поваги й любові до рідної землі й українських традицій;
- підготовка свідомої інтелігенції України, збереження генофонду нації;
- вироблення чіткої громадянської позиції, прищеплення студентам віри у верховенство закону, який є єдиною гарантією свободи.

Патріотичне виховання студентів – це лише частина вкладу студентського самоврядування в розвиток нашої держави. З іншого боку, та активна молодь, яка формує лави студентське самоврядування – це майбутня

інтелігенція країни. Адже органи місцевого самоврядування, голови різних організацій і об'єднань формуються із соціально активних людей. Звичайно шлях до управління організацією, селом, містом чи державою нелегкий, але крок за кроком, справа за справою, можна прийти до своєї мети.

Маючи бажання відкрити свою справу, очолити підприємство чи корпорацію, ті вміння і навички (організувати людей, мотивувати їх до роботи), які здобуті під час роботи в органах студентського самоврядування, допоможуть особистості зайняти достойну посаду, або, навіть, стати гарним керівником.

Отже, люди самі змінюють те, що навколо них. Студентські роки надають можливість реалізувати себе з молодого віку, адже ніколи те, що ми робимо не проходить дарма.

Молодь – це майбутнє кожної держави. На сучасному етапі наша країна переживає не найкращі моменти, і зміни не настануть доти, доки ми самі не виявимо бажання щось змінити. Студентське самоврядування надає можливість зробити певні кроки особистості, аби уже зараз позитивні зміни відбулись на рівні навчального закладу чи міста.

Студентське самоврядування – це один з яскравих прикладів як з молодого віку почати реалізовувати своє майбутнє і майбутнє своєї країни.

Список використаних джерел:

1. Студентське самоврядування як форма соціального виховання [Електронний ресурс] /Соціологія/ - Режим доступу: https://otherreferats.allbest.ru/sociology/00011433_0.html . – Заголовок з екрана
2. Студентське самоврядування [Електронний ресурс] /Педагогіка/ - Режим доступу: http://pidruchniki.com/70199/pedagogika/studentske_samovryaduvannya. – Заголовок з екрана
3. Концепція національного виховання студентської молоді [Електронний ресурс] /Коледж СНАУ/ Виховна робота. - Режим доступу: http://collegesnau.com/images/stories/files/2014/04/concercia_2011.pdf . – Заголовок з екрана
4. Студентське самоврядування [Електронний ресурс] /Коледж СНАУ/ Виховна робота. - Режим доступу: http://collegesnau.com/images/stories/files/2014/04/concercia_2011.pdf . – Заголовок з екрана

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ

**Нечипоренко М. Ю., студент 2 курсу
холодильно-технологічного відділення
технолого-економічного коледжу**

Білоцерківського національного аграрного університету.

Сучасну молодь звинувачують у пасивності, інертності, індиферентності де багатьох проблем. Але це звинувачення безпідставне по відношенню до студентської молоді.

Вся новітня історія України показала, що студентство не лише приймає участь у подіях, але й саме студенти стають ініціаторами вчинків, які визначають поштовх подіям, які, згодом підхоплює більшість населення України. Неодноразово, в сучасній історії України сучасні студенти зарекомендували себе, як найактивніша частина українського суспільства.

Згадаймо, найважливіші моменти історії України сучасної епохи – березень 1917р. – утворення першого (після знищення Гетьманщини) уряду України – Центральної Ради. Одними із ініціаторів її створення виступають громади українських студентів. [1] Коли ж над Україною нависає загроза більшовицької окупації кийівські гімназисти та студенти, біля залізничної стації Крути, стають на захист національної революції. [2]

В період відновлення державної незалежності, студенти проводять «Революцію на граніті» що зриває плани комуністичного керівництва УРСР зберегти Радянський Союз. [3]

І без всякого сумніву відома роль студентства в «Помаранчевій революції» саме студенти перші вийшли на протест проти фальсифікації виборів 2004 року, саме студенти стали організаторами Майдану. [4]

Всі ці події стали можливі лише за наявності в студентському середовищі активістів, які заклали в основу сучасного студентського самоврядування.

В перші десятиліття незалежності України відбувалось становлення, організаційне оформлення та юридичний супровід студентського самоврядування. Можна констатувати факт-студентське самоврядування в Україні.

Але від формування і становлення студентське самоврядування повинно переходити до нових викликів реалій нашого часу, які передбачають зміни в діяльності активу освітнього закладів.

Ефективне функціонування студентського самоврядування як організаційної структури справляє суттєвий позитивний вплив не тільки на якість освітніх послуг і управління вищими навчальними закладами, а й має організаційно – педагогічний ефект, коли студент у реальному партнерстві з адміністрацією ВНЗ в межах прав, наданих їм законом, значною мірою несуть і солідарну відповідальність за те, що відбувається в навчальному закладі. Таким чином, студентське самоврядування сприяє зацікавленості студентів у високій якості освітніх послуг, зростанні рейтингу та авторитету ВНЗ, а отже – позитивно впливає на академічну успішність та оптимізацію навчального процесу у вищій школі в цілому.

Якщо раніше студент міг заявити, що питання якості освіти повинно турбувати лише адміністрацію навчального закладу то настав час коли це питання торкається і безпосередньо студентів. Від рівня викладання, якості освітніх послуг залежить і рейтинг освітнього закладу. А цей показник впливає на майбутнє працевлаштування нинішнього студента. Чи вище рейтинг вищого навчального закладу, тим більше шансів випускнику отримати високооплачувану і престижну посаду.

Деякі держави приділяють цим питанням настільки серйозну увагу, що навіть визначають їх у якості національних пріоритетів. Наприклад, в Малайзії

підвищення рівня академічної успішності учнів та студентів визнане однією з семи ключових сфер, які є важливими для громадян, та включене в Державну програму трансформації – урядового комплексного плану перетворень, спрямованого на набуття Малайзією статусу держави з розвиненою економікою до 2020 року. Це є цілком виправданим ще й тому, що рівень розвитку освіти з 1993 року визначається ООН одним із найважливіших показників при визначенні індексу людського розвитку держав. [5] З огляду на вищевказане, можна стверджувати, що від того, наскільки буде усвідомлена необхідність в ефективній системі студентського самоврядування в Україні, значною мірою залежить успішність подальшої інтеграції нашої держави до європейського та світового освітньо-наукового простору.

Яким же чином досягти європейської співпраці між адміністрацією ВНЗ і студентським самоврядуванням? Мені здається, що потрібно використати світовий досвід, збільшивши квоту на участь у колегіальних керівних органах управління вищими навчальними закладами (10%) значно менший від встановлених у країнах Європейського простору вищої освіти. Середній розмір квоти там складає 15-20%, а в деяких державах – і суттєво більше (в Румунії – 25%, у Фінляндії – 33%, в Данії – 50%), що забезпечує достатній рівень впливу студентів на прийняття рішень. [6]

Переваги від функціонування ефективної системи студентського самоврядування виходять за межі системи освіти, сприяючи не тільки оптимізації навчального процесу у вищій школі, а й соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. В цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій. Потрібно зазначити, що неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів. Адже будь-яке самоврядування за своєю природою є проявом власної ініціативи індивіда або групи індивідів. Тому завдання держави в цій царині зводиться до забезпечення належних умов для реалізації зазначених ініціатив по збільшенню квоти представників студентського самоврядування у керівних органах управління вищими навчальними закладами.

Список використаних джерел:

1. Солдатенко В. Українська Центральна Рада // Політичного енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламенське видавництво. 2011 – с. 733.
2. Ковальчук М. Бій під Крутами: відомі і невідомі сторінки II історична правда – 29.07.2014
3. Указ Президента України №565/2015 від 01.10.2015. Режим доступу: www.president.gov.ua/dokuments/5652015-19459.
4. Кульчицький С. П. Помаранчева революція 2004 // Енциклопедія історії України: у 10т. / редкол.: В.А. Соломій (голова) та ін.; інститут історії України НАН України. – К. Наук. Думка, 2011 – Т. 8. Па-Прик. – 412 с.

5. Зубченко С. О. Студентське самоврядування як фактор оптимізації навчального процесу у вищій школі. Анатомічна записка. Національний університет стратегічних досліджень. Режим доступу: - <http://www.niss.gov.ua/articles/1416/>

6. Студентське самоврядування в інших країнах // Громадська ініціатива «Студентський захист» Режим доступу <http://zakon2.rada.yor.ua/laws/show/952.011/>

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

**Островський Д.І., здобувач вищої освіти 4 курсу
інженерно-енергетичного факультету
Миколаївський національний аграрний університет**

Студентські роки більшість вважає чи не найкращими роками в своєму житті. Саме за студентства кожний стає по-справжньому дорослою людиною, сам приймає рішення, вирішує власні проблеми, і значна частина цих проблем - суто студентські проблеми, внутрішні проблеми в вузі. Чекати на те, що проблеми хтось вирішить замість нас - доволі наївна думка. Проблеми слід вирішувати самотужки. Будьмо реалістами, допомагати ніхто не стане. Утім, самому вирішувати всі проблеми важко. Саме тому необхідно об'єднуватися й вирішувати свої студентські проблеми разом. А це і є студентське самоврядування, коли студенти спільно вирішують свої проблеми.

Які ж основні завдання органів студентського самоврядування? Це:

- представляти й висловлювати позицію студентів;
- репрезентувати студентську громаду в адміністрації ЗВО й перед викладачами;
- захищати права й інтереси студентства;
- допомагати студентам та вирішувати їхні проблеми;
- інформувати студентство;
- сприяти створенню належних умов для навчання, проживання й відпочинку студентів;
- організовувати позанавчальне життя студентів: дозвілля, спортивні заходи, відпочинок тощо. Для виконання своїх завдань ОСС мають такі повноваження: вирішення питань, що належать до їхньої компетенції; ухвалення рішення й їхнє виконання; захист прав й інтересів студентів; доступ до інформації ЗВО; самостійне вирішення питань своєї діяльності тощо. Описати всі повноваження майже неможливо. Нами було здійснено спробу висвітлити лише загальні напрямки. ОСС мають й обов'язки, з-поміж яких: працювати в інтересах студентів і для студентів; представляти інтереси всіх студентів без винятку; захищати права й інтереси студентів; чітко дотримувати чинного законодавства України та Положення про студентське самоврядування свого ЗВО; виконувати рішення й вимоги вищих органів студентського

самоврядування; інформувати студентство; звітувати перед студентством про свою діяльність.

Насправді робота зі студентами – це найголовніше питання студентського самоврядування.

По-перше, будь лідером. Якщо ти будеш лідером, справжнім лідером свого курсу, факультету чи ЗВО, то в тебе все вийде. Але, щоб стати таким справжнім лідером, треба наполегливо працювати, не покладаючи рук, не шкодуючи часу, дуже довго – рік, а то й два.

По-друге, потрібно чітко усвідомлювати, що ти тут заради студентів, працюєш заради них і для них, хочеш бути саме їхнім лідером і вони твоя цільова аудиторія. Тільки усвідомлюючи це кожного дня знову і знову, постійно пам'ятаючи про це, можна досягти бажаного результату.

Питання, що найчастіше виникає під час обговорення роботи зі студентами: «Як студентів активізувати?». Насправді проблема полягає не в пасивності студентів, адже студенти, як і будь-хто з молодих, - активні. Проблема полягає у тому, що студенти не вірять у себе, у власні сили у можливість щось змінити. І це хвороба, страшна хвороба. Але не впадай у розпач – є ліки. І ці ліки мають назву «лідер». Це ті люди, які прагнуть змін, які вірять у себе, які щось роблять і заряджають цим решту.

Коли студенти приходять на перший курс, то потрапляють до нового світу. Вони відкриті для сприйняття, адже приходять із зарядом енергії, готові сприймати інформацію й готові до дії. І саме тут їх потрібно брати «тепленькими» й залучати до активного громадського життя. Якщо студента залучити до громадського життя з першого курсу, то відтак з ним можна буде працювати й на другому, третьому та четвертому курсах. Особливу увагу слід приділити першокурсникам. Своєю роботою слід зачепити кожного студента індивідуально. Студент має відчутти діяльність студентського самоврядування безпосередньо на собі. Намагайтеся допомогти вирішувати конкретні маленькі справи. Працювати потрібно так, щоб Вашу роботу було помітно. Окрім того, слід зрозуміти, що студентство не однорідне. Кожна людина індивідуальна, а інтереси в кожного різні. Є різні студентські групи, тому й підхід до різних груп має бути різним. У різних груп різні проблеми, різні інтереси, це можуть бути й групи за інтересами чи просто різні курси. Наприклад, якщо першокурсників цікавить, де можна розважитися, то четвертокурсників цікавить, де знайти серйозну роботу. Створюйте проекти спрямовані на цільові групи.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УНУС: РОЛЬ ТА МІСЦЕ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ ЖИТТІ

Пірус А.Ю., студентка 3 курсу
інженерно-технологічного факультету
Уманський національний університет садівництва

Студентська громадськість займає важливі ключові позиції в різних сферах виховного процесу ВНЗ України.

Координатором студентського життя є рада студентського самоврядування. Головна мета її діяльності полягає, передусім, у створенні умов для самореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства, держави. Напрямки діяльності студентського самоврядування різноманітні і охоплюють усі сфери життя студентів.

Основними завданнями ССР є:

- ✓ Забезпечення і захист прав та інтересів студентів, вирішення їх проблем.
- ✓ Регулювання відносин у межах етнічних норм під час навчання та проживання в гуртожитку студентів.
- ✓ Участь студентів в управлінні навчальним закладом.
- ✓ Сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів.
- ✓ Співпраця зі студентами інших навчальних закладів та молодіжними організаціями.
- ✓ Створення різноманітних студентських гуртків, об'єднань, клубів за інтересами.
- ✓ Організація дозвілля студентів.
- ✓ Забезпечення постійного зв'язку та взаємодії між органами місцевої влади.

Рада студентського самоврядування Уманського НУС бере участь у всіх сферах життя студентів: проводить спортивні змагання, інтелектуальні конкурси «Кращий студент року», «Що? Де? Коли?», акції до Всесвітнього дня контрацепції, Дня вишиванок, регулярно відвідує дитячий будинок, проводить благодійні акції по збору коштів для воїнів АТО. Проводяться тематичні студентські вечірки та флешмоби.

Студенти УНУС приймають активну участь не лише у житті ВНЗ, а й у житті міста. Не залишаються байдужими до людей, які дійсно потребують допомоги. Багато років поспіль університет тісно співпрацює з благодійною організацією міста Умані «Червоний хрест». У рамках запланованих заходів студентського самоврядування молодь допомагає ветеранам війни, сім'ям, чоловіки яких перебувають у зоні антитерористичної операції.

З метою співпраці з іншими вищими навчальними закладами та всебічного розвитку студентів регулярно проводяться міжвузівські конференції, круглі столи, тренінги.

Наші студенти вміють добре відпочивати. Щорічним стало проведення конкурсів краси «Міс і Містер університету» та спортивне свято «Козацькі забави». З метою популяризації КВН в Уманському НУС проводяться ігри

команд КВН факультетів на Кубок ректора. Університетська команда вже декілька років поспіль входить у десятку кращих команд аграрної ліги України.

Традиційно проводяться зустрічі ради студентського самоврядування з ректором, на яких студенти висловлюють свої пропозиції щодо покращення навчання та побуту студентів.

Участь у діяльності органів студентського самоврядування – чудова нагода здобути навички в професійних справах, досвід у спілкуванні, випробувати себе як лідера і керівника. За нинішніх умов, коли студент і його родина оплачують навчання з власних коштів, об'єктивно підвищується зацікавленість студента в підвищенні ефективності навчального процесу і вирішенні проблем побуту і дозвілля. Саме такі проблеми покликана вирішувати рада студентського самоврядування.

Випускники університетів з розвинутим студентським самоврядуванням необхідні роботодавцям, бо студентське самоврядування допомагає студентам виробити необхідні в роботі навички організації праці, самодисципліни, формування почуття відповідальності.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ. ЩО МИ МОЖЕМО ЗМІНИТИ?

Приходько С.М., студент 4 курсу

агрономічного факультету

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

Студентське самоврядування на європейських теренах не є новим феноменом, сягаючи своїм корінням ще часів виникнення перших середньовічних університетів. Вже тоді найбільш здібні студенти залучалися до виконання окремих адміністративних функцій, а також до викладання у якості помічників професорів. Недаремно університети вважаються своєрідною моделлю громадянського суспільства і в цьому плані передували сучасному типу європейської цивілізації.

Нині студенти беруть доволі активну участь у забезпеченні якості вищої освіти та управлінні вищими навчальними закладами, яке здійснюється, зокрема, через органи студентського самоврядування. Така колективна, солідарна участь розглядається керівництвом навчальних закладів і функціонерами системи освіти не просто як додаткова гарантія адекватності освітніх послуг вимогам їх студентів, а й як суттєвий чинник соціалізації молоді, зростання її політичної та правової культури й суспільної активності, який дозволяє студентам на практиці ознайомитися з функціонуванням навчального закладу (через участь у підготовці та прийнятті певних рішень у межах ВНЗ) і системою представницької демократії (на прикладі виборних органів студентського самоврядування).

Натомість в Україні функціонування інституцій студентського самоврядування досить малоефективне, причому як для вирішення власне студентських проблем, так і з точки зору оптимізації навчального процесу.

Однією з найсуттєвіших перешкод залишається майже повна залежність студентських самоврядних інституцій від адміністрації ВНЗ. Таким чином, з огляду на необхідність забезпечення поступального розвитку вищої освіти в Україні, проблема слабкості інституту студентського самоврядування потребує оперативного вирішення.

Переваги від функціонування ефективної системи студентського самоврядування виходять за межі системи освіти, сприяючи не тільки оптимізації навчального процесу у вищій школі, а й соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. В цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій. Потрібно зазначити, що неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів. Адже будь-яке самоврядування за своєю природою є проявом власної ініціативи індивіда або групи індивідів. Тому завдання держави в цій царині зводиться до забезпечення належних умов для реалізації зазначених ініціатив.

Використання всіх можливостей студентського самоврядування згідно з чинним законодавством дозволить:

- 1) налагодити ефективну співпрацю між адміністрацією ВНЗ і студентами з широкого спектру питань;
- 2) створити додаткові умови для зростання якості підготовки фахівців у системі професійної освіти в Україні;
- 3) забезпечити подальшу інтеграцію національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору.

Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

Список використаних джерел:

1. Курило В. С., Савченко С. В. Проблеми студентського самоврядування у вимірі соціальної педагогіки / Курило В. С., Савченко С. В. // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2005. – № 4. – С. 4–10.
2. Бородін Є. І., Тарасенко Т. М. Розвиток студентського самоврядування як напрям державної підтримки молоді в Україні / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 4 (7). – С. 183–191.
3. Студентське самоврядування в інших країнах // Громадська ініціатива «Студентський захист» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studzahyst.org.ua/content/studentske-samovryaduvannya-v-inshih-krayinah>.
4. Студентське самоврядування в інших країнах // Громадська ініціатива «Студентський захист» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studzahyst.org.ua/content/studentske-samovryaduvannya-v-inshih-krayinah>.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ І ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В МАЙБУТНЬОМУ

Ситник О., Дем'янишен О., *студенти агрономічного та лісогосподарського відділу Іллінецький державний аграрний коледж*

Студентське самоврядування відіграє значну роль у житті сучасної молоді, у відстоюванні прав та інтересів студентів, виховання та розвитку їх лідерських якостей, організації раціонального та різнопланового дозвілля. Воно охоплює усі можливі сфери життєдіяльності навчального закладу: навчально-виховну, науково - дослідну, спортивно-оздоровчу, дозвілльєву тощо. Студентське самоврядування є важливим фактором, що спрямований на забезпечення виконання студентами власних обов'язків та відповідальності за доручену справу, зростання соціальної активності молоді і формування чіткої громадянської позиції, виховання духовності й загальної культури особистості, забезпечення гармонійного розвитку майбутнього фахівця та керівника.

На сьогоднішній момент проблема функціонування студентського самоврядування висвітлюється досить гостро. Звертаємо увагу на основну із них, зокрема - ***більшість сучасних студентів не мають бажання проявляти ініціативу і брати на себе відповідальність.***

Вважаємо, що дана проблема є актуальною не тільки для студентства, а й взагалі молоді нашої держави.

Головна властивість вольової активності – ініціативність – являє собою вміння працювати творчо. Ознаками цієї властивості є:

- творчий підхід, прагнення до раціоналізації;
- участь у здійсненні розумного нововведення, доброго починання, яке витікає від інших;
- активна підтримка колективу в реалізації намічених планів;
- прагнення проявити ініціативу в нових проектах та планах.

На даний момент в Україні в начальних закладах створені належні умови самореалізації молодих людей в інтересах розвитку особистості, суспільства та держави. Створено ряд проектів, курсів стажування як в органах державної влади в межах України, так і за кордоном. Активно функціонують студентські ради на рівні області, на яких студенти мають право і обов'язок вирішувати проблеми, які їх турбують. Але на жаль, ці можливості не завжди використовуються, тому що більшість студентів не проявляють інтерес до проблем свого міста, району, чи області, тим самим демонструючи свою бай дужість. Саме молодь будує сучасну Україну, тому не потрібно стояти осторонь, необхідно проявляти свою ініціативу та творчість, брати активну участь в організації та проведенні різноманітних заходів, покликаних всебічно сприяти навчальній, науковій, громадській, спортивній та творчій активності, цікавитися життям свого навчального закладу, міста, району, області та цілком всієї країни. Своїми вчинками потрібно завжди боротися за правду, покращувати імідж своєї країни.

Шляхами вирішення даної проблеми можуть стати різні заходи, а саме:

I. участь у дискусіях, дебатах, в яких кожен буде мати можливість висловити свою думку, або підтримати пропозиції інших;

II. зустрічі з видатними людьми, які зможуть зацікавити студентів і мотивувати їх до позитивних дій, для зміцнення і розквіту нашої країни;

III. проведення та участь у фестивалях та концертах, де за допомогою кваліфікованих спеціалістів студенти матимуть можливість проявити свої таланти та здібності;

IV. організація та участь в благодійних акціях різного спрямування.

Звісно, ці шляхи не можуть бути примусовими тому, що кожен студент має право займатись, тим що він вважає корисним для себе. Але якщо знайти індивідуальний підхід до кожного, їх бачення неодмінно зміниться на краще.

Не всі мають можливість бути політиками або громадськими діячами, але будучи спортсменом або музикантом, художником чи поетом, люди вже змінюють цей світ на краще, тому потрібно діяти і не зупинятися. Віримо, що нашу свідомість, нашу країну, нашу планету можна змінити і принести їй багато користі. І це завдання для нас, молодого покоління рідної України.

Список використаних джерел:

1. Зубенко Н.Ю., Сухова Е.И. Формирование профессиональной компетентности студентов педагогического колледжа в процессе студенческого самоуправления / Е.И. Сухова, Н.Ю. Зубенко // Компетентностный подход в обучении. – № 11. – 2010. – С. 37-39.

2. Карамушка Л.М. Створення іміджу навчального закладу як важливий напрямок менеджменту освіти / Л.М. Карамушка // Управління сучасними навчально-виховними закладами освіти: матеріали міжрег. наук.практ. кофн. – Запоріжжя, 1996. – С. 11-15.

3. Мокляк В.М. Студентське самоврядування в історії розвитку вищої школи України (XIX – поч. XX ст.): автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / В.М. Мокляк. – Полтава, 2011. – 20 с.

4. Польова Т.В. Роль студентського самоврядування у формуванні всебічно розвиненої особистості / Т.В. Польова // Збірник наукових праць. – № 4. – Харків, 2012. – С. 13-14.

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

**Солов'ян В.А., студент 4 курсу
технологічного відділення**

*Маслівський аграрний коледж ім. П. Х. Гаркавого
Білоцерківського НАУ*

Термін «студентське самоврядування» новий для основної частини студентства України, й тому в наш час стоїть завдання створювати цей орган в усіх навчальних закладах, адже саме в результаті його діяльності в студентів

формуються всі важливі якості, які потрібні справжньому лідерові, майбутньому політикові, а насамперед – кваліфікованому спеціалістові. У результаті виконання різноманітних обов'язків і справ члени студентського самоврядування виховують у собі такі важливі соціальні навички, як уміння самостійно приймати управлінські рішення й добиватися їх запровадження, відповідально ставитися до виконання функціональних обов'язків, конструктивно, творчо мислити, пропонувати нестандартні проекти.

Значення студентського самоврядування не обмежується лише організацією студентського життя. Воно розширюється до формування нової свідомості, нової суспільної культури кожного студента. Кінцевим результатом активної участі студентів у самоврядуванні, самоорганізації повинна стати особистість, здатна з найбільшою ефективністю для власної долі та з найбільшою віддачею - для суспільства.

Сьогодні, коли в Україні з'явилися паростки оптимізму в суспільному розвитку, для країни дуже важливо не втратити темп позитивних змін. На вістрі перетворень, як зазвичай, буде молодь. Вона є осередком нових знань, ідей, можливостей, головний замовник на гідне майбутнє і головний стратегічний ресурс суспільства. Але, з іншого боку, молодь вимагає пильної уваги суспільства і довгострокових інвестицій, без яких її потенційні можливості ніколи не розкриються.

Молодіжний вік являє собою ніби "світ", що існує між дитинством і дорослістю, тому що біологічне, фізіологічне і статеве дозрівання завершене, а в соціальному відношенні це ще не самостійна доросла особистість. Молодість виступає як період прийняття відповідальних рішень, які визначають усе подальше життя людини: вибір професії і свого місця в житті, вибір сенсу життя, вироблення світогляду. Як відомо, молодь - це майбутнє держави.

Студентство – це інтелектуальна еліта нації. Найголовніша та найактуальніша ціль сучасного суспільства – виховання освіченого та грамотного покоління, гідного керувати своєю державою. Саме на це і направлена робота студентського самоврядування — як форми управління, за якої студенти на рівні групи, курсу, відділення, гуртожитку, мають право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління. Головна мета діяльності органів студентського самоврядування полягає передусім у створенні умов самореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства і держави.

Отже, студентське самоврядування має стати для України тією структурою, котра готує для неї майбутніх керівників і спеціалістів. Саме вони через 5-10 років будуть впливати на стан справ в економіці, політиці і духовній сфері. Бо саме їм творити майбутнє, а воно починається зараз, і зробити свій внесок в розвиток державності – обов'язок кожного з нас.

Список використаних джерел:

1. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення/ М.Ф. Головатий. -К.: Наук. думка; Укр. наук.-дослід. ін-т пробл. молоді, 1993.- 237с.

2. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко; за ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – К. : Знання, 2005. – 327 с.

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

**Сухоставець К.М., студентка 2 курсу
скороченого терміну
факультету харчових технологій
Сумський національний аграрний університет**

У вищих навчальних закладах створюються органи студентського самоврядування. Під студентським самоврядуванням розуміють право студентської громади (усі студенти денної форми навчання вищого навчального закладу) самостійно вирішувати питання громадського життя студентів у межах чинного законодавства та Статуту навчального закладу.

Студентське самоврядування — це форма управління, за якої студенти на рівні академічної групи, факультету, гуртожитку, курсу, спеціальності, студентського містечка, іншого структурного підрозділу ВНЗ мають право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління. Головна мета діяльності органів студентського самоврядування полягає передусім у створенні умов самореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства і держави.

Студентське самоврядування є засобом реалізації студентською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив через прийняття рішень і їх впровадження за допомогою власних ресурсів у сфері, що визначається адміністрацією, та у співпраці з нею, а також гарантії брати участь через своїх представників у вирішенні питань, що стосуються студентства. Даний орган забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом, сприяє навчальній науковій та їх творчій діяльності, діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами, створює відповідні умови для проживання і відпочинку студентів, організовує співробітництво зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями та ін. [5].

Серед важливих напрямів реформування системи вищої освіти в Україні є розвиток студентського самоврядування. Студентське самоврядування — потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню у студентів лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Суттєвий виховний педагогічний вплив на студентську молодь має студентське самоврядування, спрямоване насамперед на реалізацію сутнісних запитів студентів, їх потреб, здібностей та інтересів у різних сферах і формах соціальної діяльності. Основний зміст діяльності студентського

самоврядування складається із забезпечення отримання студентами досвіду самоорганізації свого життя.

Самореалізація студентів в процесі діяльності органів студентського самоврядування як один з вагомих засобів розвитку особистості має стати важливим компонентом навчально-виховного процесу в сучасному виші.

У психолого-педагогічній літературі існує декілька підходів до визначення поняття «самореалізація». Одні вчені вважають, що це шлях пізнання своїх особистих особливостей (А. Шопенгауер), інші вбачають в самореалізації свідоме й цілеспрямоване розкриття й уособлення сутнісних рис особистості в її багатогранній діяльності (Л. Коган) [1].

Особливості самореалізації особистості реалізуються через компоненти орієнтовані та суб'єкт: самовираження, самоствердження, самовизначення. Самореалізація у переважній більшості видів діяльності пов'язана з універсальністю здібностей особистості, її все сторонністю та гармонійністю. Цілісна самореалізація пов'язана з вищим рівнем організації життя, з перетворенням його у предмет творчості [3].

Самореалізація через залучення до активної діяльності студентського самоврядування являє собою процес реалізації індивідуального та особистісного потенціалу студента, що сприяє формуванню соціально-орієнтованої зрілої особистості студента вишу, готового до перетворення оточуючої дійсності й самого себе.

У структурі студентського самоврядування розкривається широкий спектр навчальної, наукової, культурно-масової, волонтерської, благодійної, інформаційної діяльності студентської молоді. В процесі реалізації будь-якої діяльності відбувається самореалізація особистості у вигляді логічно-послідовної схеми: самовизначення, самовираження, самоствердження, формування соціально-орієнтованої зрілої особистості. При цьому доміантними видами діяльності є самодіяльність, самоуправління та самоосвіта. Усі ці види діяльності активно реалізуються у вищих навчальних закладах, знаходячи підтримку та викликаючи інтерес у студентів, які займають активні позиції у структурі студентського самоврядування вишу.

Одним з активних принципів самореалізації студентів є поєднання індивідуальної та колективної діяльності. Кожен сектор студентського самоврядування має певний склад: голова сектору, заступник та активні члени студентського товариства. Таким чином, кожен студент може займати активну позицію, висувати пропозиції та сприяти реалізації спільних творчих рішень. У роботі студентського самоврядування виділяється сектори: навчальний, науковий, культурно-масовий, соціально-побутовий, інформаційно-профорієнтаційний, волонтерський, спортивний, що дозволяє охоплювати різнопланові інтереси студентів та допомагати реалізовувати різні творчі ініціативи сучасної молоді.

Самоврядування студентів як особливий вид невиробничої праці в широкому розумінні базується на домінуючих функціях: логічної й управлінської. Перетворення на цій основі методів реалізації виконавчої функції в контексті життєдіяльності вишу безпосередньо формується та

розвивається в процесі виховної роботи, яка виступає системним простором взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу [2].

Студентське самоуправління проходить певні етапи становлення, що проявляються через особливості взаємодії з системою виховної роботи у вищому навчальному закладі, продуктом діяльності якої по суті і є студентське самоуправління. На першому етапі виховна робота спрямована на формування студентського самоуправління, а результатом її роботи виступає студентський актив самоуправління.

Другий етап характеризується розширенням компетенцій студентського активу й врівноваженням тенденцій взаємовідносин та взаємопідпорядкування системи виховної роботи й системи студентського самоуправління. Третій етап характеризується посиленням впливу студентського самоуправління на особливості системи виховної роботи. В результаті студентське самоуправління виступає як фактор організації та діяльності виховної роботи у вищому навчальному закладі [4].

Важливим етапом виховної роботи у виші є навчання студентського активу теоретичним та практичним основам самоуправлінської діяльності. Такий вид навчальної діяльності є обов'язковою педагогічною умовою реалізації студентського самоуправління як фактору організації виховної роботи у виші. Таким чином налагоджується безпосередній взаємозв'язок в системі «виховна робота у виші – студентське самоуправління» на основі підготовленості студентів до управлінської діяльності.

Отже, виходячи з результатів аналізу наукових джерел, можна стверджувати, що у системі студентського самоврядування створюються сприятливі можливості для самореалізації особистості та вирішується низка важливих завдань, а саме:

- реалізація сутнісних сил студентів, їх потреб, здібностей та інтересів у різних сферах і формах соціальної діяльності;
- розвиток творчої ініціативи студентів, їх відповідальність і громадянська позиція, самостійність і соціальна активність;
- підвищення свідомості студентів та їх вимогливості до рівня своїх знань, умінь і здібностей.

Список використаних джерел:

1. Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування [Текст] : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-25 квітня 2009 р.) / Полтавська міська рада, кафедра педагогічної майстерності ПНПУ. – Полтава, 2009. – 238 с.
2. Ковалева А.И. Концепция социализации молодежи: нормы, отклонения, социализационная траектория / А.И. Ковалева // Социологические исследования. – 2003. – № 1. – С. 109 – 115.
3. Пасічник Н. Ф. Самореалізація студента як особистості в художньо-творчій діяльності / Н.Ф. Пасічник // Вісник Луганського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. – Педагогічні науки: [зб. наукових праць]. – Луганськ: ЛНУ, 2010. – Випуск № 06 (193). – С. 134-137.

4. Галєєва М.З. Клубні об'єднання як фактор самореалізації студентів у сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://наука-pedagogika.com/viewer/25807/a#?page=3>

5. Студентське самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ РАДИ БНАУ

**Ткачук І.М., студент 2 курсу
агробіотехнологічного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет**

В Україні студентство традиційно визнавалося прогресивним прошарком суспільства, яке виявляло свою соціально-політичну активність. Нові євроінтеграційні процеси, а також складна ситуація в державі, пов'язана з агресією сусідньої держави, визначила нові виклики для молоді. Мова сьогодні йде про зростання патріотичних почуттів та активності студентства у волонтерському русі, формування у молоді нового бачення історичних подій у державі. Звичайно, ці чинники зумовлюють кардинальні й швидкі зміни в освітньо-виховній роботі зі студентською молоддю, а також у діяльності самих органів студентського самоврядування.

Молодіжна політика в Білоцерківському національному аграрному університеті базується на положеннях декларації «Про загальні засади молодіжної політики в Україні», що спрямована на забезпечення гарантій для всебічного розвитку молоді, її життєвого самовизначення, реалізації творчого потенціалу на користь самої особистості і держави. Міцним підґрунтям для їх реалізації є багатолітні традиції університету, історичне та культурно-національне надбання, а також вже наявний досвід міжнародної співпраці. Реалізація такої роботи відбувається за участі викладачів кафедр суспільно-гуманітарних дисциплін, фізичного виховання та військової підготовки, наукової бібліотеки та музею університету, редакційної ради газети «Університет», художньо-творчих колективів, секцій і гуртків, профспілкових організацій студентів, аспірантів і працівників університету, органів самоврядування студентів на всіх рівнях, громадських організацій тощо.

На наше переконання, особливої актуальності наразі набувають питання формування «молодіжної ідеології», характерними ознакам якої є нерадикалізм студентського руху, соціально-професійна конструктивність (*формуємо в собі здатність працювати в команді, об'єднуватись, а не критикувати лише, змагатися!*), позитивні ознаки молодіжної субкультури, громадянська активність, інформаційна мобільність. Над вирішенням цих питань і працює наша Студентська рада університету, що відображується у планових заходах, активній участі нашого студактиву у різноманітних акціях, майстер-класах, тренінгах, волонтерських кампаніях, круглих столах тощо.

Практика засвідчує, що студентське самоврядування є особливою формою самостійної громадської діяльності наших студентів, однак і спрямованої, структурно відповідної всій системі управління освітньо-виховним процесом у БНАУ. У діяльності студентського самоврядування нашого університету щодо формування молодіжної політики визнано важливими такі напрями й аспекти:

- *Формування іміджу навчального закладу і студентського життя* (активність представлення діяльності у різних медіаджерелах – ЗМІ, на сайті, соцмережах, а також під час форумів, Днів відкритих дверей);

- *Розвиток громадської активності студентської молоді* (налагодження зв'язків і співпраця з громадськими організаціями інших навчальних закладів, громадсько-державними інституціями міста, держави; проведення акцій екологічного, профілактико-оздоровлювального, культурно-політичного змісту тощо);

- *Культурно-виховна діяльність* (стимулювання участі студентів у роботі гуртків і творчих колективів, міжмистецькі акції та заходи);

- *Просвітницький, культурно-історичний напрям діяльності* (участь у проведенні культурно-просвітницьких заходів, музейних годин, відкритих лекцій відомих учених-істориків, краєзнавців; діяльність гуртка журналістики, пошукова й науково-дослідницька проектна діяльність студентства);

- *Здоров'язбережувальна, екологічна, антинаркогенна діяльність* (організація превентивних заходів, проведення акцій, спрямованих на недопущення вживання студентами наркогенних засобів, збереження психологічного та фізичного здоров'я, захист навколишнього середовища);

- *Соціальні питання, пов'язані з побутовими умовами проживання студентів у гуртожитках* (огляд-конкурс на кращий гуртожиток навчального закладу, кращу кімнату; бесіди та консультації зі студентами та викладачами тощо).

Запорука сильного студентського самоврядування полягає, безперечно, у плідній та наполегливій роботі команди активу. Саме активна студентська спільнота є джерелом формування свідомої думки молоді на шляху до розбудови ефективного громадянського суспільства. Студентська рада нашого університету має будову піраміди – самоврядування на рівні групи, факультету, університету. Створені комітети для роботи зі студентами: комітету з питань роботи в гуртожитках, культурно-масовий комітет, інформаційний. До складу Вченої ради університету, вчених рад факультетів та конференції трудового колективу входить 10% студентського активу. Рада студентського самоврядування університету працює спільно з адміністрацією та профкомом, бере участь у розподілі місць для поселення в гуртожитки, представники органів студентського самоврядування є членами стипендіальних комісій. Наша діяльність спрямовується на вдосконалення навчально-виховного процесу в університеті, сприяння науковій і творчій діяльності студентів; студентів співпрацює з профспілковими органами щодо соціально-правового захисту студентів, проведення культурно-розважальних, просвітницьких заходів для студентів.

Наразі важливими засобами громадянсько-правового виховання в університеті є:

по-перше, участь у роботі студентських організацій міста, регіону, всеукраїнських з громадської експертизи, обговорення нормативно-правових документів, формування інформаційної політики в Україні;

по-друге, спонукання до сумлінного виконання студентами своїх прав та обов'язків (Закон України «Про вищу освіту» ст.54,55), дотримання положень і правил внутрішнього розпорядку університету, наказів ректора, розпоряджень деканів.

З метою *розвитку громадянських компетентностей студентів* у 2017 році діяльність ради було спрямовано на налагодження зв'язків із громадськими організаціями, громадсько-державними інституціями міста, області, держави. Як результат, Студентська рада БНАУ представлена у студентських органах самоуправління міста, області, з жовтня 2017 року – у студентському самоврядуванні Міністерства інформаційної політики, грудня 2017 року – Української асоціації студентів.

Нами нещодавно було проведено опитування з питань: - чого бракує студентському самоврядуванню; - якою є основна мета діяльності органу студентського самоврядування; - у формуванні яких світоглядних позицій студента важливою є роль студентського самоврядування. Анкетування засвідчило у цілому позитивне ставлення студентства до структури нашого самоврядування, адже, на їхню думку, воно може впливати на розвиток самостійності, цілеспрямованості студента (67%), виховує відповідальне ставлення до роботи (53,5%), розвиває активність та ініціативності молоді (46,3%). За умови більшої самостійності у діяльності таких органів, забезпечення фінансування важливих громадських акцій і засобів стимулювання студентів (58%), розвитку критичного мислення і прав на свободу думки (37,5%), а також усвідомлення того, як досягати спільної мети (26%) – місія органів студентського самоврядування в Україні буде надважливою.

Список використаних джерел:

1. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 року № 2859-ХІІ (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/proza.htm
2. Коваль Г.В. Сутність державної молодіжної політики / Г.В.Коваль // Наукові праці. Державне управління. – Випуск 14. Том 159. – С.58-62.
3. Проект Концепції реалізації молодіжної політики студентської молоді Білоцерківського національного аграрного університету.

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ КОЛЕДЖУ ТА УНІВЕРСИТЕТУ

Чоломбитько А.В., студентка 3 курсу
відділення технології хліба
Науковий керівник – Гура І.В.,
заступник директора з виховної роботи
Коледж переробної та харчової промисловості
Харківського національного технічного університету
сільського господарства ім. П.Василенка

Проблеми виховання були, є і будуть актуальними завжди. Кожне наступне покоління стає все прогресивнішим. За молоддю – майбутнє! Сучасна молодь не лише цілеспрямована, енергійна, креативна, вона активна у всіх сферах життя: у політиці, науці, техніці, мистецтві, спорті. Молодь невпинно крокує вперед і стає активним учасником суспільно - політичного життя країни. Саме така активна позиція і стала елементом модернізації освіти, висвітленим у Законі України «Про вищу освіту»(ст.40), де акцент ставиться на студентське самоврядування, яке набуває особливого статусу у вищих закладах освіти і є пріоритетним; що представляє права і інтереси молоді та їх участь в управлінні ВНЗ. Саме таке партнерство і тісний взаємозв'язок існує у Коледжі переробної та харчової промисловості Харківського національного технічного університету сільського господарства, де система студентського самоврядування функціонує на досить високому рівні.

Рада студентського самоврядування коледжу – це ініціатори й натхненники усіх творчих справ, зокрема конкурсів «Алло, ми шукаємо таланти», «Кращий за професією», «Студент року», «Свято Масляної» та багато інших. Саме за ініціативи студентів у коледжі організована акція «Марафон милосердя», в рамках якої було проведено благодійний концерт, зібрані кошти від якого направлені на потреби Харківського військового госпіталю; члени гуртка «Бабусяна скриня» на своїх заняттях виробили понад 500 янголів-мотанок, які були передані пораненим бійцям АТО. Під час проведення акції «Наші книги – шкільним бібліотекам Донбасу» студенти та викладачі зібрали понад 700 примірників художньої, науково-популярної літератури та підручників. Рада студентського самоврядування стала натхненником ще однієї доброї справи: студенти коледжу взяли шефство над дитячим будинком сімейного типу, батько якого Михайличенко В.А. є студентом заочного відділення коледжу і разом з дружиною виховують 11 прийомних дітей. Для них щорічно організовують акції «Святий Миколай – дітям», «Великодні дарунки». Студенти коледжу взяли участь у наймасштабнішому суботнику «Савкин яр. Оазис міста», який претендує на занесення його до Книги рекордів України. Разом зі студентами багатьох вищих навчальних закладів Харкова за підтримки Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту та Департаменту комунального господарства Харківської міської ради студенти облаштували парк відпочинку у Холодногірському районі. Збереження кращих надбань національної культури, виховання поваги до народних звичаїв і традицій

студентство коледжу втілило у проекті «У звичаях і традиціях народу ти душу України пізнавай».

У 2012 році напередодні Євро-2012 був створений волонтерський загін. Члени цього загону реалізують багато проектів, які є важливими не тільки для суспільства, а й для нашого навчального закладу. Вони беруть активну участь у різноманітних науково-дослідницьких заходах, конкурсах, де отримують заслужені гранти, які спрямовують на зміцнення матеріально-технічної бази коледжу. Так, за перемогу у Всеукраїнському конкурсі «Обладнання «Данфос» в системах охолодження, замороження, кондиціонування», який багато років підряд проводить компанія з іноземними інвестиціями «Данфос», студенти отримали близько ста тисяч гривень, і передали на створення нової лабораторії холодильної техніки, яку самі потім і змонтували.

У 2017 році студентське самоврядування взяло участь у обласному заході «Толока добрих ідей». Їх соціальна ініціатива «Добрі справи на шляху до професійного зростання» посіла I місце.

Коледж 20 років є структурним підрозділом ХНТУСГ. Хочу відзначити тісну співпрацю центру виховної роботи Коледжу з Комітетом у справах молоді та спорту, кафедрою культурних універсалій, Центром гендерного виховання університету, а відтак і взаємодію органів студентського самоврядування коледжу та університету.

Студенти разом беруть участь у Міжнародних, Всеукраїнських науково-практичних конференціях, що організовує університет, зокрема «Молодь і сільськогосподарська техніка у 21 столітті», «Слобожанський гуманітарій», «Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання»; разом проводять науково-дослідницьку роботу і пишуть наукові роботи, статті. Потім студенти вступають до університету і вже там продовжують цю роботу. Так, Певна Вікторія, колишня студентка коледжу, голова навчального комітету ради студентського самоврядування, навчаючись сьогодні в університеті, стала переможцем Всеукраїнського проекту «Харчові технології 2018». Конкурс був ініційований благодійним Фондом Бориса Колеснікова для студентів спеціальностей, пов'язаних з харчовими технологіями. Його мета – надати підтримку креативним і цілеспрямованим студентам профільних вузів, дати експертну оцінку їх стартапам і розробкам, стимулювати їх до розвитку вітчизняної харчової галузі. Розробкою Вікторії був молочнокислий десерт, який має профілактично-лікувальні властивості. Нагородою стало відвідування у лютому кондитерської фабрики в Кельні (Німеччина).

Члени студентського самоврядування коледжу багато років беруть участь у засіданнях дебатного клубу університету, на якому вони обговорюють актуальні питання молоді, діляться проблемами, досвідом, надбаннями. Після таких зустрічей студенти з новими ідеями приходять до коледжу і втілюють їх у життя.

У листопаді Студентський парламент університету організував «Перші студентські агродебати Харківської області». На Харківщині всього 7 аграрних навчальних закладів. Серед коледжів і технікумів тільки наш навчальний заклад

узяв участь і посів II місце. Але перед цим наша команда учасників агродебатів брала участь у спільній підготовці з командою університету.

Серед аграрних навчальних закладів щорічно проходить Всеукраїнський фестиваль студентської творчості «Софіївські зорі». Звичайно, важко змагатися з університетськими колективами. Але тісна співпраця з кафедрою культурних універсалій університету, постійні сумісні репетиції на сцені університету допомагають нашим студентами досягти значних успіхів. Зокрема, вокальний дует у складі студента коледжу Костюка Дмитра та студентки університету Холодбон Віри отримав Гран-прі на заключному етапі Всеукраїнського фестивалю «Софіївські зорі». Творчі колективи університету також часті гості на святкових урочистостях у коледжі.

Хочу відзначити тісну співпрацю комітету спортивно-масової роботи студради коледжу з кафедрою фізичного виховання університету. Спортсмени разом беруть участь у спортивних змагання різних рівнів, товариських матчах з футболу, поєдинках з вільної боротьби, змаганнях з гирьового спорту. Потім, навчаючись в університеті, спортсмени коледжу досягають ще більших висот і прославляють коледж. За підсумками 2017 року коледж посів 4 місце серед 118 аграрних ВНЗ I-II р.а України з фізичного виховання, II місце в загальному заліку щорічної обласної спартакиади «Спорт протягом життя» серед ВНЗ I-II р.а

Студентські лідери коледжу та університету беруть активну участь у роботі Об'єднаної ради студентського самоврядування аграрних ВНЗ України, щорічного Всеукраїнського Зльоту іменних стипендіатів і відмінників навчання «Лідери АПК XXI століття». Упродовж 19 років свого існування цей форум став однією з найяскравіших подій у житті студентів аграрних ВНЗ. Протягом кількох днів однією командою делегати зльоту беруть участь у круглих столах, дискусійних клубах з обговорення актуальних питань аграрної освіти, студентського самоврядування, конкурсі «Студент року», в інтелектуальних та розважальних конкурсах.

Студентське самоврядування є дієвою формою самовиховання і самовираження, що дає змогу формувати у студентів почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, культурно-освітні та інші проблеми. Це така діяльність, за допомогою якої максимально виявляються та реалізуються творчі здібності студентів, формуються їх кращі моральні, лідерські якості. Участь наших студентів у діяльності студентського самоврядування коледжу яскраво свідчить про те, що це лише перша сходинка до самореалізації молоді. Наведу кілька прикладів. Гавриляка Надія – студентка 4 курсу коледжу, голова студентського самоврядування коледжу, іменний стипендіат Верховної Ради України, Харківської обласної держадміністрації, переможець міського конкурсу «Молода людина року 2017», делегат зльоту «Лідери АПК XXI століття». Глянь Тетяна - випускниця коледжу 2017 року, голова студентського самоврядування коледжу у 2015-2017 рр. , іменний стипендіат Президента України, Верховної Ради України, переможець міського конкурсу «Молода людина року 2016», член молодіжної ради при Харківському міському голові, бере участь у розробці проектів зі створення умов для покращення освіти

молоді, представляла коледж на круглому столі «Якісна освіта». Сьогодні Тетяна студентка III курсу університету. Брала участь у виборах на посаду голови студентського парламенту ХНТУСГ. Щербань Сергій – випускник коледжу 2006 року, голова Ради студентського самоврядування коледжу 2003-2006 рр. - іменний стипендіат Президента України, переможець міського конкурсу «Молода людина року» (2005). Після закінчення коледжу став головою студентського парламенту університету. Має нагороди та відзнаки Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства освіти і науки України – за внесок у розвиток молодіжного руху, волонтерську та громадську роботу. У 2015 році обраний депутатом Харківської обласної ради.

Отже, як свідчить практика, ефективна співпраця, тісна взаємодія органів студентського самоврядування коледжу та університету є дуже гарною школою виховання лідерів, адже від глибини знань сьогоденного студента, розвитку та реалізації його творчих, інтелектуальних, лідерських здібностей значною мірою залежить, якими завтра будуть наука, освіта, виробництво, сільське господарство тощо. Всі галузі потребують якісного кадрового поповнення та оновлення. Саме тому особливе місце відводиться формуванню у студентів активної громадської позиції, вихованню лідерських якостей, які стануть запорукою становлення молодих спеціалістів у суспільстві.

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗІ СТВОРЕННЯ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Шарата М.В., здобувач вищої освіти II курсу
спеціальності підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Технолого-економічний коледж

Миколаївського національного аграрного університету

Науковий керівник: Шарата Н.Г., д.п.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Сьогодні заклад вищої освіти (далі – ЗВО) покликаний формувати нову генерацію української інтелігенції – грамотну, всебічно розвинену, творчу і відповідальну за себе і свої дії, здатну активно спрямовувати на подальший розвиток незалежної Української держави всі набуті знання й уміння. У закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах функціонує студентське самоврядування, яке є невід’ємною частиною громадського самоврядування відповідних навчальних закладів. Студентське самоврядування – це право й можливість студентської молоді вирішувати питання навчання й побуту, захисту прав та інтересів студентів.

Колективізм, загальні інтереси, дружба, спілкування – це далеко не повний перелік позитивних рис студентської самодіяльності, під якій у даному контексті розуміється робота над собою і розвитком свого суспільства. Для реалізації концепції студентське самоврядування та громадська ініціатива мають особливе значення. Участь студентської молоді в управлінні

університетом розширює сферу застосування здібностей та вмінь студентів, дає кожному можливість розвинути таланти, проявити ініціативу. Тим самим хочу зазначити, що у Миколаївському національному аграрному університеті є усі можливості для самореалізації молоді. Для цього науково-педагогічними працівниками та студентським самоврядуванням організовуються такі заходи:

1. Проведення краєзнавчих, науково-практичних конференцій, читань за темами: «Заповідники південного краю», «Перлини степового краю», «Культурно-мистецькі осередки Півдня України» тощо.
2. Проведення «круглих столів», присвячених проблемним питанням етносоціокультурного розвитку краю від найдавніших часів і до наших днів.
3. Організація та проведення екскурсій до краєзнавчих, історичних, природничих музеїв міста, області.
4. Проведення університетських олімпіад з української мови та інших предметів.
5. Організація та проведення тематичних виставок.
6. Здійснення пішохідних екскурсій по історико-архітектурним місцям міста, області.
7. Проведення тематичних диспутів.
8. Проведення концертно-розважальних програм, на яких кожен студент має змогу проявити свій талант.
9. Організація та проведення конкурсів студентських плакатів і фото робіт.
10. Організація спортивних змагань.

Також у Миколаївському національному аграрному університеті діють такі творчі колективи, які дають змогу реалізуватися будь-якому здобувачеві вищої освіти:

- Народний студентський хоровий колектив «Калина».
- Народна студія естрадного вокалу.
- Народна театральна студія «М.А.С.К.А.».
- Народний театр естради «Агранавти».
- Народний ансамбль танцю «Золотий колос».
- Народна студія розмовного жанру.
- Студія образотворчого мистецтва «Чарівна скринька».
- Студія гри на музичних інструментах.
- Гурток підготовки телеведучих та відеооператорів студентського телебачення «МНАУ-TV».

На мою думку, найбільш важливий суб'єкт виховання, що впливає на студентську молодь це університетська атмосфера, що формується силами всіх співробітників ЗВО та студентським самоврядуванням. Система виховання має бути динамічною, творчою, демократичною, постійно розвиватися й удосконалюватися, морально і матеріально стимулюватися. Реалізація змісту даної концепції має здійснюватися на основі комплексного підходу, що передбачає єдність і погодженість усіх його складових, взаємодію всіх суб'єктів.

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

**Швидковська І.І., студентка 2 курсу,
економічне відділення, «Фінанси, банківська справа та страхування»
Відокремлений підрозділ
Національного університету біоресурсів
і природокористування
«Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого»**

Самоврядування – це участь студентів в управлінні й керівництві справами свого колективу.

Студентська молодь завжди відігравала особливо важливу роль у розвитку українського молодіжного руху. Студентство з давніх часів намагалося мати свої громадські структури, брало активну участь у діяльності «дорослих» формувань.

Ні в кого не викликає сумніву, що саме студентське самоврядування покликане захищати права студентів і бути їхнім представником в адміністрації вузу. Щоб це сталося, студентам потрібно самоорганізуватися й створити потужний, незалежний і дієвий орган студентського самоврядування. Такої мети досягти буде вкрай нелегко.

Сьогодні студентський парламент працює над удосконаленням організаційної вертикалі та збагаченням форм і методів роботи.

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого» - сучасний навчальний заклад, у якому органічно поєднується навчально-виховна робота, виробнича і наукова діяльність.

Студентський Парламент планує свою роботу самостійно за напрямками: відділ культури та дозвілля; харитативний відділ; відділ спорту, науки і здоров'я; виконавчий відділ і інформаційний прес-центр.

Самоврядування є важливою складовою частиною в усіх напрямках діяльності студентів нашого закладу.

У навчальному закладі сформувалась певна система заходів для забезпечення підвищення національно-патріотичного, правового морально-етичного, трудового, фізичного, екологічного і художньо - естетичного виховання молоді, серед них:

- День знань, посвята в студенти;
- Виставка композицій з квітів;
- Залучення студентів до участі в роботі художньо-мистецьких самодіяльних колективів: аматорського народного ансамблю пісні і танцю «Хлібодари», ансамблю «Намисто» ;
- Традиційні конкурси-огляди «Таланти твої, першокурснику», «Красуня коледжу», виступи самодіяльних поетів у літературно-мистецькому клубі «Перші ластівки»;
- Тематичні виховні та інформаційно-просвітницькі години на актуальні теми сьогодення;

- Екскурсні поїздки в м. Київ, Умань, Яремче, Кам'янець – Подільський, Зарваниця та ін.;

- «Козацькі забави», «Весела естафета», День здоров'я;

- Конкурс серед студентів на кращий зразок інформаційно-просвітницького матеріалу щодо пропагування здорового способу життя на тему: «Зупинимо епідемію ВІЛ / СНІДу»;

- Просвітницькі заходи до визначних дат календаря;

- Випуск бюлетенів, листівок, газет до всіх знаменних дат та часопису коледжу «Коріння і крона»;

- Випуск газети «Успіх»;

- Благодійна робота в Заліщицькій спеціалізованій школі-інтернаті.

- Проведення днів санітарії та гігієни, робіт по облаштуванню закріплених територій.

Яскравим прикладом діяльності студентського парламенту є святкування з нагоди Дня студента в нашому НЗ, коли члени студпарламенту організують прикрашення вестибулю, проведення концертної програми та студентської дискотеки.

Всі заходи, проведені в коледжі, спрямовані на розвиток справжнього професіоналізму своєї професії, відродження традицій, звичаїв, обрядів українського народу, і під час їх проведення народжуються нові традиції, які відтворюють сьогоденне життя нашої молоді.

На таких зібраннях студентів і вищого керівництва об'єктивно і в доступній формі висвітлюються актуальні проблеми і завдання молодих людей.

Організації студентської молоді є дуже потрібними для професійного досвіду у вирішенні багатьох питань, пов'язаних з роботою студентського парламенту.

Як активізувати студентів? Тут насправді потрібно просто повірити в молодь, і дати їй змогу повірити в себе, про стимулювати її, довести, що студенти можуть щось змінити на краще – а це дуже гарна мотивація.

Найкращим виходом буде навести ряд альтернатив та перспектив, багато з яких відкриваються законопроектом щодо внесення змін до закону "Про вищу освіту" і багато з яких не одноразово пропонувались учасниками семінарів та конференцій представників органів студентського самоврядування. Деякі з них є справді революційними, і якщо хоча б деякі з положень проекту будуть прийняті, це стане суттєвим кроком вперед. Так, проектом пропонується надання органам студентського самоврядування ознак юридичної особи, фінансування органів студентського самоврядування шляхом надання не менше 1% коштів, які ВНЗ отримав за надання платних послуг у сфері освітньої діяльності, і плюс 10% стипендіального фонду ВНЗ; надання студентам та аспірантам не менш як 15% квоти в складі вченої ради університету, інституту чи факультету, надання всім студентам ВНЗ рівних прав на участь у самоврядуванні.

Лише комплексний і системний підхід до спільних проблем функціонування студентського самоврядування зможе сприяти об'єднанню

студентів у громаду, здатну ефективно управляти своїм життям, захищати свої права й інтереси, брати участь у процесі прийняття рішень.

Я вважаю, що сьогоднішня конференція є великим кроком у розвитку студентського самоврядування, оскільки тут ми можемо розповісти про свої досягнення, поділитися методами, формами і досвідом роботи, а також спільно вирішувати актуальні проблеми сьогодення, що стосуються студентської молоді.

Список використаних джерел:

1. Курило В. С., Савченко С. В. Проблеми студентського самоврядування у вимірі соціальної педагогіки / Курило В. С., Савченко С. В. // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2005. – № 4. – С. 4–10.

2. Кін О. М. Передумови розвитку ідей студентського самоврядування в історії вітчизняної освіти / О. М. Кін // Вісник Севастопольського національного технічного університету : зб. наук. пр. Вип. 124/2011. Серія: Педагогіка. – Севастополь, 2011. – С. 192–197.

3. Бородін Є. І., Тарасенко Т. М. Розвиток студентського самоврядування як напрям державної підтримки молоді в Україні / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 4 (7). – С. 183–191.

4. Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку: Комюніке // Всесвітня конференція з вищої освіти, ЮНЕСКО, Париж, 5–8 липня 2009 р.

5. Студентське самоврядування в інших країнах // Громадська ініціатива «Студентський захист».

СТУДЕНТСЬКИЙ ЛІДЕР – МАЙБУТНЄ КРАЇНИ

Шнайдерський А. В., студент 1 курсу 2 групи
агрономічного факультету ДВНЗ «ХДАУ»

Кривий В. В., Голова правління
ГО «Південна аграрна молодь»

Студентське самоврядування для молоді - це самостійна громадської діяльність, що допомагає їм в реалізації своїх функцій управління університетом, факультетом, студентськими гуртожитками, які підпорядковуються адміністрації навчального закладу. Студентська діяльність є важливим елементом вдосконалення навчально - виховної роботи. Діяльність студентства спрямована на інтенсифікацію процесів зростання соціальної активності у студентському середовищі, ініціативності та відповідальності за доручені справи, а також сприяння гармонійному розвитку особистості студентів, набуття ними якостей та навичок лідера, організатора, та майбутнього керівника.

Студентський лідер університету виражає інтереси усіх студентів незалежно від раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, громадянства, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. Лідер не йде сам до мети, а веде за собою таких же самих успішних лідерів. Керуючись знаннями, навичками минулих лідерів можна творити нове та більш краще майбутнє для молоді в стінах навчального закладу.

Основною метою розвитку студентського самоврядування начального закладу є створення не тільки освітньої, наукової школи, але ще і створення в ній творчого та культурно - виховного простору, де студенти не бояться захищати свої права та інтереси, мають хороший контакт з адміністрацією та отримують можливості для гармонійного творчого та інтелектуального розвитку себе як особистості, а в подальшому найкращого фахівця своєї справи.

В минулих роках органи студентського самоврядування не мали широкого поширення серед молоді, хоч і були, але майже не чим не займались. Більшим попитом користувались студентські профспілки та бюро. Розвиток студентського самоврядування нашого університету показав, що ми можемо творити та змінювати життя в університеті на краще ніж інші організації маючи для цього всі ресурси та законні основи. Перебуваючи в постійному русі, створюючи, організовуючи, щось нове в студентському самоврядуванні молодь по - новому думає та розвивається в більш кращих для цього умовах.

Отриманні навички на посадах або навіть в членах студентського самоврядування студент отримує неоцінений багаж знань, вмінь, організаційних якостей, а особливо якостей сучасного лідера, які так потрібні в провідних компаніях, холдингах, а бо навіть у відкриті власної справи.

Позиціювання образу сучасного лідера, є втілення в ньому аспектів виховання в освітніх закладах добропорядної людини, що любить свою країну, має цілеспрямованість, гнучкість та пластичність в будь якій роботі, вміло володіє організаторськими якостями, має свою команду та вміє її будувати, проектує, створює та втілює нові ідеї та проекти, цей образ ми виховуємо і в своєму навчальному закладі.

Студентське самоврядування – це як місток, що відкриває дорогу в краще майбутнє для сучасної молоді, як в стінах навчального закладу так і за його межами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту», стаття 40 студентське самоврядування.
2. Положення про ОСС у ДВНЗ «ХДАУ».

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗІ СТВОРЕННЯ УМОВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

*Яцула О.М., здобувач вищої освіти II курсу
факультету ТВППТСБ*

**Науковий керівник – Каратєєва О.І., к.с.-г.н.,
доцент факультету ТВППТСБ**
Миколаївський національний аграрний університет

Студентське самоврядування – визначається як самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління ЗВО, яка визначається ними і здійснюється у відповідності до мети та завдань, що стоять перед студентськими колективами.

У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, рішеннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі освіти і науки та відповідного центрального органу виконавчої влади, в підпорядкуванні якого знаходиться вищий навчальний заклад, статутом вищого навчального закладу.

Метою студентського самоврядування є створення умов для самореалізації особистості студентського молоді й формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці тощо. Основним в діяльності студентського самоврядування є тісна співпраця зі здобувачами вищої освіти, які вказують на недоліки у роботі університету.

Можливість донести до ректора ці недоліки для скорішого їх виправлення. Студенти є новаторами . Наприклад в нашому університеті більшість культурно-мистецьких та спортивних заходів запровадженні саме завдяки пропозиціям самих студентів (кубок ректора з футболу, КВК та ін..) Для самореалізації молоді ми робимо все можливе. В університеті ведеться пропаганда здорового способу життя, відкриті спортивні та культурно-мистецькі гуртки, де студенти реалізують себе як особистості, вчать правильно поводити себе в суспільстві. Органи студентського самоврядування тісно співпрацюють із заступниками деканів факультетів з виховної роботи та проректором з виховної роботи. І саме така співпраця позитивно впливає на роботу органів студентського самоврядування, тому що ми відчуваємо за собою підтримку та довіру з боку викладачів. Це допомагає у роботі з здобувачами вищої освіти. Органи студентського самоврядування беруть участь в організації та проведенні загальноуніверситетських заходів і в організації роботи добровільних студентських об'єднань. Тісно співпрацює з волонтерським рухом університету. Щорічно ми відвідуємо дитячі будинки, будинки для пристарілих людей. На свята особисто доставляємо подарунки та необхідні речі. При цьому ми залучаємо студентів, щоб вони особисто були причетні до таких акцій і своїми діями подавали приклад іншим.

Отже, в сукупності всі ці чинники, заходи та діяльність органів студентського самоврядування долучають здобувачів вищої освіти діяльності університету і допомагають їм реалізувати свій життєвий потенціал.

СЕКЦІЯ 2
ПЕРСПЕКТИВИ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА
ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ**

*Антоненко А.Ю., студентка 3 курсу 2 групи
економічного факультету*

Науковий керівник – Бойко Л.О., к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрний університет

У садівництві понад половину площ зайнято насіннячковими культурами, до яких належать яблука, груші та айва. Їх площі переважають у лісостеповій зоні, особливо у Вінницькій, Чернівецькій, Хмельницькій та Закарпатській областях. Ці чотири області дають майже половину усіх зборів насіннячкових України.

Садівництво на карликових підщепах розвивається в Україні з 90-х років. Промислові насадження «старого» типу, тобто високорослі, поступово замінюються новими, більш продуктивними. В Україні стабільний приріст вирощування яблук. У 2016 році було зібрано близько 1,2 млн т. Рівень вирощування груш майже в 6 разів менший, чим яблук – лише 171 тис т. При цьому вартість товарних плодів груші, як правило, у 2-3 рази перевищує вартість яблук.

При розрахунку що кожен українець щодня з'їсть одне яблуко, в Україні має вирощуватися близько 3 млн. тонн щорічно. З грушою ситуація є дещо іншою: 75-80% груші іноземного походження – в основному, з Голландії та Бельгії. Експерти прогнозують, що найближчим часом цей показник досягне європейського рівня 23 кг/рік на людину. І це спричинить подальше збільшення попиту на внутрішньому ринку.

В Україні є достатньо площ, придатних для закладання нових садів, що є однією з умов, які сприятливо впливають на вирощування яблук за рахунок власних можливостей. Фактором, що значно перешкоджає розвитку українського промислового садівництва, є те, що переважна більшість конкурентоспроможних сортів, з цінними характеристиками та гарними смаковими якостями, не внесені до реєстру сортів, які рекомендовано для вирощування на території України. Європейські дослідження вказують на такі канали збуту на українському внутрішньому ринку: 75% столових яблук продається на місцевих овочевих та фруктових ринках, 15% – в торговельних центрах, а 10% за результатами дослідження, реалізуються на так званих стихійних, «диких» ринках.

Можна з упевненістю сказати, що нові сорти, з кращими властивостями, можна отримати, тільки імпортуючи їх. Близько 80% українського імпорту надходить з Польщі за ціною, трохи вищою за ціну на внутрішньому ринку, але нижчою за європейські середні ціни. А решта 20% імпорту надходить з Франції, Італії, Бельгії та Нідерландів за значно вищими цінами. Таким чином,

внутрішній споживчий попит на нові сорти є, і платоспроможністю він забезпечений. Тому проблема постійного оновлення сортів, занесених до державного реєстру, залишається актуальною.

Промислові насадження груші в Україні зосереджено між річками Дністер і Прут у Чернівецькій області в максимально вдалому для їх вирощування мікрокліматі. У Криму спроби культивування грушевих садів виявилися не зовсім успішними. На решті території України грушеві насадження зосереджено в особистих підсобних господарствах, як наслідок — оптову партію плодів груші в нас знайти важко. В основних регіонах культивування груші (Європа, Америка) асортимент все ще базується у більшості випадків на старовинних сортах французької, бельгійської, англійської, американської та австралійської селекцій. Значну частину цих сортів можна з успіхом вирощувати у південних регіонах України, у Придністров'ї та Закарпатті.

На сьогоднішній день доводиться спостерігати таку картину: яблука свої, ціни — заморські. Темпи розвитку садівництва доволі повільні. І не тільки з огляду на специфіку галузі, коли плодів із нового саду треба чекати кілька років. Пік закладки садів залишився у минулому. А припав він на часи, коли діяла державна програма підтримки садівництва. Тоді різні відсотки компенсації можна було отримати практично за все, що було пов'язане із технологією цього виробництва — від оплати за проектно-кошторисну документацію на закладку саду до посадкового матеріалу. Але поступово обсяги фінансування програми знижувались, поки вона взагалі не припинила своє існування. Відтоді весь фінансовий тягар ліг на плечі самих садівників. І виявилось, аж ніяк не кожному він під силу. Адже часто за цю справу беруться не потужні підприємства, хоча останнім часом і вони почали виявляти певну зацікавленість, а невеликі фермерські господарства. А їх низькі інвестиційні можливості всім відомі. Зрозуміло, що за таких обсягів досягти високих прибутків за рахунок великого валу проблематично. Тож власники надолужують свої затрати доволі високою ціною за продукцію. У результаті за яблуко, що вирощене на околицях обласного центру, і за те, що привезене за півтисячі кілометрів, приміром, із Польщі, і в якому, окрім вітамінів, закладені ще й видатки на транспортування, розмитнення і значно вищу заробітну плату, коштує однаково. З точки зору законів ринку, в цьому нонсенс. З точки зору покупця — невиправдано висока ціна. Але з точки зору фермера — реальна можливість вижити.

Україна завозить втричі більше імпортних фруктів, ніж експортує. Попри те, що експорт фруктів з України збільшився в рази в 2017 році, наша країна все ще імпортує значну частину цієї продукції з-за кордону. Про це свідчать дані митної статистики Державної фіскальної служби (ДФС). Минулого року Україна скоротила експорт яблук, груш і айви майже у 5 разів. Таке падіння відбулося за рахунок припинення торгівлі фруктами з Росією, адже донедавна експорт лише українських яблук в Росію становив 96%. Саме тому сьогодні українські садівничі підприємства змушені шукати нові ринки збуту ягід та фруктів. Експорт яблук, груш і айви на зовнішні ринки в минулому році збільшився в 1,6 рази в порівнянні з 2016 роком - до 23,73 тис. тонн. Дохід від

експорту збільшився більш ніж удвічі - до \$6,9 млн проти \$3,1 млн в 2016-му. Імпорт цих фруктів в Україну за минулий рік збільшився в 1,5 рази - до 42,3 тис. тонн, і обійшовся Україні в \$15,6 млн проти \$12,1 млн на 2016 році.

В 2017 році овочівники та ягідники Херсонщини зібрали майже пів мільйона центнерів плодових та ягідних культур.

Станом на початок жовтня 2017 року агроформуванням області зібрано 46,6 тис. тонн плодових та ягідних культур, що на 22,3% (8,5 тис. тонн) більше, ніж торік (38,1 тис. тонн у 2016 році). Зокрема, врожай плодових склав 42,17 тис. тонн, ягід — 4,48 тис. тонн.

В сучасний час ми спостерігаємо недостатню кількість груш не лише на свіжому ринку. Грушевий сік прямого віджиму практично не представлений в Україні. Це саме стосується сушки та інших продуктів переробки. Окремим напрямком є вирощування органічної груші. Розповсюдженим є плодово-ягідне пюре та сік для подальшої переробки таких компаній, як СП «Поділля-Обст», ВАТ «ОКЗДХ» та ДП «Сандора-Агро».

Слаборослість, швидкоплідність, щорічна врожайність, вміст різноманітних речовин, висока якість продуктів переробки, тривалість зберігання ставлять айву в ряд цінних плодових порід, які заслуговують широкого вивчення і поширення. Як плодову культуру її вирощують в Криму, Одеській, Херсонській, Миколаївській та Чернівецькій областях, хоча любителі з успіхом вирощують її і в Степу, і в Лісостепу.

Отже, в Україні необхідно закладати сади з грушами, яблуками та айвою, адже ці фрукти є дуже корисними та необхідними для українців не лише в звичайному вигляді, а й у переробленому, але для того, щоб фермери виявляли бажання займатися даною діяльністю, треба щоб держава знову почала допомагати підприємствам, які хочуть займатися садівництвом, також важливим питанням є вибір сорту.

Список використаних джерел:

1. <https://mozok.click/1188-roslinnictvo-ukrayini.html>
2. <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajina-v-razi-zbilshila-dokhid-vid-eksportu-fruktiv-na-zovnishni-rinki-2443576.html>
3. <https://superagronom.com/news/2416-urojay-yagidnih-ta-plodovih-kultur-na-hersonschini-zris-na-22>
4. <http://porada.biz.ua/2011/10/osoblyvosti-vyroschuvannya-ajvy/>

АГРОМАРКЕТИНГ ЯК ОСНОВА РИНКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Власюк К.А., студентка 4 курсу
відділення «Технологія виробництва
та переробки продукції тваринництва»
Рожищенський коледж ЛНУВМ
та БТ ім. С.З. Гжицького*

Сучасний етап розвитку аграрного сектору економіки країни характеризується поступовим створенням принципово нових умов підприємницької діяльності. Формується економічна ситуація, за якої виникає нагальна потреба в подальшому розвитку ринкової орієнтації виробництва. Глобалізація економіки, посилення конкуренції, вплив багатьох факторів зовнішнього середовища на галузь сільського господарства вимагають від агропромислових підприємств управління їх діяльністю на засадах маркетингу. Використання маркетингових методів та інструментів дозволяє пристосовувати діяльність підприємств до потреб ринку. Це зумовлює поширення агромаркетингу як необхідного елемента управління в галузі сільського господарства.

Агромаркетинг – це комплекс маркетингових методів, інструментів, дій, які використовуються учасниками виробництва та реалізації товарів галузевий агропромислового сектору економіки для максимального задоволення попиту й одержання прибутку. Він стає необхідним для всіх учасників аграрного сектору – сільськогосподарських виробників, переробних підприємств, представників системи розподілу.

Головна функція агромаркетингу – організація комплексної маркетингової діяльності, яка направлена на виробництво і збут конкурентоспроможної продукції агропромислового сектору економіки, що задовольняє потреби споживачів та сприяє отриманню позитивного фінансово-економічного результату діяльності підприємства. Реалізація основної функції доповнюється комплексом різноманітних функцій і видів діяльності, що аналогічні функціям традиційного маркетингу.

Завдання агромаркетингу:

- виявлення потреб споживачів продукції агропромислового комплексу;
- дослідження кон'юнктури агропромислового ринку;
- формулювання стратегії розвитку підприємства у відповідності до можливостей зовнішнього середовища та ефективного використання власних ресурсів;
- завоювання певної частки ринку споживачів, задоволення та розширення її у відповідності з цілями підприємства-виробника;
- забезпечення конкурентоспроможності продукції та підприємства на ринку;
- орієнтація на довгострокові результати ринкової діяльності;
- застосування тактики активного пристосування виробництва до вимог споживачів;

- цілеспрямований вплив на споживачів для збільшення обсягів продажу та отримання бажаного прибутку.

Слід відзначити, що агромаркетинг набагато складніший від інших його форм. Це обумовлено тим, що використання елементів і засобів маркетингу в аграрному секторі має особливості, пов'язані зі специфікою самого сільськогосподарського виробництва та особливостей галузі в цілому, зокрема агробіологічних чинників, низької еластичності попиту, сезонності виробництва, що вимагає пошуку дієвих інструментів гнучкого пристосування можливостей підприємства до вимог ринку.

Можна відмітити наступні особливості агромаркетингу, які необхідно враховувати при розробці маркетингових заходів і просуванні сільськогосподарської продукції:

- залежність результатів маркетингової діяльності від природних умов;
- обмеженість пропозиції природних ресурсів й агросировини;
- виробництво одного виду продукції багатьма товаровиробниками, невелика частка ринку спричиняє незахищеність окремого товаровиробника;
- продукція сільського господарства дуже громіздка, що зумовлює труднощі при транспортуванні та зберіганні, потребує необхідності розвитку системи зберігання, переробки, реалізації в максимально стислий термін;
- сезонність виробництва та одержання продукції сільськогосподарського виробництва;
- залежність результатів маркетингової та виробничої діяльності від якості та інтенсивності використання землі.

Для забезпечення своєї конкурентоспроможності кожне підприємство по виробництву і переробці сільськогосподарської продукції повинне розробляти власну маркетингову стратегію і маркетингові плани. Необхідно створити ефективну маркетингову інформаційну систему. Ця система дозволить отримувати необхідну інформацію і коригувати стратегічні і тактичні дії. Але самого процесу отримання інформації мало, важливо уміти правильно її обробити, проаналізувати для ухвалення вірних управлінських рішень, розробити дії з їх реалізації. Тобто застосування окремих агромаркетингових інструментів для підвищення конкурентоспроможності недостатньо, важливе використання комплексної системи агромаркетингу, що здатне зробити сільськогосподарську продукцію конкурентоспроможною, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку.

Саме тому в сучасних умовах важливого значення набуває необхідність створення служби маркетингу в сільськогосподарських підприємствах, основними завданнями якої є:

- комплексне вивчення ринку і перспектив його розвитку, пристосування виробництва до вимог споживача;
- вивчення діяльності конкурентів, стратегії і тактики їхнього впливу на покупців (реклама, цінова політика, інші методи конкурентної боротьби);
- чітка організація виробництва, залучення до неї науково-дослідних установ.

Співробітники служби маркетингу повинні вміти вибирати вигідні ринки, аналізувати ринкову ситуацію, готувати рекомендації та рекламні повідомлення про випуск нових товарів і прогнозувати ринки, розробляти стратегію, тактику торгівлі, забезпечувати основні вимоги до насіння, його асортименту, визначати цінову і збутову політику господарства та контролювати її здійснення.

Введення ефективної системи агромаркетингу допоможе об'єднати зусилля сільськогосподарських товаровиробників, підприємств переробної промисловості і торгівлі не тільки на стадії реалізації продукції, а й на стадії визначення характеру і масштабів її виробництва, шляхів рентабельного використання виробничих потужностей підприємств, визначення взаємовигідних умов просування продукції з врахуванням максимального задоволення потреб кінцевих споживачів.

Отже, становлення і розвиток агромаркетингу – один із важливих складових і вкрай необхідних видів діяльності учасників аграрного ринку, який володіє потенційними можливостями переорієнтувати агропромислове виробництво і реалізацію сільськогосподарської продукції на повне задоволення потреб, запитів та інтересів споживачів. Саме впровадження маркетингового підходу у практичну діяльність сільськогосподарських товаровиробників забезпечить більш оперативну адаптацію підприємств до ринкового середовища і забезпечить його конкурентоспроможність і сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Белевят О. А. Агромаркетинг: теоретичний та практичний аспект / Белевят О. А. // Агросвіт. – 2012. – № 20. – С. 6-10.
2. Желяпова А. Г. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в агропромисловому комплексі / А. Г. Желяпова, М. В. Кірносова // Молодий вчений. – 2014. – № 5(1). – С. 100-104.
3. Квятко Т. М. Агромаркетинг як складова підвищення ефективності діяльності вітчизняних сільгосп підприємств / Т. М. Квятко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Ґжицького. – 2014. – Т. 16, № 1(1). – С. 213-218.
4. Островський П. І. Аграрний маркетинг. Навчальний посібник / Островський П. І. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
5. Соловйов І. О. Агромаркетинг: системна методологія, реалізація концепції: [монографія] / Соловйов І. О. – Херсон: Олди-плюс, 2008. – 344 с.
6. Тарасович Л. В. Маркетингова політика сільськогосподарських підприємств як інструмент їх економічного зростання / Л. В. Тарасович // Молодий вчений. – 2017. – №3. – С. 851-854.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Кривуля Д.С., студентка факультету
ветеринарної медицини
Сумський національний аграрний університет

Сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах нестабільності через недосконалість господарського механізму, нерозвиненість ринкової інфраструктури, відсутність необхідної інформації про стан ринку та недостатності практичного досвіду роботи в умовах конкурентного середовища. Рушійною силою у вирішенні більшості з цих питань може стати організація маркетингової діяльності, яка супроводжуватиме сільськогосподарську продукцію від моменту виробництва до моменту споживання.

Побудова ринкової економіки в Україні робить цю проблему актуальною для вітчизняних підприємств і зумовлює необхідність наукового обґрунтування резервів і напрямів подальшого удосконалювання управління маркетингом для забезпечення соціально відповідальної поведінки підприємства.

Концепція маркетингу (рис. 1) передбачає визначення потреб, реальної купівельної спроможності покупців і адаптацію до них виробництва ефективніше, ніж це роблять конкуренти. Ця концепція відрізняється від інших тим, що фірма орієнтується на задоволення потреб певної групи споживачів.

Рис. 1. Схема концепції маркетингу

Євген Саранцов, власник компанії DiTCom, повідомляє, що вони провели масштабні міжнародні дослідження з акцентом на маркетингові бюджети інтернаціональних компаній. Всі вони відзначають три основні канали просування продуктів і послуг на глобальний ринок. Перший - участь у міжнародних профільних виставках. Це, на їхню думку, найбільш ефективний спосіб, на який витрачається приблизно 40% всього бюджету, оскільки тут є прямий контакт з потенційним споживачем. Але для вітчизняних компаній він практично неприйнятний через свою високу вартість: участь в одній такій виставці обійдеться близько \$17-20 тис., а для досягнення ефекту таких подій повинно бути 5-7 на рік. Сума в \$100-150 тис. для українських компаній величезна.

На третьому місці - участь у різноманітних торгових представництвах, комітетах, організаціях і спільнотах. Це окрема розмова, але провідні маркетологи віддачу від такої діяльності оцінюють досить позитивно.

I, нарешті, ще один шлях – trade online marketing. Сюди спрямовується більше 20% бюджетів, але саме він дозволяє отримати максимальну віддачу відкладеного капіталу, який в цілому виходить вчетверо меншим, ніж в першому випадку.

Основне завдання будь-якої компанії, і аграрні не виняток, - позбутися інформаційної асиметрії в онлайні. Іншими словами, чим більше позитивної інформації про підприємство може знайти потенційний замовник в інтернеті, тим швидше воно зможе знайти зарубіжних партнерів і тим ширшим буде їх представництво.

Визначимо основні ключові моменти даного інструмента.

- Перше – це стратегія і аналіз. Вони припускають збір інформації, формування баз даних потенційних споживачів і партнерів, первинну з ними комунікацію. Отримати цю інформацію можна різними способами – завдяки купівлі баз даних у спеціалізованих компаній, моніторингу торговельних онлайн-майданчиків, вивченню списку учасників тих же виставок та багатьма іншими. Далі слід визначитися, на який ринок простіше і швидше виходити. Європа в цьому плані досить складна, і конкуренція там вище, ніж, скажімо на ринках Азії.
- Друге – це формування цифрової репутації компанії. Тобто масштабного її представлення в інтернеті. Тут необхідно врахувати багато нюансів: якісний сайт, що відповідає, у тому числі, естетичним запитам закордонного споживача, динаміку контенту – постійне нагадування про себе у вигляді статей, експертних думок, заходів із залученням медіа. Все це навряд чи буде детально вивчатися потенційними партнерами, але буде свідчити про стабільність і успішність вашого бізнесу. Відгуки партнерів про компанію, звіти про продаж із залученням аудиторської оцінки – теж істотний плюс.

Не варто скидати з рахунків і можливості соцмереж. Тут рекомендується робити акцент не на розважальні (хоч сторінки компанії повинні бути скрізь, по максимуму), а на ті, що мають бізнес-спрямованість, наприклад, LinkedIn. Експертні оцінки, думки і звіти тут також повинні публікуватися з певною періодичністю – це важливий меседж потенційним партнерам про вашу надійність

Вітчизняним агрокомпаніям, які хочуть добитися успіху на глобальному ринку, необхідно усвідомлювати, що тут недостатньо тільки бажання або навіть активності. Глобальний бізнес, передусім, агресивний і досить жорсткий, але більша частина питань вирішується онлайн. Тому потрібно бути просто готовим грати за новими правилами.

Список використаних джерел:

1. Артюх Т.О. Особливості маркетингових досліджень на ринку овочевої продукції / Т.О. Артюх // Економіка АПК. – 2008. – № 8. – С. 122–126.
2. Єранкін О.О. Особливості проведення маркетингових досліджень суб'єктами агробізнесу України в сучасних умовах / О.О. Єранкін // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 16–21.

3. Карпіщенко М.Ю. Проблеми та перспективи розвитку ринку маркетингових досліджень в Україні / М.Ю. Карпіщенко, М.В. Рибалка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/32650/1/Karpishenko_market%20research.pdf.

4. Ларіна Я.С. Процес маркетингових досліджень на ринках побічної продукції буряко цукрового виробництва / Я.С. Ларіна, О.В. Четверик // Моніторинг біржового ринку. Міжнародний науково-аналітичний журнал. – 2014. – № 4 (23). – С. 18–22.

5. Гуменюк А.В. Маркетинг в овочівництві / А.В. Гуменюк // Економіка АПК. – 2011. – № 10. – С. 60–63.

6. Гордийчук А.В. Агробизнес в режимі онлайн / А.В. Гордийчук // Новое время страны : общественно-политический журнал. – 2016. – № 39. – С. 70–71.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Мелінтьє М.М., студент 2 курсу

ветеринарного відділення

Каховський державний агротехнічний коледж

Аграрії потрібні всюди,

Немає вище цих достойних звань.

Пишаються країна й люди,

Що є в нас світоч хліборобських знань.

(В.Крищенко)

Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства. Вона володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Аграрний сектор є одним з пріоритетних та стратегічних напрямів розвитку економіки України. Сільськогосподарський потенціал України може стати основою для становлення особливої ролі національної економіки у сучасній системі світогосподарських зв'язків. Разом з тим, повноцінний розвиток сільського господарства є можливим за умов здійснення постійних та значних інвестиційних вкладень, ресурсний потенціал яких є достатньо обмеженим у вітчизняних сільгоспвиробників, а тому важливим є пошук можливостей збільшення інвестицій у аграрний сектор використовуючи фінансові ресурси національної економіки. Становлення, розвиток та реформування аграрного сектора економіки супроводжувалося становленням ринкових відносин, проведенням земельної реформи, створенням нових підприємницьких організаційних структур різних форм власності. Реалії сьогодення спонукають до використання стратегічних підходів для здійснення глибоких перетворень в аграрній сфері, що є однією з передумов успіху її соціально-економічного розвитку.

В наукових працях відомих вчених економістів В.М. Алексійчука, В.Г. Андрійчука, А.Г. Борщ, В.В. Гончаренка, О.Д. Гудзинського, Л.В. Дейнеко, М.Я. Дем'яненка, М.Ф. Кропивка, В.С. Лобаса, М.Й. Маліка, Л.О. Мармуль, О.В. Олійника, Д.В. Полозенка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника обґрунтовується механізм нормативно-правового забезпечення, стан та перспективи розвитку бізнесу агропромислового виробництва. [3]

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінкових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Пріоритетність розвитку агропромислового сектору України і його провідних галузей дає можливість забезпечити населення продовольчими товарами, промисловість - сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами. Гарантування продовольчої безпеки держави, забезпечення сталого розвитку та збалансованого продовольчого ринку, нарощування експортного потенціалу АПК, ефективне функціонування та збільшення виробництва продовольчих товарів значною мірою залежить від належного фінансового та кредитного забезпечення аграрного сектору країни та її регіонів. Разом з тим попит сільськогосподарських виробників на фінансові та кредитні ресурси не задовольняється повною мірою. З однієї сторони, сільськогосподарські підприємства відчувають дефіцит обігових коштів, мають значну кредиторську і дебіторську заборгованість, поставлені в не вигідні умови кредитування. З іншої, не мають гарантій повернення можливих кредитів, характеризуються збитковістю та слабкою фінансовою стійкістю. Тому вирішення вказаних проблем має важливе теоретичне та практичне значення [1].

Стає зрозумілим, що підвищення інвестиційних можливостей сільськогосподарських товаровиробників можливе лише при більш досконалому ціновому механізмі в аграрному секторі, який повинен ґрунтуватися на вільному ціноутворенні у поєднанні з державним регулюванням і посиленням антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії та послуги для аграрних товаровиробників, на основі концепції “ціни виробництва”.

Найбільшої шкоди виробництву рослинницької продукції завдає неврегульованість товарного ринку. Тому особливої актуальності набуває розробка квотованого підходу до збуту продукції та налагодження системи

матеріального стимулювання виробництва певної продукції за аналогією з розвиненими країнами, зокрема з ЄС. Крім того, слід приділяти пильну увагу задоволенню потреб споживачів через врегулювання сортового складу певного виду продукції, її якості тощо. Обмеженість використання подібних можливостей виробниками в сучасних умовах неприпустима [6].

Агропромисловий комплекс потребує включення до системи контролю таких витрат, яких немає в деяких галузях економіки, а саме витрат, пов'язаних із збереженням ґрунтів, зокрема відновлення вмісту гумусу при вирощуванні культур, поліпшення стану земельних ресурсів мають обов'язково входити до складу витрат.

Перехід України до ринкових відносин вимагає в аграрно-промисловому комплексі розробки нових підходів до стратегії аграрної політики, спрямованої на формування продовольчої безпеки країни, пріоритетність розвитку сільського господарства, докорінну перебудову економічних, соціальних та правових відносин в аграрній сфері, свободу підприємництва та конкуренції. Одним з основних резервів росту ефективності сільськогосподарського виробництва є раціональне використання головного засобу виробництва - землі. Тому капітальні вкладення в АПК в першу чергу повинні бути використані на заходи щодо збереження земель, підвищення родючості ґрунтів, що обумовить зростання продуктивності землеробства і, зокрема, створення стійкої кормової бази тваринництва.

Таким чином, на державному рівні необхідно підтримувати технологічне переозброєння сільськогосподарської промисловості; впроваджувати спрощені процеси щодо застосування імпортного обладнання. Це забезпечить прискорення розвитку ринкової інфраструктури і підвищення конкурентоспроможності продукції на зовнішньому ринку. Успішна діяльність агропромислового комплексу в значній мірі буде залежати від формування і функціонування внутрішнього аграрного ринку [5].

При вирішенні завдань розвитку сільського господарства держава повинна регулювати міжгалузеві відносини, формувати систему сільськогосподарського кредитування; здійснювати товарні закупки та інтервенції на ринку сільгосппродукції; створювати сучасну виробничу інфраструктуру – меліоративні системи, підприємства по переробці і зберіганню сільгосппродукції, що дозволить аграрному сектору впливати на економічний та соціальний розвиток держави в цілому і регіонів зокрема.

Список використаних джерел

1. Державна цільова програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року. - [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>
2. Гудзь О.Є. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України. / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 47-54.
3. Збарський В. Ефективність господарювання аграрних формувань в Україні // Бухгалтерія в сільському господарстві.-2015. - №7.- С.31-38.

4. Кропивко М.Ф. Розвиток самоврядних господарських об'єднань в агропродовольчій сфері / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 23

5. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. О.М. Бородіної та І.В. Прокопи // Ін-т екон. прогнозув. НАН України. – К., 2010. – С. 338

6. Цимбал В.О. Удосконалення ринкових відносин на селі.// Економіка АПК.-2009.-№8.- с.111-116.

ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Миколаїв С.Я. студентка 4 курсу
спеціальності фінанси,

банківська справа та страхування

Львівський національний аграрний університет

Оскільки процес сільськогосподарського виробництва має ризиковий характер, то при його страхуванні виникають грошові перерозподільні відносини, зумовлені наявністю страхового ризику як ймовірності та можливості настання страхової події, здатної завдати матеріальну або іншу шкоду. Водночас страховий ризик — змінна величина, тому страхова компанія повинна постійно стежити за його розвитком: вести необхідний облік, аналіз та обробку зібраної інформації. На підставі одержаної інформації про можливий розвиток ризику страховик здійснює його оцінку, що полягає в аналізі всіх ризикових зобов'язань, які характеризують його параметри. Кожна група містить об'єкти страхування з приблизно однаковими ознаками. Результати оцінки становлять основу для прийняття рішення: до якої ризикової групи слід віднести той чи інший об'єкт, за якою тарифною ставкою проводити страхування.

Згідно з чинним законодавством в Україні протягом останніх десяти років страхування врожаю сільськогосподарських культур у колективних і фермерських господарствах було добровільним, а в державних — обов'язковим. З реформуванням аграрного сектору економіки питома вага державних підприємств у виробництві продукції рослинництва і тваринництва різко скоротилася. У державній власності залишилися переважно господарства при аграрних наукових та навчальних закладах та деяких відомствах, які використовують продукцію для внутрішніх потреб.

Виникає питання. А чи є взагалі сенс в страхуванні сільськогосподарської продукції в Україні? Страхування сільськогосподарської продукції необхідно, перш за все, державі. Уряди багатьох розвинених країн вже давно прийшли до розуміння цінності страхування сільськогосподарської продукції як способу реалізації пріоритетних завдань: забезпечення продовольчої безпеки, реалізації програми розвитку села, вирішення соціальних питань і проблем урбанізації. При наявності страховки в неврожайні роки у агровиробника є гроші на

погашення кредитів, відновлення платіжного балансу, закупівлю продукції. Також є можливість виплатити заробітну плату, що гарантує жителям сільської місцевості стабільність і мінімізує необхідність переїзду в місто.

Незважаючи на помірні умови для ведення сільського господарства, і зокрема, рослинництва, територія нашої країни постійно перебуває у зоні ризикового землекористування, пов'язаного з існуванням ризиків природних явищ та несприятливих погодних умов. Вплив цих ризиків на результати сільськогосподарського виробництва призводить до значних збитків (наприклад, до втрат врожайності, у 2003 році – до 70 %), які у багатьох випадках унеможливають продовження такої діяльності та загрожують сталому розвитку аграрного сектора економіки. Враховуючи високу залежність агробізнесу від природних та погодних факторів, одним з шляхів мінімізації сільськогосподарських ризиків є страхування сільськогосподарських культур (агροстрахування). Пропоновані сьогодні на ринку страхових послуг програми страхування сільськогосподарських ризиків за багатьма параметрами не задовольняють споживачів. Основним їх недоліком є висока вартість. Тільки за умови реальної державної підтримки можна буде досягти рівноваги між попитом і пропозицією в зазначеній сфері. Державна підтримка аграрного сектора здійснюється за допомогою різного роду субсидій, дотацій і пільг. Рівень агροстрахування в Україні залишається вкрай низьким – він складає близько 5% від засіяних площ. І це в країні, де сільське господарство є однією з провідних галузей національної економіки. Для порівняння: рівень агροстрахування у Франції складає 30-35%, в Іспанії – 60%, у Канаді він сягає 80%, а в Америці – 90% від усіх засіяних площ. Які ж основні тенденції агоринку за 2005-2017 рр? Кількість укладених договорів агροстрахування скорочується, застрахована площа скорочується, обсяг зібраних страхових премій в гривні зростає, проте це є відображенням інфляційних і девальваційних процесів. Довгострокова тенденція - повільне скорочення всіх реальних показників ринку. Серед короткострокових трендів - прискорене зростання (в 12 разів) після введення державної субсидії в 2005-2008 рр, різке скорочення (в 6 раз) через скасування субсидій у 2009 році, зростання середніми темпами (в 3 рази) і адаптація ринку до роботи в умовах відсутності субсидій в 2009-2013рр, нове скорочення, викликане загальним економічним спадом в 2013 році. З метою покращання ситуації на аграрному страховому ринку України і, зокрема, в механізмі страхування врожаю сільськогосподарських культур необхідно вжити низку заходів, реалізація яких значною мірою дасть змогу налагодити відносини між аграрним сектором і страховими компаніями.

Зокрема доцільно створити агропромислові страхові організації і товариства взаємного страхування, побудовані на співпраці держави та приватного сектору. Для координації їх діяльності доцільним є формування керівного органу у формі агентства щодо регулювання і державної підтримки у сфері агропромислового виробництва. Його основними завданнями повинні бути: сприяння розвитку забезпеченого державною підтримкою страхування врожаю сільськогосподарських культур; розробка пропозицій щодо порядку та

умов організації й проведення страхування врожаю сільськогосподарських культур; вирішення питань, пов'язаних із виділенням страхових коштів державного бюджету на оплату страхових субсидій зі страхування врожаю сільськогосподарських культур та їх використання. Доцільно остаточно визначитися з обов'язковістю та добровільністю страхування врожаю сільськогосподарських культур. Добровільна форма страхування для сільськогосподарських товаровиробників недержавної форми власності не створює умов для фінансової стабільності господарств. Вона має вибіркового характеру, є значно дорожчою порівняно з обов'язковою, оскільки передбачає настання страхових подій, які мають найбільшу ймовірність, що супроводжується сплатою страхових платежів за підвищеними страховими тарифами.

З метою підтримки сільського господарства необхідно запровадити багаторизикове страхування врожаю сільськогосподарських культур. На першому етапі держава може створити власну спеціальну страхову компанію для здійснення багаторизикового страхування врожаю: його реалізації, оцінки ризиків та збитків. Таке страхування належить запровадити спеціальним законом, який визначає основні положення щодо страхування, а також відповідальність держави за його проведення. При цьому держава повинна субсидувати багаторизикове страхування врожаю. Таке субсидування має поширюватися на оплату страхових премій, адміністративні витрати страхувальників, створення державного перестраховування від катастрофічних ризиків. Загалом такий вид страхування повинен стати інструментом захисту доходів сільськогосподарських виробників від ризиків природних катастроф. Оскільки страхування посівів сільськогосподарських культур має свою специфіку і пов'язане з високим ступенем ризику для страховика, воно потребує формування великих резервних і статутних фондів. Тому доцільною є організація на території областей (регіонів) великих перестраховальних компаній, які спеціалізуються на перестрахованні сільськогосподарських ризиків і функціонуватимуть за рахунок коштів під гарантії місцевих і державного бюджетів. На це з місцевого бюджету слід спрямовувати частину коштів, які виділяють сьогодні у вигляді дотацій сільському господарству.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про Державний бюджет України на 2007 рік” [Електронний ресурс] від 19.12.2006 р. № 489-V. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/489-16>
2. Закон України „Про Державний бюджет України на 2008 рік” [Електронний ресурс] від 28.12.2007 р. № 107-VI. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/107-17>
3. Альшанова О. Держава на ринку страхування агропромислового комплексу України [Електронний ресурс] / О. Альшанова // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2010. - № 11-12. - С. 75-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2010_11-12_12

4. Лобова О. М. Державне регулювання страхування агропромислових ризиків [Електронний ресурс] / О. М. Лобова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № 3. - С. 43-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_3_11

5. Стадник М. Є. Основні методичні засади екологічного страхування агровиробництва [Електронний ресурс] / М. Є. Стадник, Р. І. Тринько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. - 2012. - Вип. 2. - С. 378-389. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2012_2_41

6. Кравчук О. В. Аналіз та оцінка фінансових ризиків агроформувань при страхуванні [Електронний ресурс] / О. В. Кравчук // Збірник наукових праць Національного університету кораблебудування. - 2014. - № 2. - С. 57-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnuk_2014_2_11

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

**Мусій А. Л., студентка 2 курсу
економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

Для ефективного планування і управління бізнесом в сфері аграрного комплексу в умовах жорсткої конкуренції, особливо з іноземними товаровиробниками, і з огляду на можливі несприятливі погодні умови, сільські товаровиробники змушені впроваджувати елементи маркетингу в господарську діяльність.

Маркетинг в аграрному секторі – це управлінський процес та відповідне здійснення заходів в основних галузях, а також у соціальній сфері на селі[1].

Трагувань маркетингу в АПК багато, але спільною основою є те, що даний маркетинг спрямований на задоволення потреб споживачів, забезпечення конкурентоспроможності агропромислового виробництва і кожної його галузі з урахуванням закономірностей функціонування й розвитку ринку сільськогосподарської продукції й продовольства.

Ефективність маркетингової діяльності в аграрному секторі полягає в тому, що будь-яке господарське рішення повинне прийматися виходячи з аналізу ринкової ситуації та тенденцій її зміни, а також з урахуванням ймовірної реакції ринку на прийняте рішення. Кожне агропромислове підприємство в своїй діяльності, для забезпечення стабільного становища на ринку, має проводити комплексне маркетингове дослідження та аналізувати всі ситуації, що складаються на ринку.

Маркетинг повинен забезпечити вплив на об'єктивні й суб'єктивні фактори підвищення ефективності через оперативну перебудову виробництва сільськогосподарської продукції, її збут та обслуговування відповідно до змін вимог споживачів, а також створення товаровиробникові та його продукції

належної репутації на ринку. Система аграрного маркетингу має свої відмінності порівняно з іншими видами маркетингу, які пов'язані зі специфікою аграрного виробництва та, безумовно, впливають на специфіку маркетингових досліджень на аграрному ринку. У функції аграрного маркетингу входять комплексне вивчення ринку, планування товарного асортименту, політика цін, реклама, стимулювання, управління збутом і післяпродажне обслуговування. Тому саме маркетингова інформація в діяльності аграрного підприємства має велике значення, оскільки будь-яка маркетингова діяльність базується на дослідженні конкретної ситуації, що склалася на ринку.

Маркетинг в АПК є також складовою частиною системи менеджменту, проте якщо не будуть здійснюватися всі інші функції (управління виробництвом, кадрами, розробка нових видів продукції і т.д.), то вплив маркетингу на діяльність підприємства буде неефективним.

На сьогодні більшість підприємств агропромислового виробництва стикаються з багатьма проблемами: недосконалість структури управління, неефективна система ціноутворення, неможливість виявити реальний попит споживачів, організувати якісну комунікативну, збутову, товарну політику, виробити чітку стратегію розвитку підприємства.

Аграрний маркетинг, являючись системою управління діяльністю на аграрному ринку, регулювання ринкових процесів і вивчення даного ринку не тільки на мікрорівні підприємств, а й на державному макрорівні, здатний запропонувати механізми взаємовигідного обміну між різними суб'єктами ринку, створити умови для виявлення вимог споживачів і визначення можливостей їх задоволення. Це дасть можливість вивчення сільськогосподарського ринку і прогнозування його динаміки, формування попиту на продукцію даного ринку і ефективного стимулювання його розподілу.

Використання всіх елементів маркетингової діяльності в сільському господарстві забезпечує більш високий рівень конкурентоспроможності та життєдіяльності підприємства, а результат маркетингових досліджень є основою для прийняття рішень про розширення або скорочення обсягу виробництва, організацію обслуговування покупців, формування цінової та збутової політики. Виробляти те, що продається та користується попитом, — це ідея маркетингового підходу до управління виробництвом і збутом сільськогосподарської продукції. Маркетингова діяльність забезпечує гнучке пристосування виробничої, фінансової, торгівельної, збутової, кадрової діяльності підприємства до постійно мінливої економічної ситуації та вимог споживачів на ринку [3].

Система аграрного маркетингу має свої відмінності порівняно з іншими видами маркетингу, які пов'язані зі специфікою аграрного виробництва та, безумовно, впливають на специфіку маркетингових досліджень на аграрному ринку. Тому саме маркетингова інформація в діяльності аграрного підприємства має велике значення, оскільки будь-яка маркетингова діяльність базується на дослідженні конкретної ситуації, що склалася на ринку

Дуже важливо добре організувати вибір, розробку і реалізацію проектів маркетингу в АПК, оскільки такі дослідження є незамінним засобом для обґрунтування й прийняття своєчасних, ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності ринкового середовища. Так, результати маркетингових досліджень можуть використовуватися органами управління АПК, різними управлінськими структурами як база для розробки планів, стратегій, комплексних цільових програм розвитку, законодавчих та нормативних актів на регіональному рівні щодо формування та врахування чинників маркетингового середовища, а також інвесторами для характеристики умов залучення капіталу.

Стратегічне планування розраховане на рішення довгострокових цілей і вироблення механізму для досягнення перспективних цілей з розподілу матеріальних ресурсів, пристосуванню підприємства до зовнішнього середовища, ефективному використанню внутрішніх ресурсів та планування організаційної його діяльності на перспективу.

Агропромисловими підприємствами країни в даний час використовуються поки окремі функції і стратегії маркетингової діяльності, які не дають достатнього ефекту. Від того, наскільки правильно побудована система аграрного маркетингу, залежить ефективне функціонування всього агропромислового комплексу, однак існуюча економічна ситуація не дозволяє більшості товаровиробників застосовувати всю систему маркетингу.

Для поліпшення поточної ситуації на аграрному ринку потрібна скоординована діяльність всіх рівнів та гілок влади, політика підтримки вітчизняного товаровиробника і розвитку АПК.

Розвиток агромаркетингу в Україні призведе до зростання зайнятості серед населення, збільшення сільськогосподарських товарів на вітчизняному ринку за доступною ціною, соціально-економічному росту по території всієї країни. Вдосконалення маркетингу у кожній галузі сільського господарства значно укріпить АПК країни в цілому, посилить виробничі потужності сільськогосподарських підприємств, дозволить випускати продукцію конкурентоздатну на міжнародному ринку.

Отже, розвиток маркетингу в аграрному секторі значною мірою залежить від зовнішнього середовища, потребує наукового обґрунтування і практичної реалізації новітньої аграрної політики в Україні. Потрібне проведення досліджень у напрямку розробки заходів щодо удосконалення маркетингової діяльності аграрних підприємств. Це стосується вирішення питання нормативно-правового регулювання аграрного ринку; кадрового забезпечення в сфері маркетингу, шляхом підготовки необхідних фахівців у профільних навчальних закладах; покращення інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, шляхом розвитку дорадчих служб та інформаційно-консультаційних центрів в межах районів та ін. Реалізація таких заходів дозволить підвищити ефективність господарювання учасників аграрного ринку.

Список використаних джерел:

1. Саламацька О.Ю. Дослідження сучасної концепції маркетингу / О.Ю. Саламацька // Європейський вектор економічного розвитку. - 2011. - № 2 (11). – С. 210-216.
2. Петруня В.Ю. Ризики маркетингової діяльності: вплив глобалізації / В.Ю. Петруня // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2016. - № 1. – С. 114-122.
3. Божкова В.В. Методичні підходи до деталізації маркетингових стратегій промислових підприємств / В.В. Божкова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. - № 1. – С.93-97

СТАН І ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В СФЕРІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Резнік А.А., студентка 2 курсу

факультету економіки і підприємництва

Науковий керівник – Власюк С.А., к.е.н., доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва

Сільське господарство у сучасних умовах є однією з найбільш основних галузей вітчизняної економіки. Підтримка аграрної сфери у різних аспектах є надзвичайно важливою. Державна бюджетна підтримка є основним напрямом державного регулювання сільського господарства. Щорічно з держбюджету виокремлюються кошти на розвиток та підтримку АПК України зокрема і на підтримку аграрної галузі в цілому. У 2015 р. аграріям із держбюджету було виділено 4,3 млрд, у 2016 р. – 4,2 млрд, у 2017 р. – 4 млрд, а цьогогоріч – 4,5 млрд грн. [1]. Як можна спостерігати суми не надто різняться, але якщо враховувати збільшення відсотку інфляції на 1,5 - 2 % щорічно, то впевнено можна стверджувати, що кількість коштів, виділених на підтримку і розвиток аграрного сектору України не зростає.

Однією з ключових проблем (але далеко не єдиною), що стримує розвиток агросектору, – це нестача дешевих довгих кредитів [2]. Та й взагалі невелика кількість банків готова кредитувати малий та середній бізнес. Основною причиною відмови стає саме, відсутність ліквідної застави, адже в країні діє мораторій на продаж землі та відсутній вільний ринок. Як зазначає, Андрій Стецевич, заступник голови правління Ощадбанку, сьогоднішні реалії – слабка доступність банківського фінансування для компаній з обсягів землі до 50–500 га, водночас вартість такого фінансування перевищує 20% річних [3].

Найбільші за обсягом спеціальні програми для сільгоспгалузі сформували й публічно їх пропонують ОТП Банк, Кредобанк, Райффайзен Банк Аваль, КредіАгріколь Банк, ПриватБанк і Правекс-Банк. ЄБРР надав українським аграріям у 2016 році близько €100 млн, 2017 – ще менше [4].

Крім класичного кредитування, банківські установи пропонують сільгоспвиробникам векселі, факторинг, акредитиви, гарантії, а також аграрні

розписки (боргові зобов'язання, які повністю забезпечені заставою майбутнього врожаю). В Україні закон про агророзписки ухвалили в 2012 році, але цей інструмент запрацював лише з 2015-го. Реалізували даний пілотний проект в Полтавській області, за яким видали 10 аграрних розписок на 40 млн грн.

Аграрні розписки як фінансовий інструмент дає можливість виробникам отримати необхідні виробничі або фінансові ресурси для використання в господарській діяльності з відтермінуванням оплати за користування ними. Вартість користування таким фінансовим інструментом становить переважно від 16 до 22%. Проте він має більш спрощену процедуру оформлення документів та лояльніші вимоги до застави [5].

Страховання сільгоспвиробників в Україні не є обов'язковим, як це було при адміністративно-розподільчій моделі економіки, проте є дуже важливим, адже Україна знаходиться в зоні ризикового землекористування, постійно існують ризики небезпечних природних явищ та несприятливих погодних умов. На жаль, дуже мала кількість агровиробників страхують свою майбутню продукцію. Незважаючи на дію ЗУ «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», та наявність Аграрного страхового пулу, аграрії продовжують страхувати урожай лише на вимогу банків та державних установ, які забезпечують їм доступ до фінансових ресурсів і дуже рідко за власною ініціативою. Наразі уряд планує індексне страхування за допомогою державної фінансової підтримки.

Воно передбачає оплату виробникам частину страхового платежу у розмірі 50%, коли іншу половину, теж субсидійовану державою, перераховується страховикам через створений Аграрний страховий пул, який буде:

- отримувати бюджетні кошти (субсидовану державою частину страхової премії) для їх подальшого переказу страховикам;
- затверджувати стандартні страхові продукти, на підставі яких будуть укладатися договори страхування з державною підтримкою;
- приймати участь в управлінні коштами фінансового забезпечення страховиків;
- здійснювати розподіл коштів, призначених для компенсації (здешевлення) страхових платежів, між страховиками відповідно до укладених ними договорів страхування з державною підтримкою [6].

Наразі страховий поліс придбають лише 2-3 % аграріїв.

Отже, ситуація в Україні щодо фінансування, кредитування та страхування аграріїв є невтішною. На жаль, державного фінансування недостатньо для підтримки всіх потребуючих його агровиробників, а через відсутності вільного ринку землі малі підприємства не в змозі отримувати такі потрібні їм кредити, а відсутність законодавчої бази та коштів для фінансування страхових виплат не надто популяризує страхування аграрної сфери.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання бюджетів за 2015, 2016, 2017 роки. Офіційний сайт Державної казначейської служби [Електронний ресурс]. URL: www.treasury.gov.ua

2. Кредити аграріям: кому та на яких умовах банкіри готові давати гроші. Офіційний сайт порталу аграрних новин України Agronews [Електронний ресурс]. URL: <http://agronews.ua/node/76568>
3. Банки воліють кредитувати недрібних виробників. URL: <http://landlord.ua/banki-voliyut-kredituvati-nedribnih-virobnikiv/>
4. Бюджетування агровиробництва. [Електронний ресурс]. URL: <http://propozitsiya.com/ua/byudzhetuвання-agrovirobnictva-2017>
5. Агрострахування по-українськи : чи запропонують аграріям гідний механізм страхування ризиків. Офіційний сайт Аграрного інформаційного агентства [Електронний ресурс]. URL: <http://agravery.com/>
6. Страхувати аграріїв планують за державні кошти. [Електронний ресурс]. URL: <https://agropolit.com/news>

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ

*Тельпіс Є.І., студентка 4 курсу
інженерно-економічного факультету
Одеський державний аграрний університет*

Переведення аграрного сектору на еколого безпечний шлях розвитку, виробництво органічної сільськогосподарської продукції дозволить вирішити низку гострих соціально-економічних й екологічних проблем щодо охорони здоров'я і довкілля та стане одним із потужніших чинників підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому та зовнішніх ринках. Нагальність природного відтворення ресурсного потенціалу сільського господарства, забезпечення населення високоякісними продуктами харчування обумовлює потребу гармонізації загально - суспільних та приватних інтересів і цінностей в управлінні виробничо-господарською діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу, що досягається через впровадження ідей соціально-відповідального маркетингу та екологічного менеджменту як ключових складових сталого розвитку.

Парадигма сталого розвитку, що отримала всесвітнє визнання на саміті ООН у 2002 році, базується на необхідності поєднання економічних, соціальних та екологічних чинників суспільного прогресу для задоволення основних потреб людства і збереження систем життєзабезпечення в довгостроковій перспективі. Прикладна реалізація концепції сталого розвитку забезпечується управлінськими системами, що ґрунтуються на принципах соціально-відповідального маркетингу та екологічного менеджменту.

Соціально-відповідальний маркетинг є різновидом концепції маркетингу, основна ідея якого полягає в орієнтації виробничо-господарської діяльності підприємств на виявленні та задоволенні людських потреб через ринковий обмін. Особливістю соціально-відповідального маркетингу є те, що господарюючий суб'єкт поряд з потребами своїх клієнтів враховує інтереси

громади та природного оточуючого середовища. Останні зі своїми потребами виступають в якості своєрідного споживача, вимоги якого необхідно приймати до уваги при реалізації функції стратегічного управління.

Екологічний менеджмент – це підсистема в системі менеджменту, яка представляє собою сукупність принципів, форм, інструментів та методів, цільна єдність яких забезпечує досягнення комерційних цілей підприємства при мінімізації негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Одним із завдань екологічного менеджменту є формування екологічного світогляду у громадськості на основі використання екологічних принципів. Будучи загальноекономічною наукою, екологічний менеджмент застосовує дані конкретних економічних наук, а також природничих наук - геології, біології, ґрунтознавства, лісознавства, метеорології, демографії та інших наук, їхні висновки і положення, що необхідні для обґрунтування найбільш ефективних методів використання умов і ресурсів природи.

До найголовніших позитивних наслідків від впровадження концепції соціально-відповідального маркетингу та екологічного менеджменту в практику аграрних господарюючих суб'єктів слід віднести:

1. організаційно-економічні

- розширення масштабів виробничо-господарської діяльності за рахунок виходу на зовнішній та внутрішній ринок органічної продукції;
- підвищення рівня окупності витрат в наслідок збільшення різниці між ціною органічної продукції та собівартістю її виробництва;
- зростання маси доходу та прибутку за рахунок використання сприятливої кон'юнктури зовнішнього ринку;
- формування позитивного іміджу на ринку як підприємства, що виготовляє екологічно-безпечні продукти харчування;
- можливості залучення інвестиційних ресурсів у співпраці з міжнародними та вітчизняними організаціями, що сприяють розвитку органічного виробництва;

2. соціально-економічні

- зниження захворюваності населення в наслідок підвищення якості продуктів харчування;
- можливості створення додаткових робочих місць у сфері реалізації проектів з органічного виробництва;
- підвищення рівня кваліфікації фахівців;

3. екологічні

- раціональне використання природно-ресурсного потенціалу сільського господарства;
- відродження екосистем, збереження флори та фауни сільських територій;
- підвищення природньої родючості ґрунтів;
- зниження ризиків забруднення довкілля, зменшення техногенного навантаження на природне середовище.

В аграрному виробництві погіршують екологічний стан небезпечні речовини антропогенного походження, що надходять у навколишнє середовище, зокрема, хімічні засоби боротьби з шкідливими організмами –

пестициди. При недосконалій технології використання, близько 97 % інсектицидів і фунгіцидів та 60 - 90 % гербіцидів не досягають об'єктів пригнічення, а потрапляють у ґрунт, повітря, воду й уражають корисну флору, пригнічують біологічну активність ґрунту, гальмують природне відновлення його родючості. Особливо загрозливим є той факт, що у багатьох шкідників рослин виникає стійкість до отрутохімікатів, а це вимагає все більших доз їх внесення, що призводить до зростання витрат та інтенсивнішого забруднення довкілля. Тому перспективним напрямом екологізації аграрного виробництва є застосування технологій органічного сільського господарства, в різноманітних його галузях.

Виноградарство є традиційною галуззю для Південного регіону Одеської області, що обумовлено як ґрунтово-кліматичними, так і історико-культурними чинниками. Відповідно Одеський регіон займає провідне місце за площами виноградних насаджень. Так, у 2017 р. на Одеську область приходилось майже 63 % загальнонаціональних площ під насадженнями винограду [1]. На території області веде плідну наукову діяльність ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова», який вважається провідним і найстарішим в Україні науково-дослідним закладом у сфері виноградарства та виноробства.

Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно з НААН України розроблено та затверджено Програму розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року [2]. Згідно даної програми планується оновлення площі виноградних насаджень за прогнозний період на 80,0 %. В контексті реалізації Програми та в цілях розвитку виробництва екологічно чистого винограду нами розроблено проект закладки нових багаторічних виноградних насаджень з використанням органічних технологій. Відповідно до Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про виноград та виноградне вино» щодо регулювання підприємництва у галузі виноградарства та виноробства» органічний виноград це «виноград столових та технічних сортів, вирощений у особливому місці з використанням системи землеробства без застосування добавок, засобів обробки та методів, які можуть мати негативний вплив на здоров'я людини, навколишнє середовище і на якість готового продукту» [3].

Технологія екологічного виробництва винограду вимагає особливої схеми насаджень. На відміну від традиційних підходів, де міжряддя виноградників становлять 1,6–2 м, в органічному виноградарстві міжряддя сягають 2,3–2,4 м і більше. Це робиться задля того, щоб підвищити провітрюваність рядів і таким чином зменшити ризик ураження рослин грибковими хворобами.

Оскільки ґрунт є важливим елементом екосистеми, в органічному виноградарстві йому відводиться вирішальна роль. Відмова від використання мінеральних добрив і гербіцидів підтримують його структуру й стан у природній формі. Для боротьби з грибковими хворобами в органічному виноградарстві допускаються: проти мілдью – препарати, що містять мідь; проти оїдіуму – препарати, що містять сірку.

Проведений SWOT – аналіз проекту дозволив виділити пріоритетні напрями маркетингового забезпечення, серед яких постійний моніторинг

конкурентоспроможності продукції, сегментація споживачів, формування позитивного іміджу як екологічного виробництва, використання комплексу заходів з формування попиту та стимулювання збуту.

Список використаних джерел:

1. Рослинництво України. Статистичний збірник за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
2. Галузева Програма розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/14023>.
3. Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про виноград та виноградне вино» щодо регулювання підприємництва у галузі виноградарства та виноробства». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/18544>.

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОЇ НАУКИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Бартиш Д. І., студентка 4 курсу
факультету економіки та бізнесу

Керівник – Грицаєнко М. І., к.е.н., ст. викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

Досвід економічно розвинутих країн свідчить про те, що інноваційний розвиток економіки залежить від наявності та використання наукового персоналу, а також від взаємозв'язків та взаємовідносин між наукою, освітою та виробництвом. Метою дослідження є аналіз наявності та використання кадрового забезпечення аграрної науки України з розробкою пропозицій щодо його подальшого розвитку.

Чисельність виконавців наукових та науково-технічних робіт в наукових організаціях НААН в розрахунку на 1000 осіб зайнятого населення у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві з 3,6 осіб в 2009 р. скоротилася на 27,8% до 2,6 осіб в 2016 р. Цей показник як взагалі по Україні, так і в аграрній сфері не тільки має стійку тенденцію до зменшення, але й значно відстає від країн-лідерів.

За умов загального скорочення чисельності дослідників (на 14,8% всього та на 19,7% за сільськогосподарськими науками), незначного притоку в науку молоді (скорочення чисельності дослідників віком до 29 років включно за період 2009-2016 роки в цілому по Україні складає 12,5%, за сільськогосподарськими науками – 14,4%) і домінування в складі наукових кадрів науковців старшого віку (дослідники віком від 55 років і більше в 2016 році складають в їхньої загальної кількості 37,4%, за сільськогосподарськими науками – 25,4%) в найближчі роки може статися серйозна кадрова криза внаслідок природного відтоку з наукової сфери значної кількості нині ще працюючих пенсіонерів [1]. Вважаємо, що для залучення в науку молодих талановитих кадрів, що мають високий творчий потенціал, здібності до генерування ідей, необхідно вирішувати низку проблем, серед яких найбільш гострими є вкрай недостатнє фінансування наукових досліджень.

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» держава повинна забезпечувати бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України [2], однак за 2009-2016 рр. їх загальне фінансування не перевищувало 1%, у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві – 0,75% від відповідної валової доданої вартості. Безумовно, рівень фінансування вітчизняної науки як в цілому, так і аграрної науки окремо, є недостатнім. Він віддзеркалюється на погіршенні матеріально-технічної бази, низькому рівні оплати праці та відсутності адекватного соціального захисту науковців, що в купі з відсутністю житла у молоді та

перспектив заробити на нього унеможливилює реалізацію наукового та творчого потенціалу науковців та відштовхує молодь, яка прагне досягти успіху в житті завдяки науковій діяльності.

Результативність наукової діяльності, з одного боку, є головним чинником впливу на інноваційний розвиток економіки, з іншого – сама залежить від багатьох факторів, в тому числі від формування та використання кадрового забезпечення як складової наукового потенціалу. Для подолання проблем та негативних явищ, які накопичувались у науковій сфері впродовж багатьох років, вважаємо за необхідне розробку цільової програми підтримки кадрового потенціалу наукової системи України, в якій детально обґрунтувати економічний механізм залучення, підготовки та закріплення у науковій сфері відповідних кадрів, створення умов для найбільш ефективного використання їх творчого та наукового потенціалу, а також створення дієвих механізмів впровадження результатів наукової діяльності в економіку країни.

Висновки. Для подолання виявлених недоліків у наявності та використанні кадрового забезпечення наукової діяльності необхідні формування та реалізація єдиної політики держави: розробка нової цільової програми розбудови інноваційної інфраструктури країни; створення цільової програми підтримки кадрового потенціалу наукової системи України; формування дієвих механізмів впровадження результатів наукової діяльності в економіку країни; суттєве покращення фінансування наукової діяльності; розробка ефективної системи взаємозв'язку між наукою, освітою та виробництвом.

Список використаних джерел:

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua>;
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» : станом на 13 груд. 1991 р. № 1977-ХІІ / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
3. Концепція реформування і розвитку аграрної освіти та науки – Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 квітня 2011 р.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ

**Варич А.К., студентка 4 курсу
факультету менеджменту
Уманський національний університет садівництва**

В даний час продовжують розвиватися як практика, так і теорія менеджменту. При цьому зміни в практиці менеджменту призводять до відповідного розвитку теорії. У той же час розвиток теорії в свою чергу чинить

вплив на практику менеджменту. Люди, що управляють іншими людьми, приймають рішення, базуючись на власному уявленні про управління, про засади менеджменту і про технології впливу на об'єкт управління. У цьому сенсі теорія менеджменту як би передують практиці. У той же час теорія розвивається у відповідності з практикою управління, так як реальні закономірності в управлінні спочатку затверджуються на практиці, а лише потім описуються теорією. Практика сучасного менеджменту змінюється насамперед під впливом змін в економіці.

Причому кожна організація відчуває відчутні впливи динамічно мінливого зовнішнього середовища. Ці дії можуть носити різний характер: конкуренти почали виробляти ту ж саму послугу за новою технологією з меншими витратами; з'явилася нова послуга, що забезпечує у споживача більший попит; змінився курс валют; інфляція знецінила весь отриманий прибуток; облікова ставка відсотка раптово підвищилася і т. д. В таких умовах необхідно засобами управління забезпечити гнучкість організації, її адаптивність і ефективну пристосовність. Нові підходи до управління переносять акцент управлінських впливів на інноваційні процеси, комунікації, маркетинг, розвиток інтелектуального капіталу. Адаптація, пристосовність стали життєво важливими і необхідними властивостями будь-якої організації.

На ефективність сучасного виробництва значною мірою впливає щільність потоку винаходів нових продуктів і нових технологій. В цих умовах починають по-новому діяти комерційні підприємства, державні і громадські установи та організації, змінюється їх менеджмент. Ще одна фундаментальна зміна сучасного світу – становлення і розвиток економіки, заснованої на знаннях. Людство вступає в еру, коли його майбутнє визначається тим, наскільки широко і результативно використовуються знання. В епоху індустріального розвитку продукція створюється з сировини, комплектуючих і енергії під впливом праці працівників, і саме цими складовими визначається знову створена вартість [1].

Сьогодні вартість залежить не тільки від матеріальних ресурсів, а й від інтелектуальних ресурсів, знань, які проявляються в нових продуктах, нових технологіях, нових навичках, якісно новій мотивації, нових відносинах між усіма учасниками виробничих і економічних процесів. У ХХІ ст. інтелектуальний потенціал, знання стають домінуючими чинниками досягнення соціально-економічних результатів. Традиційні фактори – земля, праця і капітал – в сучасній економіці діють тільки за умови ефективного використання знань. До знань у даному контексті належать не лише ті знання, які викладаються у вищих закладах освіти, але й ідеї, як має бути організоване виробництво, як повинен бути зроблений продукт, для яких продуктів є прихований попит та ін. Ці знання виявляються в навичках людей і закріплюються у вигляді патентів, ліцензій, організаційних структур, методів взаємодії підприємств і установ. Інтелектуальна робота, спеціальні знання та комунікації стають не тільки основними факторами створення доданої вартості, але й факторами конкурентоспроможності і економічного розвитку організації. У багатьох організаціях все більша частина отриманого ефекту стає

результатом впливу, здійснюваного інженерами, бухгалтерами, конструкторами, модельєрами, фахівцями з персоналу, збуту і маркетингу, експертами з інформаційних мереж. І меншою мірою сучасне виробництво ґрунтується на матеріальному впливі. В зв'язку з цим менеджмент стає інноваційним за своєю суттю. У свою чергу інноваційний характер менеджменту вимагає постійного навчання персоналу. Кожен працівник змушений навчатися протягом усього свого трудового життя, постійно освоюючи нові прийоми праці та нові підходи до вирішення постійно виникаючих нових виробничих завдань. Об'єктами навчання все в більшій мірі стають техніка вирішення проблем та нові технології управління.

У передових організаціях навчаються не тільки окремі люди, але й цілі команди. В процесі цього навчання генеруються не тільки індивідуальні, але і колективні знання і навички. У сучасному світі працівники мають справу насамперед зі знаннями, даними та інформацією, а не з фізичними предметами праці. Цю закономірність помітив один з визнаних авторитетів сучасного менеджменту П. Друкер. Він звернув увагу на появу в сучасних підприємствах нового виду працівника – інтелектуального працівника. Друкер П. особливо відзначає, що цей новий працівник принципово відрізняється від працівника індустріальної епохи. І ця відмінність полягає насамперед у тому, що для нього не підходить жорсткий менеджмент, заснований на тейлоризмі. В нових умовах відповідальність за ефективність перекладається на плечі самого працівника, і його робота потребує певної автономності. Обов'язковими елементами роботи стають власне навчання і навчання інших. У сукупному капіталі все більшу питому вагу займає інтелектуальний капітал. Відповідно, дедалі більша частина управлінського впливу спрямована саме на нематеріальні активи підприємств.

Люди тепер розглядаються не як «гвинтики», а як головне надбання компанії в конкурентній боротьбі і джерело прибутку. Це обумовлено їх здатністю до творчості, яка зараз стає вирішальною умовою успіху будь-якої діяльності [2].

Сьогодні витрати, пов'язані з персоналом, представляються вже не прикрими витратами, а інвестиціями в «людський капітал». Їх об'єктами є організація медичного обслуговування, відпочинку, занять спортом; створення умов творчості; розвиток особистих здібностей та ін. Настає ера людського виміру економіки.

Список використаних джерел:

1. Тенденції розвитку сучасного менеджменту [Електронний ресурс]: Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу: https://studme.com.ua/107809106498/menedzhment/tendentsii_razvitiya_sovremennogo_menedzhmenta.htm

2. Осовська Г.В. Основи менеджменту. Навчальний посібник / Осовська Г.В., Осовський О.А. – К.: «Кондор», 2006. – 664 с.

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?

Герасимчук Є. Р., студент ОС «Магістр»

факультету екології і права

Житомирський національний агроекологічний університет

Успішність переходу до ринкової економіки значною мірою залежить від ефективності функціонування великої кількості багатоступеневих організацій, фірм та підприємств із численним внутрішнім розгалуженням та поділом на відділи, департаменти. Продуктивна діяльність останніх, у свою чергу, залежить безпосередньо від тих, хто управляє ними, тобто менеджерів. Професійний менеджер оперативно справляється з усіма функціями, що виникають в управлінській діяльності [5].

Саме менеджмент визначає успіх діяльності фірм, компаній, організацій, зайнятих масовим виробництвом і збутом, перетворившись з набору стандартних управлінських прийомів, ієрархічної системи контролю і жорсткого розподілу на гнучкий механізм управління, що орієнтується на швидку зміну бізнесу, максимальне задоволення інтересів клієнтів, застосування нових інформаційних технологій [2].

Але, незважаючи на понад столітню історію науки менеджменту та велику кількість досліджень, теоретики і практики ще й досі не досягли консенсусу щодо визначення категорії «менеджмент» і «менеджер». Щоб отримати найбільш повне уявлення про сутність менеджменту, його слід охарактеризувати з різних аспектів:

- самостійний вид професійної діяльності;
- система наукових знань, яка складає теоретичну базу практичної діяльності з господарського управління;
- мистецтва управління;
- процеси і функції управління [7].

Треба зазначити, що в реаліях сьогодення менеджер займає не тільки економічну ланку. Поняття «менеджер» набуває широкої популярності у будь-якій сфері суспільства. На сучасному етапі модернізації система менеджменту прямує до того, щоб об'єднати конкретні економічні науки з більшістю природничих – екологією, геологією, біологією, ґрунтознавством, лісознавством, метеорологією, демографією та іншими.

Сучасні менеджери повинні мати такі риси [2]:

- здатність до змін, вміння створювати підприємства, які витримують конкуренцію;
- професіоналізм, готовність до прийняття нових ідей, рішень, сучасних технологій;
- вміння вчитися у провідних фахівців, адаптувати рішення інших організацій до ситуації свого підприємства;
- дух підприємництва, швидкість у діях та конкретно-дійове мислення;
- вміння досягти цілей;
- вміння уявляти майбутнє;

- усвідомлення необхідності змін як основи творчих дій;
- вміння поєднувати поточні проблеми з планами на майбутнє.

Менеджер також має бути [1, с. 10-16]:

- людиною широкого профілю, зі стійким світоглядом, правильним сприйняттям сучасних проблем розвитку суспільства, людського буття, духовної культури;
- сильною та відповідальною особистістю;
- політично свідомою та культурною;
- займати активну життєву та громадську позицію;
- поділяти соціальну відповідальність за діяльність організації.

Практика пред'являє менеджеру ряд професійних вимог, серед яких основними є:

1) *концептуальність* – здатність представляти діяльність фірми в цілому та адаптувати її до умов, які змінюються, навичками стратегічного планування, вміння масштабно мислити;

2) *оперативність* – передбачає кваліфікацію на рівні рішення, що приймається. Він повинен уміти вибрати найоптимальніший варіант з кількох альтернатив, вирішувати нестандартні проблеми;

3) *аналітичність* – вміння ефективно застосовувати наукові методи аналізу, насамперед інструменти кількісного аналізу, діагностувати проблему та визначати альтернативне рішення перед внесенням коректив для плану діяльності фірми;

4) *здатність до адміністративних рішень*, що передбачає набуття навичок вирішення організаційних та процедурних питань;

5) *комунікативність* – вміння передавати свої ідеї та розробки як усно, так і письмово;

б) *комунікабельність* – здатність працювати з людьми, будувати свої стосунки у спілкуванні як всередині фірми, так і за її межами.

Крім того, менеджер повинен мати певний рівень економічних, психологічних, технологічних, технічних знань, включаючи специфічні знання, необхідні для постановки і вирішення управлінських завдань та ін.

В умовах створення ринку менеджер повинен постійно «заглядати у майбутнє». Іншими словами, вивчаючи ринок, менеджер повинен не тільки відчувати його поточну динаміку (за допомогою обліку, статистики), а й прогнозувати його перспективний розвиток (тут не обійтися без інформатики, математики та ряду інших дисциплін). Більше того, він повинен сприяти створенню нового ринку. Для цього потрібно володіти маркетингом (у всьому його обсязі) і проектувати інновації, що потребує цілого комплексу різноманітних знань [4].

Менеджер повинний бути лідером. Головна задача менеджера – робити справу за допомогою інших людей, домагатися колективної роботи. Це значить співробітництво, а не залякування. Гарного менеджера завжди турбують і інтереси усієї фірми. Він прагне збалансувати інтереси групи, інтереси боса й

інших менеджерів, необхідність виконання роботи з необхідністю знайти час для навчання, виробничі інтереси з людськими потребами підлеглих.

Менеджер повинний бути оптимістом. Оптиміст завжди охоче вислухує інших і їх ідеї, тому що він завжди чекає гарних новин. Песиміст слухає якнайменше тому, що очікує поганих новин. Оптиміст думає, що люди по перевазі готові прийти на допомогу, мають творчий початок, прагнуть до творення. Песиміст вважає, що вони ледачі, перекірливі і від них мало пуття. Цікаво, що обидва підходи звичайно є правильними.

Менеджер любить людей. Якщо робота менеджера складається в керуванні людьми, як він може виконувати її добре, якщо не любить людей. Кращі менеджери піклуються про своїх співробітників. Їх цікавить, що роблять інші. Гарний менеджер доступний і не ховається за дверима кабінету. Кращі менеджери людяні, вони усвідомлюють власні слабкості, що робить їх терпимішими до слабкостей інших.

Менеджер повинен бути сміливим. Він завжди спробує знайти новий спосіб виконати задачу тільки тому, що цей спосіб краще. Але він ніколи не робить це необґрунтовано. Якщо він дозволить комусь провести експеримент і той закінчиться невдачею, то він не складе провину на нього і не втратить у нього віру.

Менеджер має широту поглядів. Він ніколи не скаже: «Це не моя справа». Якщо очікується, що група співробітників енергійно включиться в роботу, коли виникнуть які-небудь незвичайні ситуації, потрібно продемонструвати їм, що і менеджер сам готовий узятися за нове діло, коли його про це попросять. Менеджер виявляє великий інтерес до всіх аспектів діяльності. Потрібно дійсна сміливість, щоб прийняти рішення й усвідомлювати при цьому, що воно може бути помилковим.

Менеджер тактовний і уважний. Основний принцип: критикувати роботу, а не людину, її виконуючу.

Справедливість – теж важлива риса менеджера. Наприклад, якщо співробітник одержує надбавку, а він нічого не зробив, щоб її заслужити, ймовірно з'явиться десяток незадоволених. Коли підлеглий робить помилку, йому потрібно вказати на неї, він повинний її визнати, а потім треба забути про це.

Менеджер завжди чесний. Бути чесним стосовно керівництва – це говорити менеджерам вищої ланки те, що їм, можливо, не завжди приємно чути. Бути чесним стосовно підлеглих – це говорити, коли вони праві, і коли вони неправі. Бути чесним – це уміння визнавати свої помилки. Не завжди легко сказати правду, не задівши почуття інших і не показавши безтактність, але чесність в інтересах загального блага – фірми і її співробітників – завжди повинна бути вище усього.

Менеджер честолюбний. Він радіє не тільки за себе, але і за досягнення співробітників і розділяє їхній успіх. Він надихає в такий спосіб інших своїм ентузіазмом і енергією, і усі процвітають по службі.

Менеджер послідовний і скромний. Він не має потребу в лестощах оточуючих. До того ж, йому не потрібно ховати свої помилки. Менеджер

повинен бути наставником. Він допомагає своїм підлеглим розвивати в собі впевненість, любов до людей, честолюбство, ентузіазм, чесність, урівноваженість і рішучість [3].

Є три стилі управління, а отже і три найбільш поширених типів менеджерів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні стилі управління [6]

<i>Стилі управління</i>	<i>Авторитарний</i>	<i>Демократичний</i>	<i>Ліберальний</i>
Природа стилю	Зосередження всієї влади і відповідальності в руках лідера	Делегування повноважень з утриманням ключових позицій у лідера	Зняття лідером з себе відповідальності і зречення на користь групи або організації
	Приватне встановлення цілей і вибір засобів їх досягнення	Прийняття рішень розділене за рівнями на основі участі	Надання групі можливості самоврядування в бажаному для групи режимі
	Комунікаційні потоки йдуть переважно зверху	Комунікації здійснюються активно в двох напрямках	
Сильні сторони	Оперативність, настирливість, передбачуваність результату	Посилення особистих зобов'язань з виконання роботи через участь в управлінні	Дозволяє почати справу так, як це бачиться без втручання лідера
Слабкі сторони	Стимується індивідуальна ініціатива	Вимагає багато часу на прийняття рішень	Група може втратити напрямок руху і зменшити швидкість без втручання лідера
	Висока ймовірність помилкових рішень		
	Незадоволеність людей своєю роботою, своїм положенням у колективі		Немає ніякого співробітництва, немає стимулу сумлінно працювати
	Несприятливий психологічний клімат, що обумовлює підвищене психологічно-стресове навантаження		

Оптимальним сам по собі не може бути жоден з основних або навіть проміжних стилів управління. Оптимальним може бути лише динамічний стиль, що змінюється зі зміною ситуації і об'єктів управління. Зокрема, правильна думка «... уміння керувати – це вміння змінювати стиль керівництва». Справді, жоден зі стилів управління не повинен намертво «приклеюватися» до менеджера. Стиль повинен бути динамічним. Отже, на сучасного менеджера покладено завдання пошуку інноваційних шляхів удосконалення системи управління.

Менеджер повинен ясно усвідомлювати, що такі риси, як ввічливість, тактовність, делікатність є абсолютно необхідними не тільки для «уміння поводитися в суспільстві», але і для звичайного життєвого буття. Не можна забувати про культуру спілкування, почуття міри, доброзичливості, потрібно керувати своїми емоціями, стресами. Необхідно мати свій, але неодмінно цивілізований стиль поведіння, свій, але неодмінно шляхетний образ, той

самий імідж менеджера, що гарантує не тільки половину успіху, але й постійне задоволення від діяльності.

Отже, враховуючи диференціацію поняття «менеджер» на сучасному етапі розвитку людства, стає зрозумілим, що недоцільно оцінювати компетентність менеджера лише за його професійним навичками. Сучасний менеджер повинен вміти не тільки керувати системою, але й також направляти її у правильне русло, на перспективу і майбутній розвиток.

До числа найбільш важливих здібностей менеджера, що розуміються як сполучення знань, поведження і досвід, входять: уміння реалізувати, уміння делегувати повноваження і відповідальність, здібності до організації і мотивації групової роботи, встановлення пріоритетів, самопізнання і самооцінки, переконання, аналітичного мислення, розпізнавання найбільш істотних факторів, системності, обробки і формування інформації, розробки програм, виявлення тенденцій, розподілу зусиль і часу.

Список використаних джерел:

1. Антоненко А. В. Про деякі питання професійної підготовки менеджерів у ВНЗ / А.В. Антоненко // Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 139. – С. 10-16.

2. Бордюк В. Особливості вивчення студентами соціально-психологічних дисциплін – за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент» // Нова педагогічна думка: науковий журнал. – 2011. – №2.

3. Гроув Э. С. Высокоэффективный менеджмент / Пер. с англ. – М.: Информ.-издат. дом «Филинь», 1996. – 280 с.

4. Менеджер як фактор виробництва та управління бізнесом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/26716/>.

5. Портрет сучасного менеджера [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/menedzhment-organizaciji/portret-suchasnogo-menedzhera>.

6. Стиль управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18271207/menedzhment/stil_upravlinnya.

7. Сутнісна характеристика менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/85074/menedzhment/sutnisna_harakteristika_menedzhmentu.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

*Деменкова Н. В., студентка 3 курсу
факультету менеджменту
Миколаївський національний аграрний університет*

Публічне управління та адміністрування протягом ХХ ст. розвивалось як невід’ємна частина політичної науки у відриві від предметного поля і підходів, розроблених у менеджменті. Проблема відносин бізнесу, влади і суспільства

завжди була однією з найбільш актуальних тем не тільки вітчизняних вчених, а й зарубіжних. На початку XXI ст. стало очевидно, що сфери та інтереси бізнесу і політики, політики і суспільства, ринку і суспільства стали все більше відокремлюватись один від одного. Подібна тенденція до розділу і методологічної відокремленості виявилась в економічних, політичних і соціально-гуманітарних науках. Це знайшло відображення і в підходах до публічного адміністрування. Класична теорія менеджменту у державному секторі реалізувалася на практиці через модель публічного адміністрування, неокласична теорія менеджменту – через модель публічного управління, сучасна теорія менеджменту – через модель нового публічного управління.

Публічне управління та адміністрування – це діяльність, яка пов'язана з вирішенням стратегічних завдань державних органів, підприємств, установ, організацій з урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу та тенденцій розвитку в конкурентному середовищі, а також в певній галузі суспільного виробництва і держави в цілому[8].

Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій. Існує багато різних визначень публічного адміністрування та публічного управління. У глосарії Програми розвитку ООН можна виявити твердження про те, що термін “публічне адміністрування” має два тісно пов'язаних значення:

1) цілісний державний апарат (політика, правила, процедури, системи, організаційні структури, персонал тощо), який фінансується за рахунок державного бюджету і відповідає за управління і координацію роботи виконавчої гілки влади та її взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві та зовнішньому середовищі;

2) управління та реалізація різних урядових заходів, що пов'язані з виконанням законів, постанов та рішень уряду та управління, що пов'язане з наданням публічних послуг.

Як якісно нова форма, «публічне адміністрування» має унікальні властивості, а саме: прозорість, легітимність, демократичність, гнучкість. Зробимо висновок, що публічне адміністрування - це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та підзаконних актів і виконання частини основних функцій:

- орієнтуючого планування, що визначає бажані напрямки розвитку;
- створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії;
- розподілу праці; кооперування та координування діяльності;
- моніторинг результатів[1].

На сучасному етапі найбільшого розвитку отримав критерій економічної ефективності управлінської праці, оскільки він дозволяє кількісно виміряти ефективність в сфері праці. Основою для діяльності економічної ефективності публічного адміністрування відношення суми витрат на управління до об'єму виробництва або до вартості одиниці продукції. При цьому дуже важливо враховувати такі характеристики: співвідношення темпів росту витрат на

управління та обсягу приросту продукції або продуктивності праці; співвідношення між приростом витрат на технічне переозброєння та приростом витрат на управління. Економічна ефективність оцінюється за рівнем та динамікою витрат на той чи інший вид управлінської діяльності. Однак саме факт економії грошей, часу або чисельності кадрів управління буде показником ефективності лише в тому випадку, коли якість управління не погіршиться. Про дійсну економічну ефективність управління можна говорити тоді, коли витрати на управління не змінились, а якість управління покращилась; витрати на управління збільшились, але ще в більшій мірі покращилась якість управління. Найбільш поширеним показником визначення ефективності управління є відношення загального або кінцевого результату виробництва до сукупних витрат по управлінню. Іншим поширеним показником оцінки ефективності управління є відношення загального результату виробництва до чисельності робітників апарату управління.

В оцінці ефективності державного управління важлива роль належить критеріям конкретної соціальної ефективності діяльності кожного управлінського органу (органу державної влади чи органу місцевого самоврядування) і посадової особи, кожного одиничного управлінського рішення, дії, впливу

Ефективність публічного адміністрування – категорія соціально-економічна, вона розкриває взаємозв'язок результатів управлінської діяльності, виражена техніко-економічним та соціальним результатом, з витратами на їх досягнення. За загальним критерієм економічної ефективності публічного адміністрування приймають максимальний результат на одиницю витрат або мінімальні витрати на одиницю результату. Конкретне кількісне вираження критерій набуває завдяки системі показників, завдяки яким порівнюються витрати та отримані результати. Дві величини – результат та витрати – мають реальну цінність при визначенні ефективності управління, тільки будучи зіставленими одна до другої. Високий результат знецінюється, якщо для його мети витрачені непропорційно великі суми та засоби. Але бувають і протилежні випадки, коли потрібно витратити великі засоби, щоб отримати потрібний ефект.

На сьогодні одним із першочергових пріоритетів реалізації Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” відповідно до накреслених реформ та програм розбудови держави є реформування державного управління. Метою реформи даного напрямку є побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби та забезпечення її ефективності. Модернізація державного управління включає в себе податкову реформу, метою якої є побудова податкової системи, що є простою, економічно справедливою, з мінімальним витрачанням часу на розрахунок і сплату податків та створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів [6]. Міжнародна практика показує, що високі результати у процесі реформування державного управління можна здобути лише за умови інноваційної діяльності. Враховуючи, що податкова служба країни повинна

реагувати на зміни зовнішнього середовища, та беручи до уваги технологічне відставання національної сфери оподаткування, необхідне системне впровадження нововведень у діяльність податкового відомства.

Підводячи підсумки, необхідно зазначити, що державне управління та публічне адміністрування є складовими соціального управління. Публічне адміністрування є зв'язком між державним управлінням і публічним управлінням і забезпечує організацію та втілення його рішень. Ключовими елементами для державного управління є держава і державна влада, а для публічного адміністрування – суспільство та публічна влада. У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Для державного управління характерний авторитаризм, а для публічного адміністрування - демократія. Таким чином публічне адміністрування впроваджує демократичні цінності та сприяє сталому розвитку нашої держави в процесі суспільної трансформації.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В. Г. Формування інформаційної культури особистості як умова успішної адаптації людини до життя в інформаційному суспільстві [Текст] / В. Г.Воронкова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. – Вип. № 86 (7). – С.198-203.
2. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства [Текст] / В. Г.Воронкова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во УАН ТОВ “НВП” “ВІР”, 2015. – Вип. № 93(2). – С. 174-179.
3. Інформаційні технології як фактор суспільних перетворень в Україні: зб. аналіт. доп. / М. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк, Т. О. Ісакова; за заг. ред. Д. В. Дубова. – К.: НІСД, 2011. – 96 с. Електронна версія: <http://www.niss.gov.ua>. - Дата доступу: сер. 2016. – Назва з екрана.
4. Мельник В. В. Формування концепції інформаційного менеджменту: сутність, задачі, основні напрями розвитку [Текст] / В.В.Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012. – Вип.49 .- С.122-134.
5. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: [монографія] [Текст] / О. В. Соснін. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2003. – 572 с.
6. Савченко С. В. Філософія глобального інформаційного суспільства як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного суспільства [Текст] / С. В. Савченко // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.] – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. – Вип. 90. – С. 194-198.
7. Пунченко О. П. Цивілізаційний вимір історії людства: [монографія] [Текст] / О. П. Пунченко. – Одеса : Астропринт, 2013. – 448с.
8. Лепський М. А. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / М. А. Лепський, Д. І. Дзвінчук, М. А. Козловець. – 2017. – Режим

доступу до ресурсу: [http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/ monografii/ Монографія_Алейнікова_2017.pdf](http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografia_Aлейнікова_2017.pdf)

9. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення : Навчальний посібник / В. Д. Бакуменко. - К. : ВПЦ АМУ, 2011. – 444 с.

10. Дзюндзюк В.Б., Мельтюхова Н.М. та ін. Публічне адміністрування в Україні: Навч. посібник / [за заг. ред. В.В. Корженка, Н.М. Мельтюхової. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – 306 с.

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

**Котюк Л. В., студентка 2 курсу
факультету економіки і менеджменту
Сумський національний аграрний університет**

Необхідність реформування української освіти в умовах інтенсивного розвитку взаємовідносин України з країнами усього світу набирає сили. Зараз випускникові вищого навчального закладу уже недостатньо просто володіти професією, яку він вивчав протягом років. Роботодавець приймаючи певного працівника до себе на роботу потребує вказувати рівень володіння тією чи іншою мовою, і випускник, який демонструє високу іншомовну професійну компетенцію, є набагато більш конкурентоспроможним на ринку праці ніж ті, що такими не є. Отже, в цій роботі буде досліджено такі питання: що таке іншомовна професійна компетенція а також сучасні методи, технології навчання та інструменти її формування.

Щодо термінологічної визначеності того, що саме необхідно формувати у студентів вищих навчальних закладів, то тут спостерігається певний розділ визначень, адже існують "іншомовна комунікативна компетентність", "іншомовна професійна комунікативна компетентність", "іншомовна професійна компетентність".

Іншомовна професійна компетентність включає в себе і комунікативну, і професійну компетентність. Під іншомовною професійною комунікативною компетентністю ми розуміємо готовність особистості до взаємодії з представниками спорідненого їй іншомовного професійного співтовариства, що формується в процесі навчання і визначає ефективність виконання спільної професійної діяльності. Професійна компетентність в свою чергу включає в себе сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок і способів діяльності), котрі задаються та розвиваються відповідно до певного роду зайнятості та є необхідними для якісної продуктивної діяльності особистості.

Які ж вміння має людина яка володіє навичками іноземної професійної компетентності? Перелік наведено нижче:

1) Людина повинна знати тематику своєї професії, її терміни та певні характерні визначення рідною мовою.

2) Вона повинна володіти іноземною мовою на рівні живого вільного спілкування, це рівень B2 та вище.

3) Дана людина має вільно спілкуватися іноземною мовою на тематику власної професії (визначення, терміни).

4) Наступним необхідним пунктом є володіння людиною евристичними вміннями, що включають в себе:

- здатність людини сприймати новий досвід (нову мову, нових людей, нові способи поведінки і т.д.) і застосовувати інші компетенції, для того щоб діяти (на основі спостереження, здогадки про значення того, за чим спостерігаєш, аналізу, узагальнення, запам'ятовування і т.д.) у специфічній навчальній чи життєвій ситуації;

- здатність людини знаходити, розуміти і при необхідності передавати нову інформацію(особливо при застосуванні довідкових джерел іншою мовою);

- здатність використовувати нові технології (напр., знаходити інформацію в базах даних, користуватися гіпертекстами, і т.д.).

Як бачимо з переліку необхідних параметрів, не так то і легко стати конкурентно спроможним випускником вишу. Досягнути цього було зовсім важко в першому десятилітті незалежності України. Потім відбулися зміни в системі освіти і зараз ми бачимо багато можливостей для розвитку студентів та підвищення кваліфікації працюючих. Зараз система педагогіки та підготовки студентів передбачає механізми, які впливають на утворення іноземної комунікативної та професійної компетентності. Такими механізмами є:

1) Соціально-перцептивні механізми забезпечують становлення іншомовної комунікативної компетентності в процесі міжособистісної взаємодії. Із них провідним у становленні іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів є емпатія, тобто здатність розуміти почуття іншої людини.

2) Комунікативні механізми забезпечують становлення іншомовної комунікативної компетентності за рахунок процесу передачі значущої для розвитку компетентності інформації від однієї людини до іншої або між групами людей по різних каналах і за допомогою різних комунікаційних засобів (вербальних, невербальних і т.д.). А під впливом комунікативної адаптації у майбутніх фахівців відбувається становлення таких складових іншомовної компетенції як активне слухання і аргументація при одночасному зниженні емоційної напруги.

3) В якості креативного механізму виступає мовно-уявна креативність, яка забезпечує можливість долати мовні стереотипи, підвищувати смислову і структурну цілісність висловлювання в процесі іншомовного спілкування.

4) В ролі пізнавальних механізмів виступають когнітивні стратегії, що забезпечують ефективне сприйняття і переробку іншомовної текстової інформації. Виявлено три когнітивні стратегії: (1) стратегія відтворення активності характеризується прагненням студентів зрозуміти нове явище, доповнити і відтворити знання, оволодіти способом їх застосування за зразком;(2) стратегія інтерпретації активності характеризується більшою стійкістю вольових зусиль, бо той, кого навчають, прагне проникнути в

сутність явища, до пізнати зв'язки між явищами, самостійно шукає шляхи вирішення при ускладненнях; (3) використання творчої стратегії дозволяє студентам переносити знання і способи діяльності в нові умови, проявляючи завзятість і наполегливість у досягненні мети.

5) До дидактичних механізмів належать послідовна подача навчального матеріалу і диференціація навчання, що забезпечують організацію цілеспрямованого, комплексного дидактичного процесу становлення іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

Механізми зрозумілі, але без інструментів для їх використання не можливо досягти цілі, так само як і забити цвях без молотка, але із знаннями, як треба це робити.

Інструментами для використання вище наведених механізмів можуть бути лише випадки практичного використання отриманих знань. Тобто, щоб закріпити знання з іноземної мови потрібно живе спілкування з її носієм. Так само, щоб сформувати іншомовну професійну компетенцію у студента, потрібно його помістити в умови, де він використовував би вище наведені механізми. Зараз існує безліч можливостей для створення потрібних умов. Це може бути створення груп з іноземною мовою навчання, особливо практичних занять, програми обміну студентами між навчальними закладами різних країн, міжнародні конференції, лекції викладачів з іноземних вишів, програми обміну досвідом чи культурою між студентами різних країн. Існують навіть спеціальні організації, які керують безліччю проектів з метою створення вище наведених інструментів формування іншомовної професійної компетенції у студентів і, навіть школярів. Прикладами таких проектів є відомі програми обміну FLEX, Fulbright, Erasmus+, а також проекти від British Council.

Отже, розглянувши тему даної публікації, можна сказати, що ВНЗ повинні всіма силами активізувати створення умов для формування іншомовної професійної компетенції у студентів та школярів. Механізми для цього чітко описані і науково обґрунтовані не в одній дисертації по педагогіці, а інструментів для впровадження цих механізмів з кожним днем все більше, а отже і більше можливостей для випускників українських вишів бути конкурентоспроможними не тільки на українському, а і на світовому ринку праці, що буде означати розвиток нашої країни вперед.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання / С. Ю. Ніколаєва. – Київ, 2003. – 361 с.

2. Копилова Н. В. Психолого-акмеологічні закономірності і механізми становлення іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців в немовних вузах : дис. докт. псих. наук : 19.00.13 / Копилова Наталія Вячеславівна – Москва, 2005. – 634 с.

3. Волегжаніна І. С. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності учнів з економічного профілю в системі "школа-вуз-роботодавець" : дис. канд. пед. наук : 13.00.08 / Волегжаніна Ірина Сергіївна – Барнаул, 2011. – 247 с.

4. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення [Електронний ресурс] / І. В. Секрет // www.VuzLib.com. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://vuzlib.com/content/view/322/84/>.

5. Освітні програми [Електронний ресурс] // ОСВІТА.УА. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/abroad/edu_prog/.

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ: ВІД ФОРДИЗМУ ДО ТОЙОТИЗМУ

Насибова Р. Л., студентка 3 курсу
економічного факультету

Львівський національний аграрний університет

В сучасних умовах недостатньо нарощувати обсяги випуску продукції для підвищення ефективності підприємства [1]. Для конвеєрного (і не тільки) виробництва важливо мати низку конкурентних переваг, таких як гнучкість, адаптивність, мобільність. Відповідно, важливо підібрати і систему управління виробництвом. Особливо актуальним це є і для України. Її прагнення інтегруватись в європейські та світові економічні структури вимагає засвоєння нових правил гри, що диктує ринкова економіка, в якій виживає та організація, котра має найсучасніші технології, найвищу якість продукції, найнижчі ціни та найвищі орієнтири стосовно найвимогливішого споживача. Сьогодні споживача розглядають як партнера у спільному бізнесі [2, с. 223].

Основою для формування системи управління масовим виробництвом стало вчення Ф.Тейлора, що базується на науковому аналізі процесу виробництва, підбору і навчання персоналу[1]. Ключовим елементом такої системи набір певних технічних засобів, або «техніка системи».

Найбільш яскравим прикладом втілення такої системи у ХХ ст. стали заводи Генрі Форда з виробництва автомобілів. Для опису такої практики стандартизації, типізації і конвеєризації стали використовувати термін «фордизм». Метою її застосування стало підвищення продуктивності праці через її інтенсифікацію.

Система Генрі Форда має 4 відмінні елементи:

1.Розподіл праці – процеси виробництва поділяються на невеликі операції;

2.Висока стандартизація запчастин, агрегатів, вузлів;

3.Організація робочого місця, коли верстати і агрегати розташовуються в необхідному і зручному для виробництва порядку;

4.Стрічка конвеєра зв'язує різні етапи процесу. При цьому він приділяв велику увагу охороні праці і створенню нормальних умов праці [2, с. 119-127]. Впровадження таких технологій дозволяло забезпечити масове виробництво однотипної продукції і, тим самим,здійснювати економію від масштабу (economies of scale).

Система «фордизму» довго мала право на існування і широко застосовувалась до 90-х років минулого століття, подекуди застосовується і до тепер. Проте вона мала високий рівень ефективності при відносно сталих смаках споживача і постійно зростаючому попиту на однорідну продукцію.

Із диверсифікацією споживчого попиту з'явилась необхідність у більш адаптивних системах управління виробництвом. Обертів стала набирати філософія «бережливого виробництва», а разом із нею і Дао Toyota – принципи менеджменту компанії Тойота, які тепер відомі у світі як «тойотизм».

В основі «тойотизму» закладена система так званого «бережливого виробництва» (lean manufacturing), де принцип економії від масштабу був замінений принципом гнучкого виробництва і економії завдяки різноманітності (economies of scope) [3, С. 62-64].

Занадто малі обсяги виробництва на підприємствах спонукали японських виробників шукати власну конкурентну перевагу, відмінну від фордистської.

Ця перевага заключалась у дрібносерійному виробництві продуктів високої якості. Основою положим принципом стало створення малих гнучких систем виробництва, які повністю враховують переваги і недоліки місцевих умов.

Концепція тойотизму є малодослідженою в Україні. Концепція «тойотизму» стала стратегічною зброєю компанії Тойота, в основі якої лежали інструменти і методи підвищення якості, що стали широко відомі у світі. Це системи «Just in time», Kaizen, Jidoka, Heijunka, які спричинили справжню революцію бережливого виробництва [1].

Але не інструменти і технології були і є секретною зброєю, яка здійснила переворот в бізнесі. Незмінний успіх Тойоти при застосуванні цих засобів виник з філософії бізнесу, в основі якої лежить розуміння людей і їх мотивація. «Успіх компанії визначається насамперед тим, що, розробляючи стратегію, вибудовуючи відносини з постачальниками і забезпечуючи існування розумної організації виробництва, Тойота невпинно вдосконалює лідерство, роботу команд і культуру бізнесу».

Однак, варто розуміти, що впровадження досліджуваних систем управління не є гарантією досягнення бажаних цілей, хоч досліджувані концепції і методи управління використовуються у цілому світі. Україна повинна обрати свій шлях, однак варто вивчати та переймати досвід успішних країн.

Список використаних джерел:

1. Громов А. И. Тойотизм. Новая форма организации труда и производства./ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://geo.1september.ru/2000/28/no28.htm>
2. Евенко В. В., Ерохин Д. В., Кожемякина Е. М. Взгляд на интеллектуальный капитал через призму информационных технологий. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.tu-bryansk.ru/doc/.../evenko_erohin_kozhemyakina.d.

3. Капінос Г. І. Операційний менеджмент [текст] : навч. посіб./ Г. І. Капінос, І. В. Бабій – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 352 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Отюська В.О., студентка 3 курсу
спеціальності 5.03050702 «Комерційна діяльність»
Путивльський коледж
Сумського національного аграрного університету

У більшості сучасних економічних, управлінських видань наголошено на необхідності посилення практичної підготовки сучасних випускників ВНЗ. Проблема необхідності практичної орієнтації освіти є також проблемою такої науки, як менеджмент, а також провідних навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців у галузі управління. Актуальність публікації зумовлена також тим, що сучасна університетська підготовка менеджерів значно слабшає і уповільнює свій темп розвитку порівняно з динамікою бізнес-процесів, вимогливістю та дороговизною сучасної конкурентоздатної бізнес-освіти.

У контексті загальноприйнятої, стандартної моделі компетенцій менеджера, з огляду на сучасні підручники з менеджменту та теорії управління, дослідники пропонують виокремлювати такі групи компетенцій менеджера:

- особисті якості, до яких зараховують фізіологічні, психологічні (емоційні), моральні, інтелектуальні та лідерські якості;
- професійні: потенціал, компетентність, організаторські вміння, досвід, авторитет,
- комунікативні якості, які, в свою чергу, прийнято поділяти на: обов'язкові знання, вміння виконувати свою роботу; пов'язані з працею з людьми, керувати ними та собою.

У повному обсязі фактори, що забезпечують успіх менеджера, відображено з досвіду менеджерів рейтингу успішних керівників України, серед яких: професійна та соціальна зрілість; стратегічне мислення; емоційно-вольові якості; моральні якості; функціональні вміння; інтелектуально-психологічні можливості; самостійність у прийнятті складних, нерідких ризикованих рішень.

Сукупність джерел успішності менеджера забезпечують компетенція, сформована зі знання, досвіду та професіоналізму; якості; навички; ресурси; результати. Узагальнивши теоретичні здобутки та вимоги сучасної практики управління, серед основних імперативів менеджера виокремимо наступні:

Ефективність керівництва на кожному рівні.

Менеджер має бути ефективним за трьома напрямками: керівництво собою, контактами всередині організації та керівництво командою.

1. Керувати собою, що визначається як здатність до самоменеджменту за основними принципами і напрямками: здатність до самоактуалізації; особисті

цінності; чітка мета; самоаналіз та самопізнання; здатність керувати власним часом; рівень протистояння стресам.

2. Менеджер повинен встановити міцні зв'язки з людьми довкола, а також у середині організації. Залежно від обставин менеджер має чітко визначити рівень та вид спілкування; межі, формат та частоту спілкування із представниками, з людьми навколо себе; повинен забезпечити собі офіційне визнання керівництва та неофіційне визнання підлеглих.

3. Керувати командою. Це здатність до кооперації та групової роботи, здатність встановити контакти і форми співпраці.

Результати роботи.

Критеріями оцінки діяльності керівника є наступні групи:

1. Група економічних критеріїв: прибутковість організації; продуктивність; якість продукції (послуг); нововведення; стабільність організації.

2. Група соціально-психологічних критеріїв: задоволеність працівників умовами праці; характером і змістом виконуваних робіт; заробітною платою; рівнем міжособистісних взаємин; мотивація членів колективу; сприйняття авторитету менеджера; визнання його особистісних цінностей; ділових та професійних якостей та інше.

Умови зростання менеджера, які визначає поле його діяльності.

Поле діяльності менеджера зумовлено двома межами.

По-перше, умови, які надає власне організація менеджером, наприклад можливість самовдосконалення, рівень відповідальності та прийняття рішень, умови для підвищення кваліфікації та професіоналізму та інше.

По-друге, умови зовнішнього середовища. Серед першочергових вимог до менеджерів можна використати наступні: здатність зберігати спокій; розсудливість під тиском, вміння фокусуватись на справді важливому у цей момент; бути психологічно стійким та вміти "тримати удар". Менеджер повинен уміти адаптуватись до зовнішнього середовища компанії, особливо до тих елементів, що безпосередньо входять до поля його діяльності, та отримувати належні умови для розвитку в межах організації.

Універсальність або гнучкість.

Універсальність керівника визначається двома факторами. По - перше, здатність менеджера працювати в різних країнах. Здебільшого в Україні цінується європейська освіта менеджерів, а отже іноземні менеджери, але практика показує, що іноземні фахівці здебільшого є менш ефективними в наших умовах, а найбільш ефективними серед іноземних менеджерів є росіяни або представники пострадянських країн, оскільки є більш адаптованими до умов і правил введення справ. По-друге, здатність працювати на підприємствах різноманітних за масштабом, формою власності і галуззю функціонування. Здебільшого менеджери, які мають досвід роботи в декількох компаніях, швидше адаптуються, а також мають підвищену здатність до навчання на власному досвіді.

Відповідальність.

Поняття "відповідальність бізнесу" є однією з ключових позицій сучасного менеджменту, важливим показником як для компанії у цілому, так і для

кожного співробітника окремо. Компанії фіксують свою філософію у вигляді “етичного кодексу” стосовно споживачів. Розрізняють такі рівні відповідальності: споживач; співробітники; держава або держави, з якими співпрацює компанія; фінансова відповідальність. Перш за все відповідальність спрямовується на споживача, потім на компанію, тобто на менеджера, який бере на себе відповідальність перед своїми співробітниками за забезпечення для них рівних умов праці та справедливої нагороди. Потім настає черга відповідальності перед суспільством, державою та країною, в якій працюють партнери компанії. І лише на останньому місці знаходиться фінансова відповідальність перед акціонерами або компаньйонами.

Список використаних джерел:

1. Вачевський М.В. Маркетинг для менеджера / Вачевський М.В., Долішний М.І., Скотний В.Г. – Стрий :Просвіта, 1993. – 140 с.
2. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент :підручник / Войчак А.В. – К. : КНЕУ,1998. – 268 с.
3. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : підручник / Дроздова Г.М. – К. : КНЕУ, 2003. – 287 с.
4. Канищенко О. Поведінкові аспекти експансії зарубіжних ринків: системний підхід / О. Канищенко // Маркетинг в Україні. – 2007. – № 3.
5. Ковальчук С.В. Проблеми маркетингового менеджменту в сучасних умовах господарювання / С.В. Ковальчук, А.С. Бура // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – Хмельницький, 2012. – № 4. Т. 3. – С. 290–294.

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИКОЮ

Смертенюк Н.Ю., студентка 4 курсу
інженерно-економічного факультету
Одеський державний аграрний університет

В умовах нестабільного середовища, загострення конкуренції на вітчизняному та міжнародних ринках і пошуку нових резервів у підприємницькій діяльності ключовими факторами успіху стають не тільки виробничі нововведення, а й організаційно-управлінські інновації, зокрема логістичні. Тому на сьогодні актуалізується питання інтенсифікації продукування інноваційних підходів до управління якістю логістичних процесів [1].

Зарубіжні вчені і фахівці в галузі логістики частіше використовують поняття «логістичний ланцюг / ланцюг постачань», а логістичну систему трактують як процес «планування і координації всіх аспектів фізичного руху матеріалів, компонентів і готової продукції для мінімізації загальних витрат і забезпечення бажаного рівня сервісу» [2, 3, 4].

Основними інструментами управління логістикою є: 1) її бюджет як складова частина загального бюджету фірми при плануванні її господарської діяльності; 2) показники логістики; 3) планування номенклатури товарів методом АВІ; 4) методи дослідження операцій [5, с. 21].

Основою забезпечення ефективності логістичної системи (основними її критеріями) мають стати якість та інноваційність. Ключовим завданням менеджменту компаній є створення, практична реалізація і подальша сертифікація системи менеджменту якості, що забезпечує стабільну, стійку якість продукції протягом певного періоду часу (дії контракту, терміну випуску продукції даного виду і т.д.). Гарантом такої стабільності є наявність у виробника системи менеджменту якості, відповідної визнаним міжнародним вимогам, що базується на концепції TQM [6].

Концепція TQM є визначальною для управління матеріальними потоками, що входять до сфери логістики. Тому зв'язок між TQM і логістикою є очевидним. TQM охоплює практично кожний елемент логістичної системи, логістичну функцію, що виконується в рамках системної, інтегрованої, постійно реалізованої, орієнтованої на задоволення споживача діяльності, що охоплює всю організацію. TQM підкреслює необхідність постійного вдосконалення логістичної системи та логістичного менеджменту. Процес починається з визначення логістичних вимог (рівнів обслуговування споживача, рівнів запасів, стратегій транспортування). Ці вимоги встановлюються на підставі результатів логістичного аудиту, в ході якого перевіряються матеріальний менеджмент і аспекти фізичного розподілу загальної логістичної системи.

Інший критерій ефективності логістичного управління – інноваційність – свідчить про притаманність логістичній системі такого внутрішнього середовища, що матиме інноваційний характер та сприятиме підвищенню її інноваційної активності [7].

Логістичне управління супроводжує матеріальний та інформаційний потоки і передбачає впровадження інновацій у функціональні сфери логістики, а саме: інновації в постачанні ресурсів (закупівельна логістика); інновації на перевезенні вантажів (транспортна логістика); інновації у внутрішньовиробничій логістиці (промислова переробка ресурсів); інновації у вантажопереробці, складуванні, зберіганні (складська логістика); інновації в управлінні запасами; інновації в розподілі / постачанні продукції замовником (розподільча логістика).

Розглядаючи логістичні інновації, не можна оминати новітні (на той час у розвинених країнах, а на сьогодні – і для багатьох українських підприємств) логістичні технології. Зокрема, закордонні фірми широко використовують систему MRP (планування потреби в ресурсах) – «комп'ютеризований прийом, зорієнтований на продукт, мета якого мінімізувати запаси і дотримуватися графіка доставки» [8, с. 307].

Удосконалений варіант (MRP II) має ширше застосування, ніж MRP, оскільки може бути використаний не лише для планування матеріальних ресурсів, але й трудових та фінансових ресурсів, виробничого устаткування.

Наступним кроком розвитку (після MRP та MRP II) є система ERP (планування ресурсів підприємства), яку визначають як «систему управління бізнесом, що при підтримці багатомодульного прикладного програмного забезпечення інтегрує усі підрозділи окремих функціональних напрямів підприємства» [8, с. 314].

Система DRP (планування вимог з дистрибуції) – «це контроль над запасами і прийоми диспетчеризації, у яких принципи MRP застосовують до дистрибуції запасів, ... метод поповнення запасів в умовах мультишелонної побудови бізнесу» [8, с. 317].

Подальшим розвитком підходів ERP/MRP II стали CSRP-система (планування ресурсів, синхронізоване зі споживачем), яку ще називають «інтегрованою системою підтримання функціонального життєвого циклу виробу», запропоновано компанією Symix [9, с. 128].

Розроблена в Японії система закупівель «точно в строк» (JIT) розглядається «як філософія контролю над запасами, мета якої – підтримувати достатній обсяг матеріалів в необхідному місці і неодмінно в необхідний час, щоб виготовити необхідну кількість продукту» [8]. Створена в Ізраїлі оптимізована виробнича технологія (OPT) як і JIT спрямована на мінімізацію запасів матеріалів та незавершеного виробництва, скорочення виробничої складової часу виконання замовлення, особливо при потоковому й серійному методах виробництва [8, с. 325].

Наприкінці XX ст. одержує застосування логістична технологія Lean production («струнке/плоске виробництво»), сутність якої полягає у творчому поєднанні високої якості, дрібних розмірів виробничих партій, низького рівня запасів, висококваліфікованого персоналу, гнучкого обладнання [9, с. 140].

В цей час серед логістичних технологій в дистрибуції великого розповсюдження набули різні варіанти системи DDT (логістика, орієнтована на попит), серед яких ECR, QR та VMI. Система ECR (ефективна реакція на споживача) певною мірою є еквівалентом системи JIT, адаптованої для врахування потреб споживачів. З системою ECR пов'язана система QR (швидке реагування), що ґрунтується на використанні виробничими й роздрібними фірмами комп'ютеризованих технологій автоматичної ідентифікації товарів для повсякденних ділових операцій, пов'язаних із рухом товарів.

Сьогодні також активно використовується в логістиці система блокчейн («ланцюжок блоків»), яка дозволяє здійснювати наскрізний моніторинг фінансових та інформаційних потоків між усіма учасниками ланцюга поставки [10].

Список використаних джерел :

1. Гришко В.В. Інноваційний характер управління якістю в логістичних системах [Електронний ресурс] / В.В. Гришко, В.В. Ржепішевська. – Режим доступу: <http://77.121.11.9/bitstream/PolNTU/323/1/Стаття%20Гришко%2C%20Ржепішевська.pdf>
2. Сток Дж.Р. Стратегическое управление логистикой / Дж.Р. Сток, Д.М. Ламберт; пер. с 4-го англ. изд. В.Н. Егорова. – М.: ИНФРА, 2005. – 797 с.

3. Харрисон А. Управление логистикой: разработка стратегий логистических операций / Алан Харрисон, Ремко ван Хоук; пер. с англ. В.А. Самило; под научной редакцией А.Е. Михейцева. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 331 с.
4. Инновационный менеджмент логистических систем: коллективная монография / Под ред. д.э.н., проф. В.А. Гневко. – СПб.: Издательство Санкт-Петербургской академии управления и экономики, 2010. – 368 с.
5. Кальченко А. Г. Логістика: Підручник / А. Г. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2003. – 284 с.
6. Офіційний сайт Міжнародної організації зі стандартизації– Режим доступу: <http://www.iso.org/obp/ui/ru/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en>.
7. Маркетинг і логістика: концептуальні основи та стратегічні рішення: навч. посібник у схемах і таблицях (для організації самост. роботи студентів ВНЗ) / С.В. Смерічевська, М.В. Жаболенко, С.В. Чернишева та ін.: за заг. ред. С.В. Смерічевської. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 552 с.
8. Лайсонс К. Управление закупочной деятельностью и цепью поставок / К. Лайсонс, М. Джиллингем. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 798 с.
9. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / Под ред. В.И. Сергеева. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 976 с.
10. Кудирко О. В. Інновації в логістиці: перспективи використання технології блокчейн у ланцюгах поставок / О.В. Кудирко// Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 15. Ч. 1. – С. 158-163.

МОЖЛИВОСТІ УЧАСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ

*Тітова М. І., студентка 3 курсу
факультету менеджменту і економіки
Харківський національний аграрний
університет ім. В. В. Докучаєва*

За сучасних умов сільський зелений туризм в Україні набуває все більшої важливості для багатьох регіонів та груп населення. Для сільського населення сільський зелений туризм стає однією з основних можливостей працевлаштування та отримання економічного прибутку, а також розвитку свого регіону. Для жителів міст сільський зелений туризм є можливістю дешево та повноцінно відпочити.

Оскільки сільський зелений туризм є відносно новим явищем для України і ще остаточно не встановився як економічна діяльність, то освіта та набуття певних навичок у цій галузі відіграють важливу роль. Нині сільський зелений туризм потребує кваліфікованих спеціалістів-менеджерів, які могли б організовувати та коригувати таку діяльність у певних регіонах на певних рівнях.

Досвід організації зеленого туризму в світі та в Україні переконливо свідчить, що ця робота у більшості випадків, не є формою професійного бізнесу, але водночас і не може бути хобі.

Зелений туризм – це дуже специфічний бізнес, який вимагає доброго розуміння та правильного застосування практичного ділового досвіду людей особливого гатунку та специфічних навиків організаторської роботи. Управлінські та оперативні вміння можна набути, вдосконалити та регулярно поновлювати безпосередньо під час роботи. Перед тим як розпочати свою діяльність у цій сфері, задайте собі такі запитання:

- Чи підприємництво у сфері зеленого туризму саме для мене?
- Чи люблю я зустрічатись й працювати з іншими людьми?
- Чи володію я достатньо глибокими знаннями у сфері, де планую працювати?
- Чи маю я достатні туристичні вміння і навички?
- Чи вмію я планувати витрати та дотримуватись кошторису? [1]

Перш ніж розпочати втілення власних мрій у життя, дуже важливо зрозуміти, що малий бізнес у більшості випадків потребує уважного аналізу, ретельної оцінки себе та наявних ресурсів, добре розробленого та організованого плану. Ретельно проаналізуйте ваші можливості:

- Яка ваша майстерність у сфері гостинності?
- Які ваші ресурси (фінанси, обладнання тощо)?

Визначальним для успіху є вміння так організувати вашу справу, щоб споживачі, навколишнє природне середовище, ваша майстерність та ресурси були оптимально збалансовані. Добре обдумайте, наскільки повно ваші послуги будуть відповідати потребам потенційних клієнтів та який імідж ви оберете для себе.

Незважаючи на те, що ваші клієнти спершу відгукнулися на рекламу, вони шукатимуть у вас або у вашому гідові товариша, помічника, вони очікуватимуть пригод, несподіванок, вашого розуміння та знання як місцевості, так і законів природи. Ще прискіпливіші вимоги висуваються до людей, які збираються приймати туристів у своєму сільському домі. Наскільки придатне для прийому туристів житло ви маєте? Треба мати на увазі, що цілком непридатних для сільського туризму садиб в українських селах не так уж й багато. Можна почати бізнес в самій звичайній сільській хаті, а одержувані від приймання гостей кошти реінвестувати в її розвиток, поступово підтягуючи якість життя туристів у ній до ідеалу. Стилізація подвір'я під традиційну сільську садибу, характерну для даного регіону, взагалі зажадає невеликих грошових видатків.

Якщо ви вважаєте, що ця справа саме для вас, ви маєте шанс довести, що здатні бути успішним підприємцем у цьому бізнесі. Найперше, що ви повинні зробити – це зустрітись з людьми, які вже працюють у цій сфері. Відвідайте агросадиби, спробуйте розібратися в тому, чим займаються інші, наскільки це можливо. Використовуйте всі можливі освітні програми, які надають держава, навчальні заклади, місцева влада. Приділіть особливу увагу тим програмам, які

стосуються організації туризму та малого бізнесу. Використовуйте наочні посібники, книжки, брошури та статті для поліпшення вашого розуміння місцевої екологічної ситуації, наявних пропозицій та попиту, менеджменту та законів про охорону довкілля. Однак пам'ятайте, що малий бізнес має значні шанси зазнати невдачі. Головним елементом вашого стабільного успіху в цій непростій сфері прикладення зусиль повинно стати планування.

Перш ніж розпочати втілення власних мрій у життя, дуже важливо зрозуміти, що малий бізнес у більшості випадків потребує уважного аналізу, ретельної оцінки себе та наявних ресурсів, добре розробленого та організованого плану. Вашу гостинну садибу необхідно зорієнтувати на визначену мету. В цій формі малого бізнесу запорукою успіху виступають такі чинники: вольовий характер, емоційне забарвлення, бажання розділити свою садибу з іншими людьми. Ваша особиста популярність, обізнаність з різними психологічними типами людей, повернення наших початкових і передпочаткових витрат та очікування щодо прибутків [2].

Сучасна економічна наука до факторів розвитку бізнесу відносить не тільки землю та її багатства, працю та капітал, а й підприємницькі здібності, що утворюють особливий ресурс – інтелект. Це дає підставу стверджувати: для підприємця в туристичному бізнесі головним ресурсом є не гроші, не знаряддя чи предмети праці, а його вміння господарювати (талант господарника), знання психології споживача туристичного продукту та суспільних потреб у туристичному бізнесі. Підприємця варто відрізнити від менеджера. Підприємець виступає ініціативним і самостійним агентом ринку. Він діє на «свій страх і ризик», використовує власні ресурси і несе повну відповідальність за результати своєї діяльності.

Менеджери найчастіше є найманими працівниками, що виконують завдання, поставлені підприємцем. Менеджер у своїй діяльності ризикує власністю підприємця, хоча за договором може нести майнову відповідальність за свої дії. Підприємець може поєднувати в собі риси власника ресурсів (капіталу) і менеджера. Його часто порівнюють із гравцем в економіці, який не тільки пускає капітал у гру, а й добре знає правила гри, щоб у будь-який момент ними скористатися самостійно або разом зі своїми менеджерами. Бізнесмен-початківець у туризмі, як правило, поєднує функції менеджера і підприємця. Практика підтверджує: виживання і розвиток туристичних підприємств забезпечується саме таким поєднанням. Підприємства, що зуміли ввести підприємницький підхід до організації діяльності, стають лідерами і новаторами в туристичному бізнесі. Підприємництво для них стає стилем поведінки, політики та практики діяльності [3].

Розглядаючи роль підприємництва як на рівні всієї сфери туристичної діяльності, так і окремої дестинації або суб'єкта туристичного бізнесу, слід зазначити, що воно виконує ряд функцій: по-перше, виступає важливим фактором зміни структури туризму через механізм переливання капіталу з менш прибуткового бізнесу в більш прибутковий, оскільки спонукальним мотивом підприємництва є максимізація прибутку. Гонитва за максимальним прибутком виступає «живильним» середовищем для конкуренції; по-друге,

сприяє ефективному формуванню і використанню туристичних ресурсів, мінімізації витрат та економічних ризиків, пов'язаних з банкрутством; по-третє, створює стимули для підвищення кваліфікації працівників туризму, що забезпечує наближення рівня обслуговування туристів до світових вимог.

У цілому підприємництво сприяє відновленню і розвитку економіки туризму, створенню інноваційного середовища, відкриває шлях до перетворень, а тому стає рушійною силою розвитку економіки не тільки туризму, а й економіки всієї країни.

Список використаних джерел:

1. Коберніченко Т.О. Сільський зелений туризм / Т.О. Коберніченко, В.П. Васильєв; – К. : Аграрна освіта, 2005. – 77с.
2. Горішевський П. А. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. А. Горішевський, В. П. Васильєв, Ю. В. Зінько – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 148с.
3. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Л. П. Дядечко; – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

*Тугова Т.Ю., студентка 4 курсу
факультету обліку і фінансів
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В.Докучаєва*

Успішність переходу до ринкової економіки значною мірою залежить від ефективності функціонування великої кількості багатоступневих організацій, фірм та підприємств із численним внутрішнім розгалуженням та поділом на відділи, департаменти. Продуктивна діяльність останніх, у свою чергу, залежить безпосередньо від тих, хто управляє ними, тобто менеджерів. Професійний менеджер оперативно справляється з усіма функціями, що виникають в управлінській діяльності. Тому сучасне суспільство потребує професійних менеджерів.

Особистість менеджера має винятково велике значення для управлінської діяльності, адже саме його індивідуально-психологічні властивості визначатимуть, як будуть вирішені ті задачі, що поставатимуть перед ним, чи виявить він себе відповідальним, ініціативним, самостійним працівником, чи зможе вийти із складних та незвичних ситуацій, чи всіх зусиль докладатиме для успіху, чи зуміє зацікавити та організувати інших для спільної роботи на благо загалу.

Сучасний менеджер повинен бути вмілим організатором праці своєї групи. Авторитет керівника нині спирається не на традиційний статус начальника, а передусім на нього самого, як на людину з усіма її якостями. Він підвищується,

коли керівник компетентний у праці своїх підлеглих. Однак керівник не повинен без потреб втручатися в роботу підлеглих, оскільки в такому випадку може виникнути невинуватена залежність працівників від свого начальника.

Менеджер у сучасному розумінні — фахівець, який організовує, налагоджує конкретну діяльність підлеглих йому працівників і одночасно сам виконує певний обсяг управлінських функцій.

До менеджерів належать: директор (керуючий), його заступники, завідувачі відділами (службами) апарату управління, фахівці цих відділів і служб. За своїм службовим станом — це службовці та інженерно-технічні працівники, зайняті в усіх сферах економіки та органах державного управління, і від кого передусім залежить стан та ефективність ринкових перетворень. В Україні інститут менеджерів розпочав формуватися з початку дев'яностих років ХХ століття і є порівняно молодим.

Менеджер у будь-якій організації виконує дві специфічні функції, яких немає у жодного іншого співробітника. По-перше, він поєднує роботу всіх підрозділів і ланок управління організації й у цій ролі займається пошуком резервів її розвитку і насамперед серед працівників, у людських стосунках. По-друге, приймаючи і реалізуючи управлінські рішення, менеджер, як ніхто інший, дбає про перспективи розвитку організації, тобто зміцнює її позиції на відповідному ринку або розширює їх за рахунок виходу на нові сегменти ринку.

Спираючись на існуючі знання і досвід управління, можна у загальних рисах сформулювати такі ділові якості вітчизняного менеджера, що працює в умовах ринку:

1. Праця менеджера складна і напружена, тому він повинен постійно підтримувати високу продуктивність і добрий настрій, уміти знімати напругу і втому, управляти собою.

2. Багато рішень (якщо не більшість), що приймає менеджер, базується на його особистих цінностях і принципах. Якщо вони нечіткі, розмиті, він не матиме впевненості при прийнятті рішень, а оточення сприйматиме їх недостатньо обґрунтованими. Сучасні концепції управління орієнтовані на високу ефективність, максимально можливе використання потенціалу працівників, постійну готовність менеджера до нововведень та на інші позитивні цінності.

3. Менеджер впливає на хід свого життя: як ділового так і особистого, оцінює всі можливі варіанти. Але для цього він повинен мати чіткі особисті цілі і добре знати, як їх можна досягти або скоригувати, коли виникли якісь відхилення. Завдяки такій рисі менеджер може об'єктивно оцінити успіх своїх колег і конкурентів.

4. Менеджер повинен уміти досягти успіхів також за рахунок саморозвитку, здатності перетворювати свої недоліки і працювати над власним ростом. Він не повинен уникати гострих ситуацій, щоб мати можливість якомога повніше розкрити свої здібності.

5. Обґрунтоване, кваліфіковане управлінське рішення вимагає від менеджера також відповідних адміністративних навичок щодо вирішення тих чи інших проблем. Робити це він повинен раціонально, виважено,

використовуючи різні методи і прийоми: обробки та аналізу інформації, проведення нарад, експертних оцінок, опитувань.

6. До вирішення професійних завдань менеджер повинен підходити творчо, бути винахідливим, уміти впроваджувати інновації. Тільки фахівець з такими рисами може висувати нові ідеї, підштовхувати до цього підлеглих. Менеджер — новатор, який завжди готовий боротися з перешкодами і невдачами, експериментувати, ризикувати тощо.

7. Менеджер повинен уміти впливати на оточення (колег), взаємодіяти з ним і робити це ініціативно, наполегливо. Спілкування з колегами дає можливість апробувати свої рішення та підходи, діяти більш впевнено і розсудливо.

8. Менеджер повинен досконало знати сучасні методи управління. Тільки тоді він зможе об'єктивно оцінити ефективність роботи підлеглих, роз'яснити її сутність, показати щось особистим прикладом. Такий менеджер легко дає доручення, швидко і точно перевіряє виконану роботу, встановлює зворотний зв'язок з підлеглими, знає мотивацію своїх працівників.

9. Менеджер повинен мати відповідні управлінські навички, тобто здатність керувати, добиватися конкретних результатів від підлеглих. Завдяки цій рисі він може ефективно використовувати весь свій потенціал, усю свою кваліфікацію, а також знання та вміння підлеглих.

10. Кожен менеджер — це ще і наставник, тобто він повинен уміти навчати і розвивати підлеглих, удосконалювати їхні уміння і навички. Для цього завжди треба знаходити час, не шкодувати зусиль та енергії.

11. Менеджер повинен уміти у необхідних випадках об'єднуватися з колегами для спільного вирішення якихось важливих, неординарних завдань, тобто формувати і розвивати робочі групи з різних фахівців. Завдяки груповому розуму (для прикладу, брейн-ринг) знаходяться більш точні й виважені рішення.

Якщо менеджер оволодіє усіма цими якостями, організація, крім одержання прибутку та соціального визнання, що є основним її завданням, стає більш гнучкою, спроможною до нововведень, подолання труднощів і самовдосконалення. Чим вище рівень підготовки менеджера, тим більше підстав мати ефективне виробництво, підприємництво. Таким чином, наявність досвідчених менеджерів стає вирішальним чинником розвитку економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Баєва О. В. Основи менеджменту: Практикум/ О.В. Баєва, Н.І. Новальська, Л. О. Згалат-Лозинська. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 522 с.
2. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин : навч. посібник / Палеха Ю. І. – К.: Кондор, 2008. – 356 с.
3. Чайка Г. Л. Самоменеджмент менеджера : навч. посіб. / Г. Л. Чайка. – К.: Знання, 2014. – 422 с.

4. Палеха Ю. І. Менеджмент персоналу : навч. посіб. / Ю. І. Палеха. – К.: Ліра-К. – 2015. – 346 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Фарафонов А.С.

ЛНУ Ветеринарної медицини та біотехнології імені С.З. Гжицького

Мінливе сучасне середовище, яке сьогодні здійснює вплив на всі аспекти бізнесу, спонукає переосмислювати весь процес управління. Традиційна модель управління, яка все ще використовується багатьма підприємствами та організаціями, спрямована на жорстку структуру, контроль та підпорядкування. Ця модель була добре адаптована до середовища, де зміни були повільними та еволюційними, а не швидкими та революційними. Проте сьогодні їй не вистачає гнучкості, завдяки чому підприємства не в змозі вчасно реагувати на постійні зовнішні та внутрішні зміни [2].

Ключ до сучасного ефективного управління полягає в тому, щоб забути про контроль і, натомість, подумати про мотивацію, роботу в команді, творчість та чуйність. Тоді, коли мова йде про організацію, сучасному менеджеру потрібно постійно шукати нові технології, які дозволять передавати інформацію, приймати рішення та виконувати роботу швидше і ефективніше [3].

Сучасний менеджер має можливість очолювати, контролювати, наставляти та мотивувати інших. І вміння це робити дуже сильно впливає на загальний успіх організації.

Саме на менеджерах усіх рівнів лежить завдання зробити все можливе для створення успішного майбутнього і не дозволити втягти себе у вир невдач. Тому постійними супутниками сучасного менеджера є: самоконтроль та самоорганізація, саморозвиток та самоосвіта, самовиховання та самопізнання, самовдосконалення та самореалізація.

Сім секретів успіху менеджера.

1. Прийми свою роль.

Стаючи менеджером, ти маєш бути готовим до того, що це фундаментальна зміна у стосунках з людьми навколо тебе. Окрім розмірковування про свою власну роботу, графік і потреби, тепер тобі потрібно скеровувати роботу інших. Це означає планувати за інших, бути готовим до запитань і бути впевненим, що зможеш на них відповісти вдало.

2. Навчись тайм-менеджменту.

Враховуючи те, що ти приймаєш відповідальність за інших, потрібно пам'ятати, що певний відсоток часу щотижня буде включати менеджмент. Керування іншими не означає гаяти час – це велика сила, що помножує ефективність твоєї організації. Коли ти усвідомлюєш цю істину і керуєш цілеспрямовано, ти маєш кращі результати і менше розчарування.

3. Оціни навантаження власного проекту.

Якщо ти маєш можливість найняти асистента для виконання технічної роботи, тоді в тебе з'явиться більше часу для реалізації власних творчих проектних завдань. Однак, якщо ти керуєш людьми, що роблять ту саму роботу, що й ти, час для творчих проектів зменшується. Твій відділ може досягти більшого, якщо зменшити кількість проектів, які ти очікуєш реалізувати самостійно.

4. Захисти свій робочий простір.

Якщо ти менеджер, часто практично не залишається спокійного часу для власної роботи. Важливо серйозно поставитись до планування часу, коли ти виконуєш свою роботу і встановити чіткі межі.

5. Обговори канали комунікації.

Як менеджеру тобі необхідно зрозуміти, що є необхідним для тебе в питаннях комунікації. Використання в якості основних каналів комунікації запланованих зустрічей і електронної пошти дозволяє тобі краще скеровувати потік інформації і планувати свій час.

6. Підтримуй підлеглих, використовуючи час ефективно.

Запитай своїх підлеглих, якої підтримки вони від тебе потребують, щоб відчувати, що вони рухаються у правильному напрямку, і згодом спробуй забезпечити їхні потреби, враховуючи пріоритетність своїх завдань. Якщо вони потребують щоденних зустрічей, спробуй спланувати їх, встановлюючи певні часові ліміти. Коли ти даєш своїм підлеглим те, що вони потребують, вони стають більш спроможні надати те, чого потребуєш від них ти.

7. Дозволь іншим тебе підтримати.

У найбільш успішних командах існує правило, що ти не лише маєш підтримувати, а й дозволяти іншим підтримувати тебе. Це означає, що ти можеш делегувати повноваження, коли це необхідно. Якщо інший так само може щось виконати, дозволь іншому це зробити.

І підсумувати хочеться словами одного з найвідоміших менеджерів сучасності, президента компанії "General Electric", Джека Уелча: "Бути менеджером – це божевілля. Тебе накриває цілою лавиною думок. Це неймовірно. Дико. Класно. Безумно. Енергійно. Вічний рух вперед. Давати й забирати. Наради до ранку. Неймовірні знайомства. Хороше вино. Святкування. Класні курси з гольфу. Великі рішення в справжній грі. Кризи і напруга. Багато змін. Кілька перемог. Трепет перемог. Біль поразки. Добре настільки, що краще уже не може бути. Тобі багато платять, але справжньою платнею є задоволення. Як і в будь-якій роботі, тут є плюси і мінуси, але позитиву точно більше. Розклад завантажений, по годинах розписаний на роки вперед, але кожний день може принести кризи, які нещадно розбивають усі плани. Дні тягнуться до божевілля, в той час, коли години стрімко летять. Робота тебе ніколи не покидає, що би ти не робив. Те, що крутиться в голові, завжди поглинає" [1].

Список використаних джерел:

1. Джек Уэлч. Історія менеджера / Уэлч Дж. - "Манн, Іванов и Фербер", 2012. - 496 с.

2. Кулініч І.О. Психологія управління: підручник для вищої школи / І.О. Кулініч. - К.: Знання, 2011. - 415 с.

3. Осовська Г.В. Основи менеджменту: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Г.В. Осовська. - К.: «Кондор», 2006. – 664 с.

ТВОЇ МОЖЛИВОСТІ УЧАСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ

Христюк В.В., студентка третього курсу
спеціальності бухгалтерський облік
Технікум землевпорядкування Житомирського
національного агроекологічного університету.

Нині на Україні стрімкого розвитку набуває сільський зелений туризм- це відпочинок у приватних господарствах сільської місцевості, цікавої туристичними об'єктами. Основне, що приваблює у сільському зеленому туризмі - це комплекс чинників, що сприятливо впливають на людину: оздоровчий, естетичний, пізнавальний. Сільський туризм - це ідеальний варіант для тих, хто хоче відпочити на природі, в затишному мальовничому куточку та зануритися в атмосферу українського села.

Українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси. Затишна атмосфера підкріплена позитивним емоційним впливом навколишньої місцевості: гір, лісів, річок, озер, моря. Дуже часто для вибору місця відпочинку є важливими саме ландшафти та екологія

В Україні існують усі передумови розвитку відпочинку в селі, який можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності у сільському середовищі з використанням природного та культурного потенціалу регіону, або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, покращити його добробут, повніше використати природний та історико-культурний потенціал сільської місцевості. Справа розвитку сільського відпочинку має реальну державну перспективу і сприяє поліпшенню соціально-економічної ситуації сільської місцевості.

Сільське населення України здатне отримувати реальні доходи у сфері сільського туризму від таких видів діяльності, як:

- облаштування туристичних маршрутів;
- облаштування й експлуатація стоянок для туристів;
- робота гідом чи екскурсиводом;
- транспортне обслуговування туристів;
- егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство);
- прокат туристичного спорядження;
- послуги приймання туристів;
- кулінарні послуги;

- підготовка культурних програм;
- народні промисли;
- виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування;
- реалізація туристам ягід та грибів.

Гість, який приїжджає відпочити у сільську оселю, бажає оглядати красиву природу. І тому краєвиди села повинні мати привабливий вигляд. Сільська громада має дотримуватися санітарно-гігієнічних умов проживання, дбати про відсутність сміттєзвалищ, естетичний вигляд будинків, вулиць, садів, громадських закладів. Дбати про зелені насадження, використовувати вільні території, враховуючи інтереси відпочиваючих.

Однією з головних складових відпочинкової пропозиції є умови проживання. Умови проживання повинні гарантувати можливість зручного нічлігу, дотримання особистої гігієни, наявність повноцінного харчування. Тому господарям варто керуватися рекомендаціями з категоризації сільського житла Української спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Присвоєння категорії житлу, що надається у користування відпочиваючим, дає право господареві оселі повідомляти про відповідну якість житлових умов у рекламних засобах Спілки, що сприятиме збільшенню відпочинкового попиту та доходів господаря.

Більшість господарів надають таку послугу, як харчування, яке базується на продуктах, вироблених у власному господарстві. Утім, для туристів необов'язково готувати окремо, оскільки це є однією з характерних рис сільського відпочинку.

Як правило, більшість відпочиваючих скаржаться на брак інформації щодо відпочинку. Отже, надзвичайно важливими є визначники якості проживання, такі як інформаційні позначки на дорогах і біля оселі, а також у самій оселі.

Треба довести до свідомості всіх селян регіону, що організація прийому гостей сприятиме зміцненню їхніх індивідуальних (фермерських) господарств. При цьому зацікавлені селяни більше переймуться проблемами збереження сільських ландшафтів та чистоти довкілля. Сільський туризм також може допомагати лісівництву, урізноманітнюючи джерела його доходів.

Споконвіків люди жили у гармонії з природою. Вони брали від природи не більше, ніж потрібно для життя, дякуючи за кожен щедрий дар. Люди поклонялися природі як божеству. Але минали роки і часи змінювалися. На зміну мудрості, доброті та розсудливості прийшов час жадібності та нерозуміння елементарних законів природи. Люди почали забувати взаємопов'язаність всього живого на планеті. Вони почали змінювати закони природи для отримання власних вигод. Але не завжди створені людиною речі давали їй здоров'я і силу.

Люди забули про природу, її дари і про спілкування з нею, яке дарує цілющу силу для душі і тіла. Але незважаючи на це, збереглися люди, які продовжували жити по законах природи. Такі люди серед нас, варто лише озирнутися. Всього за годину від найбільшого мегаполісу України, міста Києва, можна потрапити у благодатний край, де незаймана природа та гостинні

мешканці раді будуть вітати всіх охочих. Саме тут живуть люди, які сприймають природу як найвищу цінність. І зветься цей край – Житомирщина. Подорож цим краєм дозволить зануритись у особливу атмосферу, яка допоможе згадати істинні цінності нашого життя. Спраглий подорожній тут зможе досхочу напитися чистої джерельної води. Цінитель краси і мистецтва зможе помилуватися і народними творчими надбаннями, і природними красотами краю. А ввечері після цікавого дня туриста порадує тепле спілкування за чашкою духмяного трав'яного чаю.

На території Новоград-Волинського району багато об'єктів природи, що віднесені до заказників загальнодержавного значення. Це – урочище «Модрина», лісові заказники «Туганівський», «Городницький», де в природному стані зберігається реліктова рослина – рододендрон жовтий, що занесений до Червоної книги України, екологічна стежка «Красилівське - Суховоля». Природа Житомирщини привабила людей, які полишили блага цивілізації і в селі Лагульськ створили екопоселення «Простір любові», яке користується попитом у туристів.

Сільський зелений туризм – корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Його розвиток також сприятиме збереженню селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, це додаткові можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

Для багатьох регіонів України, і Житомирської області зокрема, розвиток сільського зеленого туризму в усіх його різновидах – це шлях до вирішення складних і болючих питань – зайнятості сільського населення. Можливість для сільської молоді започаткувати власний сімейний бізнес.

У свою чергу агротуризм стимулюватиме відродження національних звичаїв і традицій, прадавніх ремесел. Адже практика свідчить про те, що туристи із задоволенням знайомляться з етнокультурою і на згадку намагаються придбати сувеніри, які уособлюють неповторний колорит кожного куточку нашої мальовничої України

Розвиток сільського туризму в Україні сприятиме спілкуванню людей з природою; екологічній просвіті населення; охороні природи; розвитку місцевого соціокультурного середовища; підвищенню рівня життя в сільській місцевості.

Сприяння розвитку сільського туризму має стати невід'ємною складовою державної регіональної політики, одним із шляхів вирішення питання зайнятості населення та соціально-економічного розвитку на селі.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про туризм” від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР в редакції Закону від 18.11. 2003 р. № 1282-IV.
2. Кифяк В.Ф. Організація туризму: [навч.посібник]. - Чернівці: Книги-XXI, 2008. - 344 с.

3. Школа М.І. Розвиток туристичного бізнесу: [навч.посібник]. – Чернівці: Книги-XXI, 2007. - 292 с.

4. Українсько-польський туристичний портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism-carpathian.com.ua/>

5. Сайт міністерства аграрної політики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.minagro.gov.ua/>

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖЕР – ЯКИЙ ВІН?

*Шляхова В.С., здобувач вищої освіти 4 курсу
факультету менеджменту
Миколаївський національний аграрний університет*

У сучасному світі професія менеджера дуже популярна. Яку організацію не візьми — побачимо: менеджер по роботі з клієнтами, менеджер з підбору персоналу, менеджер з продажу, менеджер з реклами, менеджер із закупівель, топ-менеджер, менеджер середньої ланки та інші. Іноді складається відчуття, що світ заповнили ці самі «манасери», але ж і без них — нікуди. Особливо керівникам.

Сучасний стан економіки, якому притаманна жорстка конкуренція та постійні зміни, потребує менеджерів, які б виконували завдання, спрямовані на вирішення складних проблем, пов'язаних з нестачею тих чи інших економічних ресурсів. Перехід економіки до більш жорстких ринкових відносин вимагає менеджерів, які можуть адаптуватись до них і ефективно та виважено здійснювати управління. Важливу роль в цьому відіграють особисті риси, якими повинен бути наділений кожен менеджер.

Отже, пропоную скласти портрет ідеального менеджера, а щоб це зробити — необхідно розглянути професійні і особисті якості менеджера.

Так як будь-який менеджер є представником фірми, компанії, а отже, і носієм її стилю, іміджу, то почнемо портрет із зовнішнього вигляду. По тому, як виглядає менеджер, у партнерів і клієнтів буде складатися враження про компанію в цілому, вплинути на цю думку буде проблематично. Часто фірми строго стежать за зовнішнім виглядом співробітників. Ще не будемо чіпати професійні якості менеджера, а перейдемо на особистості.

Серед особистісних якостей менеджера можна виділити основні: впевненість, порядність, чесність, справедливість по відношенню до підлеглих, повага до оточуючих, хороше здоров'я, енергійність, життєстійкість, допитливість, емоційне здоров'я, щоб витримувати перевантаження і стреси. Цей список, за бажання, можна продовжити.

Які ж професійні якості менеджера? Володіння розумовими здібностями, вміння аналізувати ситуацію, брати на себе відповідальність за прийняття рішень та їх виконання, добре розуміти цілі фірми, вміння бачити і вирішувати проблеми.

У професійні якості менеджера також входить ряд організаторських та ділових якостей: цілеспрямованість (адже від менеджера в сучасному нескінченному потоці інформації і моментально змінюють один одного подій потрібно постановка яasnих, обґрунтованих цілей), підвищена працездатність, дисципліна і контроль над собою, комунікабельність, уміння розташувати до себе людей, переконуючи у своїй правоті.

Основні професіональні важливі якості менеджера — реалізм і вміння керувати. Адже кожен менеджер повинен правильно оцінювати свої сили і можливості, щоб потім не довелось розплачуватися за свої помилки. І, звичайно ж, найголовніше — вміння керувати, управляти, організовувати і підтримувати роботу колективу.

Багато вчених, представники різних шкіл, що займаються розробкою методів і форм управління виробництвом, намагалися сформулювати основні вимоги, яким повинен задовольняти ідеальний менеджер. Але виявилось, що виявити такі конкретні вимоги практично неможливо, оскільки вимоги до менеджера не можуть бути однаковими за всіх умов, а залежать від особливостей середовища, в якому менеджеру доводиться працювати.

Але в той же час умови роботи в процесі розвитку підприємства можуть і повинні трансформуватися і тому менеджеру важливо мати здатність змінювати методи і стиль керівництва залежно від створюються умов. У цьому і полягає, зокрема, здатність менеджера за будь-яких умовах успішно управляти бізнесом.

Важливим для менеджерів є розуміння потреб і запитів людей, уміння правильно оцінювати потенціал та індивідуальні особливості працівників, прислухатися до думки, радам і рекомендаціям членів колективу, сприяти розвитку їхніх ініціатив та оптимально використовувати їх у практичній роботі.

Організаторські здібності допомагають менеджерам створювати і підтримувати в колективі тверду, свідому дисципліну, без якої підприємство не може нормально працювати. Така дисципліна створюється не покараннями, не частою заміною підлеглих, не брутальністю, а справедливою вимогливістю, умінням спонукувати людей до плідної діяльності, правильним вихованням, добрим ставленням до людей, особистим прикладом керівника. Вона ґрунтується на взаємній повазі підлеглих і менеджерів.

Організаторські здібності менеджера визначаються цілим комплексом його особистих і ділових якостей, особливостями характеру, здатністю до виконання управлінської роботи. До основних рис характеру, які так важливі для менеджера, можна віднести самостійність і творчий характер мислення, ініціативу, цілеспрямованість. Успіх на поприще управлінської роботи багато в чому визначається аналітичними здібностями, гнучкістю у відносинах з людьми, а також відповідальним ставленням до роботи, ділової заповзятливістю. Здатності кожного менеджера найкраще виявляються на практичній роботі.

Дуже важливі для керівника такі риси, як тактовність, урівноваженість, самовладання і т.д. Ці типові якості менеджера допомагають йому завоювати

авторитет як серед своїх підлеглих, так і серед усього колективу підприємства. Наявність авторитету є найбільш важливою умовою для успішного керівництва підприємством.

Розмежовуючи поняття - знання, вміння, ділові та особисті якості менеджера, можна приблизно так визначити різницю між ними: знання служать для того, щоб представляти, що треба робити; вміння і навички дають можливість усвідомити, як це зробити; ділові та особисті якості забезпечують здатність до аналізу обстановки, правильної її оцінки, впевненість у прийнятті оптимальних рішень і енергійні дії по втіленню прийнятих рішень у життя. Щоб кваліфіковано управляти фірмою, менеджеру необхідно мати відповідні знання в галузі техніки, економіки, організації виробництва і управління.

Отже, професійні і особисті якості менеджера повинні бути притаманні кожному управлінцю, але не варто забувати, що всі ми люди, і серед нас навряд чи знайдеться хоча б парочка ідеальних менеджерів, що володіють всіма перерахованими якостями. Однак все наше життя — це довгий шлях прагнення до досконалості, а значить, вчитися бути ідеальним менеджером — ніколи не пізно.

На сьогодні, за кордоном спеціалістами оціночних центрів розроблено від 30 до 100 вимог до сучасних менеджерів. Але в світі немає людини, яка б володіла б усіма якостями, що сформульовані як вимоги до менеджера. Для досягнення успіху компанії на ринку її менеджери повинні знати і вміти практично виконувати всі відповідні функції менеджменту. Головний акцент при цьому варто було б зробити на вмінні оцінювати реальний економічний стан підприємства, здатності адекватно оцінювати зовнішні ризики, умінні управляти людьми, управляти фінансами, управляти ресурсами, засобами виробництва.

Список використаних джерел:

1. Пастухова Т.І. Спілкування як інструмент професійної діяльності менеджера / Т.І. Пастухова // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України: Проблеми сучасної психології. – 2011.

2. Чернова К. М. Сучасні підходи до змісту професійно значущих якостей майбутнього менеджера / К.М. Чернова // Педагогіка формування творчості особистості у вищих і навчальних школах, збірник наукових праць. – 2010.

3. Шупік І. М. Лідерські якості керівника загальноосвітнього навчального закладу 1 ступеня / І.М. Шупік // Вісник Чернігівського національного університету ім. Т. Шевченка: Наукова періодика. – 2011.

4. Бордюк В. Особливості вивчення студентами соціально-психологічних дисциплін – за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент» / В. Бордюк // Нова педагогічна думка: науковий журнал. – 2011.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

*Щербина М.Г., студентка 4 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

На початку свого зародження, термін “громадянське суспільство” розмежовували такі два поняття, як суспільство та держава. Проте, з часом цей термін об’єднав в собі певні головні складові еволюції людської цивілізації, таких як розвиток особистісних сімейних, релігійних, економічних, культурних та політичних зв’язків.

На сьогодні громадянське суспільство включає та несе в собі об’єднання та волевиявлення спільноти громадян, які мають рівні права, повністю не залежать від влади, а лише взаємодіють з нею задля створення та розвитку спільного блага. Розвинуте суспільство намагається створити такі умови життя, щоб мати можливість вільного волевиявлення, природну самореалізацію; можливість захистити своє майно на правовому рівні, т розбудувати більш демократичну державу.

Дж. Локк вважав, що люди домовилися заснувати державу для того, аби вона захищала свободу і власність громади; діяла лише в законно окреслених межах, вихід за які може призвести до всегромадянської непокори [1]. Накопичений закордонний досвід громадських організацій проявляє себе у різних групових формуваннях: ЗМІ, політичні партії, громади, місцеве самоврядування, релігійні вподобання, клуби за інтересами тощо.

Зважаючи на різні етапи історії розвитку України, можна сказати, що для набуття громадянської культури, ми перейняли лише деякі елементи його формування, тому наша громадянська структура не є завершеною.

На шляху побудови незалежної та демократичної країни Україна зіткнулася з низкою проблем, що тісно пов’язане з обов’язковим, кардинальним та всебічним реформуванням, що не може пройти безболісно, для жодного з верств населення.

Однією з актуальних проблем сьогодення - є фактична відсутність середнього класу населення. За даними директора інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, Елли Лібанової в Україні, їх частка становить усього 10 – 15%. До середнього класу, як правило, відносять таких людей, які мають високий рівень освіти і кваліфікації, що займають в суспільстві проміжне становище: між багатотою - невеликою частиною і значною - низькооплачуваною частинами населення [5]. Проте, основа громадянського суспільства формується саме на чисельному середньому класі, а не на поляризації бідності та багатства.

Через це, нам притаманні такі разючі розбіжності інтересів різних прошарків населення. Адже коли тут думати про благо країни, якщо ти цілими днями працюєш, або навіть на двох, щоб прогодувати свою сім’ю.

Представник програми розвитку ООН в Україні Ніл Вокер повідомив, що станом на 30 березня 2018 р. близько 60% українців живуть за межею бідності. За цієї умови, значного поділу на багатих та бідних переважає принцип не права (хоча повсюди ведуться дискусії, щодо побудови правової держави), а принцип сили (в кого грошей більше, той і правий).

Потенційно, українці мають доступ до можливості брати активну участь у процесі прийняття важливих рішень, щодо життєво необхідних питань, а також до контролю їх реалізації. Але для досягнення цієї мети, ми повинні виховувати патріотизм, культуру відносин ще змалечку. Для формування висококової громадянської культури, перш за все, потрібно розробити якісно нову систему освіти, вивчаючи та переймаючи лише найкращі напрацювання зарубіжних колег. Таким чином, ми матимемо змогу, виховати абсолютно нове, небайдуже покоління, яке продовжуватиме розвивати “громадянське суспільство”.

Для побудови вище зазначеного суспільства в нашій країні, насправді потрібно плідно працювати. Лише за умови дотримання таких чинників, як:

- доопрацювання правових законів;
 - вільних та прозорих політичних виборів;
 - референдумів;
 - створення політичних партій, які представлятимуть інтереси народу;
 - незалежні ЗМІ (адже ЗМІ, вважають четвертою гілкою представлення влади);
 - створення належних умов для розвитку малого та середнього бізнесу
- ми зможемо збудувати стійку, незалежну, правову країну.

Список використаних джерел:

1. Лок Джон Два трактати про врядування: Лок Джон: "Основи", 2001 . – 265 с.
2. Сорос Дж. Утвердження демократії: Сорос Дж.: Основи, 1994. – 224 с.
3. Левицька Т. В. Проблема становлення громадянського суспільства в контексті забезпечення соціально–політичної стабільності в Україні: Т.В. Левицька [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://academy.gov.ua/ej/ej1/txts/LEVICKA.htm>
4. Освіта.ua Політологія: Громадянське суспільство та правова держава [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17558/>
5. Zahid.net [Електронний ресурс]. – Доступно з: https://zaxid.net/lishe1015_ukrayintsiv_mozhna_vidnesti_do_serednogo_klasu__eks_pert_n1263286

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Якименко А.О., здобувач вищої освіти III курсу
факультету менеджменту

Науковий керівник: Шарата Н.Г., проректор з науково-педагогічної
та виховної роботи і підвищення кваліфікації, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Нині ми спостерігаємо активний розвиток теорії та практики менеджменту. У той же час розвиток теорії має чіткий вплив на розвиток та практику менеджменту. Люди, які керують іншими людьми приймають рішення спираючись на власні погляди та уявлення.

Практика сучасного менеджменту змінюється насамперед під впливом змін в економіці. Однією з фундаментальних особливостей сучасного економічного життя є прискорення динаміки процесів, збільшення темпу змін. Зміни стосуються як технологій, асортименту і якості товарів, що випускаються, і послуг, так і способів організації багатьох економічних процесів [1].

Сьогодні кожна організація відчуває вплив динамічно мінливого зовнішнього середовища. Ці дії можуть носити різний характер: конкуренти почали виробляти ту ж саму послугу за новою технологією з меншими витратами; з'являються нові послуги, що забезпечують у споживача більший попит; змінюється курс валют; інфляція знецінила весь отриманий прибуток; облікова ставка відсотка раптово підвищилася тощо. У таких умовах необхідно засобами управління забезпечити гнучкість організації, її адаптивність і ефективну пристосовність [1].

Загальною тенденцією розвитку менеджменту сьогодні стало поширення концепцій, методів і моделей управління, які довели свою ефективність в комерційних організаціях, на некомерційні організації. Так, наприклад, маркетингові підходи до управління поширюються на діяльність громадських організацій, адміністрацій міст і районів (так званий регіональний маркетинг). У діяльності багатьох некомерційних організацій з успіхом застосовуються елементи бізнес-планування. Групи якості, спочатку виникли на великих промислових підприємствах, проникають в діяльність органів державного управління, освітніх, медичних та інших установ. Методи управління культурою організації, відпрацьовуються в комерційних фірмах, постійно знаходять своє застосування в некомерційних організаціях [1].

Ще однією фундаментальною тенденцією розвитку сучасного менеджменту є розширення об'єктів менеджменту. Сучасне уявлення про підприємство об'єднує технологічні чинники, а також такі явища, як культура підприємства, його інститути, когнітивна система, події, досвід інших людей і компаній. Усе це в сучасній практиці діяльності підприємств стає об'єктом менеджменту. Іншими словами, менеджмент – це не лише управління виробничими процесами, але й цілеспрямоване формування та розвиток культури підприємства, розвиток всередині організації таких інститутів, як

довіра і творча атмосфера продуктивної групової роботи, розвиток організаційних зв'язків усередині організації і за її межами, розвиток інноваційної спроможності мікроколективів, використання досвіду інших організацій [1].

Ще однією особливістю сучасного виробничого процесу стало те, що змінився предмет праці у більшості працівників. Вагомим фактором управління стають прогресивні інформаційні й комунікаційні технології. Інформаційні системи стають невід'ємною частиною будь-якого підприємства. Стираються традиційні межі між підприємствами. У цих нових умовах потрібні нові методи управління, які можуть забезпечувати успіх цих мереж.

Наприкінці ХХ століття основна увага була сконцентрована на соціальному аспекті управління: менеджмент був спрямований на людину, щоб спонукати її до сумісних дій, робити її зусилля більш ефективними. Орієнтація на нові умови розвитку суспільного виробництва знайшли відображення в принципах менеджменту, які показують провідну роль людини, її професіоналізм, особисті якості, а також всю систему взаємозв'язків осіб, що працюють в організації. Серед найважливіших принципів, які рекомендуються менеджерам, це: доброзичливе ставлення до всіх працюючих; відповідальність за успішну діяльність організації; ефективне використання комунікацій як в організації, так і за її межами; створення атмосфери відкритості, чесності та довіри; сприяння професійному росту підлеглих; прагнення до постійного удосконалення особистої роботи й діяльності організації [2]

Отже, сучасна система поглядів на управління сформувалася під дією об'єктивних змін світовому суспільному розвитку. Відбувається визнання соціальної відповідальності менеджменту і бізнесу як перед суспільством, так і перед людьми, які працюють в організації.

Можна зробити загальний висновок, що українська модель управління поки тільки формується.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс: https://studme.com.ua/107809106498/menedzhment/tendantsii_razvitiya_sovremennogo_menedzhmenta.htm
2. Електронний ресурс: http://ebooktime.net/book_163_glava_11_2.3._%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5.html

СЕКЦІЯ 4
ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ
ВИРОБНИЦТВО УКРАЇНИ

**ЗАСТОСУВАННЯ ТКАНИННОЇ ТЕРАПІЇ – ЯК ОДИН З МЕТОДІВ
БОРОТЬБИ З СИМПТОМАТИЧНОЮ НЕПЛІДНІСТЮ КОРІВ В
КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ЖИТОМИРЩИНИ**

*Буднік Т.С., студентка 5 курсу,
факультету ветеринарної медицини
Житомирський національний агроекологічний університет*

Зміна клімату, що відмічається на нашій планеті є безпрецедентним за останні десятиліття або навіть тисячоліття та належить до найбільш впливових ризиків, які визначають глобальний розвиток людства. Зміни кліматичної системи створюють серйозні загрози та виклики для сталого розвитку суспільства, спричинені підвищенням ризиків для здоров'я і життєдіяльності людини, природних екосистем, секторів економіки і потребують детального дослідження та розробки заходів по адаптації.

Застосування «адаптогенів» дозволяє організму пристосуватися до таких несприятливих факторів зовнішнього середовища, як холод, спека, велике фізичне навантаження, роди.

Належним чином налагоджена робота по відтворенню стада в сучасних умовах ведення тваринництва є запорукою прибутковості галузі скотарства. Високий рівень відтворення стада безпосередньо пов'язаний з інтенсивністю ведення скотарства та забезпечує потреби у високопродуктивних тваринах [1-2].

Метою нашої роботи стало дослідження змін клінічного стану, морфологічних та біохімічних показників ВРХ за профілактики затримання посліду, а також відновленні відтворювальної функції корів в сучасних кліматичних умовах Житомирщини.

Дослідження проводили в господарствах Житомирської області на поголів'ї корів української чорно-рябої породи, середньої вгодованості, масою тіла 500-600 кг, з середньою річною продуктивністю 3500-4000 кг молока і більше.

Тканинний препарат фетоплацентат виготовляли за методикою В.П. Філатова з матки та її вмісту, відібраних від клінічно здорових корів 2-5 місячної тільності при їх вибраковці за різних причин та здачі на м'ясокомбінат. Фетоплацентат містить в своєму складі гормони: фолікулостимулюючий (ФСГ), лютеїнізуючий (ЛГ), естрадіол та прогестерон. Нами встановлено, що у фетоплацентаті містяться як гормони-пускачі, так і гормони-виконавці. Зокрема в одному літрі препарату міститься 0,59 МЕ фолікулостимулюючого та 0,26 МЕ лютеїнізуючого гормонів; 8,94 нмоль/л естрадіолу і 0,51 нмоль/л прогестерону. Крім того, до складу тканинного

препарату входять одинадцять мінеральних речовин, в тому числі макро- та мікроелементи.

При проведенні досліджень використовували клінічні, акушерські, гінекологічні, зоотехнічні та статистичні методи досліджень.

Було сформовано дві групи неплідних корів по 20 тварин в кожній: перша дослідна група – використовували естрофан по 2 см³ внутрішньом'язово двічі з інтервалом в 10 діб; друга дослідна група – підшкірно вводили фетоплацентат в дозі 8 см³ на 100 кг маси тіла тричі з інтервалом в 7 діб. Препарати вводили коровам, які протягом 45 діб і більше після отелення не приходили в охоту з причини функціональних розладів яєчників та матки.

Протягом останніх років в господарствах Житомирської області, в силу різних причин, продовжує спостерігатись зниження поголів'я великої рогатої худоби. Кількість корів в сільськогосподарських підприємствах області на початок 2017 року становила близько 56000 голів. Вихід телят на 100 корів був в середньому 67, при цьому відсоток бичків складав 54 %, а теличок – 46 %. Народження двійнят спостерігали у 2,5 % корів, що телились. Середня тривалість сухостійного періоду становить 90 діб, середня кількість діб до проявлення першої стадії збудження статевого циклу після отелення складає 100-105 діб, що значно більше від норми.

Нами був проведений дослід по вивченню порівняльного впливу фетоплацентату та синтетичного гормонального препарату естрофан на відтворювальну здатність корів.

Так, після першого введення естрофану та фетоплацентату прийшло в охоту 20% та 10% неплідних корів, але при цьому запліднилось 50% та 100% корів відповідно. Після другого введення цей показник становив 70% і 65% та 57,1% та 69,2% відповідно.

З наведеного можна зробити висновок, що кількість корів, у яких виникає статева охота більша при застосуванні естрофану, але запліднююча здатність краща у тварин, яким з метою відновлення статевого циклу застосовували фетоплацентат.

Крім того, необхідно відмітити, що після дворазової обробки корів обох груп не всі корови приходили в охоту і були запліднені. Так, при використанні естрофану неплідними залишилися 10 голів або 50%, а фетоплацентату – 9 голів або 45%.

При подальшому спостереженні за тваринами було встановлено, що 5 корів, яким вводили естрофан, прийшли в охоту і запліднились через 18-21 день після другого введення препарату, а у 3 корів статевий цикл повторився раніше, ніж за 18 днів і вони залишились неплідними, у двох корів зареєстрували явище німфоманії. Отже, неплідними з цієї дослідної групи залишилися 5 корів (25%).

Естрофан, згідно настанови з використання, вводиться дворазово з інтервалом у 10 діб. Фетоплацентат не має обмежень щодо кратності застосування і ми, після другого введення, продовжили його застосування. Після третьої обробки неплідних корів цієї групи в охоту прийшло 20% тварин і 75% з них запліднилися. Ще через 7 діб ми провели четверту обробку неплідних корів фетоплацентатом і 20% із них прийшли в охоту та

запліднилися. Двом коровам фетоплацентат застосовували 5 разів, але прийшла з них в охоту та запліднилась одна. Одна корова залишилась неплідною та була вибракувана за причини адгезивного оофорита і сальпінгіту

Таким чином нами встановлено, що застосування фетоплацентату та аналогу простогландину F2 α – естрофану дає можливість стимулювати відтворну функцію неплідних корів. Поряд з цим необхідно відмітити, що відсоток заплідненості після першого осіменіння при використанні естрофану не задовольняє вимоги виробництва. Вважаємо, що це пов'язано з розвитком ановуляторних статевих циклів та неповноцінністю яйцеклітин за порушення гормонального балансу.

Незважаючи на наведене, отримані результати доводять, що використані нами препарати мають стимулювальний вплив на репродуктивну функцію корів. Це в першу чергу стосується фетоплацентату, що має беззаперечну перевагу порівняно з естрофаном.

Висновки. Однією з найбільш розповсюджених форм неплідності корів в господарствах Житомирської області є симптоматична, внаслідок таких функціональних порушень як: гіпотонія та атонія матки, сальпінгіт, гіпофункція, персистентне жовте тіло, кісти, атрофія і склероз яєчників.

Використання фетоплацентату має виражений корегувальний вплив на організм і його ефективність проявляється в профілактиці затримання посліду, а також відновленні відтворювальної функції корів.

При симптоматичній неплідності корів, для стимуляції стадії збудження статевого циклу, рекомендуємо вводити фетоплацентат підшкірно 3-5 разів з розрахунку 8 см³ на 100 кг маси тіла.

Список використаних джерел:

1. Калиновський Г. М. Фетоплацентат як засіб боротьби з неплідністю тварин в умовах органічного виробництва і продовольчої безпеки / Г. М. Калиновський, А. С. Ревунець, Г. П. Грищук / Органічне виробництво і продовольча безпека : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 травня 2016 року. – Житомир : О. О. Євенок, 2016. – С. 34–38.
2. Калиновський Г. М. Стан відтворення і причини неплідності корів / Г. М. Калиновський, А. С. Ревунець, Г. П. Грищук // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 1 (55), т. 3. – С. 442–447.

ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ ГРУНТОВИХ РЕСУРСІВ ТА УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ГРУНТІВ

Головіна А.О. студентка 3 курсу,
факультету агроекології та економіки
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Боярський коледж екології і природних ресурсів»

Соціально-економічний розвиток суспільства спрямований на швидкі темпи економічного росту, що супроводжує стрімку зміну кількості концентрацій хімічних елементів у навколишньому середовищі – зміну екологічних систем на антропогенні [2].

У ґрунтах починають діяти механізми, що супроводжують трансформацію техногенних потоків, зв'язування ксенобіотиків у малорухомі та недоступні для рослин форми, що є небажаним для розвитку біоти ґрунту [7]. Земля, а саме ґрунтові ресурси, є місцем концентрації мінеральних ресурсів, формування поверхневих та підземних вод, є умовою для біопродуктивності природних біоценозів [5].

Щоб забезпечити гармонію природи з людиною шкідливий антропогенний вплив повинен вирішуватися шляхом оптимізації господарської діяльності. Будучи штучно утворені, агроландшафти мають специфічні особливості. Вони є спрощеними системами, які не здатні до саморегулювання без втручання людини. Продуктивність штучних ландшафтів забезпечується регулярним постачанням в системи енергії у вигляді мінеральних добрив, пестицидів тощо. Це є причиною подальшої деградації ґрунтів [4].

Вплив на ґрунт різних факторів, як антропогенних так і абіотичних, на значних територіях зумовлює втрату близько 20% органічної речовини, зменшується кількість запасів поживних форм фосфору та калію [11].

Найбільш поширеними забруднювачами ґрунтів є: господарство, транспорт, радіоактивні відходи, атмосферні викиди, використання нафтопродуктів та ін. Забруднювачі накопичуються в ґрунтово-вбирному комплексі і через флору потрапляють у тваринний та людський організми. Велику небезпеку для життя становить накопичення в організмі таких токсичних речовин: кадмій, цинк, селен, гідраргіум, плюмбум, селен [3].

Поряд з природними і технічними факторами, які обмежують темпи зрошувальних і осушувальних робіт, істотну роль відіграють інвестиційні фактори. Висока капіталомісткість іригаційних споруд вимагає великих витрат. Витрати на меліорацію становлять майже чверть вкладень у сільське господарство [8].

Основною метою функціонування еколого-економічного механізму управління земельними ресурсами агросфери є збалансування аграрних суб'єктів виробництва. Площа розораних земель сягає близько 55%, тоді як гранично допустимий рівень 40 %, існує порушення екологічно допустимого співвідношення площі ріллі та лісових насаджень [10].

Спільне використання природної і штучної родючості культурними рослинами створює ефективно-економічну родючість. Ґрунт, який має великий потенціал родючості, повинен вміщати доступну форму води та хімічних елементів, максимально швидко сприймати, накопичувати, віддавати рослинам поживні речовини для життя фауни і флори; забезпечувати умови оптимальних теплового та водного режимів, застосовувати сучасні знаряддя, високопродуктивні машини і новітні технології [4].

Наразі в нашій країні діє екологічно незбалансоване використання ґрунтових ресурсів. Його можна поділити на дві ланки: екологічну незбалансованість землеробства, соціальну і виробничу невлаштованість населення [4].

До екологічної незбалансованості сільськогосподарського виробництва відносять такі показники: вітрова і водна ерозії, зменшення родючості, забруднення ґрунтів засобами хімізації та відходами продукції промислового виробництва, накопичення пестицидів, важких металів-канцерогенів, радіонуклідів, втрата органічної речовини у процесі застосування високозатратних методів вирощування сільськогосподарських культур, нераціональне використання земельних ресурсів, підвищення рівня ґрунтових вод, використання неякісних принципів ведення і інтенсифікації землеробства.

До соціально-виробничої невлаштованості населення можна віднести: низьку якість і рівень обладнання знарядь, машин та ферм; нееквівалентний обмін продукцією між селом та містом, що значно впливає на ріст цін і урбанізацію [4].

Заходи щодо відтворення і збереження родючості ґрунтів можна забезпечити реалізацією чинних законодавчих положень Земельного кодексу України, законів України “Про державний контроль за використанням та охороною земель”, “Про охорону земель”, “Про землеустрій”, постанови Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України.

Збереження й відтворення родючості ґрунтів повинно завжди бути у полі зору, як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування, окремих власників землі та землекористувачів незалежно від форм власності на землю. При цьому особлива увага повинна бути звернута на неухильне дотримання чинного законодавства про земельні ресурси, рекомендацій науково-дослідних установ стосовно раціонального використання земель і збереження та відтворення родючості ґрунтів [1].

Збільшення родючості ґрунту - процес зміни важливих природних властивостей ґрунту в сприятливому напрямі шляхом застосування науково обґрунтованих заходів впливу на ґрунт; екологічна реорганізація всіх компонентів біогеоценозу, заходів щодо підвищення їхньої родючості з урахуванням генетичних властивостей, вимог сільськогосподарських культур, тобто формування ґрунтів із вищим рівнем ефективною й потенційною родючістю [8].

Оскільки різні рослини потребують неоднакових умов і неоднаково використовують природну родючість ґрунту, окультурювання повинно сприяти зміні найважливіших агрономічних властивостей ґрунту та встановленню

оптимального взаємного відношення між ґрунтом та екологічною групою вирощуваних на ньому культур.

Заходом збереження ґрунтів є правильне формування культурного агроландшафту. У кожній екосистемі має бути своє, науково обґрунтоване співвідношення між полем, лісом, луками, болотами, водоймами. Це дасть найвищий господарський ефект і збереже довкілля [6].

Раціональне використання й охорону земельних ресурсів можна поділити на дві групи: економічна група - охорона землі від виснаження і підвищення її родючості; екологічна група - охорона від забруднення та його попередження. Це два взаємопов'язаних процеси, спрямовані на підвищення продуктивності землі [9].

Список використаних джерел:

1. Shikula N. K., Nazarenko G. V. Minimum tillage of chernozems and reproduction of their fertility. – М.: Agropromizdat, 1990. – 209с.
2. В.Д.Муха, Н.І.Картамишев, Д.В.Муха. Агроґрунтознавство / за ред. В.Д.Мухи. – М.: КолосС, 2003. – 473.
3. В.І.Купчик, В.В.Іванівна, Г.І.Нестеров, О.Л.Тохна, М.Лі, Г.Метьюз. Ґрунти України: властивості, генезис, менеджмент родючості; за ред. В.І.Купчика. – К.: Кондор, 2007. – С. – 271-274.
4. Відтворення родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві. Наукова монографія / Національний аграрний університет України. Під редакцією М.К.Шикули.1998. – С. - 36, 379-451.
5. Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2017. Т. 22, вип. 1 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://visgeo.onu.edu.ua/article/>.
6. Ґрунтові ресурси: значення та функції [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://visgeo.onu.edu.ua/article/download/60132/55886>.
7. Збалансоване використання і відновлення природних ресурсів [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.studopedia.com.ua>.
8. Землеробство з основами екології, ґрунтознавства та агрохімії: навчальний посібник / В.Ф. Петриченко, М.Я. Бомба, М.В. Патица, П.В.Іващук. – К.: Аграрна наука, 2011. – 400 с.
9. Охорона земельних ресурсів [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.vuzlib.su/eco_pr/6.htm.
10. Сучасні проблеми зниження родючості ґрунтів України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua>.
11. Щербakov А.П., Володін В.М. Концепція оцінки і регулювання ґрунтової родючості на біоенергетичній основі// Ґрунтознавство,-М.-1990.- 90 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

*Гречанюк М.О., студент 3 курсу СТН
факультету захисту рослин біотехнологій та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Однією з найбільш серйозних та актуальних проблем сьогодення по праву можна вважати забруднення довкілля. Найбільше шкоди природі завдає сміття, у складі якого левову долю складають використанні батарейки. Озираючись довкола, під час та після використання усього, що трапляється нам, люди завдають неабиякий руйнівний відбиток довкіллю. В процесі виготовлення продукції, корпорації не зосереджують свою увагу на системою утилізації чи переробки використаних матеріалів виробництва. Багато виробників піклуються лише про свою економічну вигоду.

Відпрацьовані елементи живлення можна віднести до першого класу небезпечних відходів. Металева оболонка батарейки, яку викинули на землю або до смітника, руйнується вже через кілька тижнів.

На сьогоднішній день країна, яка досягла найвищих результатів у зборі та переробці батарейок і акумуляторів є Німеччина. Вона проводить збір близько 90% використаних батарейок, половина з яких переробляється, а частина, та що залишилася - зберігається. Отже, актуальність наукового дослідження зумовлена значним накопиченням кількості відпрацьованих батарейок та їх шкідливим впливом на стан об'єктів довкілля.

Мета роботи передбачала обґрунтування методів раціонального використання лужних елементів живлення і подальшого покращення даних методів задля зниження антропогенного впливу на довкілля. Для досягнення мети були розроблені наступні завдання, зокрема теоретично обґрунтовано раціональне поводження з відпрацьованими лужними первинними елементами живлення та досліджено аспекти вилучення важких металів з лужних первинних елементів живлення.

В ході теоретичного аналізу обґрунтовано, що частка викидів токсичних елементів з відпрацьованих батарейок складає 50 % з усіх побутових відходів загалом (за даними вчених Агентства з охорони навколишнього середовища). З'ясовано, що батарейки містять такі важкі метали, як ртуть, кадмій, магній, свинець, нікель та цинк, що у свою чергу можуть впливати на безпечність довкілля та якість ґрунтового покриву і атмосферного повітря [1].

В процесі виконання досліджень нами було проаналізовано етапи переробки елементів живлення і запропоновано шляхи раціонального поводження з ними. Встановлено, що перший етап включає відбір лужних елементів живлення та їх сортування за складом. На наступному етапі проводиться їх підготовка до переробки (для кожного важкого металу окремо). Після цього за допомогою методів електрохімії виділяємо ці речовини у розчин для подальшого використання. А саме розроблення препаратів в яких ми будемо протруювати насіння.

Так як, протруювання насіння виявляється важливою лікувально-профілактичною процедурою у системі захисту рослин зернових культур. Виконується задля знешкодження патогенів та шкідників, котрі можуть знаходитись всередині насіння чи зовні або ж, безпосередньо, у ґрунті [2].

Ще вилучені елементи можуть бути використані як мікродобавки (сполуки цинку, мангану, міді) до мінеральних добрив, поживних середовищ тощо. Такі метали, як залізо та нікель, можуть знайти застосування у металургії.

Таким чином, в результаті аналізу літературних джерел і попередніх експериментальних досліджень можна зробити наступні висновки. В країні відсутня ефективна, нетрудомістка технологія утилізації і повної переробки елементів живлення. Нами запропонована попередня екологічно раціональна технологічна схема переробки лужних батарейок з отриманням мікроелементних композицій. Також недбайливе поводження з відходами, а саме з елементами живлення, може призвести до згубних наслідків, саме тому найбільшу увагу треба приділяти екологічній освіті населення.

Список використаних джерел:

1. Buchmann, Isidor. Will secondary batteries replace primaries?. *Battery University*. Retrieved 6 January 2008
2. Протравка семян - основа защиты зерновых культур— [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://agromage.com/stat_id.php?id=81

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАБІЛІЗАЦІЇ УРОЖАЙНОСТІ СОНЯШНИКУ В ПІВНІЧНО-СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ ТА ПОЛІССІ

**Заславська А. С., студентка 2 курсу
скороченого терміну навчання
факультету агротехнологій та природокористування
Сумський національний аграрний університет**

Сучасні геокліматичні дослідження базуються на системному підході, що дає змогу відслідковувати як зміни окремих компонентів середовища так і реакцію у системі внутрішніх їх взаємовідносин. Одним із найбільш істотних для людства взаємозв'язків є зв'язок між кліматом та рослинністю яка є основою формування енергетичного й органічного середовища планети та основним об'єктом сільськогосподарського виробництва.

На сьогодні в світі не існує чітких алгоритмів для визначення причин планетарних або зональних змін клімату, їх напрямів, тривалості та глибини. Фактичним результатом, що спостерігається останні десятиліття є стійка тенденція до потепління та аридизації клімату більшої частини земель охоплених с.-г. виробництвом. Додатковим фактором, а в деяких випадках причиною потепління вважається збільшення вмісту вуглекислого газу в атмосфері планети [1].

Основним процесом утворення органічної речовини у тому числі запасних поживних речовин, що формуються в плодах сільськогосподарських культур є фотосинтез. Враховуючи загально-біологічне правило про відповідність кількості речовини на початку та в кінці реакції фактор збільшення концентрації вуглекислого газу та підвищення середніх температур забезпечує вищу ефективність фотосинтезу у зонах де ці параметри елімітуючими. На сьогодні багато дослідників вважають, що саме фактори глобального потепління зумовили стрімке зростання валової урожайності, що забезпечило найбільш високий за останні десятиліття рівень виробництва основних видів с.-г. продукції на душу населення [2].

Крім факторів зміни умов формування органічної речовини дієвим важелем підвищення рівня сільськогосподарського виробництва останніх десятиліть є селекційні досягнення які базуються на використанні плазми генотипів південного походження. Додатковим фактором є комплекс організаційно-економічних відносин, що обумовлюють поступове витіснення культур із переважанням місцевого або регіональних ринків збуту, високопродуктивними видами придатними для комплексної переробки та використання [3].

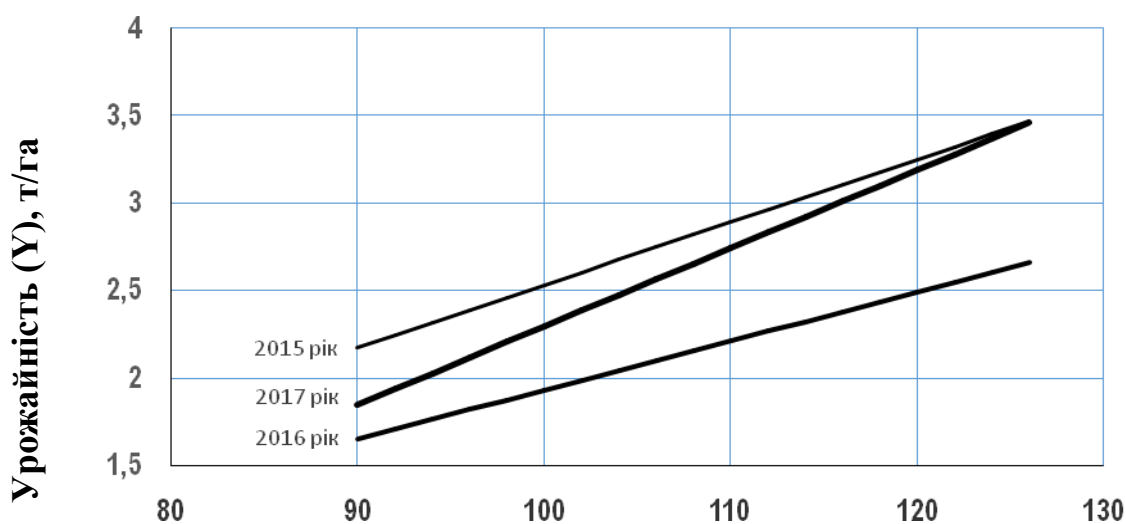
В умовах північно-східного Лісостепу та Полісся України, що адміністративно відповідає території Сумської та частині Чернігівської областей комплексний вплив факторів глобального потепління та економічно-організаційних відносин останніх десятиріч обумовив суттєві зміни як у структурі посівних площ так і переліку основних с. – г. видів. Найбільш чітко цей процес ілюструє культура соняшника, що традиційно вважалася типовою для умов південного та центрального Степу.

В історичному плані соняшник є відносно молодого культурою, що сформувалась на території колишньої Російської імперії на основі завезених до Європи видів соняшника однорічного. Основні етапи формування культури пов'язані з дослідженнями академіка В. С. Пустовойта. Визначною віхою в селекції культури, що визначила сучасний напрямок розвитку соняшнику було відкриття Леклерком в кінці 60-х років донорів ЦЧС. Деяко пізніше К. Солдатовим були створені форми соняшника зі зміненим жирно кислотним складом. Хоча перші високо олеїнові сорти і не мали значного розповсюдження розроблена методика дала поштовх виокремленню напрямів традиційних (лінолевих) високо олеїнових, пальмітинових та стеаринових гібридів. Безсумнівним успіхом селекції та технологічного забезпечення соняшнику останніх десятиліть є відкриття донорів стійкості до ALS гербіцидів та реалізація програм створення гібридів орієнтованих на технології Клеафілд і Експрес Сан. Така глибока сегментація культури, дає можливість підбору генотипів для широкого спектру ґрунтово-кліматичних умов у тому числі в зонах північно-східного Лісостепу та Полісся[4].

Метою наших досліджень було визначення реакції сучасних генотипів соняшника на погодні умови року. Погодні умови згаданих років визначались перевищенням суми температур над багаторічними в середньому на 9,5%, та

суттєвою різницею у кількості опадів вегетаційного періоду яка у відповідні роки склала 109, 159 та 61% від значення середньобіагарічного у зоні (254 мм).

У межах доступного діапазону років було встановлено відмінності в початкових показниках урожайності груп з різною тривалістю вегетації та різницю в динаміці змін викликаних збільшенням тривалості вегетації. Були розраховані регресійні моделі залежності показника середньої урожайності від тривалості вегетації для років з різним рівнем тепло та волого забезпечення, рисунок 1.

Тривалість вегетації (X), днів

- 2015 рік; $Y = -1.0574 + 0.035 * X; R^2 = 0.68$
- 2016 рік; $Y = -0.8684 + 0.028 * X; R^2 = 0.72$
- 2017 рік; $Y = -2.1736 + 0.045 * X; R^2 = 0.82$

Рис. 1. Регресійні моделі урожайності гібридів соняшнику залежно від тривалості вегетації

Було встановлено, що кожний день збільшення тривалості вегетації забезпечував підвищення середньої урожайності на 36, 28 та 49 кг/га у 2015, 2016 та 2017 році відповідно. Така динаміка показників вказує, що рівень середньої урожайності у критичні за кількістю опадів роки (2017) значною мірою визначається співвідношенням у виробництві гібридів зі скороченим періодом вегетації та гібридів із близькою до максимально можливої в зоні тривалістю вегетації.

Таким чином результати проведених досліджень вказують, що основним напрямом стабілізації (або підвищення) рівня урожайності соняшника в зоні північно-східного Лісостепу та Полісся України (при збереженні існуючих темпів змін клімату) є використання у виробництві гібридів із максимально можливою в умовах зони тривалістю вегетації з розробкою відповідних технологій їх вирощування. Навпаки у роки з наближеною до середньо

багаторічного рівня кількістю опадів варто дотримуватися традиційних підходів до формування сортового переліку культури

Список використаних джерел:

1. Звіт ФАО 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/ru>.
2. Grain: World Markets and Trade // United States of Department of Agriculture / Foreign Agricultural Service, FG-04-12, April 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/>
3. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
4. Андриенко А. Подсолнечник в Україні: мифы и сенсация / А. Андриенко, И. Семеняка, О. Андриенко // Зерно. – 2011. – № 4 (60). – С. 26–32.

ВМІСТ КЛЕЙКОВИНИ В ЗЕРНІ СОРТОЗРАЗКІВ ПШЕНИЦІ СТВОРЕНИХ МЕТОДОМ ВІДДАЛЕНОЇ ГІБРИДИЗАЦІЇ

**Діордієва І. П., к. с.-г. н., ст. викладач,
Кириленко В. О., студент 13 м-ас групи,
Кравченко М. А., студент 13 м-ас групи**
Уманський національний університет садівництва

Пшениця – є найціннішою і найбільш розповсюдженою зерною культурою в світі. Вона відіграє важливу роль у формуванні продовольчої безпеки. Селекція пшениці проводиться за єдиною загальною метою – підвищення кількісних і якісних показників продуктивності. Завданням виробників насіння пшениці є наближення до максимально можливої реалізації генетичного потенціалу сортів культури.

Поліпшення хлібопекарських якостей та технологічних властивостей закріпить виробничі позиції пшениці на світовому ринку хлібних культур. Для досягнення цієї мети необхідно мати донори окремих селекційно-цінних ознак, зокрема підвищеного вмісту білка та клейковини. Таким донором може бути пшениця спельта (*Triticum spelta* L.), яка характеризується високим вмістом білка (до 25 %) та клейковини (біля 50 %), що перевищує аналогічні показники пшениці м'якої на 8–10 % та 16–20 %. Крім того, пшениця спельта має ідентичний пшениці м'якій склад окремих субгеномів, що дає змогу без ускладнень проводити гібридизацію цих двох видів і отримувати фертильне потомство.

В Уманському національному університеті садівництва було проведено схрещування пшениці м'якої з пшеницею спельтою. В результаті чого отримано низку нових зразків пшениці, в яких можна очікувати поліпшення показників якості, зокрема підвищення вмісту білка та клейковини, за рахунок об'єднання в них генетичного матеріалу вихідних форм. Оцінка вмісту

клейковини в зерні нових гібридних популяцій пшениці є актуальним завданням селекції культури.

Аналіз вмісту клейковини в зерні сортів-стандартів і відібраних гібридних популяцій пшениці проводили впродовж 2016–2017 рр. в науковій лабораторії генетики, селекції та насінництва Уманського національного університету садівництва. Із всього різноманіття гібридних популяцій отриманих в результаті схрещування пшениці м'якої сорту Золотоколоса із пшеницею спельтою сорт Зоря України для подальшого вивчення було відібрано дев'ять кращих зразків з високим проявом господарсько-цінних ознак. Вміст клейковини в зерні визначали ручним методом відповідно до «Методики державного сортовипробування сільськогосподарських культур». Стандартами були сорт пшениці спельти озимої Зоря України та сорт пшениця м'якої озимої Золотоколоса. Математичний аналіз отриманих результатів досліджень проводили на персональному комп'ютері за допомогою спеціальних програм.

Вміст клейковини в зерні є одним із показників, що визначає придатність культури для використання в хлібопекарській промисловості. Вихід хліба і хлібобулочних виробів із пшеничного борошна знаходиться в сильній прямій залежності від вмісту клейковини: чим вищий вміст клейковини тим вища вірогідність отримання високоякісного хліба. Встановлено позитивну кореляційну залежність між вмістом клейковини в зерні та вмістом білка. Згідно з літературними даними вміст клейковини в зерні пшениці коливається в межах 25–32 %. У зерні пшениці спельти її міститься біля 45–50 %.

В результаті проведених нами досліджень встановлено, що в зерні сорту Зоря України в середньому за два роки містилося 49 % клейковини з варіюванням ознаки за роками 48,2 % у 2016 р. та 49,7 % у 2017 р. У сорту Золотоколоса цей показник в середньому становив 35,8 % (35,2 % у 2016 р. та 36,4 % у 2017 р.). Вміст клейковини в зерні досліджуваних зразків в середньому за два роки коливався в межах від 35,4 до 45,7 %.

Впродовж двох років досліджень найвищим значенням досліджуваного показника характеризувався зразок 1358/16. У нього вміст клейковини в зерні в середньому становив 45,7 %. За роками цей показник змінювався від 45,2 до 46,2 %, що істотно перевищувало сорт Золотоколоса та істотно поступалося сорту пшениці спельти Зоря України. Дещо поступався йому зразок 1364/16, в зерні якого містилося в середньому 44,0 % клейковини (43,1 % у 2016 р. та 44,8 % у 2017 р.). Даний зразок також істотно перевищував сорт Золотоколоса за вмістом клейковини в зерні та істотно поступався сорту Зоря України.

Найближчим до найкращих показників вмісту клейковини характеризувався зразок 1328/16. У його зерні містилося 42,4 % клейковини в 2016 р. та 43,5 % в — у 2017 р. Як і два попередніх зразки, зразок 1328/16 за вмістом клейковини істотно перевищував стандарт Золотоколосу впродовж двох років досліджень.

В зерні зразка 1352/16 в середньому за два роки містилося 41,2 % клейковини. За роками цей показник змінювався і становив 40,5 % у 2016 р. та 41,8 % у 2017 р. Зразок 1370/16 в середньому містив 41,0 % клейковини (40,2 % у 2016 р. та 41,8 % у 2017 р.). Ці зразки за досліджуваним показником також істотно

перевищували сорт Золотоколоса в кожен з років досліджень. Дещо нижчим вміст клейковини в зерні був у зразків 1368/16 та 1242/16 в середньому відповідно 39,9 % та 38,3 %, що перевищувало аналогічний показник сорту Золотоколоса на 4,1 та 2,8 % проте поступалося сорту Зоря України на 9,1 та 10,7 %. Найменшим впродовж двох років досліджень вмістом клейковини характеризувались зразки 1323/16 та 1335/16. У них цей показник в середньому становив 36,1 та 35,4 %, що поступалося іншим досліджуваним зразкам на 2,2–9,4 %. Дані гібридні популяції за вмістом клейковини в зерні істотно поступалися сорту пшениці спельти Зоря України впродовж двох років досліджень.

В результаті проведених досліджень встановлено, що за вмістом клейковини сім новостворених гібридних популяцій пшениці істотно перевищували сорт Золотоколоса впродовж двох років. Всі досліджувані гібридні популяції істотно поступалися сорту Зоря України. Відібрано сортозразки пшениці 1358/16 та 1364/16, які за вмістом клейковини істотно перевищували сорт Золотоколоса та наближалися до сорту Зоря України. Ці зразки можуть використовуватися як цінний вихідний матеріал для подальшого селекційного вдосконалення пшениці (м'якої і спельти) або як готові сорти.

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ЯК СПОСІБ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В АГРОВИРОБНИЦТВІ

Коцан Б.В.

*ЛНУ Ветеринарної медицини та
біотехнології ім. С.З. Гжицького*

В останні десятиліття зміни клімату на нашій планеті набувають швидкого темпу. Зміни кліматичної системи створюють серйозні загрози та виклики для сталого розвитку суспільства, спричинені підвищенням ризиків для здоров'я і життєдіяльності людини, природних екосистем, секторів економіки і потребують детального дослідження та розробки заходів по адаптації.

Сільське господарство України є найбільш вразливою галуззю економіки щодо коливань та змін клімату, оскільки функціонування галузей землеробства та тваринництва, їх спеціалізація, урожайність сільськогосподарських культур значною мірою залежать від агрокліматичних умов території і насамперед від її тепло- і вологозабезпеченості. Зміна температурного режиму та режиму зволоження впливає на, ріст, розвиток та формування продуктивності рослин, кормову базу тваринництва та його продуктивність і, зрештою, на продовольчу безпеку України.

До основних змін відносять:

- зміни температурних режимів навесні;
- збільшення температурних екстремумів та аномальних явищ;
- зміни в кількості опадів;
- посилення вітрів.

Постає завдання збереження вологи в ґрунті, для чого вчать використовувати властивості ґрунтових екосистем, які формуються за умови зменшення глибини та інтенсивності обробітку ґрунту та наявності залишків рослин з попередніх сезонів. Так, застосовують технології поверхневого рихлення ґрунту (mini-till), а в південних регіонах, де не відбувається такого ущільнення ґрунтів, як на півночі, виправданим є застосування безорної технології (no-till). Ці ж технології дозволяють зменшити ерозію ґрунту та відновити його родючість.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може стати органічне виробництво, яке активно розвивається в Україні. Органічне сільськогосподарське виробництво (англ. Organic Farming) — цілісна багатофункціональна модель господарювання та виробництва органічної продукції, яка забезпечує збалансовану динамічну рівновагу між компонентами інтегрованої соціо-економіко-екологічної системи протягом визначеного проміжку часу з метою об'єднання економічного зростання та підвищення життєвого рівня з одночасним поліпшенням стану навколишнього середовища. Органічне землеробство належить до природного землеробства, яке включає багато різновидів (систем), між якими не завжди можна провести чітку межу. Ідея органічного виробництва (землеробства) полягає у повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, посилення відновлювальних властивостей, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат — збільшення урожайності сільськогосподарських культур.

Результатом органічного виробництва є екологічна безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів. Ідея органічного землеробства є популярною у багатьох країнах світу та у Європі.

До переваг органічного землеробства можна віднести користь для організму людини, зменшення виснаження полів, забезпечення біорізноманіття та збереження генофонду рослин.

Україна володіє значним потенціалом щодо виробництва органічної продукції й успішно розширює площу сертифікованих сільськогосподарських угідь. яка досягає 400 тис га. Невпинно зростає кількість операторів органічного ринку їх нараховують до 400.

Органічна продукція обов'язково повинна мати спеціальне маркування, яке прийняте в державі, а також може мати додаткові приватні (необов'язкові) логотипи. Забороняється у марках продукції, яка не відповідає вимогам у назвах використовувати – «органічний», «біологічний» у продукції. Зараз в Україні діє стратегія розвитку аграрного сектору щодо розробки нормативно-правових актів «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу, маркування», що включає також адаптацію до європейських вимог.

Ранній початок теплого періоду зумовлює раннє відновлення вегетації рослин. Тривалість вегетаційного періоду збільшилась у середньому на 4-13 днів, зросла і теплозабезпеченість вегетаційного періоду в середньому на 25° С,

також це збільшує загрозу пошкодження рослин пізніми заморозками оскільки на час їх настання (в основному – у травні) рослини вже добре розвинені і вразливі до впливу низьких температур. Підвищення температури, особливо в холодний період сприяє збільшенню тривалості пасовищного періоду утримання великої рогатої худоби та зростанню ризику захворювань тварин небезпечними хворобами, раніше характерними для регіонів із більш теплим кліматом. Оскільки до кінця ХХІ століття очікується подальше підвищення температури повітря, зміна режиму зволоження, збільшення частоти та інтенсивності екстремальних явищ погоди, то такі зміни призведуть до значної зміни агрокліматичних ресурсів України. Зміняться межі ґрунтово-кліматичних зон і, як наслідок, умови вирощування сільськогосподарських культур та їхня урожайність. Значно зросте територія недостатнього зволоження, яка потребує зрошення. Таким чином вплив погодних умов на сільське господарство до кінця ХХІ т. буде посилюватись, що вимагає розробки заходів по адаптації та пом'якшенню негативних впливів і використання нових потенційних можливостей які відкриваються.

Список використаних джерел:

1. Climate Change 2013: The Physical Science Basis. IPCC Working Group I Contribution to AR5 [Електронний ресурс]: Approved Summary for Policymakers — Режим доступу: <http://www.climate2013.org/spm>.
2. Оцінка впливу кліматичних змін на галузі економіки України / С. М. Степаненко, А. М. Польовий, Є. П. Школьний [та ін.] ; за ред. С. М. Степаненко, А. М. Польовий – Одеса : Екологія , 2011. – 696 с.
3. Адаптація до змін клімату в сільському господарстві України [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://wwf.panda.org/?249170/Climate-adaptation-in-agriculture-of-Ukraine>
4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу, маркування» № 5448 від 24.11.2016.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

*Лакус Г.Ю. студентка другого курсу,
спеціальність «Будівництво та цивільна інженерія»,
Екологічний коледж Львівського національного
аграрного університету*

Вода є одним з найважливіших елементів біосфери. Вона відіграє важливу роль в житті людини, але на початку ХХІ ст. близько 1,1 мільярда людей на Землі не мають доступу до безпечного водопостачання, а понад 2,4 мільярда не мають належних умов санітарії. Стрімке зростання кількості населення зумовило розширення доступу людей до послуг водопостачання та водовідведення.

Вода, що використовується населенням для пиття і господарсько-побутових цілей, повинна відповідати певним гігієнічним вимогам, викладеним в Державних санітарних правилах і нормах (ДСанПіН) України №383 1996 року «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання».

Розуміння комплексності полягає в одночасному, найбільш доцільному задоволенні потреб зацікавлених у воді галузей народного господарства і найоптимальніше поєднання їхніх інтересів. Комплексне використання водних ресурсів відбувається тоді, коли водний об'єкт задовольняє потреби одного або кількох водокористувачів. Проте комплексне використання не означає однакового задоволення всіх користувачів водою.

У більшості випадків при комплексному використанні водних ресурсів деяким видам водокористування надається перевага залежно від місцевих господарських і природних умов. При цьому, перш за все, забезпечуються потреби населення у питній воді. У зв'язку із цим деякі спеціалісти рекомендують здійснювати черговість водозабезпечення в певній послідовності для різних споживачів. Проте в кожному конкретному випадку необхідне техніко-економічне обґрунтування оптимального розподілу води між користувачами.

Комплексне використання є різновидністю раціонального. Переважна більшість водних об'єктів України використовується комплексно. Але у деяких випадках водні ресурси можуть використовуватись і за відсутності комплексності. Це має місце у разі, коли водним об'єктом користується лише один користувач з однією метою.

Недотримання умов комплексного та раціонального використання водних ресурсів завдає галузям економіки як прямих, так і опосередкованих збитків. Збитки можуть бути економічними, фізичними або моральними.

Комплексне використання водних ресурсів об'єднує фізико-хімічні, біологічні, інженерні і соціальні аспекти народногосподарської діяльності. При вирішенні будь-яких водогосподарських задач поряд із технологічними інженерними задачами повинні вирішуватися природоохоронні і соціологічні.

У процесі регулювання відносин між водокористувачами велике значення надається збалансованому і комплексному використанню вод, яке має забезпечити оптимально корисний ефект для суспільства в період водокористування і на перспективу та за обов'язкового дотримання законодавства.

Збалансоване водокористування передбачає комплексність - економічно виправдане застосування всіх корисних властивостей того або іншого водного об'єкта для задоволення різних потреб зацікавлених водокористувачів. Водне законодавство рекомендує розроблення генеральних і басейнових схем комплексного використання й охорони вод. У них визначається водно-господарські та інші заходи, що здійснюються для задоволення потреб у воді населення і народного господарства.

Збалансоване використання і відтворення водних ресурсів та екосистем спрямоване на забезпечення стійкого функціонування водних екосистем, захист, збереження і відновлення водних ресурсів.

Проблеми збалансованого використання і охорони водних ресурсів обумовлені швидкими темпами зростання чисельності населення на Землі, урбанізацією, розвитком промисловості та сільського господарства, які призводять до виснаження водних ресурсів і забруднення навколишнього середовища. В Україні проблеми використання вод та їх охорона набули великого значення.

У зв'язку з тим, що вода все більше залучається у сферу виробництва, намічено цілий комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо захисту природних водойм.

Вплив на раціональне використання водних ресурсів здійснюється реалізацією організаційно-правових заходів.

Окрім заходів по подоланню дефіциту прісної води, для збалансованого водокористування доцільно виконати оптимальний перерозподіл водних ресурсів як по території, так і між галузями народного господарства.

Важливою є розробка водоохоронних комплексів по захисту водних об'єктів на територіях з надмірною концентрацією забруднювачів і впровадження автоматизованих систем управління.

Програма раціонального і комплексного використання, а також охорона водних ресурсів у територіальному та галузевому напрямках повинна здійснюватись багатьма міністерствами й відомствами, а також безпосередньо кожним виробником. В останні роки темпи водоспоживання в Україні перевищують темпи зростання обсягів валового суспільного продукту і національного доходу, тобто на одиницю кінцевої продукції витрати води збільшуються.

На сучасному етапі водні ресурси відіграють все важливішу роль в аграрному секторі економіки. Це зумовлено багатьма обставинами: необхідністю збільшення продуктивності сільського господарства, несприятливими агрокліматичними умовами та іншими факторами. Раціонального використання водних ресурсів та їх охорони можна досягнути, регулюючи розвиток і розміщення водомістких галузей народного господарства, створюючи такі економічні умови, за яких забруднення поверхневих і підземних вод та їх неекономне використання було б не вигідним.

Не менш важливого значення в умовах високо-інтенсивного використання водних ресурсів, набувають розробка і впровадження економічних стимулів збереження їх у чистоті та забезпечення економії води. Настав час розробити і впровадити ефективну госпрозрахункову систему водокористування в зрошувальному землеробстві. Необхідно ширше вирішувати питання економічної оцінки водних ресурсів, визначення втрат від забруднення. Доцільно також розробити і впровадити нормативи на водокористування та водовідведення.

Забруднення води призводить до зміни екосистеми водного об'єкта, але при зменшенні забруднення екосистема відновлюється. Це відбувається до

певної межі забруднення. Після досягнення такої межі екосистема не відновлюється. Самоочищення і самовідновлення стає неможливим тому, що змінюється склад екосистеми.

Для самоочищення і самовідновлення природі ще до досягнення критичної межі забруднення потрібен певний час, а інтенсивність людської діяльності не дає цього часу екосистемам водних об'єктів. Щоб створити сприятливі умови у воді річки (водного об'єкта) для самоочищення і відновлення, потрібно вести сільське господарство таким чином, щоб у річки не потрапляли забруднюючі елементи від продуктів функціонування сільськогосподарських підприємств, а також не допускати скидання стоків забруднених промисловістю і комунальним господарством.

Наступний напрям – це екологічно безпечне використання водних ресурсів.

Мета – забезпечення у процесі використання водних ресурсів пріоритету природоохоронних функцій над господарськими, раціональне використання поверхневих та підземних вод, широке впровадження водозберігаючих технологій в усіх галузях народного господарства.

Список використаних джерел:

1. Клименко М. О. Збалансоване використання водних ресурсів : навч. посіб. / М. О. Клименко, І. І. Залеський. – Рівне : НУВГП, 2016. – 337 с.
2. Хвесик М. А. Інституціональне середовище сталого водокористування в умовах ринкових відносин: національні та регіональні виміри : [монографія] / М.А. Хвесик, В. А. Голян, Ю. М. Хвесик. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 180с.
3. Водні ресурси на рубежі ХХІ ст.: проблеми раціонального використання, охорони та відтворення / [М. А. Хвесик, О. В. Яроцька, І.Л. Головинський та ін.] ; за ред. М. А. Хвесика. – К. : РВПС України НАН України, 2005. – 564 с.
4. Державні санітарні правила і норми (ДСанПіН) України №383 1996 року «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання».

АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ВИРОЩУВАННЯ САФЛОРУ КРАСИЛЬНОГО В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Мостовенко Н.В. – *магістр факультету агротехнологій*
Науковий керівник – Федорчук М.І., д.с.-г.н., професор
Миколаївський національний аграрний університет

Однією з перспективних олійних культур для вирощування в майбутньому на півдні України є сафлор, біологічні особливості якого відповідають посушливим умовам південної частини зони Степу. Сафлор – досить посухостійка рослина, здатна витримувати тривалу посуху.

На світовому ринку нині сформувався стабільний попит на насіння та олію сафлору красильного, а їх вартість забезпечує високу прибутковість вирощування. Недостатньо відпрацьовані елементи технології вирощування культури з адаптацією до сортових особливостей на поливних землях Степу України обумовлюють значну актуальність досліджуваної проблеми.

Наші дослідження полягали в розробці агротехнічних заходів: основного обробітку ґрунту, ширина міжряддя, строків сівби та фону мінерального живлення при вирощуванні сафлору красильного на зрошуваних землях півдня України.

Для умов Степу України в умовах зрошення досліджувались процеси формування продуктивності рослинами сафлору.

Результати досліджень показали що, урожайність зеленої маси рослин сафлору красильного була найвищою – 15,3 т/га у варіанті з оранкою на глибину 20-22 см, сівбі з міжряддям 30 см у третій декаді березня та внесення $N_{90}P_{90}$. Максимальну продуктивність рослин в межах 12,1-12,3 т/га забезпечило внесення азоту й фосфору дозах $N_{60}P_{60}$ та $N_{90}P_{90}$. у неудобреному варіанті врожайність зеленої маси знизилася відповідно, на 13,2 та 14,6%.

У середньому за роки досліджень, аналізом урожайних даних насіння сафлору красильного доведена перевага оранки над дисковим обробітком ґрунту за раннього строку сівби при ширині міжрядь 30 см та внесенні мінеральних добрив у дозах $N_{60}P_{60}$ та $N_{90}P_{90}$, що сприяло сталому підвищенню врожайності насіння сафлору красильного на 0,23-0,41 т/га, або на 16,5-26,2%, причому найефективнішим з варіантів удобрення виявились дози добрив $N_{60}P_{60}$ та $N_{90}P_{90}$.

Урожайність абсолютної сухої речовини коливалась в межах від 859 кг/га у варіанті дискового обробітку ґрунту, міжрядді 60 см, сівбі у III декаді квітня та без внесення мінеральних добрив до 2375 кг/га – на ділянках з оранкою, сівбою у ранні строки з міжряддям 30 см та внесення добрив у дозі $N_{90}P_{90}$.

Таким чином в результаті досліджень, найбільший приріст енергії було отримано у варіанті з оранкою й становив 16,1 ГДж/га, а при мілкому обробітку він зменшився на 22,3%. Найвищим коефіцієнт енергетичної ефективності (2,47) сформувався за проведення оранки на глибину 20-22 см, сівби сафлору в III декаді березня з міжряддям 30 см без добрив.

Для умов півдня України отримання високої та стабільної врожайності сафлору красильного сорту Сонячний на рівні 2,0-2,2 т/га в умовах зрошення доцільно проводити оранку на глибину 20-22 см за раннього строку сівби у III декаду березня з шириною міжряддя 30 см та вносити мінеральні добрива у дозі $N_{60}P_{60}$ що забезпечує високу рентабельність, низьку енергоємність та високу якість продукції для використання, як у харчовій, так і медичній промисловостях.

Список використаних джерел:

1. Адамень Ф.Ф. Продуктивність сафлору красильного залежно від агрозаходів та погодних чинників при його вирощуванні в умовах півдня

України / Ф.Ф. Адамень, В.Г. Найдьонов, М.І. Федорчук, Є.Г. Філіпов // Зрошене землеробство: – 2013. – Вип. 60. – С. 21-23.

2. Філіпов Є.Г. Економічна оцінка елементів технології вирощування сафлору красильного в умовах зрошення півдня України / Є.Г. Філіпов // Таврійський науковий вісник. – 2014. – Вип.87. – С.90-94.

3. Ушкаренко В.О. Методичні рекомендації з використання ГІС-технологій при вирощуванні лікарських культур на поливних землях півдня України / В.О., Ушкаренко, І.М. Філіпова, Є.Г. Філіпов, С.В. Коковіхін. – Херсон: Колос, 2013. – 16с.

ЛИМОННИК КИТАЙСЬКИЙ У ПРОФІЛАКТИЦІ ХВОРОБ МОЛОДНЯКУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ЖИТОМИРЩИНИ

**Мошківський В.І., студент 2 курсу,
факультету ветеринарної медицини**

Житомирський національний агроекологічний університет

Світ сьогодні техногенний та технологічний, природні ресурси виснажуються, екологія планети чистішою не стає, і ми люди, заручники подібного розвитку цивілізації. Такий напрямок, правда, забезпечило життя для майже 7 млрд. жителів планети, однак тривожні повідомлення ООН про те, що до 2020 року кількість і якість продуктів харчування неможливо буде забезпечити під потреби людства, змушують задуматися про майбутнє.

Одною з причин високої захворюваності та загибелі молодняку є різке зниження життєздатності новонароджених яке обумовлене їх пренатальною недорозвиненістю, яку часто називають антенатальною гіпотрофією.

Застосування «адаптогенів» дозволяє організму пристосуватися до таких несприятливих факторів зовнішнього середовища, як холод, спека, велике фізичне навантаження, роди. Адаптогени не лікують хвороби. Вони зміцнюють організм до такої міри, що він сам здатний впоратися з будь-яким захворюванням [1-2].

Метою нашої роботи стало дослідження змін клінічного стану, морфологічних та біохімічних показників новонароджених телят за профілактики хвороб в кліматичних умовах Житомирщини.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводили на базі агрофірми «Лука Агро», що знаходиться в с. Лука, Житомирського району, Житомирської області. Матеріалом для наукових досліджень були корови чорно-рябої породи за 5 діб до очікуваного отелення та телята віком 1-10 діб, середньої вгодованості, масою тіла від 20-32 кг.

Телятам першої дослідної групи було застосовано: обігрів інфрачервоною лампою в індивідуальних клітках, випоювання теплим якісним молозивом, застосування олії лимонника китайського в дозі 5 мл підшкірно.

Телятам другої дослідної групи було застосовано підшкірне введення олійного розчину тетравіту в дозі 5 мл

Одним із адаптогенів є лимонник китайський. Це дерев'яниста листопадна ліана зі певним запахом лимона. У дикому вигляді росте на Далекому Сході, а також широко культивується в багатьох країнах як цінна лікарська рослина.

Препарати із лимоннику дозволені в країнах СНД для медичного застосування в якості стимулятора центральної нервової системи. При застосуванні лимоннику стимулюючий ефект настає через 30 – 40 хвилин, і його дія продовжується приблизно 6 годин, не викликаючи виснаження нервових клітин.

Вплив препаратів з китайського лимоннику вивчали: И. М. Лапатьяев (1966) на кровотворну систему; А. В. Лупандин (1981) на попередження стресових станів; О. Д. Барнаулов та ін. (1986) імуномодулюючий ефект, Хван Дон Хак (1989) на імунну систему, Lisheng Lin (1990) на середню довготривалість життя мишей.

Застосування лимонника китайського, з метою профілактики хвороб тварин дасть змогу отримати здорове стадо шляхом дотриманням вимог щодо якості екологічно чистої, органічної сільськогосподарської продукції.

Експериментальні дослідження проводили з дотриманням міжнародних принципів Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, які використовуються для експериментів та інших наукових цілей», норм біомедичної етики та відповідних законів України.

Результати дослідження. Житомирська область є одним з аграрних регіонів України, де добре розвинута галузь рослинництва і інтенсивно займаються розвитком тваринництва.

За даними отриманими від Житомирської обласної лікарні ветеринарної медицини на 100 корів в господарствах різної форми власності в 2016 році отримано в середньому 68 телят, зокрема в районах зони Полісся області – 67, а в районах Лісостепової зони – 69 телят. У 2017 році отримано 67 телят відповідно, зокрема в районах Поліської зони – 64, а в Лісостепової зони – 70 телят. Зменшення виходу телят у 2017 році, перш за все, в зоні Полісся у порівнянні з попереднім роком можна пояснити значним переважанням посушливої, жаркої погоди в літній період та на початку осені у 2016 році.

При дослідженні гематологічних показників на першу добу нами було виявлено, що кількість еритроцитів становила $5,10 \pm 0,29$ Т/л, лейкоцитів $7,14 \pm 0,45$ Г/л.

Після лікування у телят першої дослідної групи кількість еритроцитів $5,10 \pm 0,29$ – $7,8 \pm 0,13$ – $7,6 \pm 0,17$ Т/л достовірно підвищувалась на 10 добу дослідження.

Таке коливання кількості еритроцитів в дослідних групах можна пояснити незначним впливом застосування лікарських препаратів на еритропоез.

Кількість лейкоцитів до 10 доби дослідження знаходилась в межах $7,14 \pm 0,45$ – $8,75 \pm 0,09$ – $8,19 \pm 0,09$ Г/л.

У тварин 2 дослідної групи кількість еритроцитів стабільно зростала та коливалась в межах $5,10 \pm 0,29$ – $8,2 \pm 0,4$ – $8,0 \pm 0,13$ Т/л.

Кількість лейкоцитів на 5 добу лікування цієї групи зросла до $10,20 \pm 0,07$ Г/л, а на 10 добу кількість лейкоцитів знижувалась до $9,4 \pm 0,11$ Г/л.

Зміни в гематологічному складі обох груп вказують на позитивний вплив застосованих схем лікування.

За результатами біохімічного складу сироватки крові видно. На першу добу у всіх телят рівень загального білку був нижчим за фізіологічну межу і складав $56,74$ г/л, це вказує на розвиток запального процесу в організмі.

При застосуванні лікування, на 5-ту добу у телят дослідної групи біохімічні показники підвищились і становили загальний білок $74,00$ г/л,

Протягом всього періоду лікування концентрація гемоглобіну незначно зросла в контрольній групі і становила $88,40 \pm 5,46$; $115,3 \pm 1,3$; $109,0 \pm 3,0$ г/л.

Рівень сечовини в сироватці крові у телят першої групи свідчить про покращення серцево-судинної роботи, припинення зневоднення організму внаслідок діареї з профузним проносом, а також покращення клубочкової фільтрації нирок.

Зниження рівня екскреції креатиніну у телят свідчить про припинення гострого запального процесу у внутрішніх органах новонароджених тварин.

На 10-ту добу у телят дослідних групи зберігалась тенденція до підвищення біохімічних показників що є показником позитивного впливу застосованих схем лікування на організму телят.

Висновки: Зміна кліматичних умов негативно впливає на організм тварин: нестачею кормів та їх біологічною неповноцінністю, а також дією таких екологічних факторів, як висока температура та її коливання, відносна вологість та стан атмосферного повітря, сонячна радіація.

Застосування схем комплексного лікування обох груп мала позитивний ефект лікування проте при порівнянні застосованих схем лікування перша схема яка включала застосування обігрів, тепле якісне молозиво та олія лимонника китайського виявилась ефективнішою, що проявилось у телят першої групи нормалізуванням загального стану вже на 3 добу, тоді як у телят другої групи тільки на 5 добу.

Список використаних джерел:

1. Колодько Н. М. Діагностика адаптаційних порушень у новонароджених телят. Харків. 1995 р. 24 с.
2. Колбасина Э.И. Перспективы использования лимонника *Schisandra chinensis* в качестве пищевого и лекарственного сырья. Химия и компьютерное моделирование. Бутлеровские сообщения. 2001. №5. С.18

ВПЛИВ МУЛЬЧУВАННЯ ҐРУНТУ НА КІЛЬКІСТЬ І ЯКІСТЬ ПОМІДОРІВ

Попінко М., студентка 3 курсу

технологічного відділення

ВП НУБіП України

Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого

У сучасному овочівництві все частіше застосовуються технології (наприклад, мульчування), спрямовані на збільшення врожайності. Деякі з цих методів одержання великого врожаю вже були відомі раніше, але застосовувати їх на невеликих ділянках приватних подвір'їв стали порівняно недавно.

Один з таких методів – це мульчування, застосовується для захисту культурних рослин від бур'янів, підвищує урожайність в середньому десь відсотків на тридцять. Його застосовують як на звичайних грядках, так і на парниках і теплицях.

Мульчування роблять для таких культур, як для огірків, помідорів, тобто для рослин, яким бур'яни можуть завдати істотної шкоди. Бур'яниста трава загороджує від сонця, забирає поживні речовини з ґрунту, заважає нормально розвиватися кореневій системі.

Мета дослідження: Дослідити вплив мульчування ґрунту на продуктивність томатів у відкритому ґрунті.

Дослідження проводилися на колекційно - демонстраційних ділянках ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого».

Ділянка відповідає вимогам проведення науково – дослідної роботи.

Для закладення досліду був використаний сорт помідорів **Одета**.

Одета- гібрид детермінантний, середньо ранньостиглий, період від посадки до першого збору урожаю 70 - 85 днів, стійкий до хвороб, плід – напівсливовидний, середня маса плода - 80-90 грам. Має високу врожайність за рахунок компактності та великої кількості плодів на кущі

Дослід складався з трьох варіантів в трьохкратній повторності. Були такі варіанти, як:

- контроль, який був представлений традиційним вирощуванням без мульчі;
- соломою;
- чорним агроволокном.

Для досліду брали стандартну розсаду 30-денного віку, рослини утворили 6-8 справжніх листків, без ознак пошкодження шкідниками і ураження хворобами. Розсаду для всіх варіантів висаджували в один день 23 травня, строк садіння відповідав технологічним рекомендаціям. Схема висаджування рослин помідорів 60 x 55см.

Мульчування проводили, коли розсада добре укорінилася в ґрунті, через два тижні після висаджування її. Всі варіанти були проведені в один день.

В кожному повторенні було 10 облікових рослин. Протягом вегетаційного періоду проводили фенологічні спостереження і відмічали на кожному варіанті

дати: садіння в ґрунт, поодинокого (зацвіло 10-15% рослин) і масового цвітіння (75%), початку повної стиглості, першого і останнього збирання,

Плоди помідорів збирали у фазі повної стиглості. Перше збирання проводили, коли поодинокі плоди хоча б на одному з варіантів досягли повної стиглості, а наступні – за мірою досягання, з певним інтервалом. Інтервали між збираннями для всіх варіантів були однаковими. За кожного збирання плоди у всіх повтореннях сортували на стандартні і нестандартні, кожну групу зважували окремо.

В період вегетації визначали середню масу товарного плоду та їх товарність тричі: вперше – від першого збирання; вдруге – в період масового плодоношення; втретє – від передостаннього збирання. Середню масу товарного плоду визначали з точністю до 1г діленням сумарної маси товарних плодів за ці три збирання на їх кількість.

За останнього збирання, перед настанням осінніх приморозків, збирали усі плоди, за винятком нетоварних. Сортували і обліковували врожай так само, як і за попередніх збирань. Товарну частину у всіх дослідах складали плоди, які відповідають вимогам ДСТУ 2659-94 [25].

Вплив мульчування на продуктивність рослин

Одним з основних критеріїв оцінки сорту будь-якої культури є продуктивність рослин. Та не лише сортові особливості можуть зумовлювати високу продуктивність рослин помідорів, впливають на неї багато факторів: погодні умови (забезпеченість теплом, вологою, ступінь використання сортом фотосинтетичної активної радіації), ґрунт (його гранулометричний склад, вологоємність, аерованість), забезпечення елементами живлення в повному обсязі, технологія вирощування, догляд за рослинами тощо.

Мульчування ґрунту є одним з технологічних прийомів. Нами був встановлений вплив мульчування на продуктивність (таблиця).

Таблиця 1.

Економічна ефективність вирощування помідорів при використанні різних способів мульчування ґрунту.

Варіанти дослідів	Урожайність, т/га	Витрати на виробництво, грн/га	Виручка, грн.	Прибуток, грн.	Рентабельність, %
Контроль(без мульчування)	30,6	51500	97920	46420	90,1
Мульчування: соломною	36,9	61200	129150	67950	111
чорним агроволокном	38,0	68700	133000	64300	93,5

Економічна ефективність вирощування помідорів при використанні мульчування ґрунту

Важливою економічною категорією, що характеризує ефективність виробництва сільськогосподарської продукції є рентабельність, яка означає доходність, господарства в цілому або певної культури. Рівень рентабельності

показує величину прибутку на 1 грн. витрат виробництва і характеризує ефективність їх використання.

При обчисленні економічної ефективності вирощування помідор при використанні різних способів мульчування ми виходили з реалізаційних цін на свіжу продукцію, а також затрат на її вирощування.

Дані таблиці 1 свідчать, що вирощування помідорів взагалі є високорентабельним. Без мульчування рентабельність становить 90,1 %. При мульчуванні соломною рентабельність – 111 %. При мульчуванні чорним агроволокном вона вище – 93,5%.

Потрібно сказати, що важливішою для виробника є величина прибутку від реалізації продукції. А прибуток був найбільшим при використанні мульчування соломною – 67950 грн. під чорним агроволокном – 64300 грн. порівняно із прибутком – 46420 грн., отриманим від вирощування без мульчування. Нижчий прибуток у варіанті з чорним агроволокном пояснюється тим, що великі витрати йдуть на купівлю агроволокна, тоді як на соломую витрати менші.

Висновки. На основі проведених досліджень нами виявлено позитивний вплив мульчування ґрунту на продуктивність рослин помідорів при вирощуванні у відкритому ґрунті, а саме:

1 Мульчування ґрунту прискорює досягання плодів помідорів. Так повна стиглість плодів при мульчуванні соломною наступала в середньому на 77 добу, що на три доби раніше ніж на контролі.

2 При використанні мульчування, особливо чорним агроволокном, спостерігається тенденція до кращого розвитку рослин, які були вищими і мали товстіше стебло.

3. Продуктивність рослин на варіантах з мульчуванням була вищою. Так, мульчування чорним агроволокном дало 6,8 кг стандартних плодів з однієї рослини. Тоді як, на контролі вона становила 5,6 кг з рослини, що на 1 кг менше.

4 Дуже суттєвим був вплив мульчування ґрунту на появу бур'янів. Найменше бур'янів було відмічено при мульчуванні чорним агроволокном – 12,9 шт./м². Відповідно під соломною – 13,6 шт./м², а при вирощуванні без мульчування – 47,4 шт./м².

Список використаних джерел:

1. Гіль А.С., Пашковський А.І. Сучасні технології овочівництва закритого і відкритого ґрунту. Ч. 1-2. Вінниця «Нова книга» -2008р.
2. Лихацький В.І. Овочівництво практикум. Вінниця- 2012р.
3. Плантатр Журнали і дворічники Київ, проспект перемоги, 5а.

ЕКОЛОГІЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

*Солодова І.С., студентка II курсу
факультету агрономії*

*Маловисторонський коледж імені П.С.Рибалка
Сумського національного аграрного університету*

Вирощування зернових, технічних та кормових культур за таких технологій істотно підвищило врожайність і валовий збір зерна, соняшнику, цукрових буряків, кукурудзи тощо. Проте для реалізації біологічного потенціалу вирощуваних культур потрібні високі агрофони та надійний захист рослин від шкідливих організмів: бур'янів, шкідників і хвороб.

Як наслідок, зросли витрати ресурсів і енергії, виникла низка екологічних проблем, які пов'язані з підтриманням та розширенням родючості ґрунтів, забрудненням продукції галузі та довкілля. Внаслідок незбалансованого застосування мінеральних добрив має місце явище агрофізичної деградації ґрунтів зниження їхньої потенційної та ефективної родючості. Взаємодія мінеральних добрив із ґрунтом у разі порушення оптимального співвідношення між кількістю внесених органічних і мінеральних добрив із ґрунтом у разі порушення оптимального співвідношення між кількістю внесених органічних і мінеральних добрив призводить до витіснення з ґрунтового вбирного комплексу іонів кальцію та інших двовалентних катіонів. У цих умовах відбувається диспергація гумусу, посилена його мінералізація, дегуміфікація ґрунту.

Щоб уникнути зазначених негативних явищ, було розпочато пошук альтернативних систем землеробства. Об'єктивним напрямом такого пошуку стала екологізація галузі, складовими якої є екологічно обґрунтовані елементи системи землеробства(органічні).

Органічна система землеробства в Україні займатиме 5-7% ріллі для вирощування культур, продукцію з яких використовуватимуть безпосередньо для харчування людей — зернові, бобові культури, овочі, фрукти, виноград, ягоди, лікарські рослини, горіхоплідні тощо. Використання промислових засобів не допускається. Органічні системи землеробства спрямовані на одержання якісної й безпечної для людини продукції. Їх запроваджуватимуть у спеціалізованих господарствах з вирощування відповідних культур. Базуватимуться вони на природних біологічних засобах відтворення родючості ґрунту та захисту сільськогосподарських рослин від шкідливих організмів. Вони мають бути екологічно безпечні, адаптовані до відповідних ґрунтово-кліматичних умов України, високопродуктивні й ґрунтозахисні. Щоправда, такі системи землеробства найбільш енергозатратні серед усіх перерахованих вище.

Усвідомлення світовою спільнотою зростаючої екологічної загрози внаслідок інтенсивного ведення землеробства стимулювало розробку альтернативних моделей господарювання, які краще відповідали, життєвим інтересам суспільства. Саме такою моделлю стало органічне землеробство, яке останнім часом забезпечує зростаючий світовий ринок сертифікованими, здоровими, безпечними продуктами харчування.

Під терміном «органічне рослинництво» (або екологізоване) більшість людей розуміє сільськогосподарську практику без використання синтетичних пестицидів і добрив. Однак це скоріше характерна ознака, а не визначення даної системи ведення сільськогосподарського виробництва. Така система наскільки можливо максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових рослин та рослинних добрив, органічних відходів виробництва, мінеральної сировини, механічному обробітку ґрунтів та біологічних засобах боротьби із шкідниками з метою підвищення родючості та покращення структури ґрунтів, забезпечення повноцінного живлення рослин та боротьби з бур'янами та різноманітними шкідниками.

Органічне рослинництво - це система виробництва сільськогосподарської продукції, яка забороняє або в значній мірі обмежує використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту та харчових добавок до кормів при відгодівлі тварин.

Україна має великий потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції та її реалізації шляхом експорту, а також в середньостроковій перспективі для її постачання на внутрішній ринок. Водночас, органічне сільське господарство сприятиме вирішенню ряду актуальних проблем, що існують в аграрному виробництві України та її сільських районах.

В останній час на Україні збільшилися площі під екологізованою технологією вирощування гречки, сої, картоплі, соняшнику, кукурудзи.

Список використаних джерел:

1. Білоножко М.А. Рослинництво (лабораторно-практичні заняття) - К. Вища школа 1982.
2. Єщенко В.О. Загальне землеробство – К.: Вища освіта, 2004.
3. Зінченко О.І. Рослинництво - К. Аграрна освіта, 2001.
4. Лихочвор В.В. Рослинництво - К. Центр навч.літерат., 2004.
5. Мотрук Б.Н. Рослинництво - К.Урожай, 1999.
6. Стецишин П.О. Основи органічного виробництва – Нова книга, 2011.

СЕКЦІЯ 5
АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕР. ХТО ВІН СЬОГОДНІ? ЯКІ ЗНАННЯ ЙОМУ
ПОТРІБНІ?

**ЯКИМ МАЄ БУТИ СУЧАСНИЙ ІНЖЕНЕР В АГРАРНОМУ
СЕКТОРІ УКРАЇНИ**

*Будакова А. Ю., студентка 4-го курсу
інженерно-технологічного факультету
Сумський національний аграрний університет*

Люди з давнини виготовляли знаряддя праці власноруч. Першими з таких були плуг, соха і косуля, за допомогою яких вирощувалась земля перед висадкою рослин і насіння. В сучасному світі економіка і потреби споживачів потребують створення більш досконалого обладнання та технологій, у зв'язку з чим і з'явилася така професія, як «Агроінженерія». [1]

Агроінженер – це спеціаліст, що займається розробкою та впровадженням новітніх систем, а також облаштуванням сільськогосподарської галузі.

Усією технікою, яка може поливати, копати і їздити по полях. Агроінженер – теж інженер, тільки «агро-», що відрізняє його від інших тим, що він з польовою технікою працює так проекти робить, як і що має працювати, у разі головного інженера.

Посаду «Агроінженер» можна по праву вважати чи не однією з найголовніших посад сільськогосподарській сфері. Одними з основних обов'язків спеціаліста цього напрямку є:

- Стежити за сільськогосподарським виробництвом (контроль);
- Управляти робітниками;
- Планування сільськогосподарських робіт;
- Усувати наслідки, що могли виникнути під час екстрених ситуацій;
- Впроваджувати новітні технології задля автоматизації робочого процесу;
- Контролювати справність робочого обладнання та, за потреби, ремонтувати чи налагоджувати його. [2]

Для того, щоб аграрний бізнес міг показувати позитивний результат результати, керівникам сільськогосподарських підприємств доводиться зацікавлювати увагу не тільки на конкретизовані напрямки виробництва або їх комбінацію, а ще й бути прискіпливим до найманої фізичної праці. Компанії потребують не просто професіоналів з певним рівнем кваліфікації, але і з конкретною спеціалізацією.

Також не мало важливими є й особистісні якості такого фахівця. Наприклад, працьовитість, вміння керувати великим штатом, стресостійкість, аналітичні здібності, логічне мислення, комунікабельність, гарне здоров'я.

Сучасний агробізнес потребує молодих та перспективних кадрів, як мінімум, тому що в Україні складно знайти справді кваліфікованого фахівця, його простіше навчити, та й час не стоїть на місці. Молодь сьогодні поки що з

острахом відноситься до перспективи працювати в сфері агроінженерії. Причиною тому є думка, що працевлаштування в сільському господарстві виллється для них у високі фізичні навантаження при низькій заробітній платі. Та й молоді люди з міста не дуже хочуть працювати в селі, а сільська молодь – прагне виїхати до міста. Проте, слід зауважити, що агробізнес поступово модернізується та облаштовується механізованими пристроями, залишаючи лише незначну частину ручної праці.

Представники аграрних професій вирішують відразу декілька завдань, одні з головних: забезпечення людей продовольчими товарами та захист екології. Сьогодні вкрай важливо не лише грамотно виробляти і розподіляти конкретні товари чи ресурси, але й не забувати про любов людини до природи, приймаючи ті чи інші рішення.

Загалом, професія «Агроінженер» в чомусь схожа зі спеціалізацією технолога. Проте, головне для агроінженера – це вміння швидко знаходити спільну мову з будь-якою технікою. Правду кажучи, простого інтересу до техніки буде вкрай мало, потрібно також мати особливий склад розуму, творчий підхід і просторову уяву. І це, не кажучи вже про уважності, відповідальності та винахідливості. По суті, від агроінженера керівник підприємства чекає нових ідей, як отримати максимально ефективну і разом з тим затребувану агротехніку, апаратуру і технології для сільськогосподарського виробництва. [3]

Список використаних джерел:

1. Edunews.ru [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Москва: ООО "Стади Групп", 2001—2018]– Режим доступу: www.edunews.ru (дата звернення 22.04.2018). – Назва з екрану.

2. Полтавська державна аграрна академія [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Полтава: © ПДАА, 2010-2017]. – Режим доступу: www.pdaa.edu.ua (дата звернення 25.04.2018). – Назва з екрану.

3. Latifundist.com [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Полтава:© Latifundist Media, 2013-2018]. – Режим доступу: www.latifundist.com (дата звернення 25.04.2018). – Назва з екрану.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ГОТОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

*Дмитренко В.В., здобувач вищої освіти
факультету технології виробництва та переробки
продукції тваринництва стандартизації та біотехнології
Миколаївський національний аграрний університет*

Ковбаса – це виріб з подрібненого м'яса та жиру з додаванням солі та спецій в оболонці або формі який піддається термічній або ферментативній обробці до готовності. Це один з найпоширеніших м'ясних продуктів який

виготовляється як в домашніх умовах так і в умовах цехового виробництва, значне поширення зобов'язується властивостям даного продукту для вживання він не потребує додаткової обробки, добре зберігається за низьких плюсових температур, має відмінні смакові якості та широкий асортимент.

Ковбасні вироби класифікуються на декілька груп в залежності від технології їх приготування та строку зберігання варені, напівкопчені та варено-копчені, ферментовані та ліверні. Виготовлення ковбас включає три основних пункти основна сировина, речовина для посолу та технологічні добавки, рецептура складалася багатьма роками виробництва даного продукту. Існує класична рецептура для кожного виду ковбас, однак вона вдосконалюється і змінюється в залежності від потреб населення, за необхідності виготовлення для цільової аудиторії (дитячі сосиски або дієтичні і т.д.).

Якість ковбасних виробів залежить від функціонально-технологічних властивостей м'яса, а саме можливість м'ясної сировини зв'язувати та утримувати вологу, утворювати гелі та емульсії, ніжність м'язових волокон. Головну роль в утворенні функціонально-технологічних властивостей сировини відіграють білки, а саме їх зв'язуюча здатність, вона знижується під час подрібнення та обробки м'яса, вплив підвищення температур, подрібнення, заморожування, вплив зовнішніх динамічних сил під час технологічної обробки. Ці процеси впливають на зв'язок білків між собою, що знижує якість фаршу. До того ж у зв'язку зі зниженням покувної спроможності населення постало питання зниження собівартості готового продукту, та заміна м'яса свинини та яловичини на більш дешеве куряче м'ясо, та введення шкур, ММД (м'ясо механічного до обвалювання), які суттєво знижують якісні показники фаршу та готового продукту.

Отже, для запобігання порушення властивостей сировини використовують добавки які нормалізують стан фаршу та підвищують стабільність м'ясних систем структурно-механічних властивостей цільном'язових та емульсованих м'ясних продуктів досягають використанням харчових полісахаридів таких як гуар, камедь ріжкового дерева, караган, пектин, агар. Використовують ці харчові добавки як регулятори консистенції, можна цілеспрямовано змінювати вміст основних компонентів в рецептурі продуктів продуктів і заміни традиційної сировини на нову. До хімічних стабілізаторів м'ясних фаршів відносять йони магнію, полімерні фосфати, суміші фосфатів і органічних кислот, суміші фосфатів і карбонатів, завдяки цим добавкам зменшуються втрати та покращується структура та товарний вигляд готового продукту. Додавання соєвих концентратів може покращувати структуру продукту, у фаршах текстуровані соєві концентрати забезпечують щільну, волокнисту консистенцію сумісну з м'ясом, також їх легко регулювати рівнем гідратації. Текстуровані концентрати залишаються стабільними навіть при чисельних механічних та термічних обробках, можуть використовуватися для зниження вмісту жиру. Фосфати застосовують в основному при переробці мороженого м'яса, надмірне використання фосфатів зсуває ступінь рН в лужний бік і надає неприємний присмак. Текстуруючі добавки – це колоїдні вологозв'язуючі реагенти головною функцією яких є утримання вологи у

важковипаровуваному вигляді, надають пружної консистенції продукту, емульгують жири, знижують втрати фаршевих мас. У вітчизняному виробництві використовують крохмаль картопляний, пшеничний, рисовий, кукурудзяний і пшеничне борошно. Цікавим фактом є те, що при додаванні крохмалю в сирий фарш він знижує вологозв'язуючу здатність, а при термічній обробці утримання вологи значно зростає за рахунок розпаду на декстрини, що здатні утворювати клейстер за рахунок чого підвищується і жиром утримуюча здатність і це допомагає запобігати бульйонним та жировим напливам у готовому продукті.

Отже, використання харчових добавок підвищує якісні показники фаршу та готових ковбасних виробів. Їхнє використання дозволяє знизити вартість готового продукту, який за фізико-хімічними та органолептичними показниками відповідає продукту виготовленого виключно з натуральної високоякісної сировини. При цьому спостерігається позитивний економічний ефект.

ДОСЛІДЕННЯ КОЛИВАННЯ ТЕМПЕРАТУРИ ПО ДОВЖИНІ АРМАТУРИ ПІД ЧАС ТЕРМІЧНОГО ЗМІЦНЕННЯ

**Кирик Р.С., студент 5 курсу
факультету механіки та енергетики
Львівський національний аграрний університет**

Проблема забезпечення надійності та довговічності елементів залізобетонних конструкцій плит, ригелів, колон на будівництві нерозривно пов'язана з розробкою технологій підвищення їх міцності з використанням термонапруженої сталеної пруткової арматури після попереднього електронагрівання та деформування [1, 2], яка потребує модернізації окремих операцій.

Мета роботи - модернізувати установку СМЖ-129Б для подовження арматурних прутків та контролю температури по їх довжині після попереднього електронагрівання та деформування, а також оцінити тріщиностійкість арматурних сталей 35ГС, що підлягали попередньому електротермічному напруженню.

Основною підставою для проведення технічної модернізації була діюча конструкція установки, що експлуатується на виробництві та відповідає нормативним рекомендаціям [3], а також попередні дослідження авторів [4].

Дослідження проводили на модернізованій установці СМЖ-129Б, що призначена для попереднього деформування (температурного подовження) шляхом електронагріву гарячекатаної арматури стандартного профілю, яку використовують для виготовлення на виробництві заздалегідь напружених залізобетонних виробів.

Нагрів арматурних прутків із сталі 35ГС діаметром $D = 14\text{мм}$ (будівельна марка А-III) проводили на описаній вище модернізованій установці з загальною довжиною між кріпильними контактами 6000 мм.

Режими нагрівання укладених в ложементи установки прутків наступні: сила струму 700 А, напруга 380 В. Нагрівання кожного прутка здійснювали автоматично після досягнення його видовження до 290 мм. Для фіксованих точок по довжині, у висвердлених отворах $\varnothing 6\text{мм}$ на глибину $h = 8\text{мм}$ вставляли шість термопар типу ХА (хромель-алюмель) на відстані $l = 1000\text{мм}$ одна від одної (див. схему на рис. 1).

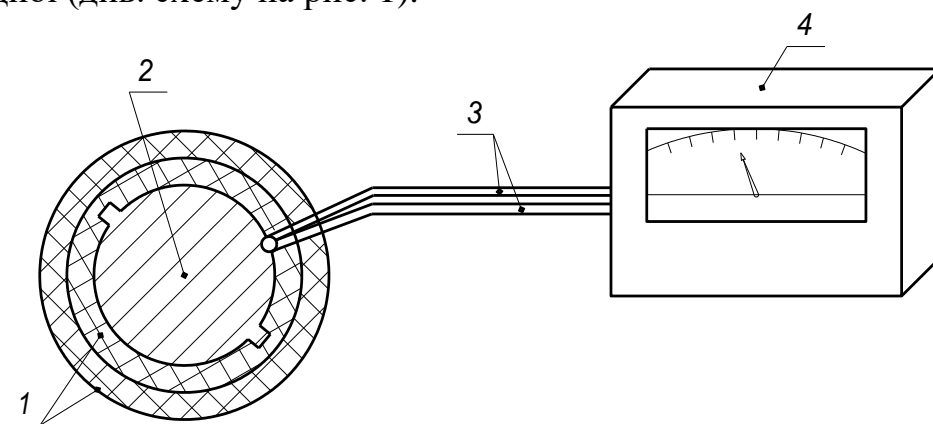

Рис. 1. Схема приєднання термопар до арматурного прутка для вимірювання температури після електронагрівання: 1 – шари азбестової термоізоляції; 2 – перетин арматурного прутка; 3 – хромель-алюмелієва термопара; 4 – потенціометр типу КСП-2.

Місця кріплення термопар до арматурних прутків захищали ізоляцією, а затиск термопар проводили самозатискачами. Матеріал термопар – сплав хромель – алюмель. Матеріал термоізоляції – азбестовий лист товщиною 6 мм. Його обмотували по периметру прутка у два шари і в’язали спеціальним шнуром. З метою зниження теплових втрат від нагрівання проводили також теплоізоляцію проміжних опор нагрівального апарату установки.

Контроль температури виконували після під’єднання кінців термопар до багатоканального приладу типу КСП-2. Запис результатів вимірювання здійснювали на стрічці цього приладу після повного циклу нагрівання прутка. Запис значень температури від часу нагрівання по довжині кожного прутка для шести фіксованих точок здійснювали почергово, зокрема часу витримки 30 с, 90 с, та 180 с. відповідно.

Результати вимірянних таким чином, значень температур, для шести прутків із сталі 35ГС. На підставі даних цих таблиць побудовані графічні залежності коливань температури по довжині шести арматурних прутків від часу нагріву (рис. 2 і рис. 3).

Як видно із наведених графіків зміни різниці температур по довжині шести арматурних прутків від часу нагріву (30 С, 90 С і 180 С) спостерігаються для сталі 35ГС.

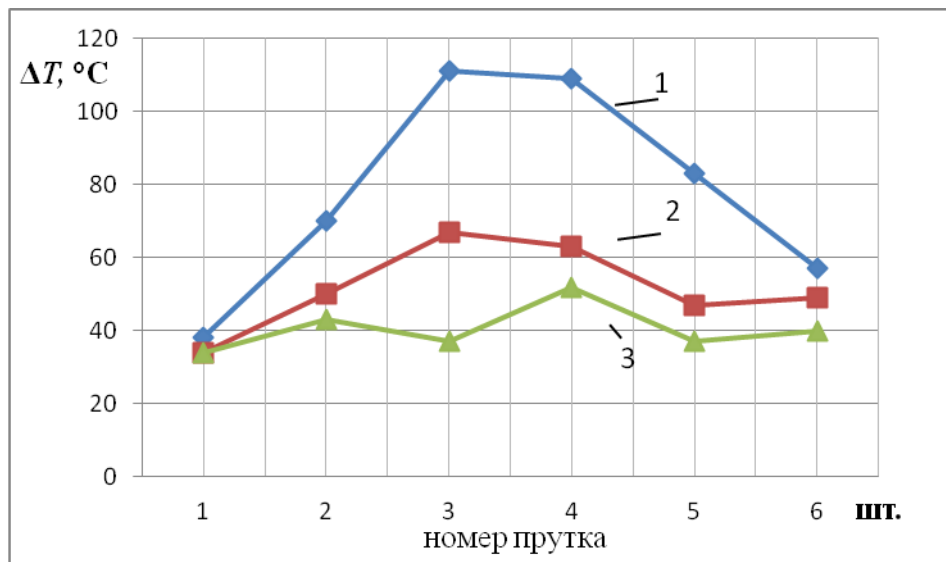

Рис. 2. Зміна різниці температур від часу нагріву для 6-ти арматурних прутків: 30 с. – крива 1; 90 с. – крива 2; 180 с. – крива 3, для сталі 35ГС.

Необхідно також відзначити, що ці зміни не мають чіткої закономірності, але можна констатувати, що збільшення часу нагріву прутків до 180 С зменшує коливання (розсіювання) температур по довжині прутків незалежно від марки сталі, хоча перевагу щодо зменшення цих коливань можна надати сталі 35ГС.

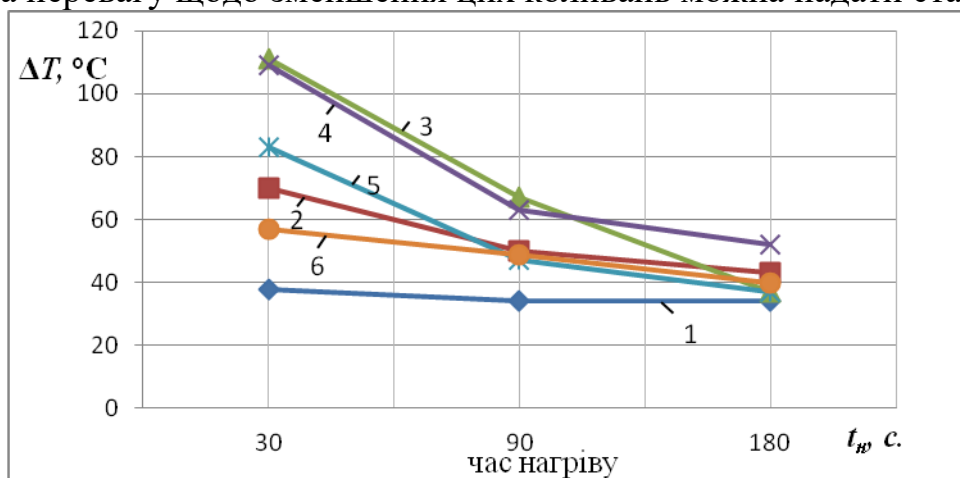

Рис. 3. Зміна різниці температур від часу нагріву по довжині 6-ти арматурних прутків №: 1; 2; 3; 4; 5; 6 для сталі 35ГС.

Отже для сталі 35ГС зниження тріщиностійкості (K_{IC}) зразків після попереднього нагріву до температур нагріву 322 і 256 °С відповідно по довжині прутка можна пояснити крихким руйнуванням зламів циліндричних зразків з кільцевою тріщиною (злами мали сірий колір).

Висновки та пропозиції.

1. Розроблено методику електротермічного зміцнення, що проявляється у підвищенні міцності і твердості сталюї арматури, та контролю температури за допомогою термопар і чутливої контрольно-вимірювальної апаратури на модернізованій установці СМЖ-12Б, яка дозволяє відслідковувати по довжині прутків температурні зміни в часі з моменту електронагрівання до

їх кінцевого охолодження в процесі виготовлення деталей залізобетонних конструкцій;

2. На прикладі досліджень арматурних прутків із сталей 35ГС діаметром $\varnothing 14$ мм (будівельна марка А-III або А-400) виявлено вплив температури на залишкові термонапруження, які зумовлюють зміну тріщиностійкості (K_{IC}) вздовж прутків, що можна пояснити різним структурним станом на різних ділянках прутків в результаті дії термосилового діяння (нерівномірного нагріву).

Список використаних джерел:

1. Савицький М.В., Пунагін В.М., Приходько А.П. Довговічність бетонних та залізобетонних виробів і конструкцій. –К.: УМК ВО, 1988. – 112с.
2. Гнідець Б.Г., Завадяк П.П., Щеглюк М.Р. Залізо-бетонні конструкції з електротермічним попереднім напруженням. – Київ: Техніка, 1996. – 240с.
3. ГОСТ 14890-69 Установка СМЖ-129Б для удлиннения арматурных стержней. – М.: Изд-во стандартов, 1969. – 4с.
4. Когут М.С., Гуменюк Р.В., Бужанський М.І. Фрактографічні дослідження арматурних сталей 35ГС і 25Г2С за умов попереднього електронагрівання та деформування. Вісник Тернопільського державного технічного університету. 2008. Том 13, №4. – С. 42-50.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА АГРАРНУ ІНЖЕНЕРІЮ В УКРАЇНІ

*Кічка С.С., здобувач вищої освіти III курсу
інженерно-енергетичного факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

У моєму розумінні інженер – це людина, яка є основоположником в технічному розвитку, є генератором нових ідей для удосконалення життя. Сьогодні професія інженера зобов'язує бути ініціативним, здатним приймати самостійні рішення, творчо підходити до своєї роботи і мати хороші організаторські здібності. Також потрібно вивчити та розуміти великий набір технічних дисциплін, що дозволяють не тільки робити креслення, а ще розраховувати і проектувати ці самі машинки і купу інших пристроїв і механізмів.

Основним завданням, сучасного інженера в аграрному секторі України є забезпечення наукової сфери матеріально-технічними ресурсами, існує обмеженість якісних інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників тощо. Зараз сучасний інженер повинен зробити так, щоб вітчизняні агропідприємства були спроможні виготовляти високоякісну й конкурентоспроможну продукцію, що ліквідує наслідки таких негативних явищ, як, зокрема, застарілий машинно-тракторний парк, диспаритет цін на продукцію промисловості й сільського господарства, постійне зростання цін на

паливо-мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система й законодавча база.

На японських підприємствах популярна програма «п'яти нулів»: не створювати умови для появи дефектів, не передавати дефектну продукцію на наступну стадію, не приймати дефектну продукцію з попередньої стадії, не змінювати технологічні режими, не повторювати помилок.

Слід зауважити, що зараз у всіх країнах світу здійснюється політика державного регулювання аграрної сфери економіки. Ступінь її розповсюдження, а також співвідношення між регулюванням і дерегулюванням державою аграрної сфери визначається поєднанням економічних і політичних завдань, які стоять перед державними органами країни в даний період. Як встановлено дослідженнями Світового Банку на прикладі розвитку 18 країн за останні 25 років: чим менше країни ставлять сільське господарство у відносно гірші умови, тим вищі рівні їх зростання, як у сільському господарстві, так і в економіці в цілому.

Зараз ситуація в сільському господарстві України приблизно така ж, як у США більше 60-ти років тому. Отже, необхідно пройти всі стадії становлення сучасної аграрної сфери, а не перестрибувати через них. За десятиріччя проведення політики державного регулювання (у США — з 1933 р., в ЄС — з середини 1950-х рр.) в розвинутих країнах була створена сучасна система економічних взаємовідносин в аграрній сфері. У нас же, в Україні, ця система тільки формується, тому тут потрібно, використовуючи досвід Заходу, послідовно проводити політику державного регулювання агросфери економіки. Слід кардинально вдосконалити фінансово-кредитний механізм, що обслуговує аграрне виробництво. Одним з магістральних напрямів підвищення ефективності аграрного виробництва і найперспективнішою сферою залучення іноземних інвестицій є розвиток переробних галузей промисловості. Переробка сільськогосподарської сировини забезпечує втричі вищу прибутковість, ніж її виробництво. Базовим чинником всіх трансформаційних процесів в АПК є реформування земельних відносин.

Отже, в інженерії нашої країни й аграрному секторі загалом є великі перспективи на подальший розвиток.

Список використаних джерел:

1. Професія інженера: що треба знати? / http://myreferatik.in.ua/news/profesija_inzhenera_shho_treba_znati/2013-04-02-167.
2. Осадчий С. Механізм державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки // Економіка АПК. - 2002. - № 12. - С. 66-70
3. Шляхи підвищення якості продукції / http://ua-referat.com/%D0%A8%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%B8_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97
4. Світовий досвід державного регулювання та підтримки розвитку аграрного сектору економіки та можливості його застосування в Україні /

<http://referat-ok.com.ua/ekonomichna-teoriya/svitovii-dosvid-derzhavnogo-regulyuvannya-ta-pidtrimki-rozvitku-agrarnogo-sektoru-ekonomiki-ta-mozhливosti-iogo-zastosuvannya-v-ukrajini>.

5. Могильний О. Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектора економіки // Економіка України. - 2003. - № 2. - С.65-69

6. Олійник О. Теоретико-методологічні засади державного регулювання аграрного ринку // Економіка України. - 2005. - № 7. - С. 65-74

7. Інноваційні процеси в розвитку аграрного сектору України / https://revolution.allbest.ru/economy/00828046_0.html.

АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕРІНГ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ковтун В.М., студент 3 курсу

*факультету водного господарства, будівництва та землеустрою
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет*

Агропромислова галузь є однією з пріоритетних напрямків розвитку економіки України, тому аграрний сегмент є дуже привабливим для інвестицій в найближчі кілька років, він буде залишатися ключовим замовником будівництва. Агропромисловий комплекс дуже важливий для будівельної галузі країни, він дає роботу українським компаніям в умовах падіння попиту на ринках комерційного та інфраструктурного будівництва. До того ж зведення будівель аграрного призначення із застосуванням сучасних технологій дозволяє отримати більш ефективні будівлі, а будівельникам – активно впроваджувати передові розробки в сфері проектування, виробництва і монтажу. Процес зведення спеціалізованих аграрних об'єктів (елеваторів, ферм тощо) істотно відрізняється від типових будівельних робіт. Аграрний напрям вимагає від будівельників насамперед знання конкретної аграрної специфіки.

Обсяг споруд агропромислового призначення, який був побудований в Україні за останні кілька років дорівнює 7,6 млн. м², з них – птахокомплекси – 2,9; зерносховища – 1,8; тваринницькі комплекси – 1,5; будинки для рослинництва – 0,5; овоче- та фруктосховища – 0,2; складських приміщень – 0,2 та інших споруд – 0,5. За останні 7 років основні інвестиції в аграрне будівництво направлялися в проекти з мінімальним терміном окупності, до яких відносяться будівлі для тваринництва і споруди для зберігання зерна, зокрема елеватори для пшениці. В перспективі можна очікувати значні інвестиції в проекти з більшим терміном окупності, такі як об'єкти тваринництва, овоче- і фруктосховища, а також будівлі для переробки аграрної продукції. [1]

Ступінь зносу об'єктів нерухомості аграрного призначення становить близько 75%. Тому більшість будівель потребують реконструкції або повної заміни. Спостерігається зростання інвестицій у створення нових будівель і реконструкцію існуючих об'єктів. За заявленими до реалізації в 2017 році проектами таке зростання складає близько 30% у порівнянні з 2016 роком.

Найбільш ефективним способом будівництва є застосування повнокомплектних серійних будівель з металоконструкцій, які поставляються на будмайданчик, включаючи всі необхідні матеріали разом з проектом і технологією монтажу. В період 2010-2017 рр. більшість аграрних будівель і споруд були побудовані з використанням сталевих конструкцій. [1]

Кожна будівля для АПК має безліч особливостей, які перебувають на стику будівництва і технологій експлуатації: при зведенні птахокомплексів найважливішими є наступні критерії - тип захисту несучих конструкцій від впливу агресивного середовища, види полімерних покриттів стін і стелі, а також грамотне облаштування кліматичного і технологічного устаткування та навіть колір внутрішньої поверхні будівлі; при будівництві МТФ - конструктив будівлі повинен забезпечувати достатню вентиляцію, правильне облаштування прорізів в покрівлі для природного освітлення, а також детальну прив'язку технології догляду за ВРХ; для фрукто- і овочесховищ ключовими факторами є висока енергоефективність будівель, а також повна герметичність огорожувальних конструкцій в умовах застосування в приміщеннях регульованого газового середовища. [1]

Аграрне будівництво здійснюється за рахунок українських інвестицій з використанням вітчизняних виробничих потужностей. При цьому середній термін окупності їх складає приблизно 3-4 роки. Більшість будівель і споруд зводяться згідно з національними будівельними нормами, а при реалізації деяких об'єктів застосовуються європейські стандарти. Всі зерносховища і будівлі ангарного типу з тонколистової оцинкованої сталі проектується виключно за методикою Eurocode, а сендвіч-панелі і профнастили виготовляються відповідно до новітніх українських стандартів, що повністю дублюють європейські, – ДСТУ Б В EN 14509:2014, ДСТУ Б EN 14782:2015 і тощо. Компанії, які планують експорт продукції до ЄС дотримуються європейських стандартів, однією з вимог для успішного проходження аудиту та отримання дозволу на продаж продукції в ЄС є відповідність технологій будівництва агропромислових споруд європейським стандартам безпеки. Вони усвідомлюють необхідність застосування європейських практик будівництва, в деяких випадках замовники зводять аграрні споруди за європейськими стандартами ще й тому, що такі об'єкти більш привабливі для європейських інвесторів як на етапі будівництва, так і після введення в експлуатацію В такі проекти легше залучити зарубіжних інвесторів або продати їх у майбутньому [1].

Середня вартість зведення стандартного птахокомплексу, включаючи фундамент, каркас, стіни та покрівлю, становить 4100 грн./м²; ціна квадратного метру МТФ – приблизно 4500 грн./м². Будівництво овоче- та фруктосховищ обходиться близько 4700-5200 грн./м². Для зерносховищ ціна може перебувати в межах 800-1200 грн./м³ в залежності від типу конструкції. В ці ціни не входять інвестиції в технологічне обладнання, вартість якого може складати 30-300% від витрат на зведення самої будівлі. [1] Уряд відшкодовує суб'єктам господарювання вартість: будівництва тваринницьких ферм і комплексів для комбікормів компенсацію частини тіла кредиту, що формує ефективну ставку

на рівні 3%; вартість введених в експлуатацію тваринницьких комплексів, збудованих за власний кошт інвестора: здійснює здешевлення до 3% позик для проектів, що реалізуються в сфері аквакультури, вівчарства, козівництва тощо, а також держава співфінансуватиме проекти, які реалізуються СОК в тваринництві, садівництві, будівництві овоче- та фруктосховищ, беручи на себе 70% витрат на придбання нового обладнання для них [2].

З огляду на перспективу подальшого збільшення інвестицій в сегмент АПК, цей сегмент ринку буде все більш привабливим для розвитку будівельного бізнесу. Аграріям потрібна комплексна послуга будівельних організацій: проектування, визначення економічної ефективності та рентабельності і терміну окупності інвестицій ; постачання обладнання й побудова всього комплексу та певна періодичність його обслуговування. Будівельники зводять великі елеваторні комплекси, портові термінали зерна, комбікормові заводи, тваринницькі ферми, а потім інженери-проектувальники поступаються місцем будівельникам-сервісникам, які продовжують обслуговувати свої технічно складні об'єкти, а також консультувати персонал [3].

Одним із перспективних ньюсмейкерів аграрного будівництва є багатопрофільні високотехнологічні компанії «Агро-Союз» та Rauta, які при великомасштабному будівництві можуть врахувати велику сукупність різноманітного обладнання, послуг та поставок, особливості монтажу встаткування. Компанії можуть взяти на себе абсолютно всі питання, пов'язані з будівельними роботами. Мета такого інжинірингу - домогтися збільшення ефективності капіталу, вкладеного у будь-який об'єкт. Складне устаткування вимагає спеціальних знань для вирішення логістичних та організаційних питань, пов'язаних з його експлуатацією. А далі - будується і технічно супроводжується протягом усього часу експлуатації об'єкта. Регулярна перевірка ключових ланок виробничої лінії, швидка реакція сервісної команди на непередбачені ситуації дозволяють замовникові бути впевненими у відмінному функціонуванні як імпортного обладнання, так і вітчизняного задля отримання найкращого результату від капіталовкладень [3].

Зерносховища із системами сушіння зерна, його зберігання - досить складні об'єкти. Необхідне готове устаткування від кращих виробників. Це фірми AGI, Global Industries, Skandia Elevator та інші. AGI та Global Industries об'єднують кілька великих підприємств та виготовляють весь спектр елеваторного обладнання; Skandia Elevator має широкий вибір ланцюгових транспортерів і норій на європейському ринку. Мобільні й стаціонарні сушарки виробництва компанії Neco придатні для сушіння будь-яких зернових і олійних культур: пшениці, кукурудзи, ячменю, соняшнику, рису, ріпаку та інших.

Згідно зі статистичними даними щорічно в Україні через недостатньо розвинуту інфраструктуру губиться до 25% урожаю зернових. Не вистачає елеваторів, а наявні - не відповідають сучасним вимогам. І саме у зерносховищах, мабуть будуть, найбільше зацікавлені українські аграрії. Світова практика показує, що перехід до зберігання зерна в металевих

вентилюваних силосах у 2–2,5 разів знижує інвестиції та експлуатаційні витрати [3].

Середня врожайність в Україні в 2-3 рази нижче, ніж у високорозвинених країнах. При порівнянному збільшенні продуктивності українських компаній в перспективі найближчих 20 років нашій країні знадобиться в 2-3 рази більше потужностей зі зберігання, транспортування і переробки продукції. При оптимістичному сценарії розвитку аграрного сектора вірогідне зростання інвестицій в будівництво будівель і споруд для АПК може становити більш ніж 100% в рік протягом декількох років [1].

Список використаних джерел:

1. <https://rautagroup.com/uk/apk-drajver-zrostannya-budivelnogo-biznesu/>
2. <http://www.minagro.gov.ua/node/25288>
3. <http://agro-business.com.ua/agro/mekhanizatsiia-apk/item/951-ahraryi-inzhynirynh-povnoho-tsyklu.html>

ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННИХ ЖИРІВ ТА МЕТОДИ ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

**Колесник Е. С., студент 4 курсу
технологічного факультету**

Житомирський національний агроекологічний університет

Нині на полицях магазинів досить багато різноманітної продукції на будь-який смак та гаманець. Але чим більший вибір, тим більша ймовірність натрапити на неякісний товар. Багато споживачів, роблячи покупку, орієнтуються на відомі марки та дорожчу ціну. Проте, це не є гарантією високої якості. Адже навіть відомі та популярні виробники іноді фальсифікують свої вироби.

Найчастіший випадок фальсифікату – заміна молочного жиру на рослинний. Прямої заборони використання рослинних жирів немає, але відповідно до стандартів і закону, традиційні молочні продукти все-таки повинні містити компоненти виключно молочного походження. Крім того, застосовуються такі добавки, як титанові білила (ними «підфарбовують» згущене молоко), крохмаль, рослинні білки, карбоксиметилцелюлоза. Більш за все фальсифікують дорожчі продукти: вершкове масло, сметану, йогурти, згущене молоко [1].

Що таке заміник молочного жиру?

Замінники молочного жиру - жири спеціального призначення з масовою часткою жиру не менше 99,5%, що виготовляються з натуральних і (або) модифікованих рослинних олій шляхом регульованого структурування в процесі глибокого дозованого охолодження в поєднанні з механічною обробкою з додаванням або без додавання харчових добавок та інших інгредієнтів. Замінники молочних жирів - це високоякісні спеціальні жири.

Вони використовуються для часткової заміни молочного жиру в промисловому виробництві комбінованих масел, вершків, кисломолочних продуктів, сиру, сметани, згущеного молока, солодких сирків, морозива, а також в хлібопекарській та кондитерській промисловості.

Основні переваги використання заміни молочного жиру:

1. Відсутність сезонних коливань в поставках сировини.
2. Зниження вмісту холестеролу.
3. Збільшення терміну зберігання продукту (наприклад, сметана на основі натуральних жирів може зберігатися до 24 днів, при використанні рослинних заміників – три місяці).
4. Зниження собівартості готової продукції
5. Можливість поєднання з тваринним жиром, з джерелами молочної сировини.
6. Можливість розробки нових видів молочної продукції.

Небезпека використання рослинних жирів.

Немає нічого поганого у використанні рослинного жиру. Натуральне рослинне масло в помірному обсязі корисно, і пальмова в цьому випадку не виняток. Зовсім інша справа - гідрогенізована олія на його основі і транс-ізомери жирних кислот, які отримують в процесі хімічної обробки. В процесі гідрогенізації рослинних жирів насичуються воднем

Гідрогенізація – це процес насичення ненасичених кислот воднем. Використовується для збільшення стійкості жиру до окислення та підвищення температури його плавлення або, простіше кажучи, для того, щоб його загустити.

В результаті гідрогенізації утворюються небезпечні речовини - трансізомери жирних кислот, яких немає у звичайному вершковому та рослинному маслі і тому вони незвичні для нашого організму. Ці речовини ще називають молекулами-потворами, які накопичуються в тілі людини, займаючи місце нормальних молекул жиру. Вони не засвоюються, а лише закупорюють судини та змінюють природній перебіг біохімічних процесів. Такі молекули є чужорідними людському організму. Змінюючи обмін ненасичених кислот, вони призводять до збільшення вмісту холестерину, порушують роботу ферментів, провокують розвиток серцево-судинних захворювань, зниження імунітету. Також збільшується ризик виникнення діабету, онкологічних захворювань.

Вперше про негативний вплив транс-жирів на здоров'я людини заговорили ще в 1980-ті, коли було проведено дослідження харчової та дієтичної цінності маргарину. Найбільше враження результати цих досліджень справили на Данію, де в 2003 році було прийнято закон, згідно з яким вміст транс-жирів у продуктах не повинен перевищувати 2 %. В інших європейських країнах їхня кількість обмежена п'ятьма відсотками. У США введено заборону на використання транс-жирів в ресторанній кухні та обов'язкове маркування щодо їхнього вмісту в харчових продуктах. А британські вчені взагалі вимагають заборонити використання транс-жирів у виробництві харчів. Причина такої «нелюбові» до транс-жирів у тому, що вони містять транс-ізомери жирних кислот, які включаються в обмінні процеси організму і можуть

призвести до підвищення вмісту «поганого» холестерину в крові, тим самим провокуючи захворювання серцево-судинної системи.

Комітет Верховної Ради з питань аграрної політики та земельних відносин рекомендував парламенту прийняти за основу законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони використання пальмової олії у виробництві продуктів харчування». Законопроект передбачає встановлення прямої заборони на використання пальмового масла в виробництві харчових продуктів, зокрема молочних, а також встановлення адміністративної відповідальності (штрафи) за його порушення [2].

За минулий рік Україна закупила тропічних масел - пальмової та кокосової - більше ніж в усі попередні роки (123 тис. тон). Собівартість пальмової та кокосової олій досить низька за рахунок високої продуктивності. Їх ціна мінімум в 5-10 разів нижче, ніж, наприклад, соняшникової або ріпакової олій. Якщо порівнювати з молочним жиром, то масла тропічних культур дешевше в сто раз.

Методи виявлення немолочних жирів в молочних продуктах.

1. Якісна реакція на виявлення домішок рослинних жирів в молочних продуктах за допомогою насиченого розчину резорцину у бензолі та концентрованої азотної кислоти.

2. Визначення масової частки масляної кислоти (C4:0).

3. Визначення жирнокислотного складу.

Слід зазначити, що існує експресний метод аналізу, в основі якого лежить властивість масложирової продукції – люмінісцювати і змінювати свій колір під дією ультрафіолетового випромінювання.

Вершкове масло має колір люмінесценції від блідо-жовтого до яскраво-жовтого, рослинний жир - інтенсивно-блакитний, спред відповідає змішаного кольором [3].

Висновок. Саме по собі натуральне пальмове масло при помірних обсягах споживання не спричинює негативного впливу на організм людини. А ось транс-ізомери жирних кислот, які з 2005 року заборонені в США, а також заборонені в Скандинавських країнах, крім захворювань серцево-судинної системи провокують виникнення онкологічних захворювань. Жири діють на клітинному рівні, порушуючи обмінні процеси в клітинах. У разі їх частого вживання в крові підвищується рівень ліпопротеїнів. Не випадково Україна входить в десятку країн з високим рівнем серцево-судинних захворювань.

З кожним роком через скорочення виробництва молока зменшується виробництво молочних продуктів, а це призводить до росту об'ємів та популярності молочних продуктів з немолочним жиром. І, звичайно, вони мають право на існування, лише з деякими принциповими відмінностями:

- вони повинні називатися відповідним чином (тобто мати відповідне маркування), і не маленькими літерами, які без лупи прочитати не можливо, а на лицьовій стороні належним чином;

- наявність рослинного жиру або інших домішок обов'язково має відображатися в складі продукту і обов'язково містити інформацію про те, у якому вигляді вони використані: в натуральному чи гідрогенізованому;

- вони мають бути виготовлені за іншим нормативним документом, наприклад, власним Технічним Умовам виробника;
- вони повинні коштувати дешевше, адже рослинний жир дешевше молочного.

Список використаних джерел:

- 1 Фальсификация молочной продукции.[Электронный ресурс].–Режим доступа:<http://12sanepid.ru/search/>.
2. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23.12.1977, №771/97 ДР // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.
3. Гаврись О.М. Аналіз методів виявлення фальсифікації продуктів харчування: теоретичний аспект товарознавства / О. М. Гаврись, А.С. Кратченко // Зб. наук. пр. НТУ «Харківський політехнічний інститут».– Харків: НТУ «ХПІ». – 2012. – №11.– С. 8–14.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ГОТОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

*Павелко О.О., студент 3 курсу
факультету харчових технологій та
управління якістю продукції АПК
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Сучасний підхід до розробки рецептурного складу харчових продуктів базується на обранні певних видів сировини та додаткових компонентів у співвідношеннях, які забезпечують досягнення прогнозованої харчової цінності готового продукту. Розробка продуктів харчування із заданими якісними характеристиками є можливою за допомогою математичного моделювання їх рецептурного складу. Як основу моделювання ми пропонуємо використовувати принципи харчової комбінаторики. Харчова комбінаторика – це створення харчових продуктів із заданими функціональними властивостями. Це новий напрямок науково-технічного прогресу, який розвивається на межі харчової технології, медицини, токсикології, генетики й дієтології з метою вирішення різноманітного комплексу завдань, що виникають під час теоретичного обґрунтування та практичного розроблення нових видів харчових продуктів профілактичного призначення. Дотримання на практиці щодо створення нових видів харчових продуктів принципів харчової комбінаторики дозволяє мінімізувати ризик завдання шкоди здоров'ю людини. Як основні принципи харчової комбінаторики можна виділити такі.

1. Принцип безпечності й доброякісності передбачає використання сировини, матеріалів і збагачувальних добавок у кількостях, рекомендованих санітарними органами для використання в харчовій промисловості. Також

важливими є робота з відомими постачальниками для запобігання фальсифікації сировини; вивчення впливу як штучних, так і природних компонентів їжі на стан організму людини.

2. Принцип необхідності використання полягає в тому, що недоцільно використовувати харчові добавки, якщо бажаного ефекту можна досягти шляхом технологічної обробки напівфабрикатів. Не дозволяється введення харчових добавок для маскування технологічних дефектів, оскільки це може призвести до псування або зниження якості харчових продуктів. Використання цього принципу дозволяє знизити, по-перше, ціну, по-друге, токсичне навантаження.

3. Принцип сумісності передбачає, що під час розробки необхідно використовувати технологічно та хімічно сумісні добавки й сировинні компоненти.

4. Принцип переважного використання та рівнозначності контролю передбачає використання харчових добавок і сировинних компонентів переважно природного походження.

5. Принцип кінцевого контролю й вірогідності декларування передбачає визначення токсичності не тільки добавок, але й кінцевого продукту. За умови декларування в продукті спеціальних властивостей (лікувальних, профілактичних) необхідно підтверджувати їх наявність на основі медико-біологічних досліджень.

Висновок: щоб виробляти якісну продукцію, потрібно бути чесним у відношенні якості сировини, санітарного стану, кількості та якості харчових добавок, та якісного контролю готової продукції.

Список використаних джерел:

1. Орещенко А.В. Пищевая комбинаторика и генетическое здоровье человека / А.В. Орещенко. – М.: Пищепромиздат, 1999. – 266 с.
2. Орещенко А.В. Пищевая комбинаторика – теория разработки новых видов безалкогольных напитков / А.В. Орещенко, А.Д. Дурнев // Пищевая промышленность. – 1999. – № 12. – С. 15-17.
3. Остриков А.Н. Экструзия в пищевой технологии / А.Н. Остриков, О.В. Абрамов, А.С. Рудометкин. – СПб.: ГИОРД, 2004. – 288 с.
4. Мардар М.Р. Маркетингові дослідження споживних мотивацій та переваг при виборі нових видів сухих сніданків / М.Р. Мардар, Л.О. Валевська, Е.І. Погонцева // Зб. наук. пр. Одеської нац. академії харчових технологій. – Вип. 36, т. 1. – О.: ОНАХТ, 2009. – С. 242-247.
5. Мардар М.Р. Харчовий статус населення України / М.Р. Мардар // Зб. наук. пр. Одеської нац. академії харчових технологій. – О.: ОНАХТ, 2012. – Вип. 4, т. 2. – С. 167-171.
6. Большаков А.С. Технология мяса и мясопродуктов / А.С. Большаков, Л.М. Лей, Н.П. Янушкин. – М.: Пищевая пром-сть, 1976. – 401 с.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЗНОСОСТІЙКОСТІ РОБОЧИХ ОРГАНІВ ГРУНТООБРОБНИХ ТА ПОСІВНИХ МАШИН

Хватов А.О. студент групи ЕРМ-41

Науковий керівник – Борак К.В., к.т.н.

Житомирський агротехнічний коледж

У розвинутих країнах витрати зумовлені тільки наслідками абразивного зношування, становлять від 1 до 4% національного продукту [1]. Дослідження механізму абразивного зношування присвячена велика кількість робіт. В лабораторних і експлуатаційних умовах досліджено природу абразивного зношування та вплив багатьох факторів на механізм абразивного зношування, але багато в цьому процесі залишається невиясненим. В агропромисловому комплексі найбільше абразивному зношуванню піддаються робочі органи ґрунтообробних та посівних машин, які взаємодіють з ґрунтовим середовищем.

Ґрунтообробні та посівні машини займають одне з провідних місць в структурі машинно-тракторного сучасних сільськогосподарських підприємств. Втрата працездатного стану під час проведення польових робіт може суттєво вплинути на урожайність сільськогосподарських культур. Відповідно пошук шляхів підвищення надійності та довговічності ґрунтообробних машин має велике значення для агропромислового комплексу України.

Дана проблема повинна вирішуватися зусиллями конструкторів, технологів, дослідників та працівників аграрних підприємств.

В ґрунтообробних та посівних машинах в більшості випадків лімітуючим довговічність машин елементом є робочий орган (якщо вважати його складовою машини, а не інструментом, як при розрахунку рівності машин. Тому суттєво підвищити показники надійності та довговічності ґрунтообробних та посівних машин можливо за рахунок підвищення зносостійкості робочих органів.

В наш час в більшості випадків підвищення зносостійкості робочих органів ґрунтообробних машин зводиться до покращення триботехнічних характеристик поверхні (за рахунок вибору матеріалу, способу зміцнення, термообробки) та геометричної форми робочих органів.

На нашу думку дослідники не приділяють необхідної уваги експлуатаційним способам підвищення зносостійкості робочих органів, а саме: організація зберігання (80...90% часу ґрунтообробні машини знаходяться на зберіганні, де піддаються корозії, що суттєво інтенсифікує процес зношування поверхні), оптимізації режимів роботи машин (експлуатація при певній вологості ґрунту з певною швидкістю, в період коли ґрунт володіє найнижчою абразивною здатністю, що забезпечить мінімальну швидкість зношування), своєчасна очистка від поживних рештків (в соку рослин наявні амінокислоти, що здатні викликати процеси на поверхні робочих органів, які інтенсифікують процес зношування), постійний нагляд за робочими органами.

Саме тому необхідно провести дослідження впливу експлуатаційних факторів на підвищення зносостійкості робочих органів та розробити

рекомендації, що дозволять підвищити зносостійкість при правильних умовах експлуатації та правильному вибору технологічних та конструкторських методів підвищення зносостійкості робочих органів ґрунтообробних та посівних машин для кожної ґрунтово-кліматичної зони України.

Список використаних джерел:

1. Tylczak J.H. Abrasive wear // ASM Handbook. Materials Park, OH, ASM International. – 1992 (18) – P. 184-190.

АГРАРНИЙ ІНЖЕНЕР. ХТО ВІН СЬОГОДНІ? ЯКІ ЗНАННЯ ЙОМУ ПОТРІБНІ?

*Шишлов І.А., здобувач вищої освіти 4 курсу
інженерно-енергетичного факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

В умовах сучасного українського суспільства інженерна діяльність відіграє провідну роль. Проблеми практичного використання наукових знань та підвищення ефективності наукових досліджень у цій сфері висувують інженерну діяльність на передній план всієї економіки й сучасної культури. Сьогодні велика кількість технічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО) готує цілу армію інженерів різного профілю для різних сфер економіки. Усвідомлення професійної свідомості інженерів передбачає усвідомлення можливостей, меж і сутності своєї спеціальності не тільки у вузькому сенсі цього слова, але й у сенсі усвідомлення інженерної діяльності взагалі, її цілей і завдань, а також змін її орієнтацій в культурі ХХ століття.

Інженерна діяльність передбачає регулярне застосування наукових знань (тобто знань, здобутих у науковій діяльності) для створення штучних, технічних систем – споруд, механізм, пристроїв, машин тощо. У цьому її відмінність від технічної діяльності, яка базується більше на досвіді, практичних навичках, гіпотезах. Сучасний етап інженерної діяльності характеризується системним підходом до вирішення складних науково-технічних завдань, зверненням до всього комплексу соціально-гуманітарних, природничих чи технічних дисциплін.

Головним вектором розвитку технологічних процесів у нинішньому постіндустріальному суспільстві є автоматизація, поступова заміна некваліфікованої праці роботою машин, комп'ютерів. У цьому аспекті Д. Белл переконливо доводить, що постіндустріальне суспільство об'єднує професіоналів-інтелектуалів, а засобом виробництва є кваліфікація працівників. При цьому інженерна діяльність все більше набуває комплексного, інноваційного характеру; інженер, у арсеналі якого ґрунтовна методологічна підготовка, необмежені інформаційні ресурси й потужні комп'ютерні системи, може комплексно розв'язувати дослідницькі, проектні, конструкторські, технологічні та інші завдання; комплексна інженерна діяльність є

багатокомпонентною й охоплює широкий спектр інженерно-технічних проблем; для її успішного виконання інженер застосовує палітру методів моделювання й оптимізації. Крім того, інноваційна інженерна діяльність має на меті розроблення й створення нової техніки й технологій, є багаторівневою й міждисциплінарною, базується на глибоких фундаментальних та прикладних знаннях, вимагає якісного аналізу й синтезу, побудови моделей високого рівня та тісного зв'язку інженерної творчості й наукових досліджень. У зв'язку з наведеними фактами вважаємо за доцільне детальніше розглянути види й функції діяльності сучасного інженера аграрія.

1. Функція аналізу й технічного прогнозування. Виконання цієї функції інженером пов'язане з установленням технічних суперечностей і потреб виробництва продукції. При цьому визначаються тенденції й перспективи технічного розвитку, напрями технічної політики, намічаються основні параметри інженерно-технічного завдання. Насамперед, виконання цієї інженерної функції забезпечує прогнозування технічного розвитку галузі, визначення технічних перспектив.

2. Дослідницька функція інженерної діяльності передбачає регулярне застосування наукових знань для пошуку принципової схеми технічного обладнання чи технологічного процесу, створення штучних технічних систем. При цьому виконання означених завдань вимагає від інженера застосування системного підходу до розв'язання складних науково-технічних питань, використання знань із соціальних, гуманітарних, природничих, технічних дисциплін. Тому, з одного боку, інженер орієнтується на науку, що вивчає природу, а з іншого – на виробництво, що включає певний практичний досвід. Інженер, зокрема аграрник, здійснює дослідницьку діяльність при розв'язанні таких завдань: аналіз ситуації й виокремлення в ній проблем; планування діяльності: оцінювання корисності та ефективності технологій, методів і прийомів, вибраних для розв'язання конкретної проблеми чи дослідницького завдання; збирання інформації; розроблення й упровадження інновацій.

3. Конструкторська функція інженера доповнює й розвиває дослідницьку, а інколи й поєднується з нею. Особливості її змісту полягають у тому, що від інженера-дослідника конструктор бере ідею, принцип приладу, механізму, розробляє кресленики, виготовляє, випробовує дослідні зразки різних варіантів майбутнього інженерного об'єкта, узгоджує результати із замовником, створює технічний, а потім і робочий проект – технічну документацію для виробництва.

4. Функція проектування є найбільш дотичною до дослідницької й конструкторської функцій інженерної діяльності. Проектування як особливий вид інженерної діяльності виникло на початку ХХ ст. й спершу було пов'язане винятково з необхідністю точного графічного зображення інженерного задуму. Результати проектування – кресленики – передавалися виробникам для виробництва технічного об'єкта. Проте поступово цей вид інженерної діяльності почали застосовувати для науково-технічних розрахунків на креслениках основних параметрів майбутньої технічної системи, її попередніх досліджень.

5. Технологічна функція інженерної діяльності пов'язана з відповіддю на питання: як виготовити те, що винайдено? Інженер-технолог має поєднати технічні процеси з трудовими, досягти того, щоб у результаті взаємодії працівників і техніки економічні затрати були мінімальними, а технічна система працювала продуктивно.

6. Функція регулювання виробництва. Інженер-проектувальник, інженер-конструктор та інженер-технолог засобами спільної діяльності визначили, який технічний об'єкт виготовляти і як виготовляти.

7. Функція експлуатації й ремонту обладнання. Складна сучасна техніка, у тому числі і сільськогосподарська, вимагає інженерної підготовки від працівників, що її обслуговують. Мова про те, що сучасні трактори, комбайни, комплекси переробки сільськогосподарської продукції мають украй складні електронні, комп'ютерні системи контролю якості роботи машин, обслуговувати які повинні фахівці з інженерною освітою.

Як висновок можна сказати про те, що сучасний інженер-аграрій це спеціаліст, який повинен швидко і вміло реагувати на науково-технічні виклики АПК, вміти швидко вирішувати будь-які задачі.

Список використаних джерел:

1. Швець Є. Я. Розвиток інженерної діяльності в сучасних умовах в контексті наукового дискурсу / Є. Я. Швець // Гуманітарний вісник ЗДА. – 2014. – № 56. С. 5

2. Кошук О. Б. Провідні напрями модернізації професійної підготовки інженерів з механізації сільського господарства / О. Б. Кошук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. - 2016. - Вип. 48. - С. 69-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_48_16.

СЕКЦІЯ 6
САДІВНИЦТВО І ОВОЧІВНИЦТВО. НОВИЙ ПОГЛЯД

ЕФЕКТИВНЕ ВИРОЩУВАННЯ ПЛОДІВ В УМОВА ЗМІНИ КЛІМАТУ

Бабій Я. М., студент 3 курсу
Новоушицький коледж ПДАТУ

З наукової точки зору проблема зміни клімату - комплексна проблема, що охоплює всі ключові аспекти стійкого розвитку будь-якої країни: екологічні, економічні та соціальні. Щоби зменшити ризики і потенційні збитки, потрібні своєчасні попереджувальні заходи з адаптації до погодно-кліматичного впливу.

Першим і найважливішим кроком для ефективної адаптації основних соціально-економічних галузей є чітке розуміння очікуваних наслідків, вразливості та ризиків, пов'язаних зі зміною клімату у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах.

Аграрний розвиток держави є невід'ємним складовим елементом соціально-економічної політики України. Давня традиція розвитку сільського господарства, любові до власної землі, лягла в основу формування багатовікового аграрного потенціалу країни. Реформування економіки, про яку так часто заявляють сільгоспвиробники, починається, перш за все, зі змінами аграрного господарювання.

Останніми роками дуже відчутна зміна кліматичних умов. Кліматичні умови лісостепу переходять у степову зону. Останні десятиліття відзначаються тим, що в зоні Лісостепу випадає опадів як раніше випадало в Степу, частішали весняні заморозки, крім того значно підвищилась температура повітря. Всі ці фактори негативно впливають на розвиток рослин, особливо це стосується садівництва. Тому при вирощування плодово-ягідної продукції товаровиробники змушені переглядати систему захисту та підживлення насаджень, використовувати антистресанти, стимулятори росту та амінокислоти. Без цих препаратів неможливо отримати гарний урожай високої якості, не гірше чим в передових країнах світу. Всі ми розуміємо, основна частину мінерального живлення рослини беруть із ґрунту. Проте, часте позакореневе підживлення має низку переваг над кореневим, а саме:

- оперативно і якісно регулює процеси живлення в період вегетації рослин;
- швидкість поглинання поживних речовин вища, елемент відразу засвоюється і використовується рослиною;
- забезпечує поглинання елементів живлення всіма надземними органами, включаючи листя, стебла, плоди;
- транспортує елемент живлення безпосередньо в ту частину рослини, в якій, як правило, найбільш інтенсивніше проходять фізіологічні процеси;
- активно впливає на проходження фенологічних фаз розвитку рослин;
- підвищує на 5-10% засвоєння мінеральної поживи із ґрунту;

- позакореневе підживлення в 10 разів ефективніше, ніж за внесення макро- та мікроелементів в ґрунт, де вони можуть зв'язуватись у недоступні сполуки;

- можливе комбінування в одному робочому розчині із засобами захисту рослин, добривами, стимуляторами, ретардантами, що наполовину заощаджує затрати на техніку.

При закладених дослідах при комплексному застосуванні елементів живлення, антистресанів, регуляторів росту, та амінокислот при критичній недостатці вологи можна отримувати гарний врожай високої якості. Тенденція світова та на Україні при зміні клімату - це використання біопрепаратів. Фахівці садівництва дійшли висновку, що стратегії захисту та живлення рослин мають використовувати природніх антагоністів, біологічноактивних і біологічних засобів. Це дозволить стабілізувати екологічну рівновагу в садовому агробіоценозі та оптимізувати об'єми застосування хімічних засобів. На тлі сучасних вимог інтегрованого захисту рослин поняття екологічного критерію доцільності ЕКД набирає гострої актуальності.

Список використаних джерел:

1. Колюбакін, В. Кліматичні зміни та їх наслідки. / В. Колюбакін. // Farmer. – 2008.– №2 – С. 8F9.

2. Адаменко, Т. Особливості розвитку весняних процесів в Україні в період глобального потепління./ Т. Адаменко // Агроном – 2008.– №1. – С.10F

3. Монин, А.С. История климата. / А.С. Монин, Ю.А.Шишков. – Л.: Гидрометеоздат, 1979. – 408 с.

4. Чайка В.М., Бакланова О.Б., Білявський Ю.В. Потепління і прогноз фітосанітарного стану агроценозів України// Сб. Наукових праць Національного наукового центру «Інститут землеробства УААН».- Київ, 2009.- С. 56-68.

5. Довідник компанії “Syngenta”, 2017.

6. Довідник компанії “Киссон”, 2017.

7. Довідник компанії “BASF”.

ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ МОНІТОРИНГУ

Волошин М.М., к.т.н., доцент,

**Волошина В.М., студентка 2 курсу
факультету рибного господарства та
природокористування,**

Херсонський державний аграрний університет

Геоінформаційні системи – одна зі складових інформаційної системи екологічного управління, що ґрунтується на використанні топографічної інформації та спеціальних екологічних карт. Більшість екологічних проблем має просторовий характер і потребує картографічного відображення.

Забезпечення збалансованого, екологічно-безпечного розвитку окремих територій держави можливе лише за умов розуміння, як функціонують природні та антропогенні комплекси, що перебувають у їх межах [1].

Екологічну оцінку території проводять з метою виявлення основних екологічних проблем, характерних для досліджуваної території, та визначення гостроти кожної окремо взятої екологічної проблеми і їх сукупності [2]. Будь-яке оцінювання ґрунтується на співвідношенні між властивостями суб'єкта та об'єкта оцінки. Об'єктом в даному випадку є екологічна ситуація, розглянута як територіальне поєднання різних негативних і позитивних з точки зору проживання та стану здоров'я людини природних умов та факторів, що створюють певну екологічну обстановку на території різного ступеня добробуту чи не добробуту.

Вихідною основою картографічного моделювання при екологічних дослідженнях є вчення про єдність та взаємозв'язок предметів і явищ дійсності та закономірностей їх розвитку. Процес моделювання включає такі поєднання між собою стадії:

- вивчення параметрів реально існуючої геосистеми та побутова на цій основі її моделі;
- дослідження моделі та екстраполяції одержаних результатів на його оригінал – геосистему [3].

Будь-яка інформація, приваблива для характеристики екологічної ситуації, є в більшості побічною, в силу складності взаємозв'язків в природних системах. Кожний з компонентів навколишнього середовища - це предмет до вивчення відповідною наукою, в той же час методи їх дослідження в більшій ступені запозичуються з інших областей знань.

Екологічна інформація вкрай різноманітна як за походженням, так і за змістом. Вона надходить з офіційних і неофіційних джерел, здобувається в результаті досліджень з використанням різних методів. До неї відносяться: матеріали дистанційного зондування, якісні і кількісні характеристики забруднюючих речовин і статистичні дані про обсяги та умови їх надходження у навколишнє середовище, просторова й тимчасова динаміка фактично обмірюваних рівнів і складу забруднень, дані про стан здоров'я населення, рослинному покриві, тваринний світ і багато чого інше [4].

Метою екологічного картографування є аналіз екологічної обстановки та її динаміки, тобто виявлення просторової і часової мінливості факторів природного середовища, які впливають на здоров'я людини і стан екосистеми. Для досягнення цієї мети потрібно виконати: збір, аналіз, оцінку, інтеграцію, територіальну інтерпретацію і створити географічно коректне картографічне представлення екологічної інформації [5].

Просторовий характер більшості екологічних аспектів природно-антропогенних систем, їх багатофакторність та значні обсяги даних, що обробляються, зумовили необхідність автоматизації екологічного картографування із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій, що дістало назву «географічні інформаційні системи» (ГІС). Вважається, що саме просторовий аналіз є головним напрямом розвитку ГІС. Світовий досвід

показав надзвичайну ефективність і перспективність використання ГІС у багатьох сферах життєдіяльності суспільства. ГІС – це інформаційне майбутнє систем екологічного управління; це сучасна комп'ютерна технологія для картографування та аналізу об'єктів навколишнього природного середовища, а також реальних подій, що відбуваються в ньому.

Ці системи являють собою комплекс апаратних і програмних засобів, які забезпечують їх функціонування: надання можливості введення даних, перетворення їх форматів, накопичення їх, вилучення, оновлення та пошук, розв'язання аналітичних і прогнозних, статичних і динамічних задач, вибір форми видачі кінцевого результату, організацію діалогу з користувачем. Технологія ГІС надає новий, сучасніший, ефективніший, зручний і швидкий засіб аналізу і вирішення проблем. Вихідна інформація ГІС може надаватись у картографічному вигляді, супроводжуватись кількісними та якісними описами об'єктів. Використання геоінформаційних систем дає змогу виконувати одночасний аналіз багатовимірних даних з використанням цифрових карт, спрощує процедури екологічного прогнозу та оцінку комплексного впливу на природне середовище. Також, допомагає оперативно виявити аномалії та прийняти необхідні заходи для їх усунення.

Бази даних ГІС містять екологічні показники, дані їх територіальної і часової прив'язки, джерела отримання їх та ін. Ці бази структурно складаються з блоків, що акумулюють інформацію, згруповану за певними напрямками: геолого-геоморфологічний, кліматичний, гідрологічний, ґрунтовий, біологічний, економічний, соціальний, тощо. Такі набори даних дають змогу виконувати інтегральну оцінку стану навколишнього середовища і отримувати характеристику комплексного антропогенного впливу.

Особливість використання ГІС–технологій у завданнях екологічної безпеки визначається тим, що відомості, використовувані для підтримки прийняття рішень в області природоохоронної діяльності, надзвичайно різноманітні й, як правило, включають: дані дистанційного (супутникового) моніторингу; дані підсупутникових спостережень, отриманих за допомогою локальних методів моніторингу, наприклад, з борта дослідницького судна; дані офіційної статистики й архівні дані.

Система екологічного моніторингу в Україні називається державною системою моніторингу довкілля (ДСМД), яка є основою механізму системи державного екологічного управління. Методологічне забезпечення функціонування складових частин ДСМД покладено на МЕПР і ґрунтується на єдиній науково-методичній базі щодо визначення й вимірювання показників стану довкілля, зокрема біоти та джерел техногенного впливу на неї, впровадження уніфікованих методів аналізу та прогнозування якості довкілля, загальних правил формування й ведення окремих баз і банків екологічної інформації, картографування екологічних ситуацій, побудови відповідних геоінформаційних систем [6]. Необхідність формування та вдосконалення інформаційних систем зумовлюється, по-перше, внутрішніми потребами держави стосовно інформаційного забезпечення процесів прийняття екологічно безпечних управлінських рішень щодо реалізації національної екологічної

стратегії, а по-друге, зовнішніми вимогами, додержанням міжнародних екологічних зобов'язань

Завдяки ГІС-технологіям здійснюється екологічний моніторинг, який дає змогу аналізувати та впорядковувати знання про властивості реальних об'єктів дійсності, визначати найсуттєвіші властивості з теоретичної точки зору, будувати картографічні моделі, які відтворюють ці властивості, аналізувати та порівнювати ідеальні моделі з реальними об'єктами та явищами, виділяти нормальні та аномальні чинники, співставляючи ідеальні карти з реальними об'єктами, створювати та розвивати різноманітні теоретичні побудови, уточнювати та вдосконалювати теоретико-картографічну модель шляхом послідовних наближень до мети дослідження та об'єкта моделювання [7].

Список використаних джерел:

1. Тишковець В.В., Опара В.М. Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва Особливості екологічного картографування в Україні.

2. Екологічний моніторинг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://buklib.net/>

3. Тітова С.В., Дудун Т.В. Навчально-методичний посібник з курсу «Картографічні методи в екології» для студентів ННЦ Інститут біології кафедри екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування. – К., Вид-во 2015 р. – 139 с.

4. Картографічні методи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://revolution.allbest.ru/>.

5. Роль екологічного картографування в науці та практиці [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ua-referat.com/>

6. Державний екологічний моніторинг в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://m.pidruchniki.com/>.

7. Кошляков О.Є. Картографічне моделювання в практиці екологічного моніторингу та екологічного управління [Електронний ресурс] /[Кошляков О.Є., Диняк О.В., Кошлякова І.Є.] // Збірник наукових статей “III-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю”. – Вінниця, 2011. – Том.1. – С.202–204. Режим доступу:<http://eco.com.ua/>

«ОРИГІНАЛЬНІ ПРЕПАРАТИ» ЧИ «ГЕНЕРИКИ», ЩО ВИБРАТИ ДЛЯ ЗАХИСТУ РОСЛИН

**Гребенюк М.С., студентка 3 курсу
факультету агротехнологій та екології
Львівський національний аграрний університет**

Зараз на ринку України існує багато пестицидів, які схожі між собою по діючих речовинах та способом дії, хоча за вартістю можуть значно відрізнятися. За більш, ніж 70 років винайдено безліч діючих речовин, на основі

яких створюються хімічні препарати. На сьогоднішній день на ринку представлено більше половини пестицидів-аналогів. Деякі сільгоспвиробники в своїй практиці використовують тільки оригінальні пестициди, а інші, щоб зекономити, використовують більш дешеві аналоги. Тому залишається актуальним питання: у чому ж відмінність оригінальних препаратів від генериків та чи варто їм довіряти?

Оригінальні препарати містять нові діючі речовини, які вперше розроблені і запатентовані компанією-виробником. Багато коштів вони вкладають в наукову сферу, щоб розробити нові препарати, вдосконалити їх та перевірити їх дію. Такі компанії володіють унікальними правами на ті чи інші хімічні речовини. Вони отримують патент терміном дії до 20 років на ексклюзивне розповсюдження препарату, без конкуренції, щоб повернути затрати та отримати прибуток. Не рідко великі компанії об'єднуються, щоб зменшити витрати на дослідження та запровадження нових речовин. Для впровадження нових діючих речовин знадобиться близько 10 років, щоб гарантувати максимальну ефективність та низьку токсичність.

Після закінчення терміну дії патенту, розроблені діючі речовини на законних правах можуть використовуватись іншими компаніями. Так появляються компанії-генерики, які на базі існуючої діючої речовини при дотриманні необхідних технологій створюють аналогічні препарати. Дженерики можуть мати незначні відмінності з оригінальним препаратом по вмісту допоміжних речовин, але це ніяк не повинно позначатись на ефективності препарату. Згідно вимог, генерики мають містити однакові діючі речовини в однаковій концентрації, а також дотримуватись умов зберігання, пакування тощо.

Препарати-генерики в жодному разі не є підробками. Реєстрація генериків відбувається протягом трьох років, які проходять контроль якості в процесі виробництва, а також повинні бути ефективними та екологічно безпечними. Всі препарати-генерики піддаються суворій перевірці, вони мають сертифікати та висновок про екологічну безпеку.

Компанія «Сингента» як лідер у галузі виробництва засобів захисту рослин і насіння ретельно вивчає ефективність генеричних препаратів. Один із останніх дослідів, був направлений на вивчення генерика, який є аналогом препарату Елюміс®

Коротко про Елюміс®. Це комплексний двокомпонентний препарат, який захищає кукурудзу від широкого спектра одно-, багаторічних злакових та дводольних бур'янів. До складу продукту входять дві діючі речовини — нікосульфурон і мезотріон. Препарат — це не просто суміш діючих речовин, а своєрідна і спеціально створена формуляція, до якої входять діючі речовини, наповнювачі, антистресанти, антиспінювачі, сурфактанти тощо. Ці дві діючі речовини в поєднанні з іншими активними компонентами мають сильну синергетичну дію проти широкого спектра бур'янів.

Механізм дії препарату. Нікосульфурон, що його поглинають листки і стебла бур'янів, — типовий ALS-інгібітор, тобто він блокує синтез білка в клітинах рослин бур'янів. Мезотріон — інгібітор специфічного рослинного

ферменту пі-гідроксіфенілпіруватдегідрогенази (HPPD), який бере участь у синтезі каротиноїдів. Ці сполуки, своєю чергою, розширюють спектр поглинання хлорофілу, відповідно мезотріон є інгібітором фотосинтезу. Отже, Елюміс® здатний контролювати майже всю шкодочинну рослинність на полі, зокрема й такий важко контрольований останнім часом бур'ян, як ваточник сирійський.

Два роки тому поруч з Елюміс® на ринку з'явився його прямий генерик із такими самими діючими речовинами. Звичайно, він набагато дешевший за оригінальний препарат, а його виробники повністю повторюють позиціонування, заявлені ключові переваги та «добру славу» Елюміс®.

Компанія «Сингента» заклала досліди на своїх станціях та вивчила аналог препарату Елюміс, його ефективність на виробничих посівах. Виробник генерику добре відтворив діючі речовини — нікосульфурон і мезотріон. Проте, як показали досліди й виробнича практика, з формуляцією щось пішло не так. Саме вона забезпечує унікальність препарату: співвідношення діючих речовин, допоміжних речовин, сурфактантів, антистресантів, антиспінювачів, різноманітних добавок, нарешті ступінь очистки, багаторічні дослідження і досвід використання у різних країнах роблять препарат справді унікальним та оригінальним.

Торік один відомий агрохолдинг придбав на всі свої посівні площі прямий генерик гербіциду Елюміс®, бо він коштував дешевше за оригінал, і застосував його на дуже засмічених бур'янами посівах кукурудзи. Перші десять днів генерик показував непоганий результат. Однак минуло два тижні, виявляється, що кукурудза наче «зійшла» і доросла до 6 листків на окремих полях, але й бур'яни повністю відійшли після генерику і вже майже «вкривають кукурудзу». Неоднорідна ефективність генерику по всьому спектрі бур'янів, хоча бур'яни на момент обробки всі були в одній фазі розвитку.

Складалося враження, що на більшості полів гірчаки, лободу і берізку польову не обробляли — жодних видимих симптомів дії генеричного продукту не було видно. Добре відомо, що характерна ознака дії мезотріону — побіління і повне знебарвлення поверхні листків бур'янів. Нічого такого не було помітно. Кукурудза на оброблених посівах трохи дотягнула до 6 листка, і майже скрізь її вкривав килим бур'янів. Крім того, що спостерігався поганий контроль бур'янів (або радше його відсутність), не було жодних ознак ґрунтової дії продукту: наступні хвилі бур'янів, які з'являлися, спокійно відрастали і знову ж таки не знебарвлювались.

На основі таких даних можна зробити висновок, що оригінальні препарати переважають в ефективності над препаратами-генериками. Приваблива низька ціна генериків не здешевить технологію вирощування, але може навпаки підвищити її ціну.

Список використаних джерел:

1. Фітофармакологія: Підручник / М.Д. Євтушенко, Ф.М. Марютін, В.П. Туренко та ін.; За ред. професорів М.Д. Євтушенка, Ф.М. Марютіна. — К.: Вища освіта, 2004. — 432 с.

2. Фітофармакологічний довідник / М. О. Білик, М. Д. Євтушенко, Ф. М. Марютін та ін.; за ред. М. Д. Євтушенка, Ф. М. Марютіна. Вид. 2-ге, випр. і доп. – Х.: ХДАУ, 2000. – 517 с.

3. Максимович В. Оригінали й генерики: у чому різниця, та чи справді генерики економлять гроші [Електронний ресурс] / Володимир Максимович // Агробізнес сьогодні. - 2018. Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/2017-09-29-05-56-43/item/10061-oryhinaly-i-heneryky-u-chomu-riznytsia-ta-chy-spravdi-heneryky-ekonomliat-hroshi.html>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНОЇ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Іванова Є.Л. студентка 4 курсу
агробіотехнологічного факультету
Одеський державний аграрний університет

Намагаючись вирішити проблему нестачі продовольчої продукції у світі, вчені винайшли метод генної інженерії. Цей метод дозволяє підвищити урожайність рослин, їх стійкість до хвороб і шкідників, покращити транспортабельність і збільшити строк зберігання продукції. Але невдовзі навколо цієї теми виникла дискусія, що триває вже більш ніж десять років. Отже, що ж таке генно-модифіковані овочеві культури і чи справді вони небезпечні для людини?

Генетично модифіковані овочеві культури – це ті культури, генотип яких було змінено за допомогою штучних прийомів переносу генів, які не відбуваються в природних умовах. Наприклад, для того, аби томати набули морозостійкості, їм вводять ген камбали [3]. Печінка щура виробляє багато вітаміну С, тож до шпинату вводять ген щура для збільшення продукування цього корисного вітаміну.

На даний момент тема генномодифікованих овочів та їх впливу на організм людини є надзвичайно актуальною, насамперед через те, що немає достовірно підтверджених результатів досліджень. Для того, аби зробити правильні висновки необхідна зміна декількох людських поколінь, кожне з яких вживатиме генномодифіковану продукцію. У той же час проводяться дослідження на тваринах, результати яких є суперечливими. І в цьому питанні, на жаль, велику роль відіграє економічний фактор, адже вирощування генномодифікованої продукції є досить прибутковим. Цікавим є той факт, що країни, які розвиваються набагато охочіше впроваджують вирощування генномодифікованої продукції на своїй території, ніж багаті країни. Отже, в чому переваги і недоліки генномодифікованих овочів? Це шлях до вирішення питання нестачі свіжої і якісної овочевої продукції у світі чи величезна проблема майбутнього?

До основних переваг генномодифікованої овочевої продукції варто віднести:

- стійкість до різноманітних шкідників і хвороб, що дозволяє зменшити пестицидне навантаження у порівнянні з традиційними технологіями;
- висока урожайність, що по-перше, дає можливість знизити собівартість продукції, а по-друге у майбутньому при збільшенні кількості населення врятує людей від голоду;
- підвищена стійкість до несприятливих умов вирощування;
- можливість впровадження «біофармінгу», тобто вирощування лікарських препаратів у тілі рослин. Зокрема, вчені працюють над виведенням сортів помідорів та картоплі, що містять вакцини і ліки для країн третього світу, де вони будуть вирощуватись і не потребуватимуть спеціальних методів зберігання.

Основними недоліками генетично модифікованої продукції є те, що:

- більшість країн, в тому числі й Україна, не мають законодавчого регулювання виробництва та споживання генетично модифікованої продукції;
- на товарах відсутній повний перелік складових речовин і їх вмісту в продукції, а отже, споживач не знає, що саме він купує і як це вплине на його здоров'я. Наприклад, ген підсніжника, введений в картоплю для стійкості проти колорадського жука, викликає підвищений вміст рослинних пектинів, що є несприятливим для імунної системи, можуть розвинути хвороби нирок, печінки і головного мозку;
- існує ризик виникнення алергічних реакцій (помідор із введеним геном риби може спровокувати алергічну реакцію у людини, що має алергію на рибу);
- з екологічної точки зору генетично модифіковані рослини становитимуть значну небезпеку при проникненні у дику природу. Наприклад, при перехресному запиленні деякі рослини отримають ген стійкості до пестицидів та шкідників, і тоді їх розмноження стане неконтрольованим [3].

В Україні наразі питання про виробництво та споживання генетично модифікованої продукції регулює постанова КМУ від 16.10.2008р. «Тимчасові критерії безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та впровадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі». Ця постанова стосується заборони виробництва, ввезення та реалізації харчових модифікованих продуктів, що призначені для дитячого харчування. Усі інші продукти потребують маркування із зазначенням якісного складу, при цьому допускається ввезення та реалізація продуктів, якщо вміст ГМО не перевищує 0,9%. Тобто офіційно в Україні генетично модифіковані продукти не вирощуються, більш того, оскільки жодна ГМ культура в Україні не зареєстрована, то їх ввезення в Україну та культивування є незаконними. Але, на жаль, сільське господарство в Україні не є повністю вільним від генномодифікованої продукції, про що свідчать результати аналізів 15 лабораторій Укрметртестстандарту. В середньому одна лабораторія за добу досліджує на ГМО по 10 зразків продукції. За даними лабораторій, у 2011 році ГМО знаходили у 3% продукції, що досліджувалась[1].

Щодо ситуації у світі, то лідерами з вирощування ГМО продукції є США Канада, Індія та Китай. Згідно Управління по санітарному нагляду за якістю Харчових Продуктів та Медикаментів (FDA), на території США існує тільки

два види кабачків: генномодифіковані та звичайні. У генномодифікованих кабачках підвищили вміст білка, щоб вони змогли чинити опір хворобам. А от щодо звичайних – знайти їх практично неможливо. Ще однією широкомаштабно вирощуваною генномодифікованою овочевою культурою в США є томат. Його модифікували задля збільшення терміну зберігання, що також дозволило зменшити кількість відходів. [4] Але при цьому в США використання генномодифікованої продукції для виробництва дитячого харчування заборонене законом. Велика кількість досліджень на цю тему проводиться також і в Ізраїлі, але всі дослідження контролюються двома державними комісіями, і генетично модифікованої культури не вирощуються ні у промислових масштабах, ні місцево.

Отже, однозначної відповіді на питання користі чи шкоди від генномодифікованих організмів наразі немає. Але кожна людина має відповідати за своє здоров'я і бути поінформованою про всі можливі наслідки від вживання таких продуктів. Єдиною складністю при цьому є те, що відрізнити наприклад, генномодифікований томат від традиційно вирощеного без наявності спеціального маркування неможливо, тим самим громадяни часто позбавлені права вибору. На мою думку, наразі саме з цього питання і потрібно починати, вирішуючи проблему використання і впливу генномодифікованих організмів.

Список використаних джерел:

1. Малиш Н.А. «Генетично модифіковані організми в системі продовольчої безпеки України» [Електронний ресурс].- Національна Академія державного управління при Президентові України, 2013. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Тимчасові критерії безпеки поводження з генетично модифікованими організмами та впровадження генетично-інженерної діяльності у замкненій системі» від 16.10.2008 р., №922

3. Генетично модифіковані продукти - прокляття чи порятунок».- Харчі Інфо. - 12.14.2014.- Режим доступу:harchi.info

4. 10 генномодифікованих продуктів, які американці вже не вважають такими». – Режим доступу: animalukr.ru

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АДСОРБЕНТІВ ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ ВПЛИВУ ПОСУХИ ПРИ ЗАКЛАДАННІ ВИНОГРАДНИХ НАСАДЖЕНЬ

**Омаїдзе О.Г., студент 4 курсу
агробіотехнологічного факультету
Одеський державний аграрний університет**

Закладання нових масивів, зокрема винограду, є одним з найбільш відповідальних етапів у формуванні довговічних високопродуктивних багаторічних насаджень. І найбільшою проблемою на означеному етапі на

територіях з дефіцитом придатної для зрошення води є – посуха [1]. Негативний вплив посухи на виноградну рослину в різні етапи розвитку проявляється в погіршенні закладки плодкових утворень, зменшенні об'єму однорічного приросту, слабкому розвитку кореневої системи та ін.

Одним з напрямків зниження впливу посухи є застосування екологічно безпечних полімерів, які забезпечують збільшення запасів продуктивної вологи в ґрунті і більш раціональне її використання [2, 3].

Метою наших досліджень було вивчення впливу дії абсорбентів як окремо, так і в поєднанні з хелатними добривами на приживаність, ріст та розвиток, як окремих органів виноградної рослини так і куща в цілому.

Польові досліді проводились у ДП «Агро-Коблево» Березанського району Миколаївської області на сортах винограду Бастардо Магарачський та Совіньон зелений, які щеплені на підщепі Ріпаріа х Рупестріс 101-14 та ВХР Кобер 5-ББ відповідно. Схема садіння рослин сорту Бастардо Магарацький 3х1 м, а Совіньону зеленого 3х1,25 м.

Польові досліді проводились за наступною схемою: *Варіант 1* - контроль (вимочування кущів у воді і садіння їх під гідробур); *варіант 2* - обволочення коренів гелем «МахіМарін» і садіння їх під гідробур; *варіант 3* - садіння саджанців з двома таблетками «МахіМарін» під гідробур; *варіант 4* - вимочування саджанців в «Poly feed» та обволочення коренів гелем «МахіМарін» і садіння їх під гідробур; *варіант 5*- вимочування саджанців в «Біохелаті» та обволочення коренів гелем «МахіМарін» і садіння їх під гідробур; *варіант 6* - вимочування саджанців в «Poly feed» та садіння їх під гідробур з двома таблетками «МахіМарін»; *варіант 7* - вимочування саджанців в «Біохелаті» та садіння їх під гідробур з двома таблетками «МахіМарін»; *варіант 8* - вимочування саджанців в «Poly feed» та садіння їх під гідробур; *варіант 9* - вимочування саджанців в «Біохелаті» та садіння їх під гідробур.

В результаті проведених досліджень отримали наступні данні. Аналіз ступеню приживаності саджанців показав, що на обох сортах при садінні саджанців під гідробур найбільший відсоток приживаності спостерігався у варіантах, де застосовували абсорбенти (до 96%), трохи менші показники в варіантах з хелатними добривами (84 %), найменша приживаність була у контролі – 76%.

Аналізуючи вплив досліджуваних агроприємів протягом трьох років вегетації на надземні органи виноградної рослини, можна сказати, що в перший рік вегетації отримали невеликі за показниками площі листової поверхні куща та об'єму однорічного приросту за всіма варіантами досліді, але порівняно з контролем всі вони були суттєвими. У варіантах, де використовували абсорбенти, порівняно з контролем, показники були вищими. Найбільш суттєві прибавки за показниками спостерігалися у варіанті, де застосовували абсорбент гелеподібної форми МахіМарін у поєднанні з поліфідом. В середньому довжина пагонів в перший рік вегетації сягала 40-50 см, що було недостатнім для формування штамбу, тому пагони навесні було зрізано та залишено 2-3 вічка.

Другий рік вегетації відрізнявся більш інтенсивним розвитком пагонів в усіх варіантах досліді. При цьому діаметр однорічних пагонів за варіантами

був майже однаковим, що сприяло формуванню штамбу. Проте утворення та діаметр пасинків в варіантах, де ми застосовували абсорбенти було більшим ніж в контролі, при цьому вони добре визріли і дали нам змогу сформувати один-два рукави. Це насамперед пов'язано з достатком вологи і мінеральних речовин в період вегетації.

На третій рік вегетації спостерігалася не велика різниця між кількістю листків та діаметром листової пластинки у варіантах, але завдяки різній кількості однорічних пагонів це призвело до різниці за показниками площі листової поверхні куща та об'єму однорічного приросту. Хід показників за варіантами коливався по площі листя 1967,39 (к) до 2964,05 (4в) см² при НСР₀₅ = 284,64 см²; за об'ємом однорічного приросту від 71,96 (к) до 105,73 (3в) см³ при НСР₀₅ = 284,66,74 см³ (Бастардо Магарацький). Тобто виділялись варіанти сумісного застосування абсорбентів та хелатних добрив, що підтвердили статистичні розрахунки. Аналогічні закономірності спостерігаються і на сорті Совіньон зелений

Досліджуючи розвиток кореневої системи винограду після першої вегетації було зафіксовано наявність коренів лише на глибині 40-50см. Знайдені корені були представлені в основному фракціями з діаметром до 1 мм. Довжина коренів у всіх варіантах досліджування відрізнялась, найбільшою вона була при застосуванні абсорбентів як в таблетованій формі так і у формі гелю. На другий рік корені спостерігалися не тільки на глибині 40-50 см, але й на глибині 0-20см так звані росяні корені і найбільше їх було в тих варіантах, де ми не застосовували абсорбенти.

Слід зазначити що при вивченні розвитку кореневої системи у варіанті садіння під гідробур з адсорбентами у таблетованій формі виявили застрягання таблеток у поверхневих шарах, і як наслідок розвиток коренів у верхніх шарах, що призводить до слабшого розвитку п'яткових коренів, а отже при садінні під гідробур більш доцільно використовувати адсорбенти у формі гелю.

В нашому випадку, завдяки якісним показникам препаратів MaxiMarin зберігати та регулювати вологу, головні (п'яткові) корені виноградної рослини в потрібну мить отримували воду, що призвело до їх більшого розвитку і меншого розвитку поверхневих коренів, що дає нам змогу уникнути негативного впливу росяних коренів на рослину та зменшити кількість катаровок.

На третій рік вегетації створених насаджень отримали перший врожай, лише на варіантах, де застосовували адсорбенти.

Таким чином ґрунтуючись на вище викладеному, можемо зробити наступні висновки, що абсорбенти MaxiMarin в різних формах виготовлення: гель чи таблетка, як окремо так і при спільному використанні їх з добривами в хелатній формі, за рахунок своїх властивостей, позитивно впливають на приживаність, ріст та розвиток виноградних кущів, зокрема на більш інтенсивний розвиток кореневої системи, що в свою чергу призводить до кращого подолання виноградною рослиною посухи, а також покращує якісні та кількісні показники врожаю на досліджуваних сортах.

Список використаних джерел:

1. Петров В.С. Научные основы устойчивого выращивания винограда в аномальных погодных условиях / В.С. Петров, Т.П. Павлюкова, А.И. Талаш.– Краснодар: ГНУ СКЗНИИСиВ, 2014.– 157 с.
2. Савчук Ю. О. Вплив абсорбентів та хелатних добрив на продуктивність та якість технічного сорту винограду Бастардо Магарацький в умовах півдня України в умовах півдня України. // Збірник наукових праць Аграрний вісник Причорномор'я – Вип.76. - Одеса, 2015.- С.72-76.
3. Тихомирова Н.А., Урденко Н.А., Бейбулатов М.Р. Применение влагоудерживающего препарата "Aquarastus" при посадке винограда в условиях Крыма. // Сборник научных трудов Кубанского ГАУ. Проблемы рекультивации отходов быта, промышленного и сельскохозяйственного производства. Краснодар, 2017. С. 424-428. .

ГЕННО-МОДИФІКОВАНІ ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ: ЗА І ПРОТИ

*Ходій Д.С., студентка магістратури
факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

Аналіз проблем, що стоять перед суспільством на початку ХХІ ст., свідчить про дві глобальні проблеми: харчування та екологічна безпека. Усі інші прямо або опосередковано пов'язані з ними. Сьогодні виробництво сільськогосподарської продукції досягає близько 5 млрд. т на рік. Щоб забезпечити їжею у 2025 році майже 9 млрд. населення Землі необхідно збільшити цей показник вдвічі. Для цього традиційних способів буде недостатньо. Ось чому створення і впровадження генетично модифікованих організмів (ГМО) є однією з науково-політичних проблем. Необхідно констатувати, що саме засоби масової інформації, а не академічні наукові журнали, з самого початку робіт у цьому напрямку наділили ГМО «презумпцією винності». [1,4]

У більшості країн розпочався громадський рух за створення зон, вільних від ГМО. Зазначимо: чим менший запас у пересічних людей біологічних знань, тим більший страх щодо небезпеки від споживання ГМО. Генетики професіонали спокійні і толерантні. За останні 30 років біотехнологія, використовуючи рекомбінантні ДНК, перетворилась в унікальний науковий метод дослідження і виробництва продукції сільського господарства. ДНК-технології дозволяють відбирати і вводити в рослини конкретні гени стійкості до шкідників, хвороб, гербіцидів, холоду, нестачі вологи, засолення, кислотності ґрунту тощо. Відомо понад 20 способів проникнення та міжвидової міграції генетичних елементів; до їх числа відносять трансформацію, трансдукцію, віруси, нестатевий обмін хромосомами, утворення симбіотичних

асоціацій тощо. Технологія створення ГМ рослин складається з багатьох етапів, серед яких можна виділити такі:

- 1) одержання конкретних генів, створення векторів;
- 2) трансформація рослинних клітин (зокрема, за допомогою бактеріальних плазмід);
- 3) підтвердження трансформації молекулярно-генетичними методами — виявлення працюючого гена;
- 4) регенерація цілої рослини з трансформованих клітин.

Перші трансгенні рослини були одержані у 1983 р.; перший харчовий ГМ продукт (сир) — виготовлений із використанням генетично модифікованого ферменту — був дозволений у США в 1990 р. Незважаючи на опозицію у певних колах, нові сорти трансгенних рослин швидко завойовують популярність у світі; зокрема, площа під чотирма найбільш поширеними культурами (соя, кукурудза, бавовник, ріпак) скла дає майже 30 % світових посівів. Сьогодні важко назвати вид рослин, культурні представники якого не є генетично модифіковані.[2]

Розглянемо аргументи науковців «за» ГМО. Оскільки усі живі організми (від вірусів до ссавців) містять однакові чотири «ноти» життя (А, Т, Г, Ц) у молекулі ДНК, то чому рекомбінантні (гібридні) ДНК треба вважати протиприродними? Однакові триплети кодують 20 природних амінокислот, які є складовими усіх білків біосфери. Усі метаболіти рослин (і трансгенних теж) вже існують у природі. Тобто якщо відомо, що ГМ рослини містять речовини отруйної чи фармакологічної дії, то біобезпека пов'язана насамперед із дослідженням алергенної, токсичної, канцерогенної дії ГМ продуктів на людину і сільськогосподарські тварини. [2,3,4]

Варто підкреслити, що в Європі вже давно діє норма вмісту ГМО в продуктах харчування — не більше 0,9 %, в Японії — 5 %, в США і Канаді — добровільне маркування. Зазначимо, що у США, де прискіпливо стежать за здоров'ям нації, біобезпеку контролюють одночасно три федеральних органи: Міністерство сільського господарства, Агентство з охорони довкілля (ЄРА), Комісія з контролю за продуктами харчування і лікарськими засобами (ЄДА). [1]

Причому вимоги до медико-генетичної і технологічної оцінки ГМ продуктів більш високі, ніж до сортів, які одержані шляхом звичайної селекції чи хімічного/фізичного мутагенезу. Медико-генетична оцінка ґрунтується на застосуванні полімеразної ланцюгової реакції, яка передбачає аналіз усіх внесених генів у рослину (трансгенів, маркерів, промоторів, термінаторів). Зокрема, ГМ рослини містять однакові послідовності промотора 35S і термінатора NOS, що дозволяє на першому етапі ідентифікувати наявність ГМО в продукті. Потім проводять ПЛР з маркерами на послідовність нуклеотидів ДНК (трансген), що визначають внесену ознаку. Створення і використання спеціалізованих ДНК-мікрочіпів дає змогу проводити масовий скрінінг (сортування) харчових продуктів та вихідної сировини на наявність трансгенів. Технологічна оцінка визначає органолептичні і фізико-хімічні властивості, а також вплив генетичних модифікацій на технологічні параметри

продукції. Спеціальні дослідження проводяться для виявлення можливого впливу на імунний статус; визначають його мутагенну, канцерогенну та нейротоксичну дію. Визначається активність ферментів системи антиоксидантного захисту, вміст продуктів перекисного окиснення ліпідів та ін. Хронічна токсичність продукту визначається на тваринах, раціон яких упродовж 6 місяців максимально складається з ГМ продукту[2]

Чи є небезпека від ДНК, яку ми «споживаємо» з їжею? В організмі людини в травному тракті чужа ДНК руйнується ферментами нуклеазами (рестрикційними ендонуклеазами) до мономерів — нуклеотидів, які всмоктуються клітинами для власних потреб ДНК. Нуклеази однаково «ріжуть» ДНК вірусів, бактерій, рослин, грибів чи тварин. Кишечник людини вже багато тисячоліть є чудовим хеомостатом з ідеальними умовами співіснування мікроорганізмів з різними фрагментами ДНК. У геномі симбіонта людини — кишкової палички (*Escherichia coli*) — майже 17 % ДНК має еукаріотичне походження. Отже, феномен генетичної трансформації не є новиною для біосфери, а лише одним із численних механізмів горизонтального і вертикального трансгенезу.[2,4]

Підкреслимо, що технологія створення ГМ рослин відбувається за участю природних інструментів. Зокрема, усі ферменти, з якими працюють генні інженери (рестриктази, лігази, полімерази, екзонуклеази тощо), виділені із живих організмів. Майже усі ГМ рослини містять однакові природні послідовності ДНК, які регулюють роботу трансгена, а саме промотор 35S (одержаний з вірусу мозаїки цвітної капусти) і термінатор NOS (з ґрунтової бактерії *Agrobacterium tumefaciens*). Якщо проаналізувати генетичну генеалогію усіх наших традиційних продуктів харчування (пшениці, картоплі, томатів, кукурудзи та ін.), то побачимо, що вони є результатом природних мутацій і генетичних трансформацій.[3,4]

Отже, поширення і використання генетично модифікованих організмів (ГМО) — вірусів, бактерій, дріжджів, грибів, рослин та тварин — реальність сучасної світової науки. Це процес необоротний. Вчені покладають надію на транс-генні організми: вирощування їх є значно дешевшим, вони меншою мірою забруднюють довкілля пестицидами, допомагають розв'язати проблему біопалива, не потребують залучення нових площ та ін. Як і будь-який витвір людського розуму ГМ рослини створюють певний ризик, але пряма небезпека їх для здоров'я людини та сільськогосподарських тварин науково не доведена. Явну небезпеку для збереження біорізноманіття і здоров'я людини складають кислотні опади, знищення озонового екрану, радіонукліди, пестициди, важкі метали, нітрати, нітрити, нітрозаміни, мікотоксини, штучні консерванти, різноманітні синтетичні харчові домішки та інші ксенобіотики. Суспільство має право робити вибір — споживати органічну чи генетично трансформовану їжу. Державі необхідно обов'язково забезпечити маркування ГМ продуктів, хоча інформування населення про вміст ГМ компонентів не стосується питань біобезпеки, а є лише повідомленням про вміст у продуктах певних компонентів, аналогічно, як на етикетках вказують присутність різних інгредієнтів: барвників, харчових добавок, згущувачів тощо [1,3,4].

Список використаних джерел:

1. Блюм Я., Борлауг Н., Сужик Л., Сиволап Ю. Современные биотехнологии — вызов времени. — К.: РА Nova, 2002. — 102 с.
2. Блюм Я., Новожилов О. Трансгенні рослини організми: економічний ефект і ризику для біоти. Міжнародний симпозіум «Проблеми біологічної безпеки при впровадженні генетично змінених організмів: нові наукові підходи, регуляція та суспільне сприйняття» (10—14 травня 2006 р., м. Ялта) // Вісник НАН України. — 2006. — № 9. — С. 56—59.
3. Глазко В.И. Генетически модифицированные организмы: от бактерии до человека. — К.: КВИЦ, 2002. — 210 с.
4. Рудишин С.Д. Проблеми біобезпеки при використанні ГМ-рослин // Актуальні проблеми прикладної генетики, селекції та біотехнології рослин: Зб-к наук. пр. — Т. 131. — Ялта: Никитський ботаничний сад, 2009. — С. 187—192

СЕКЦІЯ 7
ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА НА ЗАСАДАХ НАБЛИЖЕНОГО
ДО ПРИРОДИ ЛІСІВНИЦТВА

**ЛІСОВІДНОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОСНЯКІВ У СВІЖИХ СУБОРАХ
ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ В УМОВАХ ЕКОЛОГО-КЛІМАТИЧНИХ
ЗМІН**

*Зінкевич Р.А., студент 3 курсу
факультету лісового господарства
Науковий керівник – Сірук Ю.В.,
завідувач кафедри таксації лісу та лісовпорядкування
Житомирський національний агроекологічний університет*

Ослаблення соснових насаджень, спричинене комплексом еколого-кліматичних факторів в останні роки в умовах України набрало загрозливих масштабів. За останніми даними лише на території Полісся понад 120 тис. га всихаючої сосни. «Біологічна пожежа» спричинила активізацію дій як виробничників, так і науковців [1].

Поряд з цим надзвичайно актуальним є питання природного поновлення сосни, зважаючи на те, що в умовах Житомирського Полісся були не поодинокі відмічені випадки всихання соснових культур другого класу віку.

Нагальність вирішення проблеми лісовідновлення в осередках всихання сосни було в окремому пункті наказу Держлісагентства "Щодо масового всихання насаджень", де було передбачено розробити рекомендації зі створення на зрубках після суцільних санітарних рубок нових більш стійких і високопродуктивних деревостанів [2].

Нещодавно Науково-технічна рада Держлісагентства затвердила «Тимчасові рекомендації щодо проведення першочергових заходів у соснових лісах, пошкоджених короїдами». У підрозділі 8.1 даних рекомендацій зазначено: «Після проведення рубок слід застосовувати заходи зі сприяння природному поновленню господарсько цінних порід (мінералізація ґрунту, підсівання насіння сосни, а в суборах і сугрудах – жолудів дуба) [3].

У своїй роботі ми вирішили звернути увагу на стан природного поновлення без будь-яких заходів його сприяння ще під наметом материнських деревостанів.

В якості дослідних об'єктів були обрані невідповідно сосняки штучного походження, адже саме вони є статистично більш вразливими до всихання.

Аналізуючи дані 2014-2016 рр статистично підтвердженим фактом є найбільша вразливість соснових насаджень у свіжих суборах. Саме це і спонукало нас провести дослідження лісовідновлення у потенційно сприятливому для природного поновлення едатопі, в якому в той же час сосняки є статистично найменш стійкими.

Мета дослідження полягала у розкритті наступних питань:

1. Дослідження рівня забезпеченості стиглих і пристигаючих соснових деревостанів у свіжих суборах благонадійним підростом цільових порід, зокрема сосною звичайною.

2. Визначення висотної, вікової структури і життєздатності соснового підросту.

3. Дослідження густоти та складу підросту за значенням показника трапляння із використанням мобільного додатку Multi Counter

Саме з останнім пунктом і пов'язана новизна даної наукової роботи.

Дослідні роботи були проведені у Левківському лісництві ДП «Житомирське ЛГ», оскільки саме в даному лісництві переважають соснові насадження в умовах В₂ і найбільші обсяги санітарно-оздоровчих заходів.

Критерії відбору дослідних ділянок наступні: вік – стиглі, пристигаючі, походження – штучне, ТЛУ – В₂, відсутність рубок протягом останніх 3-х років, відносна повнота – 0,6-0,7. Сезон обліку - серпень-вересень 2017 року. Обсяг облікових робіт – 1 % від площі ділянки. Облікові майданчики – розміром 0,5×0,5 м вздовж ходових ліній.

Досліджувані показники при обліку життєздатних особин: порода, висота, трапляння. Густина підросту знаходилася за показником трапляння.

Оцінка життєздатності: за показником відносного приросту у 30 випадково відібраних особин середнього та крупного підросту.

Оцінка успішності природного поновлення: методика УкрНДІЛГА [4], СОУ:2006 [5].

Облік безпосередньо проводився із застосуванням мобільного додатку Multi Counter. При обліку визначалася наявність на облікових майданчиках життєздатного підросту.

Саме значення трапляння на кожній ділянці знаходилося шляхом відношення кількості облікових майданчиків із наявним природним поновленням до їх загальної кількості окремо для кожної породи та категорії крупності. Склад визначався за співвідношенням значень трапляння порід також із використанням згаданого додатку.

Якщо враховувати лише чисельність соснового підросту, не зважаючи на його висотну структуру та життєздатність, то 75 % дослідних ділянок є забезпеченими понад 8 тис. шт. на гектар. Але оскільки найбільшу цінність становить саме дрібний підріст висотою до 0,5 м, то чисельність поновлення такої категорії крупності буде перевищувати встановлений ліміт лише в 10 з 20 насадженнях. Згідно ж методики УкрНДІЛГА, при врахуванні віку підросту, успішним можна вважати поновлення на 17 із 20 дослідних ділянках.

Загалом при обстеженні було відмічене переважання дрібного та середнього підросту. На облікових майданчиках знаходилося 58 % дрібного, 38 % середнього та 14 % крупного підросту.

У 2017 році вологозабезпеченість верхнього шару ґрунту за рахунок регулярних опадів протягом вегетаційного сезону дала можливість спостерігати на облікових майданчиках сходи сосни у кількості від 0,1 до 12,2 тис шт. на га. За віковою структурою переважав підріст віком 4-8 років.

Відносний показник приросту для підросту висотою від 0,5 до 1,5 м в середньому коливається у межах від 0,64 до 1,24. На 4 із 6 пробних площ даний показник вказує на перспективність природного поновлення даного розміру. Середні значення відносного приросту для крупного підросту загалом у порівнянні з середнім виявилися дещо менші (від 0,67 до 0,92). Загалом по шести ділянках відносний приріст середнього підросту на 19 % в середньому перевищує відповідний показник крупного підросту. Це вказує на втрачання з часом життєздатності сосни під наметом материнського деревостану.

Оцінюючи підріст сосни звичайної на ПП 7 (лише для крупного підросту) та ПП 9 (лише для середнього підросту) за спектрами життєвого стану, ценопопуляції молодого покоління під наметом стиглого деревостану можна назвати «депресивними», оскільки частка затухаючих особин підросту перевищує півсуми прогресуючих та перспективних екземплярів. На решті ділянок ценопопуляції підросту «процвітаючі».

Висновки:

1. Штучні соснові насадження зберігають непогану здатність до природної регенерації, про що свідчить наявність сходів чисельністю до 12 тис на 1 га. Поява і збереження сходів сосни напряму залежать від погодних умов протягом вегетаційного сезону.

2. Відсутність опадів протягом 2-х і більше місяців (на прикладі 2016 року) при високих температурах призводить до загибелі сходів і однорічного підросту. Відпад соснового підросту віком до 3-х років в окремих випадках становив 60 % за рік, старшого віку – до 10%.

3. При оцінці успішності природного поновлення сосни звичайної під наметом деревостанів найбільш доцільно використовувати методику УКРНДіЛГА, яка враховує відпад підросту в залежності від його віку.

4. В якості оцінювання життєздатності середнього та крупного підросту варто використовувати показник віталітету, який базується на застосуванні показнику відносного приросту за висотою. Благонадійним слід вважати підріст із значенням даного показника не менше 1.

5. Близько 75 % від досліджених ділянок можна вважати такими, що придатні для лісовідновлення природним шляхом у разі дотримання заходів щодо збереження природного поновлення.

6. Облік природного поновлення із використанням показника трапляння досить добре себе зарекомендував при дослідженні процесу лісовідновлення під наметом насаджень. Позитивними сторонами даного методу обліку є швидкість його проведення, порівняно невелика трудомісткість та легкість виконання. Поряд з цим точність проведення обліку, враховуючи мінливість показників, є задовільною для прийняття проектних рішень на виробництві.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=187246&cat_id=32888

2. Електронний ресурс. Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=183127&cat_id=65319

3. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.lisportal.org.ua/89241/>
4. Справочник лесовода / [П. С. Пастернак, П. И. Молотков, И.Н. Патлай. и др.]. – К. : Урожай, 1990. – 296 с.
5. Пробні площі лісовпорядні. Метод закладання. СОУ 02.02.-37-476:2006. – К., Мінагрополітики України, 2006. – 32 с.

СЕКЦІЯ 8
ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА. РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ

**ТВЕРДІСТЬ ҐРУНТУ ЗА БЕЗЗМІННОГО ВИРОЩУВАННЯ КУЛЬТУР
ТА У СІВОЗМІНІ**

**Гусак М.М., Шестак В.Г., студенти 5 курсу
факультету агротехнології та екології
Львівський національний аграрний університет**

Властивість ґрунту чинити опір проникненню в нього тіла плунжера у вигляді конуса, кулі, циліндра називаються твердістю. При високій твердості ґрунтів часто виникає проблема зниження схожості насіння, чинить механічний опір розвитку кореневої системи рослин, що є причиною погіршення водного, повітряного і теплового режимів ґрунту.

Поняття твердості і щільності між собою подібні і пов'язані, переважно залежать від одних і тих чинників. На твердість ґрунту впливає пора року, хімічний і механічний склад, вологості, вмісту гумусу і увібраних основ тощо.

Інформація про твердість ґрунту допомагає оптимізувати технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур, зокрема правильно підбирати обробіток ґрунту та чергування культур у сівозміні.

Предмет наукового дослідження – твердість ґрунту на беззмінних полях та для порівняльного аналізу у сівозміні. Об'єктом дослідження був беззмінний посів картоплі, озимого жита, кукурудзи на зерно, озимої пшениці та цукрового буряку. Аналіз на твердість був проведений пенетрометром WileSoil, у п'ятикратній повторності. Дослідження проведено на дослідних полях Львівського національно аграрного університету.

Надмірне ущільнення ґрунту негативно впливає на усі властивості ґрунту, спричиняє зниженню ефективності використання добрив, погіршення мікробіологічних процесів.

Так, при проведенні обліків встановлено, що навесні за фізичної стиглості ґрунту показники твердості були дещо вищими, ніж восени. Ущільнення ґрунту залежало від культури, яку вирощували та глибини визначення. Облік проводили на таких глибинах 0 – 7, 7 – 15, 15 – 23, 23 – 30, 30 – 38, 38 – 45, 45 – 53 см. Відповідно восени під картоплею твердість становила 3.36, 6.72, 10.22, 9.52, 9.87, 10.92, 11.48 кгс/см²; озимим житом – 12.6, 9.24, 12.32, 15.12, 14, 16.8, 19.6 кгс/см²; кукурудзою на зерно – 3.78, 6.72, 10.5, 14.98, 17.64, 11.55, 10.15; цукровим буряком – 3.22, 4.9, 9.52, 8.68, 9.38, 8.82, 9.625 кгс/см²; озимою пшеницею – 6.16, 10.5, 9.94, 17.85, 17.325, 13.825, 10.15 кгс/см²; а у сівозміні – 7.56, 11.2, 12.32, 13.44, 13.44, 14.14, 15,75 кгс/см².

Аналізуючи показники твердості ми бачимо, що найбільші показники отримуємо на полі де культури чергуються, найменші на картоплі, а проміжні під озимим житом.

Весною на беззмінних посівах картоплі твердість становила – 7.7, 10.71, 14.42, 14.21, 12.67, 13.02, 14.77 кгс/см²; озимим житом – 11.06, 13.72, 13.72,

16.38, 17.22, 20.37, 21.21 кгс/см²; кукурудзи на зерно – 8.4, 9.8, 9.8, 15.75, 15.4, 9.24, 10.15 кгс/см²; цукрового буряку – 8.4, 12.11, 11.2, 12.11, 11.97, 10.92, 10.36 кгс/см²; озимої пшениці – 8.75, 10.5, 14.7, 13.51, 10.85, 11.55, 12.46 кгс/см²; у полі сівозміни – 11.62, 9.2, 17.92, 13.72, 11.9, 10.85, 11.06 кгс/см². Отже, спостерігаємо поступове зростання твердості ґрунту під картоплею. На інших культурах найвищий рівень твердості був на глибині 23 – 30 см, теж виражається і в сівозмінні. Твердість ґрунту під цукровими буряками у верхньому шарі була найнижча. Із зернових культур на беззмінних полях більший опір проникнення коріння є у полі озимого жита. У сівозмінні плужна підшва є на глибині 15 – 23 см, де щільність становить 17.92 кгс/см².

Отже, дане наукове дослідження, допомагає оцінити фізичний стан ґрунту за довготривалого беззмінного вирощування основних сільськогосподарських культур та прийняти відповідні рішення у змінні технології їх вирощування.

Список використаних джерел:

1. Крикунов В.Г. Ґрунти і їх родючість: Підручник. – К.: Вища школа, 1993. – 287 ст.
2. Механіко-технологічні властивості сільськогосподарських матеріалів/ Г.А. Хайліс, А. Ю. Горбовий, З.О. Гошко, М. М. Ковальов, О.О. Налобіна, С. Ф. Юхимчук. – Луцьк: Ред. – вид. відділ ЛДТУ, 1998. – 268 ст.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЛІ

Карпик Ю.А., студентка 3 курсу
юридичного факультету

Сумський національний аграрний університет

Напевне, у кожного другого громадянина на слуху інформація про існуючу заборону на продаж земель сільськогосподарського призначення в межах нашої держави. Так, мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення в Україні діє вже майже 17 років, та, будучи важливим елементом сучасної земельної реформи, є водночас найпроблемнішим питання, яке робить українську земельну реформу занадто тривалою.

Мораторій – це відтермінування реалізації права на набуття у власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення, крім дозволених земельним законодавством випадків.

Питання відкриття ринку землі в чергове на вустах у суспільства, та стало особливо актуальним за останні 3-4 роки, про що активно пропוגандують експерти соціальних та економічних сфер та, навіть, сам Уряд, Президент України та Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Особливих обертів питання скасування діючого мораторію на відчуження земель набуло в березні 2016 року, коли Президент України Петро Порошенко

закликав до вирішення питання формування ринку землі, так як скасування мораторію на продаж земель с/г призначення було однією з вимог ключового кредитора України - Міжнародного валютного фонду. Однак, згодом діючий на той час Прем'єр Міністр України на одному із публічних виступів зазначив, що Україна поки не зможе запустити повноцінний ринок землі у зв'язку з недосконалим законодавством. Дане твердження було правдивим.

Тому, політичні сили, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство економічного розвитку та торгівлі, Уряд нашої держави, спільно з Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру, в чергове почали активно формувати необхідний пакет законопроектів, що сприятиме запуску земельного ринку.

Наразі, «боротьбу за життя» ведуть 2 зареєстровані законопроекти щодо ринку земель: проект Закону про обіг земель сільськогосподарського призначення за № 5535-1 від 28.12.2016 р. та проект Закону про ринок земель за № 7112 від 14.09.2017 р.

Перший [проект](#) «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» передбачає положення щодо обмеження суб'єктного складу осіб, які можуть набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення; встановлення етапності відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення; продаж земель державної та комунальної власності виключно на конкурентних засадах шляхом проведення електронних торгів; продаж земель, які перебувають у приватній власності, за рішенням власника землі третім особам або на конкурентних засадах шляхом проведення електронних торгів; встановлення мінімальної ціни продажу земель державної та комунальної власності на рівні її експертної грошової оцінки (мінімальну ціну продажу земель сільськогосподарського призначення приватної власності - на рівні нормативно грошової оцінки, але не нижче 20 орендних плат); визначення механізму відчуження ділянок банками, а також особами, яким відповідно до законодавства не можуть належати такі землі на праві власності; врегулювання особливостей продажу частки у праві спільної власності; обмеження можливості змінювати цільове призначення земельної ділянки сільськогосподарського призначення не раніше 3 років з моменту набуття власником права власності; врегулювання особливостей укладення договору дарування та спадкового договору щодо даних земель; встановлення тимчасової заборони на внесення земельних ділянок сільськогосподарського призначення до статутного (складеного, іншого) капіталу юридичних осіб до 1.01.2020 р.; визначення особливостей застави ділянок сільськогосподарського призначення; встановлення мінімальних розмірів земельних ділянок [1].

Та спеціалісти відстоюють позицію, що реалізація саме Закону України «Про ринок земель» (проект 2017 року) дасть можливість організувати прозорий ринок земельних ділянок державної, комунальної та приватної власності, а також поліпшити інвестиційний клімат в країні [2].

Проект Закону України «Про ринок земель» спрямований на остаточне завершення створення ринкових передумов для залучення земельних ділянок сільськогосподарського призначення до економічного обігу, організацію

прозорого ринку земель з запровадженням конкурентності її продажу, забезпечення повноти надходження податків і зборів, зокрема від продажу земельних ділянок та прав оренди на них, а також державного мита від операцій на ринку землі [2].

Законопроектом «Про ринок земель» надається право набути у власність земельні ділянки іноземними юридичними особами, спільними підприємствами, заснованими за участю іноземних юридичних та фізичних осіб, іноземними державами.

Враховуючи неоднозначні погляди навіть у нормативно-правовому забезпеченні відкриття ринку земель, - дискусії щодо даного питання знову загострилися.

От наприклад, фермери взагалі вважають, що ринок земель призведе до скуповування земель агрохолдингами, а от експерти у сфері правового регулювання стверджують, що право громадян розпоряджатися землею має бути відновлене і не такий страшний вовк, як його малюють [3].

Та як зазначає перший заступник Міністра аграрної політики та продовольства України М.П. Мартинюк, будь-яка реформа має елементи ризику. У випадку із земельною реформою в Україні ці ризики мультиплікуються через соціальну чутливість питання та політичний популізм. Однак немає жодного ризику, який не піддавався б нівелюванню. Є механізми, які дають змогу обмежити надмірну концентрацію, уникнути лендлордизації, захиститися від тіньового капіталу, не допустити входу іноземців тощо [4].

Загалом, варіюють погляди, щодо скасування мораторію: по-перше, створення та функціонування вільного земельного ринку, на якому буде можливість за конкурентною ринковою ціною купити чи продати сільськогосподарські землі. Звичайно, за умови наявності та чинності дієвого законодавчого акту, який би визначав правила гри на такому специфічному ринку. У свою чергу, у зв'язку зі збалансуванням попиту і пропозиції це позитивно вплине на тих осіб, що продовжуватимуть і надалі здавати власні землі сільськогосподарського призначення (паї) на умовах оренди (у тому числі й агрокомпаніям); по-друге, відкриється конкурентний ринок щодо купівлі земель сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності за умови продажу таких земель (прав власності на них) на конкурентних умовах (земельних торгах), який поки що існує лише щодо продажу прав користування такою категорією земель. Такий ринок здатен наповнити державний і місцевий бюджети відчутно [5].

Отже, створення ефективного ринку сільськогосподарських земель в Україні є стратегічно важливим питанням, від реалізації якого залежить динаміка соціально-економічного розвитку АПК в Україні, земельних відносин, та національної економіки в цілому.

Як показує світовий досвід, то Україна вже цього року може опинитися на узбіччі високотехнологічного аграрного процесу, адже правильний запуск ринку землі має привести до оздоровлення всіх процесів, які відбулися за час дії мораторію, та нівелювання викривлень в українській аграрній моделі, спричинених цими обмеженнями. Так, не без ризиків, але експерти, ґрунтуючи

свою думку на світовому досвіді щодо відкриття ринку землі, зазначають, що вони будуть мінімальними.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» // Законодавство України. – 2016. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60724

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про ринок земель» // Законодавство України. – 2017. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH5HK00A.html

3. Місія: продати землю. Хто та чому блокує скасування мораторію? // ІнфоМІСТ. – 2018. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://infomist.ck.ua/misiya-prodaty-zemlyu-hto-ta-chomu-blokuye-skasuvannya-moratoriyu/>.

4. Мартинюк М. П. Ринок земель сільськогосподарського призначення в Україні: стан та перспективи запровадження / М. П. Мартинюк // Економіка АПК. - 2017. - № 3. - С. 15-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2017_3_4

5. Чому українці бояться ринку сільгоспземель та чи виправдані ці побоювання? // Agravery. –2017. – 19 січня. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/comu-ukrainci-boatsa-rinkusilgospzemel-ta-civipravdani-ci-robouvanna>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Комарницька Б.О., студентка 3 курсу спеціальності «Землевпорядкування»
Стрийський коледж Львівського національного аграрного університету

Земельна реформа — це комплекс правових, соціально-економічних, технічних та організаційних заходів, направлених на перебудову земельних відносин через роздержавлення земель, утвердження різних форм власності на неї та розвиток нових організаційних форм господарювання на селі, що функціонують на приватній власності.

Я б хотіла назвати три основні напрями, які здатні зрушити з місця земельну реформу:

- скасування мораторію;
- аграрна логістика;
- приватизація підприємств агропромислового комплексу.

Розглянемо перший напрям – скасування мораторію.

Доцільно нагадати, що відповідно до меморандуму про економічну й фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом від 1.09.2016, наша країна зобов'язалась ухвалити закон про обіг земель

сільськогосподарського призначення до кінця травня 2017 р. При цьому мораторій на продаж землі повинен утратити силу з кінця цього ж року.

Питання відміни заборони видається одним із ключових та найбільш спірних. Основні аргументи опонентів полягають у тому, що скасування мораторію начебто призведе до «розкрадання» земель за низькою стартовою ціною, їхньої скупівлі іноземцями, зубожіння селян, які не зможуть конкурувати з великими аграрними холдингами тощо. Разом з тим чомусь «забувають» про доцільність створення конкурентного середовища аграріїв та, відповідно, про можливість для власників паїв отримувати більше коштів за оренду чи продаж, доступ до кредитування, зростання обсягів інвестицій та подолання низки корупційних схем, пов'язаних зі зміною цільового призначення ділянок та операцій з державною землею.

Ці, а також інші питання, пов'язані з продажем сільськогосподарських угідь, покликаний врегулювати закон «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», який поки що існує у вигляді проекту. Він передбачає поетапне формування ринку земель і надання іноземцям подальшого доступу до їх придбання в Україні. Також установлюються певні обмеження на володіння — 500 га для фізичних осіб і до 33% сільськогосподарських полів об'єднаної територіальної громади та/або району — для юридичних.

Звісно, проект має певні недоліки та потребує додаткового обговорення й доопрацювання.

На окрему увагу заслуговують положення, згідно з якими особи, котрі набули сільськогосподарські землі у власність, однак не можуть мати їх у власності відповідно до вимог закону, зобов'язані відчужити таке майно протягом року з дати набуття права власності. При цьому не зовсім зрозуміло, хто та як перевірятиме правомірність заволодіння такими угіддями.

Спірними також видаються положення щодо можливості держави здати ділянку в оренду попри бажання власника в разі, якщо вона не використовується за цільовим призначенням.

Водночас доцільно було б також урегулювати питання інфраструктури при продажі земель державної та комунальної власності. Якщо відповідна інфраструктура після продажу залишається у власності громади, то треба вирішувати питання щодо її утримання в належному стані та порядку використання.

Загалом зняття мораторію та, відповідно, створення ринку земель не є надто популярним рішенням з політичної точки зору. Проте законодавці навряд чи зможуть довго відкладати це питання з огляду на вимоги Міжнародного валютного фонду, а тому очікуємо, що закон буде прийнято вже цієї весни.

Аграрна логістика

Крім відміни мораторію та формування ринку земель, іншою складовою аграрної реформи повинне бути створення необхідної інфраструктури для роботи сільськогосподарських підприємств.

Ні для кого не є таємницею, що Україна входить до першого десятка найбільших світових виробників зерна та є одним з лідерів експорту

сільськогосподарської продукції. При цьому порівняно з іншими країнами аграрна логістика в нас є дорогою та не надто ефективною.

Наразі більшість вітчизняного зерна експортується морським шляхом через термінали. Нагадаю, що у 2015-2016 маркетинговому році Україна вивезла майже 39,5 млн. тонн зерна. При цьому максимальні можливості прийняття та обробки плодів зланих культур портовими операторами України — понад 50 млн. тонн на рік. Але з огляду на прогнози щодо врожаю, вже за кілька років обсяги експорту зернових можуть перевищити пропускну спроможність морських портів.

Окрім наявних потужностей, існують певні труднощі й з доставкою таких вантажів у порти. Це перш за все стосується залізничних перевезень. Стан залізничної системи в Україні щороку погіршується, а рухомий склад практично не оновлюється.

З урахуванням наведеного одним із пріоритетних напрямів розвитку аграрної логістики повинне стати залучення інвестицій у залізничну галузь (не тільки у виробництво вагонів, а й в інфраструктуру). Це стосується й розвитку мережі доріг (їх стан, як завжди, залишає бажати кращого), оскільки значна частина перевезень зерна припадає на автомобільний транспорт.

Також не варто забувати про зберігання врожаю. Формально Україна має достатньо потужностей для цього, але багато об'єктів застарілі, а зернові склади окремих підприємств не забезпечують належної якості зберігання. При цьому побудова нових зернохранилищ є витратною справою, яка додатково ускладнюється проблематичністю та високою вартістю підключення до тепло та електромереж. Уже навіть не кажемо про необхідність прокладення під'їзних шляхів та подальших відносин з Укрзалізницею.

Отже, як бачимо, аграрна логістика та інфраструктура в Україні потребують інвестицій та модернізації. Запровадження інновацій дозволить збільшити обсяги експорту зерна та підвищити конкурентоспроможність на зовнішньому ринку.

І наостанок про ще один аспект земельної реформи — роздержавлення підприємств АПК. За минулий рік тільки 47 підприємств (із понад 500), що перебувають в управлінні Міністерства аграрної політики та продовольства, вийшли в плюс. За інформацією першого заступника міністра агрополітики, ці сільгосппідприємства мають близько пів мільйона га угідь, з яких оформлено менше від третини, що загалом не заважає передавати такі землі в користування в обхід держави.

За таких обставин приватизація зазначених підприємств видається слушною. Проте при цьому не варто забувати, що більшість із них уже застарілі, у багатьох відсутні право установчі документи на нерухомість.

Крім того, слід ураховувати не надто сприятливий бізнес-клімат, а також складну процедуру приватизації (яка до того ж передбачає право працівників на пільгове придбання акцій свого підприємства). Все це загалом призводить до ситуації, коли іноземному інвестору простіше придбати аграрні активи на вторинному ринку, ніж «гратись» у роздержавлення.

У підсумку для того, щоб приватизація і справді працювала, не обійтися без значних змін у законодавстві, які дозволять спростити процедуру та зробити її прозорішою. Також обов'язково необхідно надати інвесторам можливість об'єктивно оцінити стан і вартість підприємства, що пропонується до приватизації. Не кажучи вже про загальне поліпшення інвестиційного клімату (що стосується як дерегуляції/дебюрократизації, так і боротьби з корупцією).

Отже, на завершення хотілось би сказати, що земельна реформа в Україні має бути обов'язково комплексною та не обмежуватися питанням скасування мораторію на продаж сільськогосподарських угідь. Однак з урахуванням того, що депутати за стільки років ледь спромоглися на підготовку проекту (і то, схоже, лише під значним тиском Міжнародного валютного фонду), навряд чи доводиться найближчим часом очікувати активних дій в напрямку реформування законодавства для розвитку аграрної інфраструктури, логістики та залучення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Добряк Д.С., Мартин А.Г. Землеустрій – наукова основа раціонального використання та охорони земельних ресурсів. – Землеустрій і кадастр. - № 1. – 2006. – С. 10-16.
2. Державна програма розвитку земельних відносин в Україні на 2006-2015 роки (проект) / Добряк Д.С., Мартин А.Г., Канааш О.П. та інш. – Землеустрій і кадастр. - № 1. – 2006. – С. 3-7.
3. Добряк Д.С., Мартин А.Г., Паламарчук Л.В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення розвитку ринку земель в Україні. – Землеустрій і кадастр. - № 1. – 2006. – С. 3-7.
4. Мартин А., Погурельський С. Земельна політика України: стратегія адаптації до вимог Європейського Союзу // Землевпорядний вісник. - № 1. – 2006. С. 50-52.
5. Мартин А., Горбатович С. Мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення: наслідки та перспективи // Землевпорядний вісник. - № 2. – 2006. – С. 58-60.

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА: РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ

*Лідовська Я.Ю. студентка 3 курсу
факультету інженерів землевпорядкування
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва*

За радянських часів вся територія України була націоналізована і єдиним власником земель була держава. Громадянам, сільськогосподарським підприємствам, організаціям, колгоспам та радгоспам земля надавалася лише у користування. Нераціональне розпорядження землею державної власності

призвело до низького рівня ефективності її використання. Після розпаду колишнього СРСР, прийняття незалежної України та запровадження ринкових перетворень, питання земельної реформи набуло актуальності. Земельна реформа – це комплекс правових, соціально-економічних, екологічних, організаційних та технічних заходів, які направлені на перебудову земельних відносин через зміну власників землі, тобто перехід з державної форми власності в приватну, комунальну.

Земельна реформа в Україні пройшла декілька етапів. Перший етап – прийняття Земельного кодексу Української РСР (1990р.), яким було зафіксовано права на землю у формі довічного успадкованого володіння, постійного володіння, а також постійного та тимчасового землекористування. Другий етап розпочався з прийняття Верховною Радою України Закону України «Про форми власності на землю» відповідно до якого були внесені зміни в Земельний кодекс України. Після впровадження Закону, в Україні з'явилися істотні зміни щодо власників землі. Було запроваджено три форми власності: приватна, колективна і державна, причому юридично визначено, що всі форми власності є рівноправними між собою. Третій етап веде за собою низку прийнятих законів та змін в Земельному кодексі, які впроваджували розпаювання земель, передачу земельних часток у приватну власність, фіксовані податки на землю та інше.

Однією з задач земельної реформи є децентралізація влади та укрупнення територій, створення потужних територіальних громад. Відносини, які виникають в даних територіальних утвореннях регулює Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Питання розвитку територій та містобудівної діяльності регулює Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Даний закон охоплює всі питання, щодо просторового планування території поселення, району, області. Основним правовим регулюванням територіальних громад є вимога, щодо наявності генерального плану, зонування територій та деталізованого плану забудови.

Головна мета децентралізації – надати громадам повноваження та ресурси для самостійного розвитку. Перший етап децентралізації – фінансовий – він пройшов швидко та успішно. Бюджет територіальних громад значно виріс. Але громади можуть дійсно реалізувати свої стратегічні плани саморозвитку лише після отримання контролю над головним ресурсом – землею.

Відповідно до Земельного кодексу України земля є національним багатством держави, яке вона оберігає. З географічної точки зору земля є об'єктом: сільського господарства, об'єктом торгівлі, базисом для житлової та промислової забудови. З юридичної точки зору земля є об'єктом нерухомості. Якщо фізичні характеристики та юридичні обмеження все більше впливають на земельні ділянки, то більша кількість територіальних громад цікавляться, яким саме чином потрібно використовувати землю та як повинні бути розподілені права на неї. Одна частина громад мають на меті зберегти первозданий вид землі та ставлять на перше місце екологічні аспекти, щодо користування, володіння та розпорядження землею. Інша частина громад розпоряджаються

землею, як товаром та ставлять на перше місце ринок земель та прагнуть використовувати даний товар в повній мірі його властивостей та характеристик.

Поняття земельних ресурсів має вужче значення, ніж поняття земля та пов'язаний з господарською діяльністю людини об'єкт сільськогосподарського виробництва та праці. Об'єднані територіальні громади мають право на розпорядження саме ресурсами. В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» прописані наступні пункти, а саме те що територіальним громадам сіл, селищ, міст та районів у містах належать землі комунальної власності. Землі комунальної власності – це ті землі, що знаходяться в межах населеного пункту за виключенням земельних ділянок державної і приватної власності, а також земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування. Тому виникає питання про зміну вказаної ситуації і передачу об'єднаним територіальним громадам у комунальну власність земель державної власності, розташованих за межами населених пунктів (крім тих, на яких розташовані об'єкти державної власності).

Наразі основними ризиками земельної реформи є ті, що стосуються запровадження ринку землі, бо більша частина населення ще вагається щодо цього питання, також нормативно-правова база та база даних Державного Земельного Кадастру не узгоджені між собою та не приведені до того оптимального стану. Успішними аспектами Земельної реформи є ті, що впроваджуються перспективні ідеї, щодо використання, розпорядження та володіння землею. Вже починають працювати об'єднані територіальні громади, саме для них було написано багато законопроектів та прийнято декілька законів. На мою думку будь-яка ідея може бути успішною, якщо правильно сформулювати інформацію, яка в подальшому буде використана для інформативності громадян.

Список використаних джерел:

1. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.
2. Паутова Т. О., Шарий Г. І. Земельна реформа в Україні: актуальність, проблеми та перспективи реалізації: навч. посіб. Державне управління / [Т. О. Паутова, Г. І. Шарий] – К. : – 2017. – с. 69-73
3. Гадзало Я.М. Земельна реформа: заходи, що мають передувати її завершенню / Я.М. Гадзало, С.А. Балюк, В.В. Медведєв, І.В. Пліско // Вісник аграрної науки. – 2015. - №9. – С. 5-11.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

*Мурга В.О., студент 3 курсу
спеціальності землевпорядкування*

**Науковий керівник – Козій Г.В., викладач
вищої категорії, методист**

*Кіцманський коледж Подільського державного
аграрно-технічного університету*

Земля є унікальним продуктом природи, який одночасно виступає найважливішим засобом виробництва і, як будь-який інший засіб виробництва, є товаром. Визнання землі товаром зумовлює необхідність формування її ринку.

В основу формування ринку землі покладено право власності на землю, а з її визначенням створено передумови для формування ринку. Власність на землю дає право володіти, користуватися і розпоряджатися нею.

У будь-якому суспільстві в тій чи іншій формі здійснюється рух землі, але оборот її не обмежується купівлею-продажем. Це оренда, застава, спадкування, дарування тощо.

Правова база для того, щоб ринок землі працював, на сьогодні в Україні є, адже реально ринок землі існує багато років. Якщо не брати до уваги землі товарного сільськогосподарського виробництва, всі інші землі перебувають у вільному обігу.

Ринок – це система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем, яка включає механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, що здійснюється на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача [2].

Земля в нових умовах господарювання стала товаром. Як особливий товар вона в обороті має певні ознаки, а саме: природний об'єкт у певному екологічному стані; територія; засіб виробництва; товарна цінність; об'єкт з певною правовою визначеністю; товар певної правової власності; категорія землі за призначенням [1].

Чернівецька область найменша за площею область України (8100 км²), але є адміністративною одиницею де активно проходять процеси земельно-ринкового обороту.

В області в 2017 році продано 119 земельних ділянок, їх загальна вартість 53,9 млн. грн. За кількістю проданих ділянок Буковина займає 9 місце в рейтингу областей, а за надходженнями від продажу – 5.

З таблиці 1. видно, що в містах обласного значення (Чернівці та Новодністровськ) ціна квадратного метра значно вища ніж в аналогічних адміністративних одиницях сусідніх західних областей. В селищах та селах ціна приблизно однакова.

**Середні ціни на земельні ділянки несільськогосподарського
призначення в окремих областях України**

Адміністративно-територіальна одиниця	Середня ціна земельних ділянок, грн./кв.м				
	міста обласного значення	міста районного значення	селища міського типу	села	за межами населених пунктів
Івано-Франківська	153,50	162,89	96,71	37,15	
Тернопільська	124,19	42,51	32,53	40,98	23,17
Чернівецька	223,39	62,76	40,94	38,07	
Хмельницька	79,35	52,34	40,69	28,71	18,43

Загальна площа земельних ділянок, включених до переліку, права оренди яких передбачалося продати на земельних торгах в Чернівецькій області за період з 2013-2018 рр. становить 2467,06 га, з них продано станом на 01.04.2018 р. 1411,61 га, що становить 57 %. За рейтингом з 24 областей України Буковина посідає четверте місце [4].

Цільове призначення (код КВЦПЗ) земельних ділянок сформованих структурами Держгеокадастру в області для продажу на торгах лотів права оренди із земель державної форми власності в основному: для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (82%), для ведення фермерського господарства (7%), права власності – для будівництва та обслуговування будівель торгівлі (6%), для іншого використання (5%).

Отже, близько 90% цих земель – землі сільськогосподарського призначення.

На ринку оренди сільськогосподарської землі в області спостерігаються позитивні тенденції, які характеризуються зростанням довгострокової оренди, що свідчить про становлення та розбудову цього сегменту ринку землі.

Ефективне функціонування цивілізованого ринку сільськогосподарських земель спроможне вирішувати ряд політичних, економічних та екологічних завдань, які стоять перед суспільством і державою на тому чи іншому етапі їх розвитку.

Проте, запровадження вільного обігу землі, насамперед сільськогосподарського призначення, яка знаходиться переважно у власності найменш матеріально забезпеченої частки населення України, має відбуватися за наявності певних базових умов. Це, зокрема, стабільність в економічній сфері, що сприятиме стабільності вартості земельної ділянки, а отже, стане підґрунтям для збалансування інтересів суб'єктів ринкових операцій із землею.

Зрозуміло, що запровадження ринку сільськогосподарських земель – це збільшення економічної активності, притік додаткових коштів в економіку, відтак збільшення ВВП, покращення економічної ситуації загалом, але для цього в державі повинно бути інституційне забезпечення, необхідна інфраструктура, проведена інвентаризація земель, визначено коло потенційних покупців.

Європейські спільноти мають в цих питаннях досвід. Ми маємо можливість ним скористатися. А цей досвід, як вказує доктор економічних наук, директор ННЦ «Інститут аграрної економіки» Юрій Лупенко, полягає в тому, що обіг сільгоспугідь слід досить жорстко регулювати низкою обмежень[3]. І головна мета цих обмежень – земля має постійно залишатися у сільськогосподарському використанні, зберігати свою родючість, не бути загрозою для довкілля, бо це не лише площа для виробництва сільгосппродукції, а й територія для проживання, ресурс, який сприяє збільшенню зайнятості населення, збереженню національної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Добряк Д.С., Тихонов А.Г., Паламарчук Л.В. Економічний оборот землі в Україні: теорія, методологія і практика [Монографія] К.: Урожай, 2004. 136 с.
2. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного.- К.: Феміна, 1995.- 368 с.
3. Ринок землі як інструмент розвитку АПК, сільських територій та економіки України / Лупенко Ю. [Електронний ресурс] <http://info.industria.com.ua/rinok-zemli-pospishati-ne-pospishayuchi>
4. Стан формування ринку земель в Україні в 2017 році (короткий презентаційно-аналітичний огляд) [Електронний ресурс] // Держгеокадастр. Київ, 2018. <https://www.google.com.ua/search>.
5. Формування і розвиток ринку землі в процесі проведення земельної реформи / Гарбуз М. // Економіст. 2001. №9. С.42- 45.

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ЯК ВЕКТОР РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

Паєвська Є.Є., Ступак О.В., Стасюк С.О.,
студенти 4 курсу
інженерно-економічного факультету
Одеський державний аграрний університет

Реалізація земельної реформи в Україні здійснюється через систему інституційно-правового підґрунтя, положення якого закріплені у Конституції, кодексах, законах України та інших нормативно-правових актах, притаманних правовому регулюванню відносин у сфері земельних відносин, рекреаційної та містобудівної діяльності.

Першочерговим завданням держави на шляху сталого землекористування є інституційні зміни. Аналізуючи сучасні тенденції інституційного підґрунтя в системі землекористування, можна зробити висновок про його більш глибокий характер, що повинен розглядатися зі сторони різних аспектів: системи власності на природні ресурси, трансакційних операцій, договірних відносин, законодавчо-правового базису та інститутів управління.

Дослідженню нормативно-законодавчих та інституційних аспектів розвитку землекористування приділяється увага плеяди вчених - О.С. Дорош, Є.В. Мішеніна [4], І.К.Бистрякова, Б. М. Данилишина [2], В.С.Міщенко, А.М. Третяка, тощо. Але в умовах сьогодення в науковій літературі поки що не склалося однозначного розуміння векторів трансформації інституційного підґрунтя як наслідку земельної реформи.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності та розробка пропозицій щодо трансформації існуючого інституційного підґрунтя на основі формування засад збалансованого еколого-економічного розвитку земель.

Враховуючи, що в останній період дедалі більше розповсюджуються процеси приватизації земель, питання розроблення інструментальної бази приватизації земельних ресурсів особливо актуальні в наш час. Знані українські вчені Б.Данилишин та В.Міщенко у своїх дослідженнях на початку століття визнали, що вирішення проблем власності на природні ресурси (в тому числі земельні), а саме комплексу правовідносин, пов'язаних з реалізацією функції володіння, користування та розпорядження ними між рівнями і різними органами державного управління, а також підприємницькими суб'єктами, є однією з найважливіших передумов управління природокористуванням і підвищення на цій основі економіки держави в цілому [2].

Є.В. Мішенін наголошує, що реформування відносин власності на землю, природні ресурси вимагає створення еколого-економічного механізму трансформації відносин власності. При цьому, різні сторони відносин власності – користування, володіння і розпорядження – вимагають відповідної екологізації цих складових на різних рівнях системи економічних відносин, і це вимагає розглядати природний ресурс як об'єкт нерухомості [4]. Враховуючи вищезазначене та те, що відносини власності є базисним інститутом ринкової економіки, а в сфері природокористування це взагалі чи не найголовніший фактор, актуальним вважається розглянути окремі аспекти відносин власності на земельні ресурси.

Право власності на землю регулюється основними нормативно-правовими актами нашої держави.

Так, Конституція України засвідчує, що «земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави». Право власності на земельні ресурси реалізується відповідно до Земельного кодексу України. Глава 14 відповідного Закону регламентує відносини у сфері володіння, користування і розпорядження земельними ділянками.

Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

В системі права власності суб'єктами є юридичні та фізичні особи, територіальні громади та держава.

У державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.

Наочно система власності на земельні ресурси зображена на рисунку 1 [3].

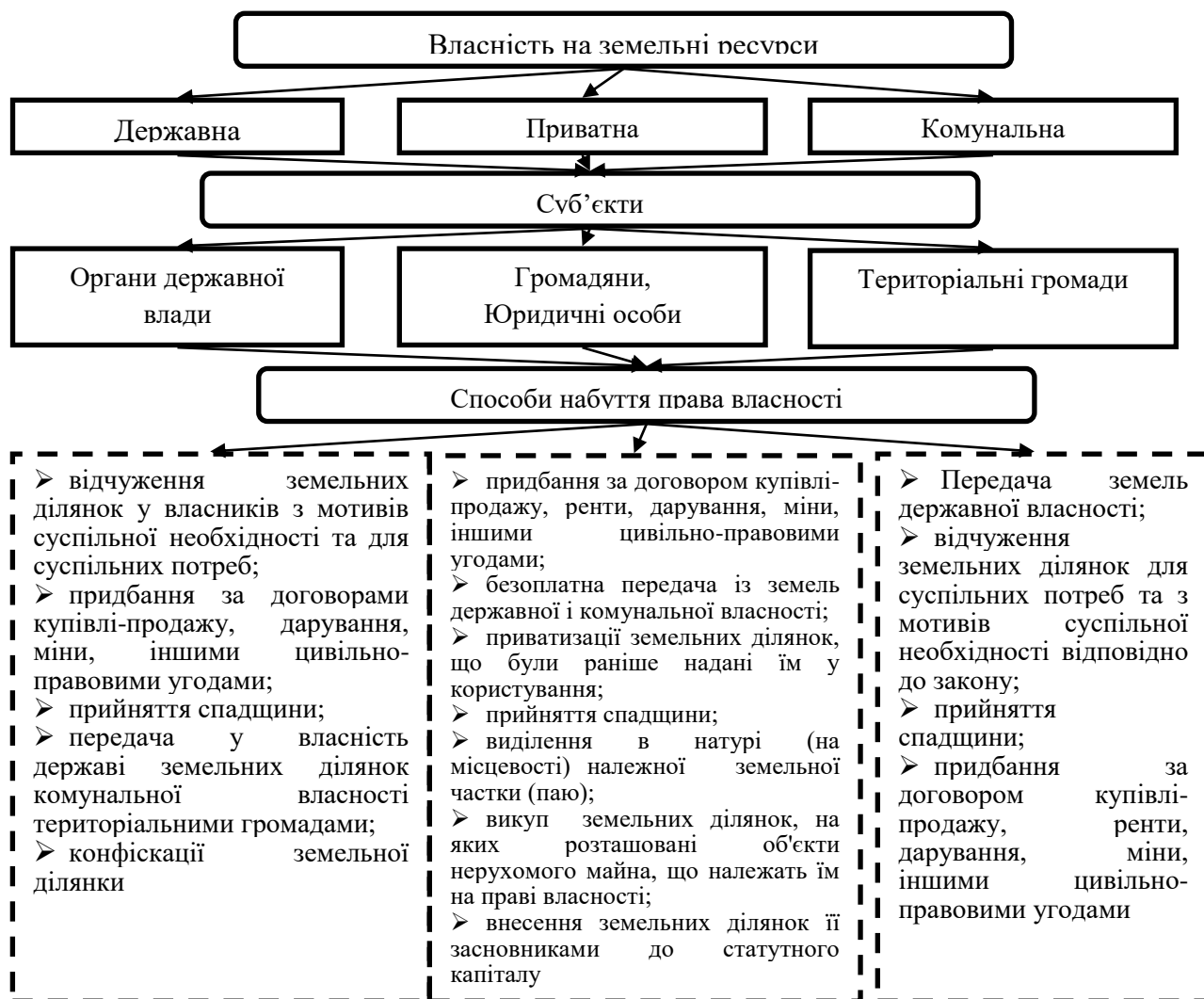

Рис. 1. Система відносин власності на земельні ресурси

Важливим аспектом земельної реформи є інструментарій забезпечення її імплементації в екологічному аспекті. В результаті дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду вдосконалення екологічної політики землекористування нами запропоновані базові механізми та інструменти вдосконалення екологічного управління землекористування (рис.2).

Перед Україною постає проблема істотної корекції механізму управління та розвитку територій в результаті земельної реформи із врахуванням соціо-еколого-економічних аспектів розвитку. Прискорити процес інституціональних змін може розвинений ринок інновацій, тому інституціональні перетворення мають зосередитись на:

1) Базисній складовій, а саме:

- формуванні інноваційних структур, які забезпечать можливість розвитку для рекреаційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, а саме створенні мережі недержавних національних та міжнародних інституцій;
- створенні окремої структурної одиниці в обласних Департаментах екології та природних ресурсів
- централізації інститутів інформаційно-статистичної системи рекреаційного землекористування

Рис. 2. Інструментарій збалансованого розвитку процесу землекористування як результат земельної реформи

2) Нормативно-законодавчій сфері, а саме:

- вдосконаленні нормативно-правового підґрунтя у сфері регламентування використання та розвитку земель (визначення інституційних обмежень напрямів розвитку сільськогосподарського землекористування, прийняття закону «Про землі рекреаційного призначення», з врахуванням інституційних змін, прийняття Містобудівного кодексу України із зазначенням чітких нормативів щодо використання земель тощо);

- Формуванні нормативно-законодавчого базису для забезпечення реалізації «ланки» екологізації економічних відносин землекористування: зонування рекреаційних територій – прогнозування просторового розвитку – стратегування землекористування – впровадження інноваційно-інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства;

3) Ринковій складовій, а саме:

- Залучення кредитних установ, консалтингових організацій, екологічних фондів до реалізації механізму земельного стратегування територій;

- Впровадження екологічних послуг (екологічна сертифікація, екологічна експертиза, екологічний аудит, екологічний маркетинг, екологічне нормування);

4) Соціально-інформаційному напрямку, а саме:

➤ модернізації інформаційного підґрунтя оцінки кількісного та якісного стану рекреаційного землекористування та створення банку даних відповідних територій;

➤ вільний доступ громадськості до ГІС та іншої публічної інформації;

➤ забезпеченні зацікавленості в фінансуванні землевпорядних проектів основних стейкхолдерів;

➤ створення інформаційного банку даних з правового, соціального, екологічного та економічного стану територій;

Результати дослідження дають підстави констатувати, що на сучасному етапі розвитку сформувались достатньо напружені економічні відносини і вони потребують переорієнтації інституційного підґрунтя процесу землекористування та врахування соціо-еколого-економічних аспектів розвитку територій.

Адже досконале інституційне середовище в результаті завершення земельної реформи повинно являти собою взаємоузгоджену діяльність державних, бізнес і громадських інститутів з приводу трансакційних операцій та інших видів земельних відносин. Це є найголовнішою умовою збалансованого рекреаційного землекористування.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV/ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. - ст.144.

2. Данилишин Б. Реформування відносин власності на природні ресурси / Б.Данилишин, В.Міщенко// Економіка України. – 2003. – №9. – С.34–42.

3. Колодко Г. Институты, политика и экономический рост/ Г.Колодко. – Вопросы экономики. – 2004. – №7. – С.35–50.

4. Мішенін Є. В. Розвиток відносин власності у форматі забезпечення збалансованого функціонування цілісного земельно–майнового комплексу / Є. В. Мішенін, І. Є. Ярова // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». – 2014. –№8 (61). – С. 14–20

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА. РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ

**Рисенко М. М., студентка 4 курсу
факультету захисту рослин
Харківський національний аграрний
університет ім. В. В. Докучаєва**

Україна володіє надзвичайно потужним природно-ресурсним потенціалом. За цим показником вона належить до десяти найбагатших країн світу і не має собі рівних у Європі. Але рівень його користування поки що дуже низький.

Обговорення питання обігу земель досягло апогею, та на законодавчому рівні все ще заборонено оборот земель сільськогосподарського призначення. Відомо, що в 1992 р. до Земельного кодексу України внесено поправки, згідно з якими земля за формами власності стала державною, комунальною і приватною. Якщо селянин оформив потрібні документи, він став власником землі, якою міг розпоряджатися на свій розсуд, зокрема й продати. На жаль, реформу не доведено до кінця, тому що на практиці права власників обмежені, і по суті приватизація має формальний характер. Хоча де факто земля в Україні вже давно купується і продається. Тому що тінювий ринок існує не перший рік і активно розвивається. А будь-які зволікання введення повноцінного і врегульованого обороту земель тільки збільшують зловживання, тож подальший ринковий розвиток країни стає неможливим без внесення кардинальних змін у земельні відносини.

Унаслідок того, що структура земельної власності за умов дії мораторію строго фіксована, у країні залишається зафіксованою і система нераціонального та неефективного землекористування.

Реалії впровадження українського ринку землі такі, що 30% населення України проживає в сільській місцевості, з них: 35 % це пенсіонери, а 44% не працюють або тимчасово безробітні. Село в своїй переважній більшості занедбане і депресивне. При цьому в руках селян знаходиться близько 60% сільськогосподарських земель, які приватизовано. Місячна плата за оренду землі становить близько 100грн/га, а в середньому 55 % виплат за оренду землі здійснюється в товарному еквіваленті, і лише 45% в грошовому. «Якщо говорити мовою цифр, експерти Easy Business вважають, що власники недоотримують мінімум 25% доходу щорічно».

Скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель надасть змогу найбільшій частині українського населення покращити свій добробут через:

- можливість продажу свого паю та зростання вартості оренди;
- розширення можливостей в переговорах з великими агрогравцями, щодо здачі своїх земель в оренду;
- можливість обміну земельних ділянок для отримання ділянки в більш прийнятній локації та / або об'єднання ділянок;
- можливість отримання банківського фінансування під заставу землі для розвитку малого бізнесу та фермерства;
- реалізація конституційних прав щодо розпорядження власним майном;
- можливість залучати інвестиції, створювати спільні підприємства для більш ефективного ведення сільського господарства.

Кожна з перелічених вище можливостей так чи інакше вплине на розвиток селянства: відбудеться зростання господарства та фермерства за рахунок виручених коштів від кредиту чи продажу частини паю, дозволить, на виручені кошти, відкрити власну справу чи збільшить зростання споживання товарів та послуг інших малих підприємств у сільській місцевості. Все це разом вплине на соціальну сферу шляхом збільшення надходжень до місцевих бюджетів, пожвавлення економічної активності на селі, розвиток

інфраструктури і т. д. Крім цього на лібералізованому ринку землі вартість оренди значно вища ніж на закритому. Так вартість оренди 1 га на рік в Нідерландах становить 1536\$, в Великобританії 480\$, в США 347\$, в Польщі 219\$, в Румунії 120\$, в Україні 50-100\$. Це в 3-10 разів нижче ніж в інших країнах ЄС, при тому, що наша земля є однією з найбільш родючих у світі.

При знятті мораторію на продаж земель буде можливо досягнути синергетичного економічного ефекту від чотирьох ключових показників: 1) інвестиційний ефект, 2) податковий ефект, 3) вигода для фермерів, 4) ефект на робочі місця.

Інвестиційний ефект полягає у залученні, після відміни мораторію на продаж земель, економічних активів загальною вартістю до 125 млрд \$ за наступні 10 років. При цьому сумарний прогнозований ефект від обігу землі становитиме 25-50 млрд \$; сумарний прогнозований об'єм банківського фінансування під заставу земель становитиме 15-30 млрд \$ і складатиме 60-70% загальної вартості активів, а сумарне інвестування такого фінансування в розвиток малого та середнього бізнесу складатиме 12-25 млрд \$, що становитиме 80-90% загального банківського фінансування в цей період.

Сумарний податковий ефект може сягнути 90 млрд грн. щорічно за рахунок запровадження додаткових податків. Так від земельного податку прогнозується отримати 50-60 млрд грн. щорічно за умови сплати 2-3% податку на володіння сільськогосподарськими землями; від податків на операції з землею прогнозується отримати 5-10 млрд грн. щорічно при умові середньої величини податку 3%, а також дохід з податку від економічної діяльності становитиме 10-20 млрд грн. за середнього рівня податку 10-15%.

Ефект на робочі місця виразиться у створенні 1,5 млн робочих місць аграрній та суміжних з нею галузях (з розрахунку 1 млн \$ додаткових прямих інвестицій дає можливість створити 20-30 робочих місць).

Вигода для аграрної галузі проявиться в таких формах:

- через зменшення втрат активів збільшаться і строки інвестування в аграрні проекти;
- збалансується використання власних активів, оскільки переважатимуть сівозміни довгої ротації ;
- зменшиться ризик фінансування для банківських установ та ставка кредитування у зв'язку із збільшенням оборотного капіталу;
- зменшиться ризик втрати активів та фокус на довгостроковому збільшенню ціни власного активу при глибоких інвестиціях, оскільки збільшиться використання високих технологій в аграрній галузі.

Окрім прямого економічного ефекту при знятті мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення очікується також синергетичний ефект, відомий як «зона спільного економічного процвітання» , який полягатиме в:

- будівництві нових активів зі зберігання (елеватори, овочесховища, холодильні сховища);
- нова інфраструктура (автомобільні та залізничні шляхи, рухомий склад, морські/річкові портові термінали);

- розвиток допоміжних бізнесів (виробництво с/г техніки, комбікормів, засобів захисту рослин);
- розбудова системи регіональних ринків (зменшення маржі перекупників, збільшення податкових надходжень);
- розвиток банківської системи України (збільшення операційної активності банків, збільшення якісних застав);
- збільшення оборотного капіталу у фермерів (підвищення «farmer livelihoods» – якості життя та засобів існування).

Отже, розглянувши та проаналізувавши сучасний соціально-економічний стан України та доцільність скасування мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення, можна зробити наступні висновки. Скасування мораторію не уникнути, так як в більшості європейських країн давно функціонує ринок землі. Залишається лише одне питання: «коли необхідно його впроваджувати?». Необхідно розробити цілий ряд певних правил та законів для отримання найбільш вигідного та ефективного результату як для держави, так і для всіх учасників земельного ринку.

Вільний ринок землі може залучити в Україну в найближчі роки багатомільярдні інвестиції, змінити діловий ландшафт і перезапустити аграрний сектор, перетворивши нагальні проблеми на реальні можливості і перспективи.

Список використаних джерел:

1. Богіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект : монографія / М.С. Богіра. – Львів : Вид-во «Новий Світ – 2000», 2008. – 225 с.
2. Пасемко Г.П. Державне регулювання аграрних відносин в умовах соціально-економічних трансформацій: монографія / Г. П. Пасемко. — Х.: «Міськдрук», 2012. — 260 с.
3. Аналітичні розрахунки // Easy Business [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://easybusiness.in.ua>.
4. Потіха А. Мораторій на продаж землі: за і проти / А. Потіха // Україна: події, факти, коментарі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua>.

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА: РИЗИКИ ТА УСПІШНЕ ЗАВЕРШЕННЯ

Сиротюк Р.В. студент 5 курсу
землевпорядного факультету

Львівський національний аграрний університет

Завершальним етапом проведення земельної реформи є запровадження ринку земель.

Ринок землі — це набагато ширше поняття, в основу якого покладено юридичне визнання землі капіталом і можливість здійснення фізичними та

юридичними особами загальноновизнаних у світі земельних операцій. Відповідно до сказаного ринок землі можна визначити як сукупність юридично-правових і економічних відносин, що виникають між суб'єктами такого ринку в процесі обігу земельних ділянок: їх оренди, обміну, купівлі-продажу, застави, дарування і спадкування.

При знятті мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення держава повинна організувати як найкращі умови для продавця і захистити наші землі від монополістів. Для цього я пропоную розглянути такий механізм:

1. Земельні ділянки повинні продаватися виключно на аукціоні;
2. На земельних торгах можуть брати участь лише ті агрофірми чи фермери які мають в даному районі господарський двір, і зареєстровано певну одиницю сільськогосподарської техніки якою зможуть обробляти дані поля. В відношенні до кількості сільськогосподарської техніки можна купити відповідну площу;
3. Покупець повинен показати план перед аукціоном згідно якого він буде використовував дані землі;
4. Дані земельні ділянки він зможе продати теж тільки через аукціон лише після 5-ти років використання не дорожче ніж купив.

Уряд надав розпорядження Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру з 1 лютого 2018 року провести інвентаризацію таких земель з подальшою передачею земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність відповідних об'єднаних територіальних громад відповідно до статті 117 Земельного кодексу України. Також відтепер передача таких земельних ділянок в користування (виключно шляхом проведення аукціонів) або у власність буде здійснюватися тільки за погодженням з об'єднаними територіальними громадами та після прийняття ними рішення відповідно до статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Наразі землями поза межами населених пунктів розпоряджається Держгеокадастр. Суттєва частина цих земель здавалася в оренду за найменшою орендною платою – 1-3%, тобто за цінами, нижчими за ринкові, а об'єднані територіальні громади були повністю усунені від розпорядження такими земельними ділянками державної власності. Це збільшувало корупційні ризики, а громади недотримували кошти на свій розвиток. Органи місцевого самоврядування фактично мали вплив лише на 12% власних територій і були позбавлені можливостей ефективно планувати їх розвиток.

Для передачі земель з державної в комунальну власність ОТГ необхідно звернутися з клопотанням до відповідного головного управління Держгеокадастру про передачу земель, після чого Держгеокадастр повинен дати розпорядження для проведення інвентаризації земель державної власності у межах ОТГ внаслідок даної роботи провести реєстрацію земельних ділянок у кадастрі після чого відбудеться передача земель у комунальну власність.

Також слід не забувати що на даний момент є вже про інвентаризовані земельні ділянки, які не продані на аукціоні і знаходяться в державній

власності, відповідно вони будуть передані в комунальну власність ОТГ разом із тими земельними ділянками які підлягають інвентаризації. Слід зазначити що передача з державної в комунальну власність підлягають лише землі сільськогосподарського призначення.

Передбачається, що така урядова ініціатива сприятиме розвитку ОТГ і збільшенню їхньої фінансової спроможності. Відтепер не чиновники, а об'єднані громади прийматимуть рішення щодо розширення сільськогосподарського виробництва, залучення інвестицій і самостійно встановлюватимуть орендну плату за землі поза межами населених пунктів. Урядовці певні: децентралізація земельних відносин дозволить побороти проблему корупції в цій сфері. Рада громади визначатиме ставку земельного податку, який повністю залишатиметься на місцях. За прогнозами експертів, завдяки розширенню можливостей ОТГ у розпорядженні земельними масивами, обсяги додаткових надходжень до місцевих бюджетів від сплати за землю зростуть на 30-40%. Податкові надходження за використання земель за межами населених пунктів можуть скласти до 10% бюджетних надходжень ОТГ.

Процес передачі земель об'єднаним територіальним громадам висвітлюється на спеціальному веб-порталі otg.land.gov.ua.

На сьогоднішній день земельна реформа в нашій державі є не закінчена і розвивається в 3-ох напрямках:

1- Заповнення бази даних ДЗК де б були внесені всі землі з чіткими межами, кадастровими номерами, та формами власності.

2- Передача земель сільськогосподарського призначення з державної власності в комунальну власність ОТГ.

3- Створення чіткої та безпечної законодавчої бази для зняття мораторію, та відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення. Внаслідок чого Держава буде контролювати даний ринок і можна буде безпечно продавати земельні ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва .

Одною великою проблемою на сьогоднішній день по відношенню до земель сільськогосподарського призначення є те що ними не розпоряджається 1-ин господар. Більшість цих земель обробляються Агро-холдингами, які через 4-5 років закриваються, майно своє продають, а за цей невеликий термін вони, виснажують ґрунт не тільки самими культурами а й удобрення яким обробляють свою продукцію, від чого і страждають жителі довколишніх сіл. Тому кожна фірма розуміє що вони там не господарі, а тимчасові користувачі і їм потрібно як найбільший прибуток отримати за ці кілька років.

Як наслідок відкриття ринку земель може статися така ситуація, що олігархи за безцінь викуплять в людей їх земельні частки (паї), і через кілька років перепродують за набагато більші суми.

Земельний кадастр є основою при проведення земельної реформи загалом, адже в ньому містяться дані про облік кількості земель, розподіл їх за власниками (користувачами), формами власності, цільовим використанням, нормативною грошовою оцінкою землі. Всі ці дані нам необхідні для формування ринку землі.

Також при проведенні децентралізацію земель сільськогосподарського призначення, внаслідок проведення інвентаризації даних земель буде наповнюватися база даних ДЗК.

Список використаних джерел:

1. Оцінка земель : підручник / М. Г. Ступень, О.Я. Микула, С.С. Радомський та ін.; за заг. ред. М. Г. Ступеня. – К. : Агроосвіта, 2014. – 373 с.
2. Про оцінку земель : Закон України за № 1378-IV від 11.12.2003 р. [Електронний ресурс] // – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Інформаційно-аналітичний портал : Український земельний ринок. [Електронний ресурс] // – Режим доступу : <http://www.land-ukraine.com/>.
4. Офіційний веб-портал Верховної ради України. [Електронний ресурс] // – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
5. Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. . [Електронний ресурс] // – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Проект Закону України "Про ринок земель" (№ 2600-1 від 22.03.2004 р.) <http://www.land-ukraine.com/index.php?p=article&id=153>.

СЕКЦІЯ 9
ВИЗНАЧНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ СІЛ В РОЗВИТКУ
ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

**ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ**

*Журба Л.В., студентка 3 курсу
факультету ветеринарної медицини
Сумський національний аграрний університет*

З давніх часів і до наших днів відомо, що багатство України в її багатих землях, в її прекрасній природі, які завжди були головним скарбом. Саме завдяки великій кількості природних заповідників і національних природних парків, та і просто унікальних мальовничих місць, які подарувала ця земля, зелений туризм в Україні має всі передумови для свого розвитку. У якому б напрямі Ви не подорожували, з півночі на південь або із заходу на схід, Ви неодмінно відмітите багатство природної краси, яка розкидана по території всієї України, будь-то національно значимі заповідники, неосяжні степи або сільські поля, усаджені соняшниками або золотавою пшеницею. Перераховувати всі унікальні природні пам'ятки, на які багата Україна, можна дуже довго, адже її багатства не закінчуються всевітньо відомими заповідниками і природними парками. Побачивши цю живописну красу, у Вас не залишиться ні краплі сумніву в тому, наскільки перспективний зелений туризм в Україні.

Цей різновид туризму сприяє розвитку малого бізнесу в аграрних регіонах, а сільським господарям дає можливість поліпшити своє фінансове положення. Розвиток зеленого туризму в нашій країні відбувається ще досить спонтанно. Але Союз просування розвитку зеленого туризму, створений в Україні в 1996 році, проводить інформаційну роботу, і всіляко сприяє, і допомагає в просуванні зеленого туризму в Україні на ринок туристичних послуг.

Найактивнішими регіонами, що розвивають зелений туризм на своїй території, вважається Закарпатський, Івано-франківський, Вінницький, Київський, Львівський, Полтавський і Кримський. З кожним роком до цього списку додається все більша кількість регіонів, які роблять все можливе, аби зелений туризм досяг максимального розвитку на їх території.

Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму для держави полягає у тому, що він:

- стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом;
- сприяє розвитку місцевої інфраструктури;
- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування у місцеві бюджети;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, понижуючи потребу в закордонному заробітчанстві;

- сприяє охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців;
- створює можливості для змістовного відпочинку незаможних людей;
- сприяє підвищенню культурного рівня мешканців села та підвищенню екологічної свідомості.

Сучасний стан економічного розвитку України потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості. Однією з таких форм може виступати мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників так і споживачів продукції. Крім того у розвитку даного сектора економіки зацікавлені всі верстви населення, а особливо сільське.

Сільський туризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттям. У центрі уваги знаходяться природа і людина. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє середовище, на відміну від масового, і у той же час робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

Сільський зелений туризму є новою формою підприємницької діяльності, його можна віднести до сфери малого підприємництва. яке формує ринкове середовище у вітчизняному агропромисловому комплексі. Їх розвиток сприяє створенню нових робочих місць на селі, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу у малі форми сільськогосподарського виробництва, є важливим джерелом формування місцевих бюджетів й бюджетів селянських родин. Вони стають буферною зоною, яка знижує ризики руйнування потенціалу великотоварного аграрного виробництва.

Мале підприємництво – це будь-яка самостійна, систематична, ініціативна діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова) підприємства та громадян. Основними функціями малого підприємництва є: формування конкурентного середовища; оперативне реагування на зміни кон'юнктури ринку; розширення сфери застосування в аграрному секторі інновацій; створення робочих місць; формування середнього класу. Сільський туризм можна вважати підприємством, оскільки власники садиб створюють додаткові робочі місця, цим самим зменшуючи безробіття на селі.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції з сіл до міст надасть змогу заощадити значні фінансові й матеріальні ресурси.

Основні центри сільського зеленого туризму в Україні тяжіють до рекреаційних центрів: чистих річок, лісових масивів, морського узбережжя, озер та водоймищ, а також до архітектурних комплексів міст та сіл.

Для розвитку сільського туризму необхідно забезпечити три важливі умови, серед яких є: наявність житла для розміщення приїжджих, створення В&В місць (“ліжко і сніданок”), забезпечення дозвілля.

На відміну від звичайного туризму, сільський зелений туризм має свої особливості, серед яких найважливішими є: охорона довкілля; соціальна справедливість; демократія; естетична гармонія.

Позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні мають наступні фактори:

- ріст попиту на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок;
- можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо.

Основні проблеми, що стоять на шляху розвитку сільського зеленого туризму в Україні є:

- відсутність дієвого правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно-збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- відсутність маркетингової політики в сфері сільського туризму;
- низький рівень кадрового забезпечення щодо діяльності в сільському туризмі.

Сільський зелений туризм – це відносно нова галузь. Він є корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки, також збереженню української духовності, популяризації української культури, поширенню знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним:

- розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівні;
- постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму;
- створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Список використаних джерел:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С.138-143.

2. Указ Президента “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності” // Урядовий кур’єр. - 2008. - 7 жовтня.

3. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №31. – С.241.

4. Європейський банк реконструкції та розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.ebrd.com/>.

ВИЗНАЧНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ СЕЛА МИРОГОЩА

*Сиволап Я.В., студентка 3 курсу
спеціальності «Зелене будівництво і
садово-паркове господарство»
Мирогощанський аграрний коледж*

Сільський зелений туризм - один з найбільш популярних видів туризму в Україні. Він передбачає розвиток туристичних маршрутів у сільських територіях, ознайомлення туристів із сільським побутом, народними традиціями, промислами та ін. Найкращі умови для нього є у регіонах з низьким рівнем урбанізації, агропромисловим типом освоєння, з своєрідними мальовничими ландшафтами.

Сільський зелений туризм є переважно відпочинковим та пізнавальним, його базою є капітальний житловий фонд у сільській місцевості і наявні природні рекреаційні ресурси, пам'ятки історії та культури. У процесі відпочинку у сільській місцевості люди мають можливість відчувати красу навколишньої природи, відвідати визначні пам'ятки в околицях села, спробувати домашню сільську їжу, брати участь у сільськогосподарських роботах (годуванні тварин, збиранні овочів, ягід чи фруктів та ін.), сходити в ліс за грибами чи ягодами, пополювати на дичину, кататися на конях та човнах, отримати інші послуги. Цікавим є також присутність на святкуванні релігійних та народних свят, фестивалів та ін.

Традиція сільського зеленого туризму у Європі почала розвиватися близько півтора століття тому. В Італії сучасний агротуризм – це вже не скромні кімнати з 3-4-місним розміщенням у сільських будинках, а справжні міні-готелі 3-4-зіркового рівня з антикварними меблями, басейнами, тенісними кортами. Дуже часто під них реконструюють садиби XVII-XVIII ст., або невеликі старі монастирі. Агротуристичні комплекси надають своїм клієнтам можливість займатися різними видами спорту, здійснювати кінні та піші прогулянки, організовують екскурсії для огляду місцевих визначних пам'яток і навколишніх місць, де туристи із задоволенням відвідують сільські ярмарки і середньовічні костюмовані свята, важливу роль відіграє кухня. Так, на даний

час в Італії розроблено більш 70 винно-гастрономічних маршрутів, що значною мірою пов'язано з агротуризмом.

В Угорщині сільський зелений туризм останніми роками розвивається швидкими темпами. Всі будинки обставлено натуральними сосновими меблями та мають угорську глиняну піч у формі стогу сіна. Користується великою популярністю серед німецьких туристів. Заплановані організація оздоровчих турів, велосипедних маршрутів, безкоштовного дитячого садка.

У Японії поширено традиційні засоби розміщення "рекан". Вони управляються сімейним бізнесом, який як правило, завжди переходить у спадщину від батька до сина, і розміщуються у житловому будинку, де проживає сім'я власника. Японці, що зупиняються у рекан, є винятково прихильниками своєї національної культури та традицій. Рекан обов'язково оформляють у національному стилі, стінки між приміщеннями виготовлені з рисового паперу, гості сплять на циновках і харчуються лише стравами традиційної кухні, а персонал дотримується всіх національних та релігійних ритуалів і церемоніалів.

Враховуючи загальноекономічну кризу в Україні, зокрема загострення проблем села, широке розповсюдження і розвиток сільського зеленого туризму тут є особливо бажаним. Системний підхід до організації цього нового виду українського туризму може і повинен сприяти розвитку не лише внутрішнього, але й зовнішнього туризму, як способу розширення міжнародних зв'язків та взаємовигідного співробітництва.

Розвиток сільського зеленого туризму призведе до розширення сфери послуг, зокрема торгівлі, громадського харчування, транспорту і зв'язку, виробництва сувенірів у сільській місцевості. А це стане одним із шляхів активізації соціально-економічного розвитку. Особлива увага мусить бути приділена створенню умов для відпочинку міських жителів у невеликих селах регіону, які відчувають занепад і знаходяться на стадії вимирання. Саме у таких поселеннях залишилася найменш знищена природа, найчистіші умови для життя і відпочинку. В них туризм був би важливим джерелом підтримки життя місцевих мешканців, підвищення рівня їх життя.

Отже, сільський зелений туризм розширює сферу зайнятості сільського населення, позитивно впливає на економіку та екологію районів України, сприяє відродженню, збереженню та розвитку місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток, історико-культурної спадщини.

Яскравим прикладом організації озеленення сільської місцевості є село Мирогоща, в якій зелений туризм поступово розвивається. Пейзаж села являє собою широку композицію з лісових масивів, полів і перелісків, городів і водних поверхонь, перепадів рельєфу, різноманітних поєднань окремих елементів забудови.

Порівняно невеликі розміри і вдале розташування села Мирогоща дають можливість з будь-якої його території оглядати навколишню природу і, навпаки, розглядати сам населений пункт як єдиний ансамбль на тлі природи.

Природні умови - клімат, рельєф, існуючі зелені насадження, річки, ставки і озера - грають найбільш важливу роль у формуванні архітектурно-

планувальної структури населеного місця. Характер рельєфу і масиви зелених насаджень дають можливість об'єднати або, навпаки, відокремити різні частини села Мирогоща, а річка, став та інші водойми обумовлюють конфігурацію і межі забудови і окремих частин села.

Правильне використання природних умов може збагатити панораму з боку під'їздів до населеного місця, дозволяє найбільш доцільно і ефективно розташувати громадський центр, дитячі та шкільні будівлі, житлові групи, створити індивідуальний, неповторний силует і вигляд села.

Перлиною озеленення села Мирогоща є Мирогощанський аграрний коледж де зібрані всі найкращі традиції озеленення, і ось уже декілька десятиліть проводиться зусиллями викладачів, працівників і студентів озеленення, благоустрій та догляд за насадженнями, які щорічно поновлюються новими видами, створюються нові композиції такі як альпійські гірки, рокарії, алейні посадки, клумби, рабатки, групові посадки і т.д.

Також важливим елементом в озелененні, як коледжу так і всього села є паркова зона, де у вільний час місцеві і туристи мають можливість прогулятися, відпочити і подихати свіжим повітрям.

Сукупність різноманіття стильових напрямків починаючи від Бароко до Модернізму, від Регулярного стилю до пейзажного, різноманіття флори місцевих та екзотичних рослин, а також значна площа де прогулянка може зайняти декілька годин, утворює своєрідний парковий комплекс на території навчального закладу.

Завдяки цьому територія Мирогощанського аграрного коледжу приваблює багатьох художників, фотографів, місцевих жителів та туристів, і є візитівкою в загальному плані озеленення села Мирогоща.

Список використаних джерел:

1. Брижак П.М. Сільський туризм Буковини. Стан та перспективи розвитку // Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів. -Чернівці, 2005. – С.143-145.
2. Головацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації: (Про розвиток зеленого туризму (СЗТ) в Україні) / В. В. Головацька // Економіка АПК. - 2006. - №10. - С.148-155.
3. Осипчук Н. Зелений туризм: (Дослідження зеленого туризму з позиції Міністерства культури та туризму, послуги які надаються відпочиваючим, кількість працюючих підприємств у сфері зеленого туризму) / Н. Осипчук//Соціальна політика. - 2005. - 6 червня (№23). -С.4.
4. Цвид Н.В. Зелений туризм як найбільш перспективний і екологічно безпечний аспект розвитку приватного підприємництва на Волині / Н.В. Цвид // Вісник. - 2003. -Вип.1-2 (3-4). – С.216-221.

ТУРИЗМ В ОЗЕЛЕНЕННІ СІЛ УКРАЇНИ

Шарафанова І. М., студентка 4 курсу

агрономічного факультету

Харківський національний аграрний

університет ім. В. В. Докучаєва

На тлі активного розвитку світового туризму стає питання стосовно ролі України на сучасному ринку туристичних послуг. Опіраючись на чималу кількість чинників, вона володіє передумовами для розвитку туризму, адже має значний туристсько-рекреаційний потенціал: сприятливий клімат, різноманіття фауни та флори, переважно рівнинний ландшафт, пам'ятки історії та культури, розвинену транспортну мережу тощо. Але на фоні світового туризму, який невпинно набирає оберти швидкими темпами, Україна дещо поступається.

За рахунок сільського туризму надходження до бюджету набувають стабільності та динамічності, що у свою чергу активізує швидкий розвиток таких галузей економіки як транспорт, зв'язок, сільське господарство та інше.

На сьогодні громадяни нашої держави залишаються в більшій мірі інвесторами зарубіжних країн. Це питання несе болючий характер туристичної галузі в цілому. Ніхто не стане заперечувати, що причинами такого становища є соціально-економічні проблеми країни, відсутність стратегії розвитку галузі туризму як на регіональному, так і національному рівнях [1].

Зважаючи на місце і роль туризму в житті суспільства, держава проголошує його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки. Сьогодні, як у світі, так і в Україні спостерігається тенденція до зростання зацікавленості відпочинком у формі проведення вільного часу серед зелені, буяння трав, одним словом – на природі. Актуальність даної теми зумовлена якісними пропозиціями та порадами до підвищення конкурентоспроможності сфери сільського туризму, розвитку агротуризму і соціального розвитку міста, як рекреаційно-туристичного потенціалу парків та скверів. Розвиток туризму в нашій країні особливо актуальний, оскільки саме завдяки йому Україна може поліпшити соціально-економічну ситуацію.

Все більше людей віддають перевагу відпочинку далі від великих міст, поринувши у дивовижний світ природи, сьогодні житель міста у пошуках активного відпочинку в екологічно чистих місцях. Сільський (зелений) туризм повною мірою може забезпечити ці потреби: привабливі ландшафти, лісові угіддя, зелені зони, де прекрасне чисте повітря, озера та річки, місцевості, де свої унікальні національні традиції, фольклор, пам'ятки архітектури та культури. У більшості країн сільський зелений туризм вже став невід'ємною частиною комплексного соціально-економічного розвитку села та, як засіб від багатьох проблем, що з цим пов'язані, тому і в Україні, незважаючи на значну кількість тимчасово невирішених проблем, цей напрям слід активно пропагувати та устатковувати [3].

Насправді, Україна має великий потенціал, вона може з успіхом впроваджувати досвід, що пов'язаний із туристичною діяльністю. Розвиток

сільського зеленого туризму зможе забезпечити збільшення реального доходу селянина за рахунок надання ряду послуг:

- проживання туристів у сільських хатинках;
- егерська діяльність;
- екологічно чисті продукти харчування;
- надання кулінарних послуг, майстер-класи;
- реалізація товарів народної промисловості;
- проведення культурно-розважальних заходів пов'язаних з історією місцевості.

Анімаційним наповненням програм сільського зеленого туризму можуть бути тематичні фестивалі, народні гуляння, танцювальні вечори, вечорниці, в яких кожен охочий зможе прийняти участь, при цьому глибше занурившись у цю атмосферу.

Сільський (зелений) туризм відкриває нові горизонти, позитивно впливає на всіх учасників процесу (приймаюча сторона, відвідувачі).

Позитивний вплив сільського (зеленого) туризму проявляється не лише у вдосконаленні ведення індивідуальних господарств, та у загальному розвитку села. Присутність туристів стимулює зростання сфер послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, відпочинково-розважальних та інше [2].

Суттєву роль відіграє (зелений) туризм у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати і обслуговувати відпочиваючих, селянські родини мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни і санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їх кругозір, дає змогу зав'язати нові знайомства, завести друзів в інших населених пунктах [4].

Висновки. Нажаль, людство крокує до «прірви», його діяльність супроводжується глобальними проблемами, на кшталт енергетичних та екологічних криз, і це далеко не весь перелік. Проте наші предки говорили: «Хочеш бути щасливим, повернися до початку», і мали на увазі – возз'єднання з природою. Тому зелений туризм – це унікальний шанс повернутися до природи, до зеленого світу, до свого коріння, спробувати зрозуміти самого себе.

Цей вид туризму, сприяючи розвитку малого бізнесу в аграрних регіонах, дає можливість міським мешканцям активно відпочивати в приватних сільських господарствах, а сільським господарям поліпшити своє фінансове становище. За (зеленим) туризмом, або як його інколи називають – агротуризмом в Україні велике майбутнє.

Тому український сільський туризм може стати візитною карткою нашої держави на міжнародному туристичному ринку, про що свідчить бажання іноземців познайомитись з історичним та природним потенціалом України.

Сільський (зелений) туризм за умов вирішення основних проблем, які супроводжують його в Україні, має гарне продовження, адже базується на плідному підґрунті у вигляді гостинних господарств, родючих земель, красивої природи, збережених народних традицій і свят. А його активне поширення

виступатиме суттєвим позитивним чинником соціально-економічного розвитку села.

Функціонування (зеленого) туризму повинно стати цікавим і для України, оскільки він стимулює не тільки соціально-економічний розвиток, покращення комунікаційної структури, а й можливість розвитку людської індивідуальності.

Список використаних джерел:

1. Уряд схвалив концепцію Державної програми розвитку сільських територій / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=243271256.

2. Рутинський М. Й. Сільський туризм / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. - К.: Знання, 2006. - 271 с.

3. Биркович В. І. Сільський зелений туризм - пріоритет розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. зб. - 2008. - №1(6). - С.138 - 143.

4. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.greentour.com.ua.

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ ОЗЕЛЕНЕННЯ СІЛ В РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ (ПІВДЕНЬ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

*Гармаш С.П., студентка 4 курсу спеціальності
«Організація ведення фермерського господарства»
Ізмаїльський технікум механізації і електрифікації
сільського господарства*

Зелений туризм (*green tourism*) відносно новий для України тип відпочинку у сільській місцевості. Поняття «зелений туризм» є синонімом поняття «екотуризм». Такий вид відпочинку розвивається дуже швидко та має своїх прихильників особливо серед міських жителів. У світі подорожують щороку близько 700 млн осіб, з них від 10—30% обирають сільський туризм. Кількість "зелених" подорожей на внутрішньому ринку в будь-якій країні набагато більше ніж в інших секторах цієї галузі [2].

Все більше людей віддають перевагу відпочинку далі від великих міст, шукають гармонію з дивовижним світом природи. Особливо приваблюють екологічно чисті місця. Зелений туризм повною мірою може забезпечити потреби вибагливих відпочивальників: привабливі ландшафти, лісові угіддя, зелені зони, де прекрасне чисте повітря, озера та річки, місцевості, де свої унікальні національні традиції, фольклор, пам'ятки архітектури та культури [1].

Зелений туризм сприятливий для навколишнього середовища. Він відбувається на територіях, які мають природничу цінність (національні та ландшафтні парки). Екотуризм спрямований на охорону природного й культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами. Він передбачає, що учасниками цих подорожей є люди з високою екологічною свідомістю.

Виділяються такі форми екологічного туризму — активний екотуризм (піший, велосипедний, водний, кінний, рибальство), фауністичні та флористичні поїздки (орнітологічні поїздки, полювання, тематичні поїздки), культурологічні й етнографічні поїздки.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [1].

Для успішного функціонування сільського зеленого туризму необхідні зручні місця для відпочинку, наявність сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами.

Основні центри сільського туризму в Одеській області розташовані на півдні області. Це етно-туризм, тому що саме тут зібрано найбільше етно-поселень. Якщо то німецькі поселення (Тарутинський район), то вони представляють особу зацікавленість для туристів із Німеччини, а Болградський, Татарбунарський, Кілійський, Арцизький, Ренійський райони приваблюють туристів зацікавлених болгарськими, румунськими та молдавськими поселеннями.

Сьогодні Одеська область, особливо Бессарабія, має всі шанси стати популярною для туристів з багатьох причин. Унікальні природні ландшафти, степи, лимани з лікувальною гряззю, рідкісні види птахів, культурно-історична спадщина, скіфські кургани, традиційні види господарства бессарабського народу: виноробство, приготування бринзи, гончарство і незмінна привітність людей, що живуть тут. Людей, які своїми скромними економічними ресурсами, не дивлячись ні на що, прагнуть зберегти самобутність краю, розвивати його і передати в спадщину майбутнім поколінням.

Незалежно від запитань складних, від відсутності стартової суми для розвитку цього бізнесу, люди розвивають, створюють міні-готелі, створюють свої кафе з національним ухилом, створюють етно-куточки, музеї, і все це робиться в стилі популяризації цього краю.

Один з таких унікальних туристичних, етнографічних комплексів, створених власними силами Бессарабських підприємців – село Фрумушика-Нова. Виникнення цього села передувало створення на землях колишнього військового полігону вівчарського комплексу. На місці колись зруйнованого села підприємлива сім'я Паларієвих вирішила відтворити Бессарабське етнографічне село Фрумушика-Нова і побудувати болгарське, молдавське, гагаузьке подвір'я, садиби німецьких і єврейських колоністів, козачі хатки російського і українського населення в стилізованому вигляді часів столітньої давності [4].

В Ізмаїльському районі створили регіональний ландшафтний парк «Ізмаїльські острови», до складу якого увійшов і Малий Татару. Наукове обґрунтування підготували від імені Українського товариства охорони птахів. В 2003 році за підтримки Всесвітнього фонду природи WWF офіційно був

відкритий модельний проект відновлення острова Малий Татару в рамках реалізації концепції майбутнього Дунайської дельти. Екотуризм - єдино прийнятний вид діяльності на такій природній території. Відновлений острів найкращим чином демонструє природний вигляд дельти Дунаю - унікальної системи плавнів, островів з заплавами озерами, де зустрічається більше 6 тисяч видів рослин і тварин.

В Ренійському районі офіційно відкрили екопарк «Картал». Він розташований на території села Орловка. Цей об'єкт створений для культурно-оздоровчого відпочинку та туризму. об'єкта для культурно-оздоровчого відпочинку та туризму. Тут будуть велосипедні доріжки, байдарковий спорт. До того ж стадо буйволів привабить туристів, що позначиться на розвитку малого бізнесу.

Зелений туризм – корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл, а також стимулює розвиток соціальної інфраструктури [3].

Список використаних джерел:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С.138-143.
2. Папп В.В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України / АГРОСВІТ- 2015. - № 18 – С. 17-22.
3. Міжнародний досвід зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2667>
4. Тури по Фрумушикі-Новій [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://frumushika.com/tour1.html>
5. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://tourlib.net>

Наукове видання

**Тези виступів учасників
XX зльоту студентських лідерів
аграрної освіти**

Підписано до друку 17.05.2018 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 13,3

Тираж 200 прим. Замовлення № 1110

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

www.vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi08@mail.ru